

Brüssel, 12. juuli 2023
(OR. en)

11456/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2021/0203(COD)

CODEC 1277
ENER 429
ENV 806
TRANS 296
ECOFIN 729
RECH 335
CLIMA 336
IND 364
COMPET 725
CONSOM 262
PE 80

KIRJALIK TEAVE

Saatja: Nõukogu peasekretariaat
Saaja: Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema: Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud)
– Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus
(Strasbourg, 10.–13. juuli 2023)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlikke kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud eelnõu suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

Sellega seoses esitas tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni (ITRE) esimees Cristian-Silviu BUȘOI (ERP, RO) selle komisjoni nimel kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek 28) eespool nimetatud direktiivi ettepaneku muutmiseks, mille kohta Niels FUGLSANG (S&D, DK) oli koostanud raporti projekti. Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus. Muid muudatusettepanekuid ei esitatud.

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 11. juulil 2023 toimunud hääletusel eespool nimetatud direktiivi ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 28) vastu. Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisas toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud muudatusettepanekutega komisjoni ettepanekusse tehtud muudatused. Komisjoni tekstile lisatud muudatused on esile tõstetud *paksus kaldkirjas*. Sümbol „■“ tähistab välja jäetud teksti.

P9_TA(2023)0263

Energiatõhusus (uuesti sõnastatud)

Euroopa Parlamendi 11. juuli 2023. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud) (COM(2021)0558 – C9-0330/2021 – 2021/0203(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus – uuesti sõnastamine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2021)0558),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 194 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0330/2021),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
- võttes arvesse Tšehhi Senati poolt protokoll nr 2 (subsidaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta) alusel esitatud põhjendatud arvamust, mille kohaselt seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidaarsuse põhimõttele,
- võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 9. detsembri 2021. aasta arvamust¹,
- võttes arvesse Regioonide Komitee 28. aprilli 2022. aasta arvamust²,
- võttes arvesse 28. novembri 2001. aasta institutsioonidevahelist kokkulepet õigusaktide uuesti sõnastamise tehnika süstemaatilise kasutamise kohta³,
- võttes arvesse vastavalt kodukorra artikli 110 lõikele 3 saadetud õiguskomisjoni 6. septembri 2022. aasta kirja tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjonile,
- võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 74 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 29. märtsi 2023. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
- võttes arvesse kodukorra artikleid 110 ja 59,
- võttes arvesse keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,
- võttes arvesse tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni raportit (A9-0221/2022),

¹ ELT C 152, 6.4.2022, lk 134.

² ELT C 301, 5.8.2022, lk 139.

³ ELT C 77, 28.3.2002, lk 1.

- A. arvestades, et Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni õigusteenistuste konsultatiivse töörühma arvamuse kohaselt ei sisalda komisjoni ettepanek muid sisulisi muudatusi peale nende, mis on ettepanekus esile toodud, ning arvestades, et varasemate õigusaktide muutmata sätete ja nimetatud muudatuste kodifitseerimise osas piirdub ettepanek üksnes kehtivate õigusaktide kodifitseerimisega ilma sisuliste muudatusteta;
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha, võttes arvesse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni õigusteenistuste konsultatiivse töörühma soovitusi;
 2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatses seda oluliselt muuta;
 3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P9_TC1-COD(2021)0203

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 11. juulil 2023. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/..., mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (uuesti sõnastatud)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust,⁶

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust,⁷

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt⁸

ning arvestades järgmist:

⁶ ELT C 152, 6.4.2022, lk 134.

⁷ ELT C 301, 5.8.2022, lk 139.

⁸ Euroopa Parlamendi 11. juuli 2023. aasta seisukoht.

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/27/EL⁹ on korduvalt oluliselt muudetud¹⁰. Kuna kõnealusesse direktiivi on vaja teha uusi muudatusi, tuleks see selguse huvides uuesti sõnastada.
- (2) Oma 17. septembri 2020. aasta teatises „Euroopa 2030. aasta kliimaeesmärgi suurendamine – investeerimine kliimanetraalsesse tulevikku meie inimeste hüvanguks“ (edaspidi „kliimaeesmärgi kava“) tegi komisjon ettepaneku viia liidu kliimaeesmärk järgmisele tasemele, suurendades kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärki 2030. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55%-ni. Praeguse 40% vähendamiseeesmärgiga võrreldes on see oluline kasv. Ettepanek vastab komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ (edaspidi „Euroopa rohelepe“) võetud kohustusele esitada terviklik kava liidu 2030. aasta eesmärgi suurendamiseks 55%-ni vastutustundlikul viisil. Ettepanek on kooskõlas ka 12. detsembril 2015 ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkuleppe (edaspidi „Pariisi kokkulepe“) eesmärkidega hoida üleilmne temperatuuri tõus tunduvalt alla 2 °C ja teha jõupingutusi temperatuuri tõusu hoidmiseks alla 1,5 °C.
- (3) Euroopa Ülemkogu 10.–11. detsembri 2020. aasta järeldustes kinnitati liidu siduv eesmärk vähendada liidus kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55% võrreldes 1990. aasta tasemega. Euroopa Ülemkogu jõudis järeldusele, et kliimaeesmärke on vaja tõsta nii, et need ergutaksid kestlikku majanduskasvu, looksid töökohti, tooksid liidu kodanikele tervise- ja keskkonnaalast kasu ning aitaksid kaasa liidu majanduse pikaajalisele ülemaailmsele konkurentsivõimele, edendades innovatsiooni keskkonnahoidlike tehnoloogiate vallas.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1).

¹⁰ Vt XVI lisa A osa.

- (4) Nende eesmärkide saavutamiseks kuulutas komisjon oma 19. oktoobri 2020. aasta teatises „Komisjoni 2021. aasta tööprogramm „Elujõuline liit ebakindlas maailmas““ välja seadusandliku paketi, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks vähemalt 55% (pakett „Eesmärk 55“) ja saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalne Euroopa Liit. Nimetatud pakett hõlmab mitmeid poliitikavaldkondi, sealhulgas energiatõhusust, taastuvenergiat, maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust, energia maksustamist, jõupingutuste jagamist ja heitkogustega kauplemist.
- (5) ***Paketi „Eesmärk 55“ eesmärk on säilitada ja luua liidus töökohti ning võimaldada liidul saada maailmas juhtivaks jõuks puhta tehnoloogia arendamisel ja kasutuselevõtul ülemaailmse energiasüsteemi ümberkujundamises, sealhulgas energiatõhususe lahenduste puhul.***
- (6) Prognoosid näitavad, et praeguse poliitika täieliku rakendamise korral väheneks kasvuhoonegaaside heide 2030. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes ligikaudu 45%, kui jätta välja maakasutusega seotud heide ja kasvuhoonegaaside sidumine, ning umbes 47%, kui neid arvesse võtta. Seepärast nähakse kliimaeesmärgi kavas ette hulk meetmeid, mida on vaja võtta kõigis majandussektorites, ning nimetatud suurema kliimaeesmärgi saavutamiseks vajalike peamiste õigusaktide läbivaatamine.
- (7) Oma 28. novembri 2018. aasta teatises „Puhas planeet kõigi jaoks. Euroopa pikaajaline strateegiline visioon, et jõuda jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni“ märkis komisjon, et energiatõhusus on peamine tegevusvaldkond, milleta ei ole võimalik saavutada liidu majanduses süsinikuheite täielikku kaotamist. Kulutõhusate energiasäästuvõimaluste kasutamise vajadus on viinud liidu praeguse energiatõhususe poliitikani. 2018. aasta detsembris lisati paketti „Puhas energia kõikidele eurooplastele“, mille eesmärk oli seada esikohale energiatõhusus, saavutada liidripositsioon taastuvenergia alal kogu maailmas ning pakkuda tarbijatele kaupu ja teenuseid õiglase hinnaga, liidu uus 2030. aasta energiatõhususe eesmärk, mis on vähemalt 32,5% võrreldes 2030. aastaks prognoositud energiatarbimisega.
- (8) Kliimaeesmärgi kavale lisatud mõjuhinnangust on ilmnenu, et kasvanud kliimaeesmärgi saavutamiseks on vaja energiatõhususe sihttasest võrreldes praeguse 32,5% eesmärgiga märkimisväärselt suurendada.

- (9) *Liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärgi suurendamine võib vähendada energiahindu ja olla väga oluline tegur kasvuhoonegaaside heite vähendamisel, millega kaasneb elektrifitseerimise, vesiniku, e-kütuste ja muude rohepöördeks vajalike asjaomaste tehnoloogiate osa suurenemine ja kasutuselevõtt, sealhulgas transpordisektoris. Isegi taastuvenergia tootmise kiire kasvu korral saab energiatõhususe abil vähendada vajadust uue elektritootmisvõimsuse järele ning langetada salvestamise, ülekande ja jaotusega seotud kulusid. Suurem energiatõhusus on ühtlasi eriti tähtis liidu energiavarustuskindluse jaoks, kuna see vähendab liidu sõltuvust kolmandatest riikidest imporditavatest kütustest. Energiatõhusus on üks puhtamaid ja kulutõhusamaid meetmeid selle sõltuvuse vähendamiseks.*
- (10) Liikmesriikide poolt riiklikes energia- ja kliimakavades esitatud riiklike panuste summa on liidu 32,5% eesmärgist väiksem. Võrreldes 2007. aasta ELi võrdlusstsenaariumi prognoosidega 2030. aastaks vähendaks nende panuste summa primaarenergia tarbimist 29,7% ja energia lõpptarbimist 29,4%. See tähendaks ELi 27 liikmesriigis kokku 2,8 protsendipunkti suurust vahet primaarenergia tarbimise eesmärgiga ja 3,1 protsendipunkti suurust erinevust energia lõpptarbimise sihttasemega.
- (11) *Mitu liikmesriiki esitas komisjoni hinnangul piisvalt ambitsioonikad riiklikud energia- ja kliimakavad koos meetmetega, mis võimaldavad neil liikmesriikidel aidata saavutada energiatõhususe ühiseid eesmärke suhtarvuga, mis on liidu keskmisest suurem. Lisaks on mitu liikmesriiki tõendanud oma „varajasi jõupingutusi“, et saavutada kõnealune energiasääst, st energiasääst, mis on suurem liidu keskmistest trajektooridest viimastel aastatel. Mõlemal juhul on tegemist oluliste jõupingutustega, mida tuleks tunnustada ja mis tuleks lisada liidu tulevastesse modelleerimisprognoosidesse ning mis võivad olla head näited sellest, kuidas kõik liikmesriigid saavad kasutada oma energiatõhususe potentsiaali selleks, et tuua märkimisväärset kasu oma majandusele ja ühiskonnale.*

- (12) *Mõnel juhul erinevad komisjoni poolt tema 2020. aasta ELi võrdlusstenaariumis ning liikmesriikide poolt nende riiklike energia- ja kliimakavade aluseks olevates võrdlusstenaariumides kasutatud eeldused. See võib küll kaasa tuua lahknevusi primaarenergia tarbimise arvutamisel, kuid mõlemad lähenemisviisid kehtivad primaarenergia tarbimise puhul.*
- (13) Ehkki energiasäästu potentsiaal on kõikides sektorites endiselt suur, vajavad erilist tähelepanu transport, mis moodustab üle 30% energia lõpptarbimisest, ning hooned, kuna liidu hoonetest 75% puhul on energiatõhusus halb. Teine üha olulisem sektor on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi „IKT“) sektor, mille arvele langeb 5–9% kogu maailma elektritarbimisest ja üle 2% üleilmsest heitest. 2018. aastal langes andmekeskuste arvele 2,7% EL 28 elektrinõudlusest. Sellega seoses rõhutas komisjon oma 19. veebruari 2020. aasta teatises „Euroopa digituleviku kujundamine“ (edaspidi „liidu digistrateegia“) vajadust väga energiatõhusate ja kestlike andmekeskuste ning telekommunikatsioonioperaatorite ökoloogilise jalajäljega seotud läbipaistvusmeetmete järele. Lisaks tuleks arvesse võtta ka tööstuse energianõudluse võimalikku suurenemist, mis võib kaasneda süsinikuheite vähendamisega eelkõige energiamahukate protsesside puhul.

- (14) Ambitsioonikam eesmärk nõuab kulutõhusate energiatõhususe meetmete jõulisemat edendamist energiasüsteemis tervikuna ja kõigis asjaomastes sektorites, kus tegevus mõjutab energianõudlust, näiteks transpordi-, vee- ja põllumajandussektoris. Energiatõhususe parandamine kogu energiaahelas, kaasa arvatud energia tootmine, ülekanne, jaotus ja lõpptarbimine, toob kasu keskkonnale, parandab õhukvaliteeti ja rahvatervist, vähendab kasvuhoonegaaside heidet, parandab energiajulgeolekut, **vähendades energia, eelkõige fossiilkütuste, impordivajadust**, vähendab leibkondade ja ettevõtjate energiakulu, leevendab energiaostuvõimetust, suurendab majanduses tervikuna konkurentsivõimet, tööhõivet ning elavdab majandustegevust. Energiatõhususe parandamine parandaks seega kodanike elukvaliteeti, **aidates samal ajal ümber kujundada liidu energiasuhteid kolmandate riikide partneritega, et saavutada kliimaneutraalsus**. See on kooskõlas energialiidu raames võetud liidu kohustustega ja Pariisi kokkuleppega kehtestatud ülemaailmse kliimamuutuste tegevuskavaga. **Eri sektorite energiatõhususe parandamine võib soodustada linnade taaselustamist, sealhulgas hoonete parendamist, ning muutusi liikuvuses ja juurdepääsetavuse mudelites, edendades samas tõhusamaid, kestlikumaid ja taskukohasemaid valikuvõimalusi**.
- (15) Käesolev direktiiv astub sammu 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamise suunas, mille raames käsitatakse energiatõhusust omaette energiaallikana. Kõigis sektorites, ka väljaspool energiasüsteemi, sealhulgas finantssektoris, tuleks kõigil tasandil kõikehõlmava põhimõttena arvesse võtta energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Uute tarne- ja muudes poliitikavaldkondades kehtestatavate normide kindlaksmääramisel tuleks poliitilistes, kavandamis- ja investeerimisotsustes esimese valikuna kaaluda energiatõhususe lahendusi. Ehkki energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamine ei tohiks piirata muid juriidilisi kohustusi, eesmärke ega põhimõtteid, ei tohiks sellised kohustused, eesmärgid ja põhimõtted nimetatud põhimõtte kohaldamist takistada ega tuua kaasa selle kohaldamisest vabastamist. Komisjon peaks tagama, et energiatõhusus ja tarbimiskaja saaksid konkureerida tootmisvõimsusega võrdsetel alustel. Energiatõhusust on vaja alati parandada, kui see on samaväärsetest turul pakutavatest tootmissuunalistest lahendustest kulutasuvam. See peaks andma liidule, eelkõige kodanikele ja ettevõtjatele, võimaluse kasutada ära energiatõhususe arvukaid eeliseid. Energiatõhususe parandamise meetmete kohaldamine peaks olema prioriteet ka energiaostuvõimetuse leevendamisel.

- (16) Energiatõhusust tuleks tulevastest liidu energiataristu investeerimisotsustes pidada keskseks elemendiks ja prioriteediks. Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel tuleks peamiselt arvestada süsteemi tõhususe alast lähenemist, ühiskondlikku **ja tervishoiualast** vaatenurka **ning pöörata tähelepanu varustuskindlusele, energiasüsteemi lõimimisele ja kliimaneutraalsusele üleminekule**. Seega peaks energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte aitama suurendada nii üksikute sektorite lõpptarbimise, kui kogu energiasüsteemi tõhusust. Selle põhimõtte kohaldamine peaks toetama ka investeringuid energiatõhusatesse lahendustesse, mis aitavad kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852¹¹ keskkonnanäesmärkide saavutamisele.
- (17) Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1999¹² ning see on komisjoni 8. juuli 2022. aasta teatises kehtestatud ELi energiasüsteemi lõimimise strateegia keskmes. Ehkki põhimõtte põhineb kulutõhususel, on selle kohaldamisel **ühiskondlikust vaatenurgast** laiem mõju. See mõju võib asjaoludest olenevalt varieeruda **ja seda tuleks hoolikalt hinnata töökindlate kulude-tulude analüüsi meetodite abil, mis võtavad arvesse energiatõhususe arvukaid eeliseid**. Komisjon on koostanud kõnealuse põhimõtte rakendamiseks ja kohaldamiseks konkreetseid suunised, pakudes välja konkreetseid vahendid ja näited eri sektorite tarbeks. Komisjon on esitanud liikmesriikidele ka soovitusi, mis tugineb käesolevas direktiivis sätestatud nõuetele ja milles kutsutakse üles kasutama põhimõtte kohaldamisel konkreetseid meetmeid. **Liikmesriigid peaksid seda soovitusi täiel määral arvesse võtma ja sellest energiatõhususe põhimõtte praktilisel rakendamisel juhinduma**.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

- (18) *Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte eeldab terviklikku lähenemisviisi, milles võetakse arvesse integreeritud energiasüsteemi üldist tõhusust, varustuskindlust ja kulutõhusust ning edendatakse kõige tõhusamaid lahendusi kliimaneutraalsuse saavutamiseks kogu väärtusahelas alates energia tootmisest ja ülekandest kuni energia lõpptarbimiseni, et saavutada tõhusus nii primaarenergia tarbimises kui ka energia lõpptarbimises. Selles lähenemisviisis tuleks käsitleda süsteemi toimimist ja dünaamilist energiakasutust selliselt, et energiatõhususe lahendustena käsitletakse tarbimise juhtimist ja süsteemi paindlikkust.*
- (19) Mõju avaldamiseks on vaja, et **riiklikud, piirkondlikud, kohalikud ja sektori** otsustajad kohaldaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet järjepidevalt kõigis asjaomastes **stsenaariumites ning** poliitika-, kavandamis- ja olulistes investeerimisotsustes, see tähendab suuremahulistes investeeringutes, mille väärtus on suurem kui 100 000 000 eurot iga projekti kohta või 175 000 000 eurot transporditaristu projektide puhul, mis mõjutavad energiatarbimist või -varustust. Põhimõtte nõuetekohane kohaldamine eeldab õige kulude-tulude analüüsi meetodi kasutamist, luues sealjuures eeltingimused energiatõhusateks lahendusteks ja nõuetekohaseks järelevalveks. **Et luua stiimuleid energiatõhususe meetmete rakendamiseks, tuleks järjepidevalt välja töötada ja teostada kulude-tulude analüüsi, mis peaksid põhinema kõige ajakohasemal tabel energiahindade kohta ning peaksid hõlmama hinnatõusu stsenaariume, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ¹³ kohaste liidu heitkogustega kauplemise süsteemi (ELi HKS) lubatud heitkoguse ühikute vähenemise tõttu. Poliitiliste eesmärkide saavutamiseks tuleks eelistada nõudluse poole lahendusi, kui need on kulutõhusamad kui investeeringud energiavarustustaristusse.** Nõudluse poole paindlikkus võib tuua **laiemat majanduslikku, keskkonnaalast ja ühiskondlikku** kasu tarbijatele ja ühiskonnale laiemalt, **sealhulgas kohalikele kogukondadele**, ning võib suurendada energiasüsteemi tõhusust ja vähendada energiakulusid, vähendades näiteks süsteemi käidukulusid, mille tulemusel langevad hinnad kõigi tarbijate jaoks. Liikmesriigid peaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel võtma arvesse nõudluse poole paindlikkusest saadavat võimalikku kasu ning **asjakohasel juhul kaaluma**

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

tarbimiskaja *nii tcentraliseeritud kui ka detsentraliseeritud tasandil*, energia salvestamist ja nutikaid lahendusi osana nende jõupingutustest suurendada integreeritud energiasüsteemi tõhusust.

- (20) ***Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte aspektist projektide väärtust hinnates peaks komisjon oma aruandes Euroopa Parlamendile ja nõukogule hindama eeskätt seda, kas ja kuidas igas liikmesriigis piirmäärasid tulemuslikult kohaldatakse.***
- (21) Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet tuleks alati kohaldada proportsionaalselt ning käesolevas direktiivis sätestatud nõuded ei tohiks liikmesriikidele kaasa tuua kattuvaid või vastuolulisi kohustusi, kui põhimõtte kohaldamine on otseselt tagatud muude õigusaktidega. Nii võib see olla ühishuviprojektide puhul, mis on kantud liidu loendisse vastavalt ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/869¹⁴*** artiklile 3, millega kehtestatakse nõuded võtta nende projektide arendamisel ja hindamisel arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.
- (22) Euroopa roheleppes on kesksel kohal õiglane üleminek kliimaneutraalsele liidule 2050. aastaks. Energiaostuvõimetuse mõiste on võtmekohal paketis „Puhas energia kõikidele eurooplastele“, mille eesmärk on hõlbustada õiglast energiasüsteemi ümberkujundamist. Kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/944¹⁵ esitas komisjon oma soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetust¹⁶, soovituslikud suunised asjakohaste energiaostuvõimetuse mõõtmise näitajate kohta ja mõiste „märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid kodumajapidamisi“ määratlemiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/73/EÜ¹⁷ ja direktiivi (EL) 2019/944 kohaselt peavad liikmesriigid kasutusele võtma asjakohaseid meetmeid kindlaks tehtud energiaostuvõimetuse probleemide lahendamiseks, sealhulgas meetmeid tegelemaks vaesusega laiemalt. ***See on eriti oluline energiahindade tõusu ja inflatsioonisurve kontekstis, kus liidu***

¹⁴ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45).***

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

¹⁶ Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetust (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94).

energiasüsteemi süsteemsete probleemide lahendamiseks tuleks rakendada nii lühi- kui ka pikaajalisi meetmeid.

- (23) Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisest peaksid kasu saada energiaostuvõimetud või energiaostuvõimetuse riskirühmas olevad isikud, vähekaitstud tarbijad, sealhulgas lõppkasutajad, madala ja keskmise sissetulekuga leibkonnad ning sotsiaaleluruumides elavad isikud. Energiatõhususe lahendusi tuleks rakendada esmajärjekorras nende üksikisikute ja leibkondade olukorra parandamiseks ja energiaostuvõimetuse leevendamiseks **ning need ei tohiks soodustada eluaseme-, liikuvus- või energiakulude ebaproportsionaalset suurenemist**. Terviklik lähenemisviis poliitika kujundamisele ning poliitika ja meetmete rakendamisele nõuab, et liikmesriigid tagaksid, et muud poliitikad ja meetmed ei avaldaks neile üksikisikutele ja leibkondadele kahjulikku mõju.
- (24) Käesolev direktiiv moodustab osa energiatõhususe poliitika laiemast raamistikust, milles käsitletakse energiatõhususe võimalusi konkreetsetes poliitikavaldkondades, sealhulgas hooned (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/31/EL¹⁸), tooted (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/125/EÜ¹⁹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) 2017/1369²⁰ ja (EL) 2020/740²¹) ja juhtimine (määrus (EL) 2018/1999). Nendel poliitikameetmetel on väga oluline roll energiasäästu saavutamisel toodete asendamisel või hoonete ehitamisel või renoveerimisel.
- (25) Ambitsioonika energiatõhususe eesmärgi saavutamiseks tuleb kõrvaldada tõkked, et soodustada investeerimist energiatõhususe meetmetesse. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/783²² loodud liidu programmi LIFE puhtale energiale ülemineku alaprogrammist eraldatakse rahalised vahendid liidu energiatõhususpoliitika rakendamise parimate tavade arendamise toetamisele ning selle raames käsitletakse energiatõhususe

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 2010. aasta direktiiv 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta (ELT L 153, 18.6.2010, lk 13).

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta direktiiv 2009/125/EÜ, mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiamõjuga toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks (ELT L 285, 31.10.2009, lk 10).

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2017. aasta määrus (EL) 2017/1369, millega kehtestatakse energiamärgistuse raamistik ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2010/30/EL (ELT L 198, 28.7.2017, lk 1).

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 2020. aasta määrus (EL) 2020/740, mis käsitleb rehvide kütusesäästlikkuse ja muude näitajate märgistamist ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1369 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1222/2009 (ELT L 177, 5.6.2020, lk 1).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/783, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1293/2013 (ELT L 172, 17.5.2021, lk 53).

saavutamise käitumuslikke, turu- ja regulatiivseid tõkkeid.

- (26) Euroopa Ülemkogu toetas oma 23.–24. oktoobri 2014. aasta järel dustes 2030. aastaks seatud liidu tasandi 27% energiatõhususe eesmärgi läbivaatamist aastaks 2020, pidades silmas liidu tasandi 30% eesmärki. Euroopa Parlament kutsus oma 15. detsembri 2015. aasta resolutsioonis Euroopa energialiidu suunas liikumise kohta komisjoni üles lisaks hindama 40% energiatõhususe eesmärgi täidetavust samal ajavahemikul.
- (27) Oma 28. novembri 2018. aasta teatises „Puhas planeet kõigi jaoks. Euroopa pikaajaline strateegiline visioon, et jõuda jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimanutraalse majanduseni“ prognoosib komisjon, et liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärk 32,5% ja kehtiva raamistiku teised poliitikavahendid aitaksid 2030. aastaks vähendada kasvuhoonegaaside heidet umbes 45%. Selleks et saavutada ambitsioonikam kliimaeesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks 55%, hinnati kliimaeesmärgi kava mõjuhinnangus seda, kui ulatuslikke jõupingutusi oleks eri poliitikavaldkondades vaja teha. Järeldati, et võrreldes lähtetasemega tähendab kasvuhoonegaaside heite eesmärgi kuluoptimaalsel viisil saavutamine primaarenergia tarbimise ja energia lõpptarbimise vähendamist vastavalt vähemalt 39–41% ja 36–37%.
- (28) Algselt kasutati liidu energiatõhususe eesmärgi seadmiseks ja väljaarvutamiseks võrdlusalusena 2007. aasta ELi võrdlusstsenaariumi prognoose 2030. aastaks. Eurostati energiabilansi arvutamise meetodika muutmine ja hilisemate mudelprognooside parandamine nõuavad võrdlusaluse lähtejoone muutmist. Kasutades sihttaseme määratlemiseks sama lähenemisviisi, see tähendab võrreldes sihttasest lähtestsenaariumi tulevikuprognoosidega, lähtutakse liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärgi seadmisel seega võrdlusest 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi 2030. aastat käsitlevate prognoosidega, mis kajastavad riiklikest energia- ja kliimakavadest pärinevaid riiklike panuseid. Ajakohastatud lähtestsenaariumile tuginedes peab liit oma 2030. aasta energiatõhususe eesmärki 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi alusel tehtavate jõupingutuste tasemega võrreldes veelgi suurendama vähemalt **11,7%**. Liidu eesmärkide ambitsioonikuse taseme väljendamise uus viis ei mõjuta tegelikult vajatavate jõupingutuste taset ning vastab primaarenergia tarbimise vähendamisele **40,5%** ja energia lõpptarbimise vähendamisele **38%** võrreldes 2007. aasta ELi võrdlusstsenaariumi prognoosidega 2030. aastaks.

- (29) Primaarenergia tarbimise ja energia lõpptarbimise arvutamise meetodika on kooskõlas Eurostati uue meetodikaga, kuid käesoleva direktiivi kohaldamisel kasutatavatel näitajatel on erinev kohaldamisala, st **primaarenergia tarbimise ja** energia lõpptarbimise eesmärkide puhul ei hõlma need ümbritseva keskkonna **energiat**, kuid hõlmavad energiatarbimist rahvusvahelises lennunduses. Uute näitajate kasutamine tähendab ka seda, et kõik kõrgahjude energiatarbimise muutused kajastuvad nüüd ainult primaarenergia tarbimises.
- (30) Liidu vajadus parandada energiatõhusust peaks olema väljendatud primaarenergia tarbimise ja energia lõpptarbimise tasemenäitajate abil, mis tuleb saavutada 2030. aastaks, märkides ära need täiendavad jõupingutused, mis on vajalikud võrreldes riiklikes energia- ja kliimakavades kehtestatud või kavandatud meetmetega. 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi prognooside kohaselt jõuab energia lõpptarbimine 2030. aastaks 864 miljoni naftaekvivalenttonni ja primaarenergia tarbimine 1 124 miljoni naftaekvivalenttonni (välja arvatud ümbritseva keskkonna **energia** ja kaasa arvatud rahvusvaheline lennundus). Täiendav tarbimise vähendamine **11,7%** annaks tulemuseks **763** miljonit naftaekvivalenttonni ja **992,5** miljonit naftaekvivalenttonni 2030. aastal. See tähendab, et liidus tuleks energia lõpptarbimist vähendada umbes **25%** ning primaarenergia tarbimist umbes **34%** võrreldes 2005. aasta tasemetega. 2020. ja 2030. aasta perspektiivis ei ole liikmesriikide tasandil siduvaid kohustusi ja liikmesriigid peaksid kindlaks määrama oma panused liidu energiatõhususe eesmärgi saavutamisse, lähtudes käesolevas direktiivis esitatud valemist. Liikmesriikidel peaks olema vabadus kehtestada riiklikud eesmärgid lähtudes kas primaarenergia tarbimisest või lõppenergia tarbimisest, primaarenergia säästust, energia lõpptarbimise säästust või energiamahukusest. Käesoleva direktiiviga muudetakse viisi, kuidas liikmesriigid peaksid väljendama oma riiklike panuseid liidu eesmärki. Järjepidevuse ja edusammude jälgimise tagamiseks tuleks liikmesriikide panuseid liidu eesmärki väljendada primaarenergia tarbimise ja energia lõpptarbimisena. Määrusega (EL) 2018/1999 on ette nähtud kohustus korrapäraselt hinnata liidu 2030. aasta eesmärgi saavutamiseks tehtavaid edusamme.
- (31) **30. novembriks 2023 peaks komisjon ajakohastama 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi Eurostati kõige uuemate andmete alusel. Liikmesriigid, kes soovivad kasutada ajakohastatud võrdlusstsenaariumi, peaksid teavitama oma ajakohastatud riiklikest**

panustest 1. veebruariks 2024 osana määruses (EL) 2018/1999 sätestatud järkjärgulisest protsessist.

- (32) Eelistatud on energiatõhususe eesmärkide saavutamine eri valdkondades energiatõhusust edendavate konkreetsete liidu ja liikmesriigi meetmete kumulatiivse rakendamisega. Liikmesriikidelt tuleks nõuda riiklike energiatõhususe poliitikate ja meetmete kehtestamist. Komisjonil tuleks hinnata nii neid poliitikaid ja meetmeid, kui iga liikmesriigi eraldi tehtud jõupingutusi ning samuti saavutatud edu käsitlevaid andmeid, et kindlaks teha liidu üldise eesmärgi saavutamise võimalikkus ja see milliseid jõupingutusi peab selleks tegema iga liikmesriik eraldi.
- (33) Avaliku sektor moodustab umbes 5–10% tervest liidu energia lõpptarbimisest. Riigiasutused kulutavad igal aastal ligikaudu 1 800 000 000 000 eurot. See moodustab liidu sisemajanduse koguproduktist umbes 14%. Seega on avalik sektor oluline liikumapanev jõud, mis saab ergutada turu liikumist energiatõhusamate toodete, hoonete ja teenuste suunas ning käivitada elanike ja ettevõtete energiatarbimisharjumuste muutumist. Lisaks sellele võib paranenud energiatõhususega seotud vähenev energiatarbimine vabastada avaliku sektori vahendeid, mida saab kasutada muul otstarbel. Riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud avaliku sektori asutused peaksid energiatõhususe alal olema eeskujuks.
- (34) Eeskju näitamiseks peaks avalik sektor endale seadma süsinikuheite vähendamise ja energiatõhususe eesmärgid. Energiatõhususe parandamine avalikus sektoris peaks peegeldama liidu tasandil nõutavaid jõupingutusi. Energia lõpptarbimise eesmärgi täitmiseks peaks liit oma energia lõpptarbimist 2030. aastaks 2017., 2018. ja 2019. aasta keskmise energiatarbimisega võrreldes vähendada 19%. Kohustus vähendada avaliku sektori energiatarbimist vähemalt 1,9% aastas peaks tagama selle, et avalik sektor näitab eeskju. Liikmesriikidele jääb täielik paindlikkus energiatõhususe parandamise meetmete valikul, millega saavutada energia lõpptarbimise vähenemine. Eeldatavasti on energia lõpptarbimise iga-aastase vähendamise nõue seotud väiksema halduskoormusega kui energiasäästu mõõtmise meetodite kehtestamine.

- (35) Oma kohustuse täitmiseks peaksid liikmesriigid võtma arvesse kõigi avalike teenuste ja riigiasutuste rajatiste energia lõpptarbimist. Hõlmatute ringi ulatuse kindlaksmääramiseks peaksid liikmesriigid kohaldama *käesoleva direktiivi järgi sellist avalik-õiguslike asutuste määratlust, mille puhul „selliste asutuste poolt otse rahastatav“ tähendab, et neid asutusi rahastatakse peamiselt avaliku sektori rahalistest vahenditest, ja „selliste asutuste poolt hallatav“ tähendab, et riiklikul, piirkondlikul või kohalikul asutusel on hülteenamus otsuse puhul, millega valitakse asutuse juhtkond*. Seda kohustust saab täita, vähendades energia lõpptarbimist avaliku sektori mis tahes valdkonnas, sealhulgas transpordis, üldkasutatavates hoonetes, tervishoius, ruumilises planeerimises, veemajanduses ja reovee käitluses, reovee ja vee puhastamises, jäätmekäitluses, kaugküttes ja -jahutuses, energia jaotamises, tarnimises ja salvestamises, avalikus valgustuses, taristu planeerimises, *hariduses ja sotsiaalteenustes. Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi ülevõtmisel hõlmata ka muud liiki teenuseid*. Avaliku sektori asutuste halduskoormuse vähendamiseks peaksid liikmesriigid looma digitaalsed platvormid või vahendid, et koguda avaliku sektori asutustelt tarbimise koondandmeid, teha need üldsusele kättesaadavaks ja esitada komisjonile. *Liikmesriigid peaksid esitama avaliku sektori asutuste tarbimise kohta kavasid ja aastaaruandeid sektori kaupa koondatud kujul*.
- (36) *Liikmesriigid peaksid edendama energiatõhusaid liikumisviise, sealhulgas oma riigihangete tavades, näiteks raudteetransport, jalgratta kasutamine, jalgsi käimine või jagatud liikuvus, uuendades sõidukiparki ja vähendades selle süsinikuheidet, soodustades säästvatele transpordiliikidele üleminekut ja kaasates need liikumisviisid linnaliikuvuse kavandamisse*.
- (37) Liikmesriigid peaksid näitama eeskju, tagades, et kõik avaliku sektori energiatõhususe lepingud, *energiaauditid* ja energijahtimissüsteemid vastaksid Euroopa või rahvusvaheliste standarditele või et avaliku sektori energiamahukates osades kasutataks ulatuslikult energiaauditeid. *Liikmesriigid peaksid sätestama suunised ja kehtestama korra nende vahendite kasutamiseks*.

- (38) Avaliku sektori asutusi innustatakse hankima asjakohasel juhul toetust sellistelt üksustelt nagu näiteks piirkondlikul või kohalikul tasandil loodud säästva energia asutused. Nende asutuste korraldus kajastab tavaliselt teatavas piirkonnas või avaliku sektori teatavas valdkonnas tegutsevate avaliku sektori asutuste individuaalseid vajadusi. Tsentraliseeritud asutused suudavad vajadusi rahuldada paremini ja töötada tulemuslikumalt muudes aspektides, näiteks väiksemates või tsentraliseeritud liikmesriikides, või seoses keerukate või piirkondadevaheliste aspektidega näiteks kaugkütte ja -jahutuse puhul. Säästva energia asutused võivad toimida ühtse kontaktpunktina. Sageli vastutavad need asutused kohalike või piirkondlike süsinikuheite vähendamise kavade koostamise eest, mis võivad hõlmata ka muid süsinikuheite vähendamise meetmeid, näiteks fossiilkütustel töötavate katelde vahetust, ning ametiasutuste toetamist energiaga seotud poliitika rakendamisel. Säästva energia asutustel või muudel piirkondlike ja kohalike asutusi abistavatel üksustel võivad olla selged pädevused, eesmärgid ja ressursid säästva energia valdkonnas. Säästva energia asutusi võiks innustada kaaluma algatusi, mis on tehtud linnapeade pakti raames, mis ühendab kohalike omavalitsusi, kes on vabatahtlikult pühendunud liidu kliima- ja energiaeesmärkide rakendamisele, ning muid selle eesmärgiga seotud olemasolevaid algatusi. Süsinikuheite vähendamise kavad peaksid olema seotud territoriaalsete arengukavadega ja nende puhul tuleks arvesse võtta liikmesriikide poolt läbi viidud põhjalikku hindamist.
- (39) Liikmesriigid peaksid toetama avaliku sektori asutusi energiatõhususe parandamise meetmete kavandamisel ja rakendamisel, sealhulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil, andes suuniseid, edendades pädevuse suurendamist ja koolitusvõimalusi ning soodustades koostööd avaliku sektori asutuste, sealhulgas agentuuride vahel. Selleks võiksid liikmesriigid luua riiklike pädevuskeskusi keerukates küsimustes, nagu kohalike või piirkondlike energiaagentuuride nõustamiseks kaugkütte või -jahutuse valdkonnas. ***Nõue, mille kohaselt hooned tuleb muuta liginullenergiahooneteks, ei välista ega keela uute või renoveeritud hoonete puhul liginullenergiahoone tasemete eristamist. Liginullenergiahoone mõiste ning kulutõhusa taseme mõiste on määratletud direktiivis 2010/31/EL.***

- (40) *Liikmesriikidele, kes renoveerivad aastast rohkem kui 3% oma hoonete üldpõrandapinnast, tuleks anda kuni 2026. aasta lõpuni võimalus arvestada ülejääk mis tahes järgneva kolme aasta iga-aastase renoveerimismäära hulka. Liikmesriik, kes renoveerib rohkem kui 3% oma hoonete üldpõrandapinnast alates 1. jaanuarist 2027, peaks saama arvestada ülejäägi järgneva kahe aasta iga-aastase renoveerimismäära hulka. Seda võimalust ei tohiks kasutada eesmärkidel, mis ei ole kooskõlas käesoleva direktiivi üldiste eesmärkidega ja ambitsioonikuse tasemega.*
- (41) *Liikmesriigid peaksid innustama avaliku sektori asutusi võtma lisaks energiasäästule arvesse ka laiemat kasu, nagu hoone sisekliima kvaliteet ning inimeste elukvaliteedi ja renoveeritud üldkasutatavate hoonete, eelkõige haridushoonete, päevakeskuste, hooldekodude, turvakodude, haiglate ja sotsiaaleluruumide soojusliku mugavuse parandamine.*
- (42) Tööstussektori kõrval on peamised energiatarbijad ja heiteallikad hooned ja transport. Hoonete arvele langeb ligikaudu 40% liidu energia kogutarbimisest ja 36% liidu energiatootmisest tulenevatest kasvuhooonegaasidest. Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta teatise renoveerimislaine kohta käsitletakse kaht väljakutset – energia- ja ressursitõhusus ning taskukohasus ehitussektoris – ning selle eesmärk on renoveerimismäära kahekordistada. Selles keskendutakse halvima energiatõhususega hoonetele, energiaostuvõimetusele ja avalikele hoonetele. Pealegi on hooned olulised, et saavutada 2050. aastaks liidu kliimaneutraalsuse eesmärk. Avaliku sektori asutustele kuuluvad hooned moodustavad märkimisväärse osa kõikidest hoonetest ja on üldsuse tähelepanu all. Seepärast on hoonete energiatõhususe suurendamiseks **ning selleks, et muuta need vähemalt liginullenergiahooneteks või heitevabadeks hooneteks**, asjakohane kehtestada nende hoonete jaoks, mis kuuluvad avaliku sektori asutustele liikmesriigi territooriumil, aastane renoveerimismäär. Liikmesriike kutsutakse üles kehtestama kõrgemat renoveerimismäära, kui see on kulutõhus nende hoonete renoveerimise raames, kooskõlas nende pikaajaliste renoveerimisstrateegiate või riiklike renoveerimiskavade või mõlemaga. See renoveerimismäär ei tohiks piirata direktiivis 2010/31/EL sätestatud liginullenergiahoonetega seotud kohustuste täitmist. **Liikmesriikidel peaks olema võimalik kohaldada mõnede hoonete, näiteks erilise arhitektuurilise või ajaloolise väärtusega hoonete suhtes leebemaid nõudeid.** Direktiivi 2010/31/EL järgmisel läbivaatamisel peaks komisjon hindama liikmesriikide edusamme avaliku sektori hoonete renoveerimisel.

Komisjon peaks kaaluma renoveerimismäära läbivaatamist käsitleva õigusakti eelnõu esitamist, võttes seejuures arvesse liikmesriikide edusamme, olulisi majanduslikke või tehnilisi arenguid või vajaduse korral liidu kohustusi süsinikuheite vähendamisel ja nullheite saavutamisel. Käesoleva direktiivi kohane avaliku sektori asutuste hoonete renoveerimise kohustus täiendab direktiivis 2010/31/EL sätestatud kohustust, millega nõutakse liikmesriikidelt, et nad tagaksid olemasoleva hoone olulise rekonstrueerimise korral selle energiatõhususe suurendamise vastavalt liginullenergiahoonetele kohaldatavatele nõuetele.

- (43) *Automatiseerimis- ja juhtimissüsteemide ning muude lahenduste loomine aktiivse energijahtimise tagamiseks on direktiivi 2010/31/EL kohaselt avaliku sektori asutuste olulised vahendid hoonete energiatõhususe parandamiseks ja säilitamiseks ning vajalike sisekliima parameetrite tagamiseks hoonetes, mida avalik sektor omab või kasutab.*
- (44) *Kestliku liikuvuse edendamine on Euroopa roheleppe keskne osa. Ülemineku puhul on üheks vajalikuks elemendiks laadimistaristu tagamine.* Hoonetes paiknev laadimistaristu on eriti oluline, sest elektrisõidukid pargivad hoonetes regulaarselt ja pikka aega, mis muudab laadimise lihtsamaks ja tõhusamaks. *Avaliku sektori asutused peaksid tegema kõik selleks, et paigaldada hoonetesse, mida nad omavad või kasutavad, kooskõlas direktiiviga 2010/31/EL laadimistaristu.*
- (45) Renoveerimismäära seadmiseks peab liikmesriikidel olema ülevaade hoonetest, mis ei saavuta liginullenergiahoone taset. Seetõttu peaksid liikmesriigid energiamärgiste üldise andmebaasi raames tegema üldkasutatavate hoonete, *sealhulgas asjakohasel juhul sotsiaaleluruumide* inventuuri ja seda ajakohastama. Inventuur peaks ka erasektorit esindavatel osapooltel, sealhulgas energiateenuste ettevõtjatel, võimaldama pakkuda renoveerimislahendusi, mille ELi hoonefondi vaatluskeskus saaks koondada.

- (46) *Inventuuri võiks lõimida olemasolevate hoonete inventuuride andmed. Liikmesriigid peaksid võtma asjakohased meetmed, et andmete kogumist hõlbustada ning teha inventuur kättesaadavaks erasektorit esindavatele osapooltele, sealhulgas energiateenuste ettevõtjatele, et võimaldada neil täita oma aktiivset rolli renoveerimislahendustes. ELi hoonefondi vaatluskeskus võib koondada kättesaadavad ja avalikult jagatud andmed hoonete omaduste, renoveerimise ja energiatõhususe kohta, et tagada võrreldavate andmete abil parem arusaamine ehitussektori energiatõhususest.*
- (47) 2020. aastal elas linnapiirkondades üle poole maailma rahvastikust. Prognoositakse, et see näitaja jõuab 2050. aastaks 68%-ni. Lisaks tuleb pool 2050. aastaks vajalikust linnataristust veel rajada. Linnad ja suurlinnapiirkonnad on majandustegevuse, teadmiste loomise, innovatsiooni ja uute tehnoloogiate keskused. Linnad mõjutavad neis elavate ja töötavate kodanike elukvaliteeti. Liikmesriigid peaksid omavalitsusi toetama tehniliselt ja rahaliselt. Paljud liikmesriikide kohalikud omavalitsused ja muud avaliku sektori asutused kasutavad juba terviklikku lähenemist energia säästmisele ja tarnimisele **ning kestlikule liikuvusele**, näiteks „Linnapeade pakti“ raames välja töötatud säästva energia tegevuskavade **või säästva linnalise liikumiskeskonna kavade** kaudu, ning linnadele suunatud integreeritud lähenemist, mis hõlmab enamat kui üksikute hoonete või transpordiliikide energiasäästu. **Täiendavaid jõupingutusi on vaja teha linnalise liikumiskeskonna energiatõhususe parandamiseks nii reisijate- kui ka kaubaveo puhul, kuna see kasutab umbes 40% kogu maanteetranspordi energiast.**
- (48) *Kõik Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivide 2014/23/EL²³, 2014/24/EL²⁴ ja 2014/25/EL²⁵ põhimõtted jäävad käesoleva direktiivi raames täielikult kohaldatavaks.*

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 094, 28.3.2014, lk 1).

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 094, 28.3.2014, lk 65).

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 094, 28.3.2014, lk 243).

- (49) Teatavate toodete ja teenuste ostmisel ning hoonete ostmisel ja rentimisel peaksid avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad, kes sõlmivad avalike tööde, tarnete või teenuste saamiseks lepinguid, olema teistele eeskujuks ja lähtuma ostuotsuse tegemisel energiatõhususest ning kohaldama energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, sh nende riigihangete ja kontsessioonide korral, mille suhtes ei ole käesolevas direktiivis sätestatud erinõudeid. Seda tuleks kohaldada direktiivide 2014/23/EL, 2014/24/EL või 2014/25/EL kohaldamisalasse jäävatele avaliku sektori hankijatele ja võrgustiku sektori hankijatele. Liikmesriigid peaksid kõrvaldama liikmesriigisisised või piiriülesed tõkked ühishangetele, kui sellega on võimalik vähendada kulusid ja edendada siseturu eeliseid, luues ärivõimalusi tarnijatele ja energiateenuste osutajatele.
- (50) Kõik avaliku sektori asutused, kes investeerivad avaliku sektori vahendeid hangete kaudu, peaksid olema eeskujuks lepingute ja kontsessioonide sõlmimisel, valides tooteid, hooneid, ehitustöid ja teenuseid, mille energiatõhusus on kõige suurem, ka nende hangete puhul, mille suhtes ei kohaldata direktiivi 2009/30/EÜ kohaseid erinõudeid. Sellega seoses tuleb kõigis riigihankelepingute ja kontsessioonide andmise menetlustes, mille maksumus ületab direktiivi 2014/23/EL artiklis 8, direktiivi 2014/24/EL artiklis 4 ning direktiivi 2014/25/EL artiklis 15 sätestatud piirmäärasid, võtta hankemenetlustes liidu või liikmesriigi õiguses sätestatud toodete, hoonete ja teenuste puhul esmajärjekorras arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.

- (51) Samuti on oluline, et liikmesriigid jälgiksid, kuidas hankijad ja lepingute sõlmijad võtavad toodete, hoonete, ehitustööde ja teenuste hankimisel arvesse energiatõhususe nõudeid, tagades, et teave selliste võitvate pakkumuste energiatõhususe alase mõju kohta, mis ületavad hankedirektiivides osutatud piirmäärasid, tehakse üldsusele kättesaadavaks. See võimaldaks sidusrühmadel ja kodanikel hinnata läbipaistval viisil avaliku sektori rolli riigihangete puhul energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte järgimisel. .
- (52) ***Liikmesriikide kohustus tagada, et hankijad (asutused ja üksused) ostavad üksnes suure energiatõhususega tooteid, hooneid, töid ja teenuseid, ei tohiks aga takistada liikmesriikidel osta kaupu, mida on vaja kaitse- ja reageerimistegevuseks seoses avaliku julgeoleku või rahvatervisealaste hädaolukordadega.***
- (53) Euroopa roheleppes tunnistatakse ringmajanduse rolli liidu üldiste süsinikuheite vähendamise eesmärkide saavutamisel. Avalik sektor ***ja eeskätt transpordisektor peaksid*** nende eesmärkide saavutamisele kaasa aitama, kasutades oma ostujõudu, et valida ***asjakohasel juhul keskkonnahoidlikke tooteid, ehitisi, töid ja teenuseid, kasutades selleks keskkonnahoidlike riigihangete jaoks ettenähtud vahendeid, andes sellega olulise panuse energiatarbimise ja keskkonnamõju vähendamisse.***
- (54) On oluline, et liikmesriigid pakuksid avaliku sektori asutustele vajalikku tuge energiatõhususe nõuete rakendamisel riigihangetes ja ***asjakohasel juhul keskkonnahoidlike riigihangete kasutamisel, andes vajalikke suuniseid ja meetodikaid olelusringi kulude ning keskkonnamõjude ja -kulude hindamiseks.*** Eeldatakse, et hästi kavandatud vahendid, eelkõige digitaalsed vahendid hõlbustavad hankemenetlusi ja vähendavad halduskulusid eelkõige väiksemates liikmesriikides, kellel ei pruugi olla hangete ettevalmistamiseks piisavat suutlikkust. Sellega seoses peaksid liikmesriigid aktiivselt edendama digitaalsete vahendite kasutamist ja koostööd avaliku sektori hankijate vahel, sealhulgas piiriülelset, et vahetada parimaid tavaid.

- (55) Võttes arvesse, et hooned põhjustavad kasvuhoonegaaside heidet enne ja pärast nende kasutamisega, peaksid liikmesriigid võtma arvesse ka hoonete olelusringi jooksul tekkivat süsinikuheidet. See peaks toimuma seoses jõupingutustega pöörata rohkem tähelepanu kogu olelusringi keskkonnatoimele, ringmajanduse aspektidele ja keskkonnamõjudele, mis on osa avaliku sektori eeskujust. Riigihanked võivad seega olla võimaluseks käsitleda hoonete olelusringiga kaasnevat süsinikuheidet. Sellega seoses on avaliku sektori hankijad olulised osalejad, kes saavad võtta hankemenetluste raames meetmeid, soetades uusi hooneid, mille puhul on arvesse võetud globaalse soojendamise potentsiaali kogu olelusringi jooksul.
- (56) Globaalse soojendamise potentsiaali abil väljendatakse hoonega seotud kasvuhoonegaaside heidet selle olelusringi eri etappides kogu olelusringi jooksul. Seega mõõdetakse selle abil hoone üldist panust heitesse, mis põhjustavad kliimamuutusi. Seda nimetatakse mõnikord „süsiniku jalajälje hindamiseks või „kogu olelusringi süsiniku mõõtmiseks“. See koondab ehitusmaterjalidest tuleneva süsinikuheite ning otsese ja kaudse süsinikuheite kasutusetapis. Hooned kujutavad endast olulisi materjalipanku, mis kujutavad endast paljude aastakümnete jooksul süsiniku-mahukate ressursside hoidlaid, mistõttu on oluline uurida projekte, millega lihtsustatakse tulevast korduskasutust ja ringlussevõttu hoone kasutusea lõpus **kooskõlas uue ringmajanduse tegevuskavaga. Liikmesriigid peaksid edendama ehitusmaterjalide ringlust, vastupidavust ja kohandatavust, et käsitleda ehitustoodete kestlikkust.**
- (57) Globaalse soojendamise potentsiaali väljendatakse arvulise näitajana $\text{kgCO}_2\text{eq/m}^2$ (hoone kasuliku sisepõrandapinna kohta) iga olelusringi etapi kohta 50-aastase võrdlusperioodi ühe aasta keskmisena. Andmete valik, stsenaariumi määratlemine ja arvutused tehakse kooskõlas standardiga EN 15978. Ehitusdetailid ja tehnilised seadmed on sätestatud liidu ühise raamistiku tasandi(te) näitajas 1,2. Kui riiklik arvutusvahend on olemas või seda on vaja avalikustamiseks või ehituslubade saamiseks, peaks olema võimalik kasutada seda riiklikku vahendit nõutava teabe esitamiseks. Muid arvutusvahendeid peaks olema võimalik kasutada juhul, kui need vastavad liidu ühise raamistiku tasandi(te)s sätestatud miinimumkriteeriumidele.

- (58) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2010/75/EL²⁶ sätestatakse normid selliste käitiste kohta, mis annavad panuse energiatootmisse või kasutavad energiat tootmise eesmärgil, ning nähakse ette, et kompleksloa taotlusse tuleb vastavalt nimetatud direktiivi artikli 12 lõike 1 punktile b lisada teave käitises kasutatava või toodetava energia kohta. Lisaks on kõnealuse direktiivi artiklis 11 sätestatud, et tõhus energiakasutus on üks käitaja põhikohustuste üldpõhimõtteid ja üks kriteeriumidest, mille alusel selgitatakse kõnealuse direktiivi III lisa alusel välja parim võimalik tehnika. Energiasüsteemide talitlustõhusust teataval ajahetkel mõjutab võime suunata võrku tõrgeteta ja paindlikult energiat, mis on toodetud eri allikatest, mille inerts ja käivitusae on erinev. Tõhususe suurendamine võimaldab taastuenergiat paremini ära kasutada.
- (59) Energiatõhususe paranemine võib aidata suurendada majandustoodangut. Liikmesriikide ja liidu eesmärk peaks sõltumata majanduskasvu tasemest olema energiatarbimise vähendamine.
- (60) Käesoleva direktiiviga kehtestatud energiasäästukohustust peaks pikendama ja see peaks kehtima ka pärast 2030. aastat. Sellega tagatakse investorite jaoks stabiilsus ning soodustatakse pikaajalisi investeringuid ja pikaajaliste energiatoetusmeetmete võtmist, näiteks hoonete põhjalik renoveerimine pikaajalise eesmärgiga hõlbustada olemasolevate hoonete kulutõhusat ümberehitamist liginullenergiahooneteks. Energiasäästukohustusel on oluline roll kohalikul tasandil majanduskasvu saavutamisel, töökohtade loomisel, konkurentsivõime parandamisel ja energiaostuvõimetuse leevendamisel. Sellega tuleks tagada liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamine, luues uusi võimalusi ja vähendades energiatarbimise sõltuvust majanduskasvust. Koostöö erasektoriga on tähtis selleks, et hinnata, millistel tingimustel oleks võimalik kaasata erasektori investeringuid energiatoetususe projektidesse, ja et töötada energiatoetususe valdkonnas välja uusi innovatsiooniga seotud tasuvuse mudeleid.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17).

- (61) Energiatõhususe parandamise meetmetel on ühtlasi positiivne mõju õhukvaliteedile, kuna energiatõhusamad hooned aitavad vähendada nõudlust kütuste, sealhulgas tahkekütuste järele. Energiatõhususe meetmed aitavad seega parandada nii sise- kui ka välisõhu kvaliteeti ning saavutada kulutõhusal viisil liidu õhukvaliteedipoliitika eesmärgi, mis on sätestatud eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/2284²⁷.
- (62) ***Selleks et tagada stabiilne ja prognoositav panus liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide ning 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisse, peavad liikmesriigid*** kogu kohustusperioodil kuni 2030. aastani saavutama lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu, mis vastab uuele aastasele säästule vähemalt 0,8% energia lõpptarbimisest kuni 31. detsembrini 2023 ja vähemalt 1,3% alates 1. jaanuarist 2024, ***1,5% alates 1. jaanuarist 2026 ja 1,9% alates 1. jaanuarist 2028.*** Kõnealuse nõude täitmiseks võib võtta uusi poliitikameetmeid, mis võetakse vastu kohustusperioodil 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2030, või uusi üksikmeetmeid, mis tulenevad poliitikameetmetest, mis on vastu võetud kas eelmisel perioodil või varem, tingimusel et neid üksikmeetmeid asutakse täitma järgmisel kohustusperioodil. Selleks peaks liikmesriikidel olema võimalik kasutada energiatõhususkohustuste süsteemi või alternatiivseid poliitikameetmeid või mõlemaid.
- (63) Ajavahemikul alates ***1. jaanuarist*** 2021 kuni 31. detsembrini 2023 peaksid Küpros ja Malta saavutama lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu, mis vastab uuele säästule 0,24% ***aastasest*** energia lõpptarbimisest ***arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena.*** Ajavahemikul alates ***1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2030*** peaksid ***Küpros ja Malta saavutama lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu 0,45% energia aastasest lõpptarbimisest arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena.***

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist, millega muudetakse direktiivi 2003/35/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/81/EÜ (ELT L 344, 17.12.2016, lk 1).

- (64) Energiatõhususkohustuste süsteemi kasutamise korral peaksid liikmesriigid määrama objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumite alusel kohustatud isikud põhivõrguettevõtjate, **jaotusvõrguettevõtjate**, energiatarnijate, energia-jaemüügiettevõtjate ja transpordikütusetarnijate või -jaemüüjate seast. Selliste üksuste määramist kohustatud isikuteks või nende sellest vabastamist ei tuleks pidada kokkusobimatuks mittediskrimineerimise põhimõttega. Seetõttu võivad liikmesriigid valida, kas kohustatud isiku saab määrata selliste üksuste või üksnes nende teatud rühmade seast. Energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste ning ajakohasel juhul** sotsiaaleluruumides elavate inimeste kaitsmiseks ja võimestamiseks ning poliitikameetmete rakendamiseks esmajärjekorras nende isikute suhtes võivad liikmesriigid nõuda kohustatud isikutelt energiasäästu saavutamist selliste isikute hulgas. Selleks võivad liikmesriigid kehtestada ka energiakulude vähendamise eesmärgi. Kohustatud isikud saaksid need eesmärgid saavutada, edendades selliste meetmete kehtestamist, millega saavutatakse energiasääst ja rahaline kokkuhoid energiaarvetelt, näiteks soojustuse paigaldamine ja küttega seotud meetmed, **ning toetades taastuvenergiakogukondade ja kodanike energiakogukondade energiasäästualgatusi**.
- (65) Energiasäästukohustuse täitmiseks poliitikameetmete väljatöötamisel peaksid liikmesriigid järgima liidu kliima- ja keskkonnastandardeid ja -prioriteete ning järgima põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“ määruse (EL) 2020/852 tähenduses. Liikmesriigid ei tohiks edendada tegevusi, mis ei ole keskkonnasäästlikud, näiteks ■ fossiilkütuste kasutamine. Energiasäästukohustuse eesmärk on tugevdada reageerimist kliimamuutustele, toetades stiimuleid liikmesriikidele, et rakendada kestlikku ja puhast poliitikameetmete kombinatsiooni, mis on vastupidav ja leevendab kliimamuutusi. Seetõttu **võib** fossiilkütuse otsepõletamisega seotud poliitikameetmetega saavutatud energiasääst olla **teatavatel tingimustel ja ülemineku perioodil, mis järgneb** käesoleva direktiivi ülevõtmisele, energiasäästukohustuse alusel rahastamiskõlblik energiasääst **kooskõlas mõne käesoleva direktiivi lisaga**. See võimaldab viia energiasäästukohustuse kooskõlla Euroopa roheleppe, kliimaeesmärgi kava ja renoveerimislaine eesmärkidega ning kajastab vajadust meetmete järele, mille Rahvusvaheline Energiaagentuur tegi kindlaks oma aruandes „Net Zero“. Piirangu eesmärk on julgustada liikmesriike kulutama avaliku sektori raha ainult tulevikukindlatele ja kestlikele tehnoloogiatele. On oluline, et liikmesriigid pakuksid turuosalistele selget poliitilist raamistikku ja investeerimiskindlust. Energiasäästukohustuse kohase arvutusmeetodi rakendamine peaks võimaldama kõigil turuosalistel kohandada oma

tehnoloogiaid mõistliku aja jooksul. Kui liikmesriigid toetavad tõhusate fossiilkütusetehnoloogiate kasutuselevõttu või sellise tehnoloogia varajast asendamist, näiteks toetuskavade või energiatõhususkohustuste süsteemide kaudu, ei pruugi energiasääst enam olla energiasäästukohustuse täitmiseks rahastamiskõlblik. Ehkki näiteks maagaasil põhineva koostootmise edendamisest tulenev energiasääst ei oleks energiasäästukohustuse täitmiseks rahastamiskõlblik, ei kohaldataks piirangut fossiilkütuste kaudse kasutamise suhtes, näiteks juhul, kui elektritootmise raames toodetakse seda ka fossiilkütusest. Poliitikameetmed, mis on suunatud käitumise muutmisele, et vähendada fossiilkütuste tarbimist, näiteks teavituskampaaniate ja keskkonnasäästliku sõidustiili abil, peaksid jääma rahastamiskõlblikeks. Hoonete renoveerimisele suunatud poliitikameetmed võivad hõlmata selliseid meetmeid nagu fossiilkütusel töötavate küttesüsteemide asendamine ja hoonete välispiirde parandamine. Need meetmed peaks piirduma tehnoloogiatega, mis võimaldavad saavutada nõutava energiasäästu vastavalt liikmesriigis kehtestatud riiklikele ehituseeskirjadele. Liikmesriigid peaksid siiski edendama küttesüsteemide ajakohastamist osana põhjalikust renoveerimisest kooskõlas pikaajalise süsinikuneutraalsuse eesmärgiga, st küttenõudluse vähendamisega ja allesjäänud küttevajaduse katmisega süsinikuvabadest energiaallikatest.

Energiaostuvõimetute inimeste energiasäästukohustuse täitmiseks vajaliku säästu arvestamisel võivad liikmesriigid arvesse võtta oma kliimatingimusi.

- (66) Lõppkasutuse energiasäästu kohustuse täitmisel võib võtta arvesse liikmesriikide transpordi energiatõhususe parandamise meetmeid. Sellised meetmed hõlmavad poliitikameetmeid, millega muu hulgas edendatakse energiasäästlikumaid sõidukeid, üleminekut jalgratta kasutamisele, jalgsi käimisele ja ühistranspordile või liikuvust ja linnaplaneerimist, mis vähendab nõudlust transpordi järele. Lisaks võib arvesse võtta ka kavasid uute ja energiasäästlikumate sõidukite kasutuselevõtu kiirendamiseks või poliitikameetmeid, mis soodustavad üleminekut vähendatud heitetasemega kütustele, mis vähendavad energiakulu kilomeetri kohta, välja arvatud fossiilkütuste otsepõletust käsitlevaid kavasid ja poliitikameetmeid, eeldusel et järgitakse käesolevas direktiivis sätestatud olulisuse ja täiendavuse norme. Uute fossiilkütustel töötavate sõidukite kasutuselevõttu edendavad poliitikameetmed ei tohiks kvalifitseeruda energiasäästukohustuse raames rahastamiskõlblike meetmetena.
- (67) Liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/842²⁸ kohaselt võetud meetmeid, mis viivad energiatõhususe kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava paranemiseni, võib pidada liikmesriikide jaoks kulutõhusaks viisiks, et täita käesolevast direktiivist tulenevat energiasäästukohustust.
- (68) Alternatiivina sellele, et nõuda kohustatud isikutelt käesolevas direktiivis sätestatud energiasäästukohustuse kohase lõpptarbimise kumulatiivse energiasäästu koguse saavutamist, peaks liikmesriikidel olema võimalik oma energiatõhususkohustuste süsteemides võimaldada või nõuda, et kohustatud isikud teeksid makseid riiklikku energiatõhususe fondi, mida saaks kasutada poliitikameetmete esmajärjekorras rakendamiseks energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, väikese sissetulekuga leibkondadest pärit inimeste ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste suhtes.

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmetesse, et täita Pariisi kokkuleppes võetud kohustused, ning millega muudetakse määrust (EL) nr 525/2013 (ELT L 156, 19.6.2018, lk 26).

- (69) Liikmesriigid ja kohustatud isikud peaksid nõutava lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu saavutamiseks kasutama iga nende käsutuses olevat vahendit ja tehnoloogiat, välja arvatud fossiilkütuste otsepõletust, sealhulgas edendades **arukaid ja** kestlikke tehnoloogiaid tõhusates kaugkütte- ja -jahutussüsteemides, tõhusat kütte- ja jahutustaristut, **tõhusaid ja arukaid hooneid, elektrisõidukeid ja tööstusharusid** ning energiaauditeid või nendega samaväärseid juhtimissüsteeme, tingimusel et teatatud energiasääst vastab käesolevale direktiivile. Liikmesriigid peaksid seadma alternatiivsete poliitikameetmete väljatöötamisel ja rakendamisel eesmärgiks suure paindlikkuse. Liikmesriigid peaksid toetama meetmeid, mille tulemusel säästetakse energiat pika olelusringi jooksul.
- (70) Pikaajalised energiatõhususmeetmed annavad energiasäästu ka pärast 2020. aastat, kuid selleks, et aidata täita liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärki, tuleks nende meetmetega saavutada uus sääst pärast 2020. aastat. Seevastu ei peaks pärast 31. detsembrist 2020 saavutatud energiasäästu arvestama sellise lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu hulka, mis tuleb saavutada ajavahemikul 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020.
- (71) **Käesolevas direktiivis ette nähtud energiasäästukohustuse üheks põhiliseks aluspõhimõtteks on täiendavus, kui sellega tagatakse, et liikmesriigid kehtestavad poliitikad ja meetmed, mis on spetsiaalselt välja töötatud energiasäästukohustuse täitmiseks.** Uus sääst peaks tulema tavapärase tegevuse jätkumisest saadavale säästule lisaks, seega ei peaks energiasäästukohustuse täitmisel saama võtta arvesse säästu, mis oleks igal juhul saavutatud. See tähendab, et võetud meetmete mõju kindlakstegemisel tuleks arvesse võtta üksnes energiatarbimise muutumisest saadavat netosäästu, s.o säästu, mis tuleneb otse asjaomasest, käesolevas direktiivis ette nähtud energiasäästukohustuse eesmärgi saavutamiseks rakendatud energiatõhususmeetmest. Netosäästu arvutamiseks peaksid liikmesriigid kehtestama lähtestsenaariumi, mis kirjeldab olukorda juhul, kui asjaomast meetmet ei võetaks. Asjaomase poliitikameetme mõju tuleks hinnata sellise lähtestsenaariumiga võrreldes. Liikmesriigid peaksid võtma arvesse asjaomasel liidu tasandi õigusraamistikus sätestatud miinimumnõudeid ning asjaolu, et samal ajal võidakse võtta ka muid poliitikameetmeid, mis võivad mõjutada energiasäästu kogust, seega mitte kõik muudatused, mis ilmnevad pärast konkreetse poliitikameetme võtmist, ei pruugi olla tingitud üksnes kõnealuselt meetmest. Kohustatud, osaleva või volitatud isiku tegevus peaks aitama tegelikult kaasa teatatud energiasäästu saavutamisele, et tagada olulisuse nõude täitmine.

- (72) Oluline on võtta asjakohasel juhul energiasäästu arvutamisel arvesse kõik energiaahela etapid, et suurendada energiasäästu potentsiaali elektrienergia ülekandmisel ja jaotamisel. Uuringutest ja konsultatsioonidest sidusrühmadega on selgunud märkimisväärne potentsiaal. Füüsilised ja majanduslikud tingimused on liikmesriigiti ja sageli liikmesriigi sees siiski üsna erinevad ning võrguettevõtjaid on palju. Need asjaolud viitavad detsentraliseeritud lähenemisviisile, mis on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Riikide reguleerivate asutustel on vajalikud teadmised, õigusala pädevus ja haldussuutlikkus, et edendada energiatõhusa elektrivõrgu arendamist. Sellised üksused nagu Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik (ENTSO-E) ja Euroopa jaotusvõrguettevõtjate üksus võivad samuti anda kasulikku teavet ja peaksid toetama oma liikmeid energiatõhususmeetmete võtmisel.
- (73) Sarnased kaalutlused kehtivad ka väga paljude maagaasi süsteemihaldurite puhul. Maagaasi osakaal ning selle tarne ulatus ja territoriaalne katvus on liikmesriigiti väga erinev. Sellistel juhtudel on parimad võimalused süsteemi arengu jälgimiseks ja selle suurema tõhususe suunas juhtimiseks riikide reguleerivate asutustel ning sellised üksused nagu Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik saavad anda kasuliku panuse ja peaksid toetama oma liikmeid energiatõhususmeetmete rakendamisel.
- (74) *Energiateenuse ettevõtjate roll on oluline näiteks hoonete, tööstuse ja transpordi sektorites energiasäästlike, energiakulusid vähendavate ning tegevus- ja hoolduskulusid kahandavate projektide väljatöötamisel, kavandamisel ja elluviimisel ning selliste projektide rahastamise korraldamisel.*

- (75) *Vee ja energia vahelise seose arvesse võtmine on eriti oluline, et käsitleda vastastikku sõltuvat energia- ja veekasutust ning suurenevat survet mõlemale nimetatud ressursile.* Tõhus veemajandus võib aidata energiasäästule palju kaasa, *tuues mitte ainult kliimaalast, vaid ka majanduslikku ja sotsiaalset kasu.* Vee- ja reovee sektori elektritarbimine moodustab liidu elektritarbimisest 3,5% ning oodata on nimetatud osakaalu suurenemist. Samas moodustavad veelekked liidu kogu veetarbimisest 24% ning energiasektor on 44%ga suurim veetarbija. Tuleks põhjalikult uurida nutikate tehnoloogiate ja protsesside kasutamise potentsiaali energiasäästu saavutamiseks *kõikides tööstus-, elamu- ja äriveetsüklites ja -rakendustes* ning seda potentsiaali ära kasutada alati, kui see on kulutõhus, ja kaaluda energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Arenenud niisutustehnoloogiatega, *vihmavee kogumise ja vee taaskasutamise tehnoloogiatega* võiks ka oluliselt vähendada veetarbimist põllumajanduses, *hoonetes ja tööstuses* ning selle töötlemiseks ja transportimiseks kuluvat energiat.
- (76) Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikliga 9 peaks liidu energiatõhususpoliitika olema kaasav ja seega tagama kõigile energiaostuvõimetutele tarbijatele energiatõhususmeetmete võrdse kättesaadavuse. Energiatõhususe parandamist peaks prioriteedina kohaldama energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate ja lõpptarbijate, *madala või* keskmise sissetulekuga leibkondade, sotsiaaleluruumides elavate inimeste, eakate ning maa- ja äärepoolsetes piirkondades *ja äärepoolseimates piirkondades* elavate inimeste suhtes. Sellega seoses tuleks pöörata erilist tähelepanu konkreetsetele rühmadele, kelle oht olla energiaostuvõimetusest mõjutatud on suurem või keda energiaostuvõimetuse mõjutab negatiivsemalt, näiteks naised, puudega inimesed, eakad, lapsed ning rassi- või rahvusvähemustesse kuuluvad inimesed. Liikmesriigid võivad nõuda kohustatud isikutelt seoses energiaostuvõimetusega sotsiaalsete eesmärkide lisamist energiasäästumeetmesse, ning seda võimalust oli juba laiendatud ka alternatiivsetele poliitikameetmetele ja riiklikele energiatõhususe fondidele. See tuleks muuta kohustuslikuks, et kaitsta ja võimestada vähekaitstud kliente ja lõppkasutajaid ning leevendada energiaostuvõimetust, jättes samal ajal liikmesriikidele täieliku vabaduse otsustada selliste poliitikameetmete liigi, ulatuse, kohaldamisala ja sisu üle. Kui energiatõhususkohustuste süsteem ei luba võtta üksikutele energiatarbijatele suunatud meetmeid, võivad liikmesriigid võtta energiaostuvõimetuse leevendamise meetmeid üksnes alternatiivsete poliitikameetmetena. Oma poliitikameetmete kombinatsioonis peaksid liikmesriigid tagama, et muud

poliitikameetmed ei avaldaks energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitsstud klientidele, lõppkasutajatele ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavatele inimestele negatiivset mõju. Liikmesriigid peaksid võimalikult hästi ära kasutama energiatõhususe parandamise meetmesse tehtavaid avaliku sektori investeeringuid, sealhulgas liidu tasandil loodud rahastamisvahendeid.

- (77) ***Iga liikmesriik peaks määratlema vähekaitsstud kliendi mõiste, mis võib osutada energiaostuvõimetusele ning muu hulgas kriitilistel aegadel selliste tarbijate elektrivõrgust väljalülitamise keelule. Vähekaitsstud kliendi mõiste võib hõlmata sissetuleku tasemeid, energiakulude osakaalu netosissetulekus, kodude energiatõhusust, kriitilist sõltuvust elektriseadmetest tervislikel põhjustel, vanust või muid kriteeriume. See võimaldab liikmesriikidel hõlmata madala sissetulekuga leibkondades elavad inimesed.***
- (78) Vastavalt soovitusel (EL) 2020/1563 ei olnud ligikaudu 34 miljonil leibkonnal liidus võimalik 2019. aastal oma kodu piisavalt soojana hoida. Euroopa roheleppes tähtsustatakse ülemineku sotsiaalset mõõdet, järgides põhimõtet, et kedagi ei jäeta tähelepanuta. Roheüleminek, sh puhtale energiale üleminek, mõjutab naisi ja mehi erinevalt ning sel võib olla suurem mõju teatavatele ebasoodsamas olukorras olevatele inimrühmadele, näiteks puuetega inimestele. Energiatõhususe meetmed peavad seetõttu olema liikmesriikide tasandil kesksel kohal energiaostuvõimetuse ja tarbijate majandusliku ebakindluse kulutõhusa vähendamise strateegia kujundamisel ning täiendama sotsiaalkindlustuse poliitikat. Tagamaks, et energiatõhususmeetmed vähendavad kestlikult üürnike energiaostuvõimetust, tuleks arvesse võtta asjaomaste meetmete kulutasuvust, samuti taskukohasust kinnisvara omanikele ja üürnikele, ning tagada nende meetmete piisav rahaline ja tehniline toetamine liikmesriikide tasandil. Liikmesriigid peaksid energiaostuvõimetuse väljaselgitamisel ja leevendamisel toetama kohalikku ja piirkondlikku tasandit. Liidus asuvad hooned tuleb pikemas perspektiivis ümber ehitada liginullenergiahooneteks vastavalt Pariisi kokkuleppe eesmärkidele. Praegune hoonete renoveerimise ulatus ei ole piisav ning kõige enam puudutab see hooned, kus elavad energiaostuvõimetud väikese sissetulekuga kodanikud. Käesolevas direktiivis sätestatud energiasäästukohustuse meetmed, energiatõhususkohustuste süsteemid ja alternatiivsed poliitikameetmed on seepärast eriti olulised.

- (79) ***Liikmesriigid peaksid püüdma tagada, et energiatõhususe edendamise või hõlbustamise meetmed, eelkõige need, mis on seotud hoonete ja liikuvusega, ei too kaasa selliste teenustega seotud hinna ebaproportsionaalset tõusu ega suuremat sotsiaalset tõrjutust.***
- (80) Selleks et kasutada energiasäästu võimalusi teatavates turusegmentides, kus energიაauditid üldiselt ärilistel alustel ei pakuta, näiteks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul (edaspidi „VKEd“), peaksid liikmesriigid töötama välja programme, et innustada VKESid läbi tegema energიაauditid ***ja rakendama nende energიაauditite tulemusel esitatud soovitusi ning VKESid seejuures toetada.*** Energiaauditid peaksid olema kohustuslikud ja regulaarsed ***ettevõtetes, mille keskmine aastane energiatarbimine ületab teatavat künnisväärtust,*** sest seal võib energiasääst olla märkimisväärne. Energiaauditites tuleks arvestada asjaomaste Euroopa või rahvusvaheliste standarditega, nagu EN ISO 50001 (energiajuhtimissüsteemid) või EN 16247-1 (energiaauditid) või EN ISO 14000 (keskkonnajuhtimissüsteemid), mille tulemusena on nad ka kooskõlas käesoleva direktiiviga, mis ei lähe kaugemale kui nimetatud asjaomaste standardite nõuded. Hetkel on väljatöötamisel energიაauditid käsitlev Euroopa eristandard. Energiaauditid võib teha eraldiseisvalt või osana laiemast keskkonnajuhtimissüsteemist või energiatõhususe lepingust. Kõikidel sellistel juhtudel peaksid need süsteemid vastama käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuetele. Lisaks võib teatavaid mehhanisme ja süsteeme, mis on kehtestatud teatavate transpordiettevõtjate heitkoguste ja kütusekulu jälgimiseks, näiteks liidu õiguse kohane ELi HKS, pidada kokkusobivaks energიაaudititega, sealhulgas energiajuhtimissüsteemidega, kui need vastavad käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuetele. ***Ettevõtete puhul, mis juba täidavad energიაauditi kohustust, tuleks jätkata energიაauditite tegemist vähemalt iga nelja aasta järel alates eelmise energიაauditi kuupäevast kooskõlas käesoleva direktiiviga.***
- (81) ***Liikmesriigid peaksid kehtestama suunised, mida ettevõtted peaksid järgima meetmete rakendamisel, mille eesmärk on saavutada energიაauditis kindlaks määratud uus aastane sääst.***

- (82) Ettevõtte keskmine tarbimine peaks olema energijuhtimissüsteemide ja energiaauditite kohaldamise määratlemise kriteerium, et suurendada nende mehhanismide tundlikkust asjaomaste kulutõhusa energiasäästu võimaluste kindlakstegemisel. Ettevõtet, mis jääb allapoole energijuhtimissüsteemide ja energiaauditite jaoks kindlaks määratud tarbimiskünniseid, tuleks innustada läbi viima energiaauditeid ja rakendada nendest audititest tulenevaid soovitusi.
- (83) Kui energiaauditeid teevad asutusesisesed eksperdid, ei tohiks nad olla auditeeritava tegevusega otseselt seotud, et tagada nende sõltumatus.
- (84) Liikmesriigid peaksid edendama energijuhtimissüsteemide ja energiaauditite rakendamist avalikus halduses riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.**
- (85) IKT sektor on veel üks oluline sektor, millele pööratakse üha suuremat tähelepanu. 2018. aastal oli andmekeskuste energiatarbimine liidus 76,8 TWh. Prognooside kohaselt kasvab see 2030. aastaks 98,5 TWh-ni, mis tähendab 28% kasvu. Seda absoluutarvudes suurenemist võib vaadelda ka suhtelises arvestuses: liidus kasutasid andmekeskused 2018. aastal 2,7% elektrinõudlusest ja kui areng jätkub praegusel trajektooriga, moodustab nendepoolne nõudlus 2030. aastaks 3,21%. Juba liidu digistrateegias rõhutati vajadust väga energiatõhusate ja kestlike andmekeskuste järele ning kutsuti telekommunikatsioonioperaatoreid üles võtma nende ökoloogilise jalajäljega seotud läbipaistvusmeetmeid. Selleks et edendada säästvat arengut IKT sektoris, eelkõige andmekeskuste puhul, peaksid liikmesriigid nõudma selliste andmete kogumist ja avaldamist, mis on asjakohased andmekeskuste energiatõhususe, veekasutuse jalajälje **ja nõudluse poole paindlikkuse** seisukohast, **võttes aluseks liidu ühise vormi**. Liikmesriigid peaksid nõudma andmete kogumist ja avaldamist ainult märkimisväärse jalajäljega andmekeskuste kohta, mille puhul uute või olemasolevate käitiste vastavalt kas sobivad projekteerimis- või tõhususalased algatused võivad oluliselt vähendada energia- ja veetarbimist, **suurendada süsteemide tõhusust võrgu süsinikuheite vähendamisel**. või heitsoojuse taaskasutamist lähedalasuvates rajatistes ja soojusvõrkudes. Selliselt kogutud andmete alusel ja **võttes samuti arvesse sektoris juba olemasolevaid algatusi, võiks** välja selgitada andmekeskuste kestlikkuse **näitajad**.

- (86) *Aruandluskohustust kohaldatakse nende andmekeskuste suhtes, mis vastavad käesolevas direktiivis sätestatud piirmäärale. Kõikidel juhtudel ja eeskätt ettevõttes kohapeal asuvate andmekeskuste puhul tuleks aruandluskohustust mõista nii, et see viitab ruumidele ja seadmetele, mida kasutatakse enamjaolt või ainult andmetega seotud funktsioonide täitmiseks (serveriruumid), sealhulgas vajalikud seonduvad seadmed, näiteks seonduv jahutus, valgustus, akukogumid või katkematu toite allikad. Kõik IT-seadmed, mis on paigutatud või paigaldatud peamiselt avalikult juurdepääsetavasse, ühiselt kasutatavasse või kontoriruumi või millega toetatakse muid ettevõtte funktsioone, näiteks tööjaamad, sülearvutid, koopiamasinad, sensorid, turvaseadmed ning kodumasinad ja audiovisuaalseadmed tuleks aruandluskohustusest välja jätta. Välja tuleks jätta ka serverite, võrgu-, salvestus- ja muud seonduvad seadmed, mis asuvad ettevõttes erinevates kohtades, näiteks eraldi serverid, püstikud või WiFi- ja võrgupunktid.*
- (87) *Kogutud andmeid tuleks kasutada selleks, et mõõta vähemalt mõnda kestliku andmekeskuse põhimõõdet, nimelt seda, kui tõhusalt see energiat kasutab, kui suur osa sellest energiast pärineb taastuvatest energiaallikatest, toodetud heitsoojuse taaskasutamist, jahutuse tõhusust, süsinikutõhusust ja magevee kasutamist. Kogutud andmed ja kestlikkuse näitajad peaksid suurendama teadlikkust andmekeskuste omanike ja käitajate, seadmete tootjate, tarkvara ja teenuste arendajate, andmekeskuse teenuste kasutajate seas kõikidel tasanditel ning üksustes ja organisatsioonides, kes võtavad kasutusele, kasutavad või hangivad pilve- ja andmekeskuseteenuseid. Samuti peaksid kogutud andmed ja kestlikkuse näitajad andma kindlustunde tegelike täiustuste suhtes, mis tulenevad jõupingutustest ja meetmetest, mille eesmärk on suurendada uute või olemasolevate andmekeskuste kestlikkust. Lõpuks tuleks neid andmeid ja näitajaid kasutada läbipaistva ja tõenditel põhineva planeerimise ja otsuste tegemise alusena. Komisjon peaks kohustatud andmekeskuste poolt esitatud teabe põhjal hindama andmekeskuste tõhusust.*
- (88) *Pärast hindamist, kui luuakse võimalikke sektorispetsiifilisi energiatõhususpartnerlusi, peaks komisjon kokku tooma olulised sidusrühmad, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid sellistes sektorites nagu IKT, transport, finants- ja hoonesektor, tehes seda kaasaval ja esinduslikul viisil.*

- (89) Tarbijate väiksemad kulutused energiale tuleks saavutada sel moel, et tarbijatel aidatakse vähendada energiatarbimist, vähendades hoonete energiavajadust ning parandades seadmete tõhusust, millele peaks lisanduma väikese energiatarbega transpordiliikide kättesaadavus koos ühistranspordi, *jagatud liikuvuse* ja jalgratta kasutamisega. Liikmesriigid peaksid kaaluma ühenduvuse parandamist ka maa- ja äärepoolseimates piirkondades.
- (90) Väga tähtis on suurendada kõikide liidu kodanike teadlikkust suurema energiatõhususe kasulikkusest ja anda neile õiget teavet selle saavutamise viiside kohta. Energiasüsteemi ümberkujundamises peaksid osalema ka igas vanuses inimesed, näiteks Euroopa kliimapakti kaudu ja Euroopa tuleviku konverentsi raames. Suurem energiatõhusus on ühtlasi väga tähtis liidu energiavarustuskindluse jaoks, kuna see vähendab liidu sõltuvust kolmandatest riikidest imporditavatest kütustest.
- (91) Kõikide võetud energiatõhususmeetmete maksumus ja nendest saadav kasu, sealhulgas tasuvusaeg, tuleks muuta tarbijate jaoks täielikult arusaadavaks.
- (92) Käesoleva direktiivi rakendamisel ja muude energiatõhususe valdkonna meetmete võtmisel peaksid liikmesriigid pöörama erilist tähelepanu sünergiale energiatõhususe meetmete ja ringmajanduse põhimõtetest lähtuva loodusvarade tõhusa kasutamise vahel.
- (93) Liikmesriigid peaksid püüdma uute ärimudelite ja tehnoloogiate eeliseid ära kasutades edendada ja hõlbustada energiatõhususmeetmete kasutuselevõttu, muu hulgas suur- ja väiketarbijatele suunatud uuenduslike energiateenuste abil.
- (94) On vaja sätestada nõue anda sageli ja põhjalikumalt tagasisidet energiatarbimise kohta, kui see on tehniliselt teostatav ja kulutõhus, pidades silmas olemasolevaid mõõteseadmeid. Käesoleva direktiiviga täpsustatakse, et tarbimispõhise mõõtmise kulutõhusus sõltub sellest, kas seotud kulud on potentsiaalse energiasäästuga võrreldes proportsionaalsed. Tarbimispõhise mõõtmise kulutõhusust hinnates võidakse võtta arvesse teiste konkreetsete kavandatud meetmete mõju asjaomasest hoonest, näiteks peatset renoveerimist.

- (95) Samuti täpsustatakse käesoleva direktiiviga, et tarbijatele esitatavate arvetega ning arvete esitamist käsitleva teabega ja tarbimisandmetega seotud õigused peaksid kehtima kesksest allikast tarnitava kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbijate suhtes ka siis, kui neil ei ole otsest individuaalset lepingulist suhet energiatarbijajaga.
- (96) Soojusenergia individuaalse tarbimise arvestuse läbipaistvuse saavutamiseks ja seeläbi tarbimispõhise mõõtmise rakendamise hõlbustamiseks peaksid liikmesriigid tagama, et neil on olemas läbipaistvad ja avalikult kättesaadavad riiklikud normid kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimise kulude jaotamise kohta kortermajades ja mitmeotstarbelistes hoonetes. Lisaks läbipaistvusele võivad liikmesriigid kaaluda selliste meetmete võtmist, mis aitaksid tugevdada konkurentsi tarbimispõhise mõõtmise teenuste osutamisel ja aitaksid sellega tagada, et lõppkasutajate kulud oleksid mõistlikud.
- (97) Vastpaigaldatud soojusarvestid ja küttekulujaoturid peaksid olema kaugloetavad, et tagada kulutõhus ja sage tarbimisandmete esitamine. Käesoleva direktiivi sätteid, mis puudutavad kütte, jahutuse ja sooja tarbevee mõõtmist, kütte, jahutuse ja sooja tarbevee kasutuse tarbimispõhist mõõtmist ja asjaomaste kulude jaotamist, kaugloetavuse nõuet, kütte, jahutuse ja sooja tarbevee arvetel esitatavat teavet ja tarbimisandmeid, kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimise mõõtmise andmetele, arvetel esitatavale teabele ja tarbimisandmetele juurdepääsu maksumust ning kütte, jahutuse ja sooja tarbevee arvete esitamise ja tarbimisandmete miinimumnõudeid, on ette nähtud kohaldamiseks üksnes kesksest allikast tarnitava kütte, jahutuse ja sooja tarbevee suhtes. Liikmesriikidel on vabadus otsustada, kas kaasaskantavate või sõidukis paiknevate seadmetega (walk-by/drive-by) tehnoloogiaid peetakse kaugloetavateks või mitte. Kaugloetavate arvestite näidu teadasaamiseks ei ole vaja juurdepääsu korteritesse või hoonete üksustesse.
- (98) Liikmesriigid peaksid arvesse võtma asjaolu, et energiatarbimise mõõtmise uute tehnoloogiate edukaks rakendamiseks on vaja teha suuremaid investeeringuid nii tarbijate kui ka energiatarbijate haridusse ja oskustesse.

- (99) Arvetel esitatav teave ja iga-aastased aruanded on olulised tarbijate energiatarbimisest teavitamise vahendid. Andmed tarbimise ja kulude kohta võivad anda ka muud teavet, mis aitab tarbijatel võrrelda oma kehtivat lepingut teiste pakkumistega ning kasutada kaebuste esitamise ja vaidluste alternatiivse lahendamise mehhanisme. Võttes siiski arvesse, et arvetega seotud vaidlused on üks levinumaid tarbijate kaebuste põhjuseid ning põhjuseid, millest on tingitud tarbijate püsivalt väike rahulolu ja passiivsus suhtlemisel energiatarbijatega, on vaja arved muuta lihtsamaks, selgemaks ja arusaadavamaks, tagades samal ajal, et eraldi vahendid, näiteks arvetel esitatav teave, teavitustahendid ja iga-aastased aruanded annaksid kogu vajaliku teabe, mis võimaldab tarbijatel oma energiatarbimist muuta, pakkumisi võrrelda ja tarnijaid vahetada.
- (100) Energiatõhususe parandamise meetmete väljatöötamisel peaksid liikmesriigid asjakohaselt arvestama vajadust tagada siseturu nõuetekohane toimimine ja *acquis'* ühtne rakendamine kooskõlas ELi toimimise lepinguga.
- (101) Soojuse ja elektrienergia tõhus koostootmine ning tõhus kaugküte ja -jahutus pakuvad rohkelt primaarenergia säästmise võimalusi liidus. Liikmesriigid peaksid läbi viima tõhusa koostootmise ning tõhusa kaugkütte ja jahutuse potentsiaali põhjaliku hindamise. Need hindamised peaksid olema kooskõlas liikmesriikide lõimitud riiklike energia- ja kliimakavadega ning nende pikaajaliste renoveerimisstrateegiatega **ning võiksid sisaldada trajektoore, mille tulemuseks on taastuenergiat ja heitsoojusel põhineva riikliku kütte- ja jahutussektori loomine kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamiseks kooskõlas oleva ajavahemiku jooksul**. Uued elektrijaamad ja olemasolevad elektrijaamad, mida on oluliselt remonditud või mille luba või litsentsi on uuendatud, tuleks (tingimusel et kulude-tulude analüüsist ilmneb ülejääk) varustada tõhusate koostootmisseadmetega, et ära kasutada elektri tootmisel tekkivat heitsoojust. Samamoodi peaksid muud märkimisväärse keskmise aastase sisendenergiaga rajatised olema varustatud tehniliste lahendustega heitsoojuse kasutamiseks rajatise puhul, mille kulude-tulude analüüsist ilmneb ülejääk. Heitsoojust võiks kaugküttevõrgu kaudu transportida sinna, kus seda vajatakse. Põhjused, millest lähtub loakriteeriumide kohaldamise nõue, on üldiselt samad, millest tulenevad ka nõuded direktiivi 2010/75/EL kohastele lubadele ja direktiivi (EL) 2019/944 kohastele lubadele.

- (102) Asjakohane võib olla, et elektrijaamad, mille eesmärk on saada kasu geoloogilisest säilitamisest, mis on lubatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/31/EÜ,²⁹ paigutatakse kohtadesse, kus heitsoojuse taaskasutamine tõhusa koostootmise kaudu või kaugkütte- või kaugjahutusvõrgu abil ei ole kulutõhus. Liikmesriikidel peaks seega olema võimalik vabastada need käitised kohustusest teha kulude-tulude analüüs, et varustada käitis seadmetega, mis võimaldavad heitsoojuse taaskasutamist tõhusa koostootmise seadmes. Samuti peaks olema võimalik vabastada kütte pakkumise nõudest sellised tippkoormuse- ja varuelektri jaamad, mis on kavandatud töötama alla 1500 töötunni aastas viie aasta jooksva keskmisena.
- (103) On asjakohane, et liikmesriigid innustavad selliste meetmete ja kordade kehtestamist, millega toetatakse alla 5 MW summaarse nimisoojusvõimsusega koostootmisjaamade kasutuselevõttu, eesmärgiga soodustada energia hajatootmist.
- (104) Riiklike põhjalike hindamiste rakendamiseks peaksid liikmesriigid julgustama tõhusa koostootmise ning tõhusa kaugkütte ja -jahutuse potentsiaali hindamist piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid, et edendada ja hõlbustada tõhusa koostootmise ning tõhusa kaugkütte ja -jahutuse väljaselgitatud kulutõhususe potentsiaali ära kasutamist.

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L 140, 5.6.2009, lk 114).

- (105) Tõhusa kaugkütte ja -jahutuse nõuded peaksid olema kooskõlas liidu pikaajaliste kliimapolitikaeesmärkide, kliima- ja keskkonnastandardite ning prioriteetidega ning peaksid olema kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ määruse (EL) 2020/852 tähenduses. Kõigi kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide eesmärk peaks olema parandada energiasüsteemi teiste osadega koostoimimise võimet, et optimeerida energiakasutust ja vältida energia raiskamist, kasutades hoonete kogu potentsiaali soojuse või jahutuse, sealhulgas teenindusrajatistest ja lähedalasuvatest andmekeskustest pärineva üleliigse soojuse salvestamiseks. Seepärast tuleks tõhusate kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemidega tagada primaarenergiatõhususe suurenemine ning ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001³⁰ määratletud*** taastuvenergia ning heitsoojus- ja heitjahutusenergia järkjärguline lõimimine. Seepärast kehtestatakse käesoleva direktiiviga rangemad kütte- ja jahutusvarustuse nõuded järk-järgult ja neid kohaldatakse konkreetsel kindlaksmääratud ajavahemikel ning alaliselt alates 1. jaanuarist 2050.
- (106) ***Põhimõtted, mille alusel arvutatakse taastuvatest energiaallikatest toodetud soojus- ja -jahutusenergia osakaal tõhusa kaugkütte ja kaugjahutuse puhul, peaksid olema kooskõlas direktiiviga (EL) 2018/2001 ning Eurostati statistilise aruandluse metoodikaga. Direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 7 lõike 1 kohaselt sisaldab taastuvatest energiaallikatest toodetud summaarne energia lõpptarbimine taastuvatest energiaallikatest toodetud energia summaarset lõpptarbimist kütte- ja jahutussektoris. Kaugkütte ja -jahutuse puhul võrdub kütte ja jahutuse summaarne energia lõpptarbimine soojus- ja jahutusenergia tarnega võrku, mis teenindab lõpptarbijaid või energiatarbijaid.***

³⁰ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).***

- (107) *Soojuspumbad on olulised kütte- ja jahutusvarustuse süsinikuheite vähendamisel, samuti kaugküttes. Direktiivi (EL) 2018/2001 VII lisas kindlaks määratud meetodikaga nähakse ette reeglid, et arvestada soojuspumpade kasutatavat energiat taastuvatest energiaallikatest toodetud energiana, ning hoitakse ära taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia topeltarvestamine. Selleks et arvutada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal kaugküttevõrgus, tuleks kogu soojust, mis on pärit soojuspumpadest ning mis läheb võrku, käsitada taastuvenergiana, eeldusel et soojuspump vastab selle paigaldamise ajal minimaalse energiatõhususe kriteeriumitele, mis on sätestatud direktiivi (EL) 2018/2001 VII lisas.*
- (108) Tõhus koostootmine on määratletud energiasäästu kaudu, mis saadakse siis, kui soojust ja elektrit eraldi tootmise asemel toodetakse koos. Tõhusale koostootmisele esitatavad nõuded peaksid olema kooskõlas kliimapoliitika pikaajaliste eesmärkidega. Euroopa Liidu õigusaktides kasutatud koostootmise ja tõhusa koostootmise määratlused ei tohiks piirata teistsuguste määratluste kasutamist liikmesriigi õigusaktides, kui neid kasutatakse muudel eesmärkidel, kui liidu asjaomastes õigusaktides sätestatud. Võimalikult suure energiasäästu saamiseks ja energiasäästu kõikide võimaluste ärakasutamiseks tuleb hoolikalt jälgida koostootmisseadmete töötamise tingimusi.
- (109) Läbipaistvuse tagamiseks ja selleks, et lõpptarbija saaks valida koostootmise režiimis või muul viisil toodetud elektri vahel, peaks elektri päritolu tõhusa koostootmise seadmest olema tõendatud tõhususe ühtlustatud kontrollväärtuste alusel. Päritolutunnistuste süsteem ei anna iseenesest õigust saada kasu riiklikest toetusmehhanismidest. On tähtis, et tõhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia kõikidel vormidel oleks päritolutunnistus. Päritolutunnistusi tuleks eristada vahetatavatest sertifikaatidest.
- (110) Tuleks arvesse võtta koostootmise ning kaugkütte- ja -jahutuse sektori spetsiifilist struktuuri, millesse kuulub palju VKEdest tootjaid; see on eriti oluline, kui vaadatakse läbi koostootmisseadmetele või nendega seotud võrkudele ehitusloa andmise halduskorda – siis tuleks kohaldada põhimõtet „kõigepealt mõtle väikestele“.

- (111) Enamik liidu ettevõtteid on VKEd. Neil on liidu jaoks väga palju energiasäästu võimalusi. Selleks et aidata neil võtta energiatõhususe meetmeid, peaksid liikmesriigid rajama seda soodustava raamistiku, mille eesmärk on VKEde varustamine tehnilise abi ja just neile vajaliku teabega.
- (112) Liikmesriigid peaksid objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel kehtestama reeglid, milles käsitletakse võrguühenduste ja võrgu tugevdamise kulude kandmist ja jagamist, ning reeglid, milles käsitletakse tõhusa koostootmise režiimil elektrit tootvate uute tootjate võrku ühendamiseks vajalikke tehnilisi lahendusi, võttes arvesse kooskõlas määrustega (EL) 2019/943³¹ ja (EÜ) nr 715/2009³² välja töötatud võrgukoode ja juhiseid. Elektritootjatel, kes toodavad elektrit tõhusa koostootmise režiimil, tuleks lubada välja kuulutada hange liitumistöödeks. Tuleks lihtsustada tõhusa koostootmise režiimil, eriti väike- ja mikrokoostootmisseadmetes toodetud elektri pääsu elektrivõrku. Liikmesriikidel on võimalik kooskõlas direktiivi 2009/73/EÜ artikli 3 lõikega 2 ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 9 lõikega 2 kehtestada elektri- ja gaasisektoris tegutsevatele ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, sealhulgas energiatõhususega seotud kohustused.
- (113) On vaja kehtestada sätted, milles käsitletakse arvete esitamist, ühtset kontaktpunkti, vaidluste kohtuvälist lahendamist, energiaostuvõimetust ja lepingulisi põhiõigusi, eesmärgiga viia need *asjakohasel* juhul kooskõlla direktiivi (EL) 2019/944 asjakohaste elektrit käsitlevate sätetega, et tugevdada tarbijakaitset ja võimaldada lõpptarbijatel saada sagedamini selget ja ajakohast teavet oma kütte, jahutuse või sooja tarbevee tarbimise kohta ning reguleerida oma energiatarbimist.

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 715/2009 maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1775/2005 (ELT L 211, 14.8.2009, lk 36).

- (114) *Käesoleva direktiiviga tugevdatakse tarbijakaitset, kehtestades kaugkütte ja -jahutuse ning sooja tarbeveega seotud lepingulised põhiõigused, mis on kooskõlas sellise õiguste, kaitse ja võimendamise tasemega, mis on direktiiviga (EL) 2019/944 kehtestatud lõpptarbijate jaoks elektrisektoris. Tarbijatele tuleks teha kättesaadavaks selge ja üheselt mõistetav teave nende õiguste kohta. Mitmed tegurid takistavad tarbijatel nende jaoks eri allikatest kättesaadavale turuteabele juurdepääsemist, selle mõistmist ja selle põhjal tegutsemist. Lepinguliste põhiõiguste kehtestamine võib muu hulgas aidata õigesti mõista tarnija poolt lepingu alusel pakutavate teenuste kvaliteedi lähtestsenaariumi, sealhulgas tarnitud energia kvaliteeti ja omadusi. Lisaks võib see aidata miinimumini viia varjatud kulud või lisakulud, mis võivad tuleneda täiustatud või uute teenuste kasutuselevõtmisest pärast lepingu allkirjastamist, ilma et tarbija oleks sellest selgelt aru saanud ja sellega nõustunud. Sellised teenused võivad olla seotud muu hulgas tarnitava energia, tarbimise mõõtmise ja arvete esitamise teenuste, ostmise ja paigaldamise või omatarbe- ja hooldusteenuste ning kuludega, mis puudutavad võrguteenust, mõõteseadmeid, kohalikke kütte- või jahutusseadmeid. Nõudmised aitavad suurendada pakkumiste võrreldavust ning tagada kõigi liidu kodanike jaoks ühesugused kütte, jahutuse ja sooja tarbeveega seotud lepingulised põhiõigused ilma liikmesriikide pädevusi piiramata.*
- (115) *Kui tegemist on põhjendatud väljalülitamisega küttest, jahutusest või soojast tarbeveest, peaksid tarnijad esitama asjaomastele tarbijatele piisava teabe alternatiivsete meetmete kohta, näiteks väljalülitamise vältimiseks pakutava toetuse, ettemaksesüsteemide, energiaauditite, energiakonsultandi teenuste, alternatiivsete maksekavade, võlanõustamise või väljalülitamise moratoriumide kohta.*
- (116) Paremaks tarbijakaitseks tuleks tagada, et kõikidele tarbijatele on kättesaadav mõni tulemuslik ja sõltumatu vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism nagu energiaombudsman, tarbijakaitseorgan, või reguleeriv asutus. Liikmesriigid peaksid seega kehtestama kaebuste lahendamise kiire ja tulemusliku korra.

- (117) Tuleks tunnustada **ja aktiivselt toetada** taastuenergiakogukondade (vastavalt direktiivile (EL) 2018/2001) ja kodanike energiakogukondade (vastavalt direktiivile (EL) 2019/944) panust Euroopa roheleppe ja kliimakava eesmärkide saavutamisse. Seepärast peaksid liikmesriigid kaaluma ja edendama taastuenergiakogukondade ja kodanike energiakogukondade rolli. Need kogukonnad võivad aidata liikmesriikidel saavutada käesoleva direktiivi eesmärke, edendades energiatõhusust kohalikul või leibkondade tasandil **ning ka üldkasutatavates hoonetes koostöös kohalike ametiasutustega**. Nendega saab võimestada ja kaasata tarbijaid ning võimaldada teatavatel kodutarbijate rühmadel, sealhulgas maa- ja äärepoolsetes piirkondades, osaleda energiatõhususe projektides ja algatustes, **mille puhul võidakse kombineerida tegevus investeringutega taastuenergiasse**. Energiakogukondadel **võib olla oluline roll kodanike harimisel ja nende teadlikkuse suurendamisel meetmetest, mille eesmärk on saavutada energiasääst. Liikmesriikide nõuetekohase toetuse korral saavad energiakogukonnad aidata** võidelda energiaostuvõimetusega, toetades energiatõhususe projekte, vähendades energiatarbimist ja alandades tarnetariife.
- (118) **Energiatarbimises on võimalik saavutada pikaajalisi käitumismuutusi kodanike võimestamisega. Energiakogukonnad võivad aidata saavutada pikaajalist energiasäästu, eelkõige leibkondades, ning suurendada kodanike ja väikeettevõtjate kestlikke investeringuid. Liikmesriigid peaksid võimestama kodanike sellist tegevust, toetades kogukonna energiaprojekte ja -organisatsioone. Lisaks võivad kaasamisstrateegiad, millega kaasatakse riiklikul ja kohalikul tasandil poliitika kujundamise protsessi kõik asjaomased sidusrühmad, olla osaks kohalikest või piirkondlikest süsinikuheite vähendamise kavadest või riiklikest hoonete renoveerimise kavadest, eesmärgiga suurendada teadlikkust, saada poliitika kohta tagasisidet ja soodustada selle tunnustamist üldsuse poolt.**

- (119) Tuleks tunnustada ühtsete kontaktpunktide või sarnaste struktuuride panust mehhanismidena, mis võimaldavad paljudel sihtrühmadel, sealhulgas kodanikel, VKEdel ja avaliku sektori asutustel kavandada ja rakendada puhtale energiale üleminekuga seotud projekte ja meetmeid. **Ühtsete kontaktpunktide panus võib olla väga tähtis vähekaitstud tarbijate jaoks, kuna see võimaldab neil saada usaldusväärset ja ligipääsetavat teavet energiatõhususe parandamise kohta.** See võib hõlmata tehnilise, haldus- ja finantsalase nõu ja abi andmist, vajalike haldusmenetluste või finantsturgudele juurdepääsu lihtsustamist, suuniseid liidu ja liikmesriigi õigusraamistiku, sealhulgas riigihankereeglite ja -kriteeriumide ning ELi taksonoomia kohta.
- (120) Komisjon peaks läbi vaatama nende oma meetmete mõju, mille eesmärk on toetada platvormide või foorumite loomist energiatõhususe koolitusprogrammide edendamisel, millesse on kaasatud muu hulgas Euroopa sotsiaalse dialoogi asutused, ja peaks tegema **asjakohasel juhul ettepanekuid lisameetmete kohta.** Komisjon peaks ka innustama Euroopa sotsiaalpartnereid pidama arutelusid energiatõhususe üle, eelkõige vähekaitstud tarbijate ja lõpptarbijate, sealhulgas energiaostuvõimetute tarbijate jaoks.
- (121) Euroopa roheleppes on kesksel kohal õiglane üleminek kliimanetraalsele liidule 2050. aastaks. Euroopa sotsiaalõiguste sambas, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid ühiselt välja 17. novembril 2017, on energiat nimetatud nende oluliste teenuste hulgas, mis peaks olema igaühele kättesaadavad. Selliste teenuste kättesaadavust toetatakse nende inimeste puhul, kes seda vajavad, **eelkõige inflatsioonisurve ja energiahindade märkimisväärse kasvu tingimustes.**
- (122) On vaja tagada, et energiaostuvõimetud inimesed, vähekaitstud tarbijad, madala sissetulekuga leibkondades elavad inimesed ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavad inimesed oleksid kaitstud ning et nad oleksid võimestatud selleks, et aktiivselt osaleda energiatõhususe parandamise algatustes, meetmetes ja nendega seotud tarbijakaitse- või teavitamismeetmetes, mida liikmesriigid rakendavad. **Tuleks välja töötada sihipärased teadlikkuse suurendamise kampaaniad, et tutvustada energiatõhususe eeliseid ja anda teavet olemasoleva rahalise toetuse kohta.**

- (123) Liidu ja liikmesriigi tasandil kättesaadavad avaliku sektori vahendid tuleks strateegiliselt investeerida energiatõhususe parandamise meetmesse, eelkõige energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste hüvanguks. Liikmesriigid peaksid kasutama ära mis tahes rahalist toetust, mida nad võivad saada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/955³³ loodud kliimameetmete sotsiaalfondist, ning ELi HKSi saastekvootidest saadavat tulu. Need tulud aitavad liikmesriikidel täita oma kohustust rakendada energiasäästukohustuse raames energiasäästumeetmeid ja poliitikameetmeid eelkõige energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste, sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel elavate inimeste suhtes.
- (124) Riiklikke rahastamiskavasid peaksid täiendama asjakohased kavad, mis hõlmavad paremat teavet, tehnilist ja haldusabi ning lihtsamat juurdepääsu rahastamisele, mis võimaldab olemasolevaid rahalisi vahendeid kõige paremini ära kasutada eelkõige energiaostuvõimetutel inimestel, vähekaitsitud tarbijatel, madala sissetulekuga leibkondades elavatel inimestel ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavatel inimestel.
- (125) Liikmesriigid peaksid võimestama ja kaitsma kõiki inimesi võrdselt, olenemata bioloogilisest soost, sotsiaalsest soost, vanusest, puudest, rassist või etnilisest päritolust, seksuaalsest sättumusest, usutunnistusest või veendumustest, ning tagama, et need, keda energiaostuvõimetus kõige rohkem mõjutab või ohustab rohkem, või keda energiaostuvõimetus kahjulik mõju kõige rohkem ohustab, oleksid piisavalt kaitstud. Lisaks peaksid liikmesriigid tagama, et energiatõhususe meetmed ei süvenda olemasolevat ebavõrdsust, eelkõige seoses energiaostuvõimetusega.
- (126) ***Direktiivi 2012/27/EL artikli 15 lõike 2 kohaselt on kõik liikmesriigid läbi viinud hindamise oma gaasi- ja elektritaristu energiatõhususe suurendamise võimaluste kohta ning määranud kindlaks konkreetsed meetmed ja investeeringud kulutõhusalt energiatõhususe parandamiseks oma võrgutaristus ja esitanud nende meetmete kasutuselevõtu ajakava. Nende tegevuste tulemused on tugevaks aluseks***

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/955, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond ja muudetakse määrust (EL) 2021/1060 (ELT L .130, 16.5.2023, lk 1).

energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisele energiataristu kavandamisel ja arendamisel ning investeerimisotsuste tegemisel.

- (127) ■ Riiklikud energeetikavaldkonda reguleerivad asutused *peaksid kasutama* terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab ka võimalikku säästmist energiatarbimises ja lõpptarbimissektoris. Ilma et see piiraks energiavarustuskindlust, turgude integreerimist ja ennetavaid investeeringuid avamere taastuenergia kasutuselevõtuks vajalikesse võrkudesse, peaksid riiklikud energeetikavaldkonda reguleerivad asutused tagama, et kavandamis- ja otsustusprotsesside puhul rakendatakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ning et võrgutariifid ja -eeskirjad soodustaksid energiatõhususe parandamist. Liikmesriigid peaksid tagama ka selle, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad võtaksid arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. See aitaks põhivõrguettevõtjatel ja jaotusvõrguettevõtjatel kaaluda paremaid energiatõhususe lahendusi ja lisakulusid, mis kaasnevad nõudluse poole ressursside hankimisega, samuti erinevate võrguinvesteeringute ja käitamiskavade keskkonnaalast ja sotsiaalmajanduslikku mõju. Selline lähenemisviis nõuab üleminekut kitsalt majandusliku tõhususe perspektiivilt maksimaalsele sotsiaalsele heaolule. Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet tuleks eelkõige kohaldada energiataristu laiendamise stsenaariumide puhul, kus nõudlusega seotud lahendusi võiks pidada elujõulisteks alternatiivideks ja neid tuleb nõuetekohaselt hinnata, ning sellest peaks saama võrgu planeerimise projektide hindamise lahutamatu osa. Selle kohaldamist peaksid kontrollima riiklikud reguleerivad asutused.
- (128) Käesoleva direktiivi tulemuslikuks ja õigeaegseks rakendamiseks, näiteks energiaauditite nõuete täitmise ja energiatõhususkohustuste süsteemide rakendamise jaoks, on vaja piisaval arvul usaldusväärseid energiatõhususe valdkonnas pädevaid kutsetöötajaid. Seepärast peaksid liikmesriigid kehtestama tihedas koostöös sotsiaalpartnerite, koolitajate ja teiste asjaomaste sidusrühmadega sertifitseerimise või samaväärse kvalifitseerimise või mõlemad ja sobivad koolitussüsteemid energiateenuste osutajatele ning energiaauditite ja energiatõhususe parandamise meetmete pakkujatele. Kavasid tuleks hinnata iga nelja aasta tagant alates 2024. aasta detsembrist ja neid vajaduse korral ajakohastada, et tagada energiateenuste osutajate, energiaaudiitorite, energeetikajuhtide ja ehitusdetailide paigaldajate vajalik pädevus.

- (129) On vaja jätkata energiateenuste turu arendamist, et tagada nõudlus energiateenuste järele ja selliste teenuste osutamine. Läbipaistvus, näiteks sertifitseeritud energiateenuste osutajate nimekirjad ning kättesaadavad näidislepingud, parimate tavade jagamine ja juhised aitavad oluliselt kaasa energiateenuste ja energiatõhususe lepingute kasutuselevõtule ning võivad samuti aidata nõudlust ergutada ja suurendada usaldust energiateenuste osutajate suhtes. Energiatõhususe lepingu puhul väldib energiateenuse saaja investeerimiskulusid, kasutades osa energiasäästu finantsväärtusest selleks, et maksta täielikult või osaliselt investeeringu eest, mille on teinud kolmas isik. See saab aidata ligi meelitada erakapitali, mis on liidu hoonete renoveerimise määra suurendamise võti, tuua turule oskusteavet ja luua uuenduslikke ärimudeleid. Seetõttu tuleks nõuda, et mitteeluhoonete puhul, mille kasulik põrandapind on üle **750 m²**, hinnataks energiatõhususe lepingute renoveerimiseks kasutamise teostatavust. See on samm edasi, et suurendada usaldust energiateenuste ettevõtjate vastu ja sillutada teed selliste projektide laiendamiseks tulevikus.
- (130) Võttes arvesse renoveerimislaine raames järgmiseks aastakümneks seatud ambitsioonikaid renoveerimiseesmärke, on vaja suurendada sõltumatute turuvahendajate, sealhulgas ühtsete kontaktpunktide või sarnaste toetusmehhanismide rolli, et stimuleerida turu arengut nõudluse ja pakkumise poolel ning edendada energiatõhususe lepingute sõlmimist nii era- kui ka avaliku sektori hoonete renoveerimiseks. Sellega seoses võiksid olulist rolli täita kohalikud energiaagentuurid, kes saaksid kindlaks teha võimalikud vahendajad või ühtsed kontaktpunktid ja toetada nende loomist. ***Käesolev direktiiv peaks aitama parandada toodete, teenuste ja nõuannete kättesaadavust, sealhulgas edendades ka ettevõtjate potentsiaali täita turulünki ja pakkuda uuenduslikke viise energiatõhususe suurendamiseks, tagades samas mittediskrimineerimise põhimõtte järgimise.***
- (131) Mitmes liikmesriigis seisavad energiatõhususe lepingud endiselt silmitsi oluliste takistustega, mis tulenevad allesjäänud regulatiivsetest ja mitteregulatiivsetest tõketest. Seetõttu on vaja tegeleda riiklike õigusraamistike mitmetimõistetavusega, eksperditeadmiste puudumisega, eelkõige seoses hankemenetlustega, ning konkureerivate laenude ja toetustega.

- (132) Liikmesriigid peaksid jätkama avaliku sektori toetamist energiatõhususlepingute kasutuselevõtul, pakkudes näidislepinguid, milles võetakse arvesse olemasolevaid Euroopa või rahvusvahelisi standardeid, hankesuuniseid ja energiatõhususlepingute statistilise käsitlemise juhendit, mille Eurostat ja Euroopa Investeeringuspank (edaspidi „EIP“) avaldasid 2018. aasta mais ja mis on pakkunud võimalusi tegeleda nende lepingute allesjäänud regulatiivsete tõketega liikmesriikides.
- (133) Liikmesriigid on võtnud meetmeid regulatiivsete ja mitteregulatiivsete tõkete kindlakstegemiseks ja kõrvaldamiseks. On siiski vaja suurendada jõupingutusi, et kõrvaldada õigusnormidega seotud ja muud tõkked, mis takistavad energiatõhususe lepingute ja energia säästu saavutamise aitavate ja kolmanda isiku poolt finantseeritud kokkulepete kasutamist. Sellisteks tõketeks on raamatupidamisreeglid ja tavad, mis takistavad kapitaliinvesteeringute ja energiatõhususe parandamise meetmetega aasta jooksul saavutatud finantssäästu adekvaatset kajastamist raamatupidamises kogu investeeringu eluea vältel.
- (134) Liikmesriigid kasutasid 2014. ja 2017. aasta riiklike energiatõhususe tegevuskavasid, et anda aru energiatõhususe regulatiivsete ja mitteregulatiivsete tõkete kõrvaldamisel tehtud edusammudest seoses huvide lahknemisega omanike ja üürnike vahel või hoone või hoone osade omanike vahel. Liikmesriigid peaksid jätkama tööd selles suunas ja kasutama ära energiatõhususe potentsiaali Eurostati 2016. aasta statistika kontekstis, eelkõige asjaolu, et rohkem kui neli eurooplast kümnest elab korterites ja rohkem kui kolm eurooplast kümnest on üürnikud.

- (135) Liikmesriike, *sealhulgas piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi* tuleks innustada täiel määral kasutama nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093³⁴ sätestatud mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 raames kasutatavaid Euroopa vahendeid, ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/241³⁵ loodud*** taaste- ja vastupidavusrahasut, samuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/523³⁶ loodud programmi „InvestEU“ raames kasutatavaid finantsinstrumente ja tehnilist abi, et käivitada era- ja avaliku sektori investeeringud energiatõhususe parandamise meetmetesse. Energiatõhususse investeerimine võib aidata suurendada majanduskasvu ja tööhõivet, hoogustada innovatsiooni, vähendada leibkondade energiaostuvõimetust ning seega toetada majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning keskkonnahoidlikku majanduse taastamist. Võimalike rahastamisvaldkondade hulka kuuluvad energiatõhususe meetmed avaliku sektori hoonetes ja elamufondis, ***spetsialistide koolituse, ümberõppe ja oskuste täiendamise arendamise kaudu eelkõige hoonete renoveerimisega seotud ametikohtadel***, et soodustada tööhõivet energiatõhusussektoris. Komisjon tagab sünergia eri rahastamisvahendite vahel, eelkõige jagatud eelarve täitmise vahendite ja otsese eelarve täitmise vahendite vahel, näiteks keskselt juhitud programmid „Euroopa horisont“ ja „LIFE“, samuti toetuste, laenude ja tehnilise abi vahel, et maksimeerida nende võimendavat mõju erasektori rahastamisele ja nende mõju energiatõhususe poliitikaeesmärkide saavutamisele.
- (136) Liikmesriigid peaksid innustama rahastute kasutamist, et edendada käesoleva direktiivi eesmärkide täitmist. Sellised rahastud võivad hõlmata osamakseid ja trahve käesoleva direktiivi teatud sätete rikkumise eest; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ³⁷ artikli 10 lõike 3 kohaselt energiatõhususe suurendamiseks eraldatud vahendeid ning vahendeid, mis on eraldatud energiatõhususe suurendamiseks Euroopa vahendite ja programmide alusel ning Euroopa sihtotstarbelistest rahastamisvahenditest,

³⁴ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11).

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruar 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahasut (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30).

³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

näiteks Euroopa energiatõhususe fondist.

- (137) Rahastud võiksid põhineda asjakohasel juhul liidu projektivõlakirjadest energiatõhususe suurendamiseks eraldatud vahenditel; EIP-st ja muudest Euroopa finantseerimisasutustest, eelkõige Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangast (edaspidi „EBRD“) ning Euroopa Nõukogu Arengupangast energiatõhususe suurendamiseks eraldatud vahenditel; finantseerimisasutustes finantsvõimendatud vahenditel; riiklikel vahenditel, sealhulgas luues õigus- ja fiskaalraamistikke, millega innustatakse energiatõhususe valdkonna algatuste ja programmide rakendamist; ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse nr 406/2009/EÜ³⁸ kohaste iga-aastaste saastekvootide tuludel.
- (138) Rahastud võiksid eelkõige kasutada neist allikatest saadavaid toetusi, vahendeid ja tulusid selleks, et võimaldada ja soodustada erakapitalil põhinevaid investeringuid, eelkõige institutsionaalsetele investoritele toetudes, rakendades samal ajal vahendite jagamisel kriteeriume, mis kindlustavad nii keskkonnavalaste kui ka sotsiaalsete eesmärkide saavutamise; kasutada uuenduslikke rahastamismehhanisme, sealhulgas laenutagatise erakapitalile, laenutagatise energiatõhususe lepingute toetamiseks, toetusi, subsideeritud laene ja sihtotstarbelisi krediidiliine, kolmandate isikute rahastamissüsteeme, mis vähendavad energiatõhususe projektide riske ja võimaldavad kulutasuvat renoveerimist ka väikese ja keskmise sissetulekuga leibkondades; olla seotud programmide või asutustega, mis koondavad energiasäästuprojekte ja hindavad nende kvaliteeti, annavad tehnilist abi, edendavad energiateenuste turgu ja aitavad kujundada tarbija nõudlust energiateenuste järele.
- (139) Rahastud võiksid samuti eraldada asjakohaseid vahendeid koolitus- ja sertifitseerimisprogrammide toetuseks, millega parandatakse energiatõhususega seotud oskusi ja akrediteeritakse neid; eraldada vahendeid energiatootmise väike- ja mikrotehnoloogiate uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutuselevõtu kiirendamiseks ning nende energiavõrguga ühendamise optimeerimiseks; olla seotud programmidega, mille eesmärk on edendada energiatõhusust kõigis ehitistes, selleks et vältida energiaostuvõimetust ja motiveerida oma ehitisi välja üürivaid majaomanikke muutma oma vara võimalikult energiatõhusaks; ning eraldada asjakohaseid vahendeid sotsiaalse

³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta otsus nr 406/2009/EÜ, milles käsitletakse liikmesriikide jõupingutusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, et täita ühenduse kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2020 (ELT L 140, 5.6.2009, lk 136).

dialogi ja standardite kehtestamise toetamiseks, mille eesmärk on parandada energiatõhusust ning kindlustada tööl head töötingimused, tervisekaitse ja ohutus.

- (140) Kasutada tuleks kättesaadavaid liidu rahastamisprogramme, finantsinstrumente ja uuenduslikke rahastamismehhanisme, et avaliku sektori asutuste hoonete energiatõhususe suurendamise eesmärk praktikas ellu viia. Sellega seoses võivad liikmesriigid vastavalt otsusele nr 406/2009/EÜ kasutada oma iga-aastastest saastekvootidest saadavaid tulusid selliste mehhanismide väljatöötamisel vabatahtlikkuse alusel ja võttes arvesse riiklike eelarvereegleid. ***Komisjon ja liikmesriigid peaksid andma piirkondlikele ja kohalikele ametiasutustele selliste liidu rahastamisprogrammide, finantsinstrumentide ja uuenduslike rahastamismehhanismide kohta piisavat teavet.***
- (141) Komisjon peaks energiatõhususe eesmärgi taotlemisel jälgima asjaomaste meetmete mõju direktiivile 2003/87/EÜ, et säilitada ELi HKS-i stiimulid, millega soodustatakse investeerimist vähese süsinikuheitega tehnoloogiasse, ja et valmistada ELi HKS-is osalevaid sektoreid ette tulevikus vajalikuks innovatsiooniks. Komisjon peab jälgima mõju tööstussektoritele, mille puhul peetakse kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu märkimisväärseks ja mis on loetletud komisjoni otsuse 2014/746/EL³⁹ lisas, et tagada, et käesolev direktiiv toetaks, mitte ei takistaks nende sektorite arengut.
- (142) Liikmesriikide meetmeid peaksid toetama hästi läbi mõeldud ja tulemuslikud liidu rahastamisvahendid programmi „InvestEU“ raames, samuti EIP ning EBRD rahastamine, mis peaks toetama investeringuid energiatõhususse energiaahela kõikides etappides ning kasutama põhjalikku kulude-tulude analüüsi liigendatud diskontomäärade mudeliga. Rahaline toetus peaks keskenduma energiatõhususe suurendamise kulutõhusatele meetoditele, mis tooksid kaasa energiatarbimise vähenemise. EIP ning EBRD peaksid koostama ja looma koos riiklike arengupankadega energiatõhusussektorile kohandatud programmid ja projektid, sealhulgas energiaostuvõimetutele leibkondadele, ning neid rahastama.

³⁹ Komisjoni 27. oktoobri 2014. aasta otsus 2014/746/EL, millega määratakse ajavahemikuks 2015–2019 kindlaks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ selliste sektorite ja allsektorite loetelu, mille puhul kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu peetakse märkimisväärseks (ELT L 308, 29.10.2014, lk 114).

- (143) Sektoriülene õigus loob tugeva aluse tarbijakaitsele seoses paljude praeguste energiateenustega ja areneb tulevikus tõenäoliselt edasi. Siiski tuleks selgelt kehtestada teatavad tarbijate lepingulised põhiõigused. Tarbijatele tuleks teha kättesaadavaks selge ja üheselt mõistetav teave oma õiguste kohta energiasektoris.
- (144) Selleks et oleks võimalik hinnata käesoleva direktiivi tulemuslikkust, tuleks sätestada nõue vaadata käesolev direktiiv läbi ning esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne hiljemalt 28. veebruariks 2027. Nimetatud läbivaatamine peaks võimaldama vajalikku kohandamist, võttes arvesse ka majanduslikku ja innovatsioonialast arengut.
- (145) Käesolevas direktiivis sätestatud meetmete väljatöötamisel, elluviimisel ja hindamisel peaksid põhirolli täitma kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused, et nad saaksid nõuetekohaselt arvesse võtta kliimatilist, kultuurilist ja sotsiaalset eripära.
- (146) Võttes arvesse tehnika arengut ja taastuvate energiaallikate osakaalu suurenemist elektritootmises, tuleks muuta elektrisäästuteguri vaikeväärtust kWh, et see kajastaks elektri ja muude energiakandjate primaarenergiateguri muutumist. Arvutusmeetod on kooskõlas Eurostati energiabilansside ja määratlustega, välja arvatud soojus- ja elektrienergia koostootmisjaamades soojus- ja elektrienergia jaoks mõeldud sisendkütuse kindlaksmääramise meetodi osas, mille puhul kütusetarbimise kindlaksmääramiseks vajalik võrdlussüsteemi tõhusus oli kooskõlas Eurostati 2015. ja 2020. aasta andmetega. Energiaallikate jaotust kajastava elektri primaarenergiateguri arvutamine põhineb aasta keskmistel väärtustel. „Füüsilise energiasalduse“ arvutamise meetodit kasutatakse tuumaelektrienergia ja -soojusenergia puhul ning „tehnilise muundamise“ meetodit fossiilkütustest ja biomassist toodetud elektri- ja soojusenergia puhul. Sellise taastuvenergia puhul, mida ei saada põlemise teel, kasutatakse „koguprimaarenergia“ meetodile vastavat samaväärset meetodit. Primaarenergia osa arvutamiseks elektrienergia koostootmise korral kasutatakse käesolevas direktiivis sätestatud meetodit. Eelistatult kasutatakse keskmist, mitte marginaalset turuosa. Muundamise kasuteguriks valitakse 100 % sellise taastuvenergia puhul, mida ei saada põlemise teel, 10 % geotermiliste elektrienergia ja 33 % tuumaelektrienergia puhul. Koostootmise korral arvutatakse kogutõhusus Eurostati viimaste andmete alusel. Arvesse võetakse muundamisel, edastamisel ja jaotamisel tekkinud kadusid. Muude energiakandjate kui elektrienergia

jaotuskadusid ei võeta arvutustes arvesse usaldusväärsete andmete puudumise ja arvutamise keerukuse tõttu. Süsteemi piirtingimuste osas loetakse primaarenergiategur võrdseks ühega kõigi energiaallikate korral. Elektrienergia primaarenergiateguri valitud koefitsient on 2024. ja 2025. aasta väärtuste keskmine, sest tulevikku vaatav primaarenergiategur on retrospektiivsest tegurist asjakohasem näitaja. Analüüs hõlmab liikmesriike ja Norrat. Norra andmekogum põhineb Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku andmetel.

- (147) Energiasäästu, mis tuleneb liidu õiguse rakendamisest, ei peaks saama teatada, välja arvatud juhul, kui energiasääst tuleneb meetmest, mis läheb kaugemale asjaomase liidu õigusaktiga nõutavast miinimumist, kas kehtestades rangemad energiatõhususnõuded liikmesriigi tasandil või suurendades meetme kasutuselevõttu. Hoonetel on märkimisväärne potentsiaal suurendada veelgi energiatõhusust ning hoonete renoveerimine on oluline ja pikaajalise mastaabisäästu mõjuga tahk energiasäästu suurendamises. Seepärast tuleb selgitada, et teatada saab kogu energiasäästu, mis saadakse olemasolevate hoonete renoveerimise edendamise meetmetega, kui see sääst saadakse lisaks säästule, mida oleks saadud poliitikameetmete puudumise korral, ja kui liikmesriik tõendab, et kohustatud, osaleva või volitatud isiku tegevus on tegelikult aidanud saavutada teatatud energiasäästu.
- (148) Kooskõlas komisjoni 25. veebruari 2015. aasta teatisega „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia“ ja parema õigusloome põhimõtetega tuleks pöörata rohkem tähelepanu energiatõhususkohustuste süsteemide ja alternatiivsete poliitikameetmete rakendamise seire- ja kontrollinormidele, sealhulgas nõudele kontrollida meetmete statistiliselt representatiivset valimit.

- (149) Energia, mis toodetakse hoonete välispinnal või sees taastuenergiaalaste tehniliste lahenduste abil, vähendab fossiilkütustest toodetud energia kogust. Energiatarbimise vähendamine ja taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamine ehitussektoris on olulised meetmed, mis vähendavad liidu energiasõltuvust ja kasvuhoonegaaside heidet, eriti arvestades 2030. aastaks püstitatud kaalukaid kliima- ja energiaeesmärke ning Pariisi kokkuleppe raames võetud üleilmset kohustust. Kumulatiivse energiasäästu kohustuse täitmiseks on liikmesriikidel võimalik võtta arvesse taastuenergiat edendavatest meetmetest tulenevat energiasäästu, et täita nende energiasäästu nõudeid, järgides käesolevas direktiivis sätestatud arvutusmeetodit. Arvesse ei tuleks võtta fossiilkütuse otsepõletamisega seotud poliitikameetmetega saavutatud energiasäästu.
- (150) Mõned käesoleva direktiiviga tehtud muudatused võivad nõuda määruse (EL) 2018/1999 hilisemat muutmist, et tagada kahe õigusakti sidusus. Uusi sätteid, mis on seotud peamiselt liikmesriikide panuste kindlaksmääramise, puudujäägi vähendamise mehhanismide ja aruandluskohustustega, tuleks pärast määruse muutmist kõnealuse määrusega ühtlustada ja need sellesse üle kanda. Pidades silmas käesolevas direktiivis kavandatavaid muudatusi, tuleks mõned määruse (EL) 2018/1999 sätted samuti ümber hinnata. Täiendavate aruand- ja järelevalvenõuetega ei tohiks luua uusi paralleelseid aruandlussüsteeme, vaid nende suhtes kohaldataks määruse (EL) 2018/1999 kohast olemasolevat seire- ja aruandlusraamistikku.
- (151) Selleks et edendada käesoleva direktiivi praktilist rakendamist riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, peaks komisjon jätkuvalt toetama kogemuste vahetamist tavade, võrdlusuuringute, võrgustike loomise ja uuenduslike tavade vallas veebiplatvormi kaudu.
- (152) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, nimelt saavutada liidu energiatõhususe eesmärk ning sillutada teed edasisele energiatõhususe parandamisele ja kliimanetraalsusele, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

- (153) Selleks et lubada tehnilise arenguga kohandamist ja muutusi energiaallikate jaotumises, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, mis käsitlevad käesoleva direktiivi alusel sätestatud tõhususe ühtlustatud kontrollväärtuste läbivaatamist, käesoleva direktiivi lisades osutatud väärtusi, arvutusmeetodeid, primaarenergia koefitsiendi vaikeväärtusi ja nõudeid ning käesoleva direktiivi täiendamist, luues ühise liidu kava tema territooriumil asuvate andmekeskuste säästlikkuse hindamiseks. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes⁴⁰ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (154) Määrust (EU) 2023/955 tuleks muuta, et võtta arvesse käesolevas direktiivis sätestatud energiaostuvõimetuse mõiste määratlust. See tagaks järjepidevuse, sidususe, vastastikuse täiendavuse ja koostoime eri instrumentide ja rahastamisvahendite vahel, eelkõige energiaostuvõimetute leibkondade puhul.
- (155) Kohustus võtta käesolev direktiiv liikmesriigi õigusesse üle piirdub sätetega, mida on võrreldes varasema direktiiviga oluliselt muudetud. Muutmata sätete ülevõtmise kohustus tuleneb varasemast direktiivist.
- (156) Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide kohustusi, mis on seotud XVI lisa B osas osutatud direktiivide liikmesriigi õigusesse ülevõtmise tähtpäevadega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

⁴⁰ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

I PEATÜKK

SISU, REGULEERIMISALA, MÕISTED JA ENERGIATÕHUSUSE EESMÄRGID

Artikkel 1

Sisu ja reguleerimisala

1. Käesolevas direktiivis kehtestatakse liidus energiatõhususe edendamise meetmete ühine raamistik, et tagada liidu energiatõhususe eesmärkide täitmine ning võimalus energiatõhusust jätkuvalt parandada. ***Selle ühise raamistiku eesmärk on aidata kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1119⁴¹ rakendamisele ja liidu energiavarustuskindlusele, vähendades liidu sõltuvust energiainpordist, sealhulgas fossiilkütustest.***

Käesolevas direktiivis kehtestatakse normid, mille eesmärk on viia energiatõhusus esmatähtsana ellu kõigis sektorites, ja kõrvaldada energiaturutõkked ning energia tõhusat tarnimist, ***ülekanne, salvestamist*** ja kasutamist takistavad turutõrked. Sellega nähakse ette ka soovituslike riiklike energiatõhususpanuste kindlaksmääramine aastaks 2030.

Käesolev direktiiv aitab rakendada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, andes ühtlasi panuse selleks, et liit oleks kaasav, õiglane ja jõukas ühiskond, millel on kaasaegne, ressursitõhus ja konkurentsivõimeline majandus.

2. Käesolevas direktiivis sätestatud nõuded on miinimumnõuded ega takista ühelgi liikmesriigil säilitada või kehtestada rangemaid meetmeid. Sellised meetmed on kooskõlas liidu õigusega. Kui liikmesriigi õigusaktides nähakse ette rangemad meetmed, teavitab liikmesriik sellistest õigusaktidest komisjoni.

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimanetraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „energia“ – energiatooted nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1099/2008⁴² artikli 2 punktis d;
- 2) „energiatõhususe esikohale seadmine“ – energiatõhususe esikohale seadmine, nagu on määratletud määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punktis 18;
- 3) „energiasüsteem“ – süsteem, mis on eelkõige ette nähtud energiateenuste osutamiseks, et rahuldada lõpptarbimissektorite energianõudlust soojuse, kütuste ja elektri kujul;
- 4) **„süsteemi tõhusus“ – energiatõhusate lahenduste valimine, juhul kui nad võimaldavad ka kulutõhusat süsinikuheite vähendamist, täiendavat paindlikkust ja ressurside tõhusat kasutamist;**
- 5) „primaarenergia tarbimine“ – kättesaadava energia brutotarbimine, välja arvatud rahvusvahelised merepunktrivarud, mitteenergeetilised lõpptarbimisalad ja ümbritseva keskkonna *energia*;
- 6) „energia lõpptarbimine“ – kogu energia, mis tarnitakse tööstussektorile, transpordisektorile, sealhulgas rahvusvaheliste õhuvadude energiatarbimiseks, leibkondadele, avalike ja erateenuste sektorile, põllumajandus-, metsandus- ja kalandussektorile ning muudele lõpptarbimissektoritele, välja arvatud rahvusvaheliste merepunktrivarude energia tarbimine, ümbritseva keskkonna *energia* ning tarded muundamissektorile ja energiasektorile ning edastamisel ja jaotamisel tekkinud kaod, nagu on määratletud määruse (EÜ) nr 1099/2008 A lisas;
- 7) **„ümbritseva keskkonna energia“ – ümbritseva keskkonna energia nagu see on määratletud direktiivi 2018/2001/EL artikli 2 punktis 2;**

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1099/2008 (energiastatistika kohta) (ELT L 304, 14.11.2008, lk 1).

- 8) „energiatõhusus“ – töö, teenuse, kauba või energia väljundi ja energiasisendi vaheline suhe;
- 9) „energiasääst“ – säästetud energia hulk, mis määratakse mõõtes või hinnates või nii mõõtes kui hinnates tarbimist enne ja pärast energiatõhususe parandamise meetme rakendamist, tagades samas energiatarbimist mõjutavate välistingimuste normaliseerimise;
- 10) „energiatõhususe paranemine“ – energiatõhususe suurenemine tehnoloogiliste, käitumuslike või majanduslike muutuste tulemusel;
- 11) „energiateenus“ – füüsiline kasu, teenus või kaup, mis saadakse energia kombineerimisel energiatõhusa tehnoloogiaga või tegevusega, mis võib hõlmata teenuse osutamiseks vajalikke toiminguid, hooldust ja kontrolli, mida tehakse lepingu alusel ja mille puhul on tõestatud, et tavaolukorras viib see kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava energiatõhususe paranemiseni või primaarenergia säästmiseni;
- 12) „avaliku sektori asutused“ – **riiklikud, piirkondlikud või kohalikud** asutused **ning selliste asutuste poolt otse rahastatavad ja hallatavad üksused, mis ei tegele tööstuse ega äritegevusega;**
- 13) „kasulik üldpõrandapind“ – hoone või selle osa põrandapind, mille sisekliima reguleerimiseks kasutatakse energiat;
- 14) „avaliku sektori hankijad“ – avaliku sektori hankijad, nagu need on määratletud direktiivi 2014/23/EL artikli 6 lõikes 1, direktiivi 2014/24/EL artikli 2 lõike 1 punktis 1 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 3 lõikes 1;
- 15) „võrgustiku sektori hankijad“ – võrgustiku sektori hankijad, nagu need on määratletud direktiivi 2014/23/EL artikli 7 lõikes 1 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 4 lõikes 1;
- 16) „energiajuhtimissüsteem“ – kogum üksteisega seotud või üksteist mõjutavaid elemente, mis esinevad strateegias, millega kehtestatakse energiatõhususeesmärk ja kava selle eesmärgi saavutamiseks, sealhulgas tegeliku energiatarbimise seire, energiatõhususe suurendamiseks võetavad meetmed ja edusammude mõõtmine;

- 17) „Euroopa standard“ – Euroopa Standardikomitee, Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee või Euroopa Telekommunikatsioonistandardite Instituudi vastu võetud ja avalikuks kasutuseks kättesaadavaks tehtud standard;
- 18) „rahvusvaheline standard“ – Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni vastu võetud ja avalikuks kasutuseks kättesaadavaks tehtud standard;
- 19) „kohustatud isik“ – energiatarnija, energia jaemüügi ettevõtja või põhivõrguettevõtja, kes on seotud artiklis 9 osutatud riiklike energiatõhususkohustuste süsteemidega;
- 20) „volitatud isik“ – juriidiline isik, kellele valitsus või muu avaliku sektori asutus on delegeerinud volitused arendada, juhtida või hallata rahastamiskava selle valitsuse või muu avaliku sektori asutuse nimel;
- 21) „osalev isik“ – ettevõtja või avaliku sektori asutus, kes on võtnud endale vabatahtliku kokkuleppega kohustuse saavutada teatavad eesmärgid või kes on hõlmatud riikliku regulatiivse poliitikainstrumendiga;
- 22) „avaliku sektori rakendusasutus“ – avalik-õiguslik asutus, kes vastutab energia või süsiniku maksustamise, rahastamiskavade ja -instrumentide, fiskaalsete stiimulite, standardite ja normide, energiamärgistuse süsteemide, koolitus- või haridustegevuse elluviimise või jälgimise eest;
- 23) „poliitikameede“ – regulatiivne, finants-, fiskaal-, vabatahtlik või teabe andmise instrument, mille liikmesriik on ametlikult kehtestanud ja rakendanud turuosalistele toetava raamistiku, nõude või stiimuli loomiseks, et pakkuda ja osta energiateenuseid ja võtta muid energiatõhususe parandamise meetmeid;
- 24) „üksikmeede“ – meede, mis viib energiatõhususe kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava paranemiseni ja mis võetakse poliitilise meetme tulemusel;

- 25) „energiatarnija“ – füüsiline või juriidiline isik, sealhulgas jaotusvõrguettevõtja, kes vastutab energia transpordi eest selle tarnimiseks lõpptarbijatele või jaotusjaamadele, kes müüvad energiat lõpptarbijatele;
- 26) „jaotusvõrguettevõtja“ – direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 29 määratletud jaotusvõrguettevõtja elektri puhul või direktiivi 2009/73/EÜ artikli 2 punktis 6 määratletud jaotussüsteemi haldur gaasi puhul;
- 27) „energia jaemüügi ettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes müüb energiat lõpptarbijatele;
- 28) „lõpptarbija“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab energiat oma lõpptarbimiseks;
- 29) „energiateenuseosutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tarnib energiateenused või energiatõhususe parandamise meetmed lõpptarbija seadmesse või ruumidesse;
- 30) **„väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad“ või „VKEd“ – komisjoni soovitus 2003/361/EÜ⁴³ lisa artikli 2 lõikes 1 määratletud ettevõtjad;**
- 31) **„mikroettevõtja“ – soovitus 2003/361/EÜ lisa artikli 2 lõikes 3 määratletud ettevõtja;**
- 32) „energiaaudit“ – süstemaatiline menetlus, mida tehakse adekvaatsete teadmiste saamiseks hoone või hoonete rühma, tööstusliku või kaubandusliku protsessi või käitise või eraõiguslike või avalik-õiguslike teenuste energiatarbimise profiili kohta ning millega määratakse kulutõhusa energiasäästu võimalused, säästu suurus ja kulutõhusa taastuvenergia tootmise võimalused, ning mille tulemuste põhjal koostatakse aruanne;
- 33) „energiatõhususe leping“ – kasusaaja ja energiatõhususe parandamise meetme osutaja vaheline lepinguline kokkulepe, mida kontrollitakse ja jälgitakse kogu lepingu kehtivuse aja jooksul ning mille alusel makstakse nimetatud meetmesse panustatud töö, tarnete või teenuste eest sõltuvalt lepingus kokku lepitud energiatõhususe parandamise tasemest või muust kokkulepitud energiatõhususe kriteeriumist, näiteks rahalisest säästust;

⁴³ ***Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).***

- 34) „nutiarvestisüsteem“ – direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 23 määratletud nutiarvestisüsteem või direktiivis 2009/73/EÜ osutatud arukas arvestisüsteem;
- 35) „põhivõrguettevõtja“ – direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 35 määratletud põhivõrguettevõtja elektri puhul või direktiivi 2009/73/EÜ artikli 2 punktis 4 määratletud ülekandesüsteemi haldur gaasi puhul;
- 36) „koostootmine“ – soojusenergia ja elektrienergia või mehaanilise energia samaaegne tootmine ühes protsessis;
- 37) „majanduslikult põhjendatud nõudlus“ – nõudlus, mis ei ületa soojuse või jahutuse vajadust ja mis muidu täidetakst turutingimustel muude energiatootmisprotsessidega kui koostootmine;
- 38) „kasulik soojus“ – soojus, mis on toodetud koostootmisprotsessis, et täita majanduslikult põhjendatud nõudlust soojuse või jahutuse järele;
- 39) „koostoodetud elekter“ – elekter, mis on toodetud kasuliku soojuse tootmisega seotud protsessis ja arvutatud vastavalt II lisas sätestatud üldpõhimõtetele;
- 40) „tõhus koostootmine“ – koostootmine, mis vastab III lisas sätestatud kriteeriumidele;
- 41) „üldkasutegur“ – elektrienergia ja mehaanilise energia ning kasuliku soojuse aastatoodangu summa, mis on jagatud kütusekogusega, mida kasutati soojuse tootmiseks koostootmisprotsessis ning elektri- ja mehaanilise energia brutotoodangu saamiseks;
- 42) „elektri- ja soojusenergia suhtarv“ – koostoodetud elektri ja kasuliku soojuse suhtarv täielikul koostootmisrežiimil konkreetse seadme talitusandmete põhjal;
- 43) „koostootmisseade“ – seade, mis on võimeline talitlema koostootmisrežiimil;
- 44) „väikekoostootmisseade“ – koostootmisseade, mille installeeritud võimsus on alla 1 MW_e;

- 45) „mikrokoostootmiseseade“ – koostootmiseseade, mille maksimaalne võimsus on alla 50 kW_e;
- 46) „tõhus kaugküte ja -jahutus“ – kaugkütte- või kaugjahutussüsteem, mis vastab artiklis 26 sätestatud tingimustele;
- 47) „tõhus küte ja jahutus“ – kütte- ja jahutusvõimalus, mis võrreldes praeguste suundumuste jätkumise stsenaariumit kajastava lähtestsenaariumiga vähendab mõõdetavalt primaarenergia sisendit, mida on vaja selleks, et tarnida üks saadud energiaühik asjaomase süsteemi piires kulutõhusal viisil, nagu on hinnatud käesolevas direktiivis viidatud kulude- tulude analüüsis, võttes arvesse kaevandamiseks, muundamiseks, transpordiks ja jaotamiseks vajalikku energiat;
- 48) „tõhus individuaalne küte ja jahutus“ – individuaalse kütte ja jahutuse tarnimise võimalus, mis võrreldes tõhusa kaugkütte ja -jahutusega vähendab mõõdetavalt taastumatu primaarenergia sisendit, mida on vaja selleks, et tarnida üks saadud energiaühik asjaomase süsteemi piires, või milleks on vaja sama, ent väiksemate kuludega taastumatu primaarenergia sisendit, võttes arvesse kaevandamiseks, muundamiseks, transpordiks ja jaotamiseks nõutavat energiat;
- 49) „andmekeskus“ – **määruse (EÜ) nr 1099/2008 A lisa punktis 2.6.3.1.16 määratletud andmekeskus;**
- 50) „oluline remont“ – remont, mille maksumus ületab 50 % uue samaväärse seadme investeerimiskuludest;
- 51) „energiavahendaja“ – direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 19 määratletud sõltumatu energivahendaja;
- 52) „energiaostuvõimetus“ – leibkonna puudulik juurdepääs põhilistele energiateenustele, **kui sellised teenused tagavad esmase ja inimväärse elatustaseme ja tervise, sealhulgas küttele, soojale veele, jahutusele, valgustusele ja seadmete kasutamiseks vajalikule energiale asjaomase riigi kontekstis, olemasoleva riikliku sotsiaalpoliitika ja muude asjakohaste riiklike poliitikameetmete korral, kusjuures selle on põhjendanud erinevad**

tegurid, sealhulgas vähemalt rahaliste võimaluste puudumine, ebapiisav netosissetulek, suured energiakulud ja kodude halb energiatõhusus;

- 53) „lõppkasutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab kütet, jahutust või sooja tarbevett oma lõpptarbimiseks, või füüsiline või juriidiline isik, kes elab kortermajas või kortermaja või mitme kasutusotstarbelise hoone üksuses, mida varustatakse kütte, jahutuse või sooja tarbeveega kesksest allikast, kui sellisel isikul ei ole energiatarnijaga otselepingut ega individuaalset lepingut;
- 54) „huvide lahknemine“ – energiatõhususe investeeringutega seotud rahaliste kohustuste ja hüvede õiglase ja mõistliku jaotuse puudumine asjaomaste osalejate vahel, kelleks on näiteks hoonete omanikud ja üürnikud või eri omanikud või kortermajade või mitme kasutusotstarbeliste hoonete omanikud ja üürnikud või erinevad omanikud.
- 55) **„kaasamisstrateegia“ – strateegia, millega seatakse eesmärgid, töötatakse välja tehnikad ja määratakse kindlaks protsess, mille abil kaasata poliitika kujundamisse kõik asjaomased riikliku või kohaliku tasandi sidusrühmad, sealhulgas kodanikuühiskonna esindajad, näiteks tarbijaorganisatsioonid, eesmärgiga suurendada teadlikkust, saada selle poliitika kohta tagasisidet ja soodustada selle tunnustamist üldsuse poolt.**
- 56) „energiatõhususe parandamise meetmete statistiliselt oluline osa ja representatiivne valim“ – selline osa ja valim, mis nõuab asjaomaste energiasäästumeetmete statistilise andmekogumi rühma loomist nii, et see kajastaks kõikide energiasäästumeetmete üldkogumit ja võimaldaks seega teha põhjendatud järeldusi selliste meetmete võtmise usaldusväärsuse kohta tervikuna.

Artikkel 3

Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte

1. Kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega tagavad liikmesriigid, et energiatõhususega seotud lahendusi, **sealhulgas nõudluse poole ressursse ja süsteemi paindlikkust, hinnatakse** kavandamis-, poliitika- ja olulistes investeerimisotsustes, **mille igaaühe väärtus on suurem kui 100 000 000 eurot või transporditaristu projektide puhul 175 000 000 eurot**, ning mis on seotud järgmiste sektoritega:
 - a) energiasüsteemid ja

- b) energiaga mitteseotud sektorid, kui need sektorid mõjutavad energiatarbimist ja energiatõhusust, *näiteks hooned, transport, vesi, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT), põllumajandus ja finantssektor.*

2. Hiljemalt ... *[neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]* viib komisjon läbi lõikes 1 sätestatud piirmäärade hindamise, seades eesmärgiks allapoole korrigeerimise ning võttes arvesse majanduse ja energiaturu võimalikke arengusuundi. Komisjon esitab hiljemalt ... *[viis aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]* Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, millele lisatakse asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud.
3. *Käesoleva artikli kohaldamisel innustatakse liikmesriike võtma arvesse komisjoni soovitus (EL) 2021/1749⁴⁴.*
4. Liikmesriigid tagavad, et kui poliitiliste, planeerimis- ja investeerimisotsuste suhtes kohaldatakse heakskiitmise ja järelevalve nõudeid, siis *pädevad asutused jälgivad* energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist, *sealhulgas asjakohasel juhul sektori lõimimist ja sektoriülest mõju*.
5. Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel liikmesriigid:
 - a) edendavad selliseid kulude-tulude analüüsi meetodeid, mis võimaldavad nõuetekohaselt hinnata energiatõhususe lahenduste laiemat kasu ühiskonna seisukohast, ja juhul, kui kulude-tulude analüüs on nõutav, tagavad selliste meetodite kohaldamise, *ning teevad need meetodid avalikult juurdepääsetavaks, võttes asjakohasel juhul arvesse kogu olelusringi ja pikaajalist perspektiivi, süsteemi tõhusust ja kulutõhusust, varustuskindlust ja kvantifitseerimist* ühiskondlikust, tervisealasest, majanduslikust ja kliimaneutraalsuse seisukohast *ning kestlikkuse ja ringmajanduse põhimõtteid üleminekul kliimaneutraalsusele;*
 - b) *käsitlevad mõju energiaostuvõimetusele;*
 - c) määravad kindlaks üksuse, kes vastutab *või üksused, kes vastutavad* selle eest, et jälgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist ning mõju, mida *õigusraamistikud, sealhulgas finantseeskirjad* ning lõikes 1 osutatud

⁴⁴ Komisjoni 28. septembri 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1749 „Energiatõhususe esikohale seadmine – põhimõtete rakendamine – Suunised ja näited põhimõtte rakendamise kohta otsuste tegemise protsessis energiasektoris ja mujal“ (ELT L 350, 4.10.2021, lk 9).

kavandamis-, poliitika- ja *olulised* investeerimisotsused avaldavad energiatarbimisele, energiatõhususele *ning energiasüsteemidele*;

- d) esitavad komisjonile määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana aruande selle kohta, kuidas **energiatõhususe esikohale seadmise** põhimõtet võeti arvesse riiklike ja piirkondlike energiasüsteemidega seotud riiklikes ja **asjakohastel juhtudel** piirkondlikes ja **kohalikes** kavandamis-, poliitika- ja olulistes investeerimisotsustes, **sealhulgas vähemalt järgmise:**
- i) **hinnang energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisele ja kasule energiasüsteemides, eelkõige seoses energiatarbimisega;**
 - ii) **loetelu meetmetest, mis on võetud, et kõrvaldada tarbetud regulatiivsed või mitteregulatiivsed tõkked energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte ja nõudluspoole lahenduste rakendamisel, sealhulgas selgitades välja riiklikud õigusaktid ja meetmed, mis on energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega vastuolus.**
6. **Hiljemalt... [kuus kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] võtab komisjon vastu suunised, millega kehtestatakse järelevalvet, seiret ja aruandlust hõlmav ühine üldraamistik, mida liikmesriigid võivad kasutada lõike 5 punktis a osutatud kulude-tulude analüüsi meetodite väljatöötamisel, et tagada võrreldavus, jättes samas liikmesriikidele võimaluse kohandada neid riigisiseste ja kohalike oludega.**

Artikkel 4

Energiatõhususe eesmärgid

1. Liikmesriigid tagavad ühiselt, et 2030. aastaks vähendatakse energiatarbimist vähemalt **11,7 %** võrreldes 2020. aasta ELi võrdlusstenaariumi prognoosidega, nii et liidu energia lõpptarbimine 2030. aastal ei ületa **763 miljonit naftaekvivalenttonni**. **Liikmesriigid teevad kõik selleks, et ühiselt aidata saavutada soovituslikku** liidu primaarenergia tarbimise **eesmärki**, mille kohaselt ei ületata 2030. aastal **992,5** miljonit naftaekvivalenttonni.
2. Iga liikmesriik kehtestab **soovitusliku** riikliku energiatõhususe **panuse, mis põhineb** energia lõpptarbimisel, et ühiselt saavutada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud siduv liidu **energia lõpptarbimise eesmärk, ning teeb kõik selleks, et aidata ühiselt saavutada nimetatud lõikes osutatud soovituslik liidu primaarenergia tarbimise eesmärk**.
Liikmesriigid teatavad nendest panustest ning nendele panustele vastavast soovituslikust trajektooriga komisjonile osana määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõike 2 kohaselt esitatavatest lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonidest ning nimetatud määruse artikli 3 ja artiklite 7–12 kohaselt esitatud lõimitud riiklikest energia- ja kliimakavadest. Teatades väljendavad liikmesriigid **oma panuseid ka primaarenergia tarbimise absoluuttasemena aastal 2030. Oma soovituslike riiklike energiatõhususpanuste kehtestamisel võtavad liikmesriigid arvesse** käesoleva artikli **lõikes 3 sätestatud nõudeid** ning selgitavad, kuidas ja milliste andmete alusel on need panused arvutatud. Selleks **võivad nad kasutada käesoleva direktiivi I lisas sätestatud valemit**.

Liikmesriigid esitavad määruses (EÜ) nr 1099/2008 kindlaks määratud energia lõpptarbimise sektorite, sealhulgas tööstuse, elamumajanduse, teenuste ja transpordi primaarenergia tarbimise ja energia lõpptarbimise osakaalu oma riiklikes energiatõhususe panustes. Samuti esitavad liikmesriigid IKT energiatarbimise prognoosid.
3. Lõikes 2 osutatud soovituslike riiklike energiatõhususpanuste kindlaksmääramisel võtavad liikmesriigid arvesse:

- a) liidu 2030. aasta energiatarbimise lõppeesmärki, mis ei ületa **763** miljonit naftaekvivalenttonni, **ja primaarenergia tarbimise eesmärki, mis ei ületa 992,5** miljonit naftaekvivalenttonni, nagu on sätestatud lõikes 1;
- b) käesolevas direktiivis sätestatud meetmeid;
- c) muid liikmesriikides ja liidu tasandil energiatõhususe edendamiseks võetud meetmeid;
- d) asjaomaseid ja tõhususpingutusi mõjutavaid tegureid **■** :
 - i) **varased jõupingutused ja meetmed energiatõhususe vallas;**
 - ii) jõupingutuste õiglase jaotumine kogu liidus;
 - iii) majanduse energiamahukus;
 - iv) kulutõhusa energiasäästu allesjäänud potentsiaal;
- e) ja muid energiatarbimist mõjutavaid riigisiseseid asjaolusid, eelkõige:
 - i) **SKP ja demograafilist** arengut ja prognoosi,
 - ii) muutusi energia impordis ja ekspordis, energiaallikate jaotuse arenguid ja uute kestlike kütuste kasutuselevõttu;
 - iii) kõigi taastuvate energiaallikate arendamist, tuumaenergiat, süsiniku kogumist ja säilitamist;

- iv) energiamahukate tööstusharude süsinikuheite vähendamist;
- v) *riiklike süsinikuheite vähendamise või kliimanetraalsuse kavade ambitsioonikuse taset;*
- vi) *majanduse energiasäästupotentsiaali;*
- vii) *praegusi kliimatingimusi ja kliimamuutuste prognoosi.*

4. *Lõikes 3 sätestatud nõudeid kohaldades tagab liikmesriik, et ta panus naftaekvivalenttonnides ei ole rohkem kui 2,5 % sellest, mis see oleks olnud, kui see oleks arvutatud I lisas sätestatud valemi alusel.*
5. *Komisjon hindab, kas liikmesriikide ühine panus on vähemalt võrdne käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud liidu siduva energia lõpptarbimise eesmärgiga. Kui komisjon järeldab, et ühine panus ei ole piisav, esitab komisjon osana oma määruse (EL) 2018/1999 artikli 9 lõike 2 kohasest riiklike energia- ja kliimakava projektide hindamisest ning igal juhul hiljemalt 1. märtsil 2024, võttes arvesse nimetatud lõike kohast ajakohastatud 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi, igale liikmesriigile korrigeeritud soovitusliku riikliku energiatõhususpanuse energia lõpptarbimise osas, mis põhineb järgmisel:*
- a) *ühise energia lõpptarbimise vähendamise puudujääk, mis tuleb kompenseerida lõikes 1 sätestatud liidu siduva eesmärgi saavutamiseks;*
 - b) *suhteline kasvuhoonegaaside heitemahukus SKP ühiku kohta 2019. aastal asjaomaste liikmesriikide puhul;*
 - c) *kõnealuste liikmesriikide SKP 2019. aastal.*

Enne I lisas esitatud valemi kohaldamist käesoleva lõike kohaselt loodud mehhanismi suhtes ning igal juhul hiljemalt 30. novembril 2023 ajakohastab komisjon 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi, tuginedes liikmesriikide poolt määruse (EL) 2018/1999 artikli 4 punkti 2 punkti b ja artikli 14 kohaselt esitatud uusimatele Eurostati andmetele.

Olenemata käesoleva direktiivi artiklist 37, esitavad liikmesriigid, kes soovivad ajakohastada oma soovituslikku riiklikku energiatõhususpanust, nagu see on sätestatud käesoleva artikli lõikes 2, kasutades 2020. aasta ELi võrdlusstenaariumi, teabe oma ajakohastatud soovitusliku riikliku energiatõhususpanuse kohta kõige hiljem 1. veebruariks 2024. Kui liikmesriik soovib oma soovituslikku riiklikku energiatõhususpanust ajakohastada, tagab ta, et tema panus miljonites naftaekvivalenttonnides ei ole suurem kui 2,5 % sellest, mis see oleks olnud, kui see oleks arvutatud I lisas sätestatud valemi alusel, kasutades 2020. aasta ELi võrdlusstenaariumi.

Liikmesriik, kellele komisjon esitas korrigeeritud soovitusliku riikliku energiatõhususpanuse, ajakohastab oma käesoleva artikli lõike 2 kohast soovituslikku riiklikku energiatõhususpanust vastavalt korrigeeritud soovituslikule riiklikule energiatõhususpanusele energia lõpptarbimise osas ning lisab sellele panusele vastava soovitusliku trajektoori ajakohastatud versiooni ja asjakohasel juhul oma täiendavad meetmed, esitades vastava teabe määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõike 2 kohaselt esitatava lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ajakohastatud versiooni osana. Komisjon palub nimetatud määruse kohaselt liikmesriikidel esitada viivitamata oma korrigeeritud soovitusliku energiatõhususpanuse ja asjakohasel juhul oma täiendavad meetmed, et tagada käesolevas lõikes sätestatud mehhanismi kohaldamine.

Kui liikmesriik on teatanud soovituslikust riiklikust energiatõhususpanusest energia lõpptarbimise osas naftaekvivalenttonnidena, mis on võrdne I lisas sätestatud valemi alusel arvutatud panusega või sellest väiksem, siis komisjon kõnealust panust ei muuda.

Käesolevas lõikes sätestatud mehhanismi kohaldamisel tagab komisjon, et kõikide liikmesriikide riiklike panuste summa ja lõikes 1 sätestatud liidu siduva eesmärgi vahele ei ole jäänud alles erinevusi.

6. Kui komisjon jõuab määruse (EL) 2018/1999 artikli 29 lõigete 1 ja 3 kohase hindamise alusel järeldusele, et energiatõhususe panuste täitmisel ei ole tehtud piisavaid edusamme, tagavad käesoleva artikli lõikes 2 osutatud soovituslikke **energia lõpptarbimise** trajektoore ületavad liikmesriigid, et ühe aasta jooksul pärast komisjoni hinnangu saamist rakendatakse lisameetmeid, et nende energiatõhususe panuste saavutamine taastuks. Need lisameetmed hõlmavad muu hulgas **vähemalt ühte** järgmistest meetmetest:
- a) riigisisised meetmed täiendava energiasäästu saavutamiseks, sealhulgas tugevam projektiarendusabi energiatõhususse investeerimise meetmete rakendamiseks;
 - b) käesoleva direktiivi artiklis 8 sätestatud energiasäästukohustuse suurendamine;
 - c) avaliku sektori kohustuse kohandamine;
 - d) vabatahtliku rahalise toetuse andmine riiklikule energiatõhususe fondile, millele on osutatud käesoleva direktiivi artiklis 30, või muule energiatõhususele pühendatud rahastamisvahendile, kui iga-aastane rahaline toetus on võrdne soovitusliku trajektoori saavutamiseks vajalike investeeringutega.

Kui liikmesriigi energia lõpptarbimine ületab käesoleva artikli lõikes 2 osutatud soovituslikku **energia lõpptarbimise** trajektoori, lisab ta määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 kohaselt esitatud lõimitud riiklikku energia- ja kliimaalasesse eduaruandesse selgituse **meetmete** kohta, **mida ta võtab puudujäägi täitmiseks**, et tagada oma riiklike energiatõhususpanuste saavutamine, **ning oodatava saavutatava energiasäästu**.

Komisjon hindab, kas käesolevas lõikes osutatud riigisisised meetmed on piisavad liidu energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks. Juhul kui riiklike meetmeid hinnatakse ebapiisavaks, paneb komisjon asjakohasel juhul ette meetmed ja kasutab oma volitusi liidu tasandil, et tagada eelkõige liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärgi saavutamine.

7. Komisjon hindab 31. detsembriks 2026 kõiki määruse (EÜ) nr 1099/2008 kohaselt esitatud andmetes, energiabilansi arvutamise meetodikas ja Euroopa energiakasutuse mudelites tehtud metodoloogilisi muudatusi ning teeb vajaduse korral tehnilisi ettepanekuid liidu 2030. aasta eesmärkide arvutuse kohandusteks, et säilitada käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud eesmärkide ambitsioonikuse tase.

II PEATÜKK AVALIKU SEKTORI EESKUJU

Artikkel 5

Avalik sektor energiatõhusust juhtimas

1. Liikmesriigid tagavad, et kõigi avaliku sektori asutuste summaarset energia lõpptarbimist vähendatakse igal aastal vähemalt **1,9 %** võrreldes aastaga 2021.

Liikmesriigid võivad teha otsuse mitte arvestada esimeses lõigus sätestatud kohustuse täitmisel ühistranspordi või relvajõudusid. Esimese ja teise lõigu kohaldamise eesmärgil kehtestavad liikmesriigid võrdlusaluse, mis hõlmab kõigi avaliku sektori asutuste (välja arvatud ühistranspordi või relvajõudude) energia lõpptarbimist aastal 2021.

Ühistranspordi ja relvajõudude energiatarbimise vähendamine on soovituslik ja seda võib esimeses lõigus sätestatud kohustuse täitmise eesmärgil siiski arvesse võtta, isegi kui see on käesoleva artikli kohase võrdlusaluse puhul välja jäetud.

2. *Üleminekuperioodil, mis lõpeb ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva], on soovituslik lõikes 1 sätestatud eesmärk. Kõnealusel üleminekuperioodil võivad liikmesriigid kasutada hinnangulisi tarbimisandmeid ning hiljemalt samal kuupäeval kohandavad liikmesriigid võrdlusalust ja viivad kõigi avaliku sektori asutuste hinnangulise energia lõpptarbimise kooskõlla kõigi avaliku sektori asutuste tegeliku energia lõpptarbimisega.*

3. ***Lõikes 1 sätestatud kohustus ei hõlma kuni 31. detsembrini 2026 nende kohalike haldusüksuste avaliku sektori asutuste energiatarbimist, mille haldusalas on vähem kui 50 elanikku, ning kuni 31. detsembrini 2029 nende kohalike haldusüksuste avaliku sektori asutuste energiatarbimist, mille haldusalas on vähem kui 5 000 elanikku.***
4. Liikmesriik võib oma avaliku sektori asutuste energia lõpptarbimise arvutamisel võtta arvesse riigisiseseid kliima erinevusi.
5. Liikmesriigid lisavad määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 ja artiklite 7–12 kohaselt esitatud riiklike energia- ja kliimakavade nimetatud määruse artikli 14 lõike 2 kohaselt esitatud ajakohastatud versioonidesse ***kõikide avaliku sektori asutuste*** poolt saavutatava energiatarbimise vähendamise ulatuse ***sektori kaupa*** ja meetmed, mida nad kavatsevad selle saavutamiseks võtta. Osana määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 kohaselt esitatud lõimitud riiklikest energia- ja kliimaalastest eduaruannetest esitavad liikmesriigid komisjonile aruande selle kohta, kui palju nad igal aastal energia lõpptarbimist vähendasid.
6. Liikmesriigid tagavad, et piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused kehtestavad oma ***pikaajalise kavandamise vahendites, näiteks*** süsinikuheite vähendamise ***või säästva energia*** kavades konkreetsed energiatarbimise meetmed pärast konsulteerimist ***asjaomaste*** sidusrühmadega, ***sealhulgas asjakohasel juhul energiaagentuuridega***, ja üldsusega, sealhulgas ***eeskätt*** vähekaitstud rühmadega, kellel on oht olla energiaostuvõimetusest mõjutatud või kes on selle tagajärgede suhtes vastuvõtlikumad.

Liikmesriigid tagavad ka selle, et pädevad asutused võtavad energiatarbimise meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel meetmeid, et leevendada energiatarbimise meetmete otsesest või kaudset negatiivset mõju energiaostuvõimetutele inimestele, madala sissetulekuga leibkondadele või vähekaitstud rühmadele.

7. Liikmesriigid toetavad avaliku sektori asutusi. Selline toetus võib **ilma riigiabi eeskirjade kohaldamist piiramata hõlmata finants- ja tehnilist toetust** energiatõhususe parandamise meetmete kasutuselevõtuks **ning avaliku sektori asutuste innustamist võtma lisaks energiasäästule arvesse ka laiemat kasu, näiteks sisekliima kvaliteeti**, sealhulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil, andes suuniseid, edendades pädevuse arendamist, **oskuste omandamist** ja koolitusvõimalusi ning soodustades koostööd avaliku sektori asutuste vahel.
8. Liikmesriigid julgustavad avaliku sektori asutusi pöörama tähelepanu nende avaliku sektori asutuste investeerimis- ja poliitikameetmete olelusringi jooksul tekkivale süsinikuheitele **ning nende meetmete majanduslikule ja sotsiaalsele kasule**.
9. **Liikmesriigid innustavad avaliku sektori asutusi parandama avaliku sektori asutuste omanduses või kasutuses olevate hoonete energiatõhusust, sealhulgas vanade või ebatõhusate kütteseadmete väljavahetamisega.**

Artikkel 6

Avaliku sektori asutuste hoonete eeskuj

1. Iga liikmesriik tagab, ilma et see piiraks direktiivi 2010/31/EL artikli 7 kohaldamist, et renoveeritakse igal aastal vähemalt 3% avaliku sektori asutuste omanduses olevate köetavate ja/või jahutatavate hoonete üldpõrandapinnast, et muuta need vähemalt liginullenergiahooneteks ■ **või heitevabadeks hooneteks** direktiivi 2010/31/EL artikli 9 kohaselt.

Liikmesriigid võivad valida, milliste hoonete puhul kohaldada 3% renoveerimise nõuet, võttes renoveeritavate hoonete valimisel nõuetekohaselt arvesse kulutõhusust ja tehnilist teostatavust.

Liikmesriigid võivad vabastada sotsiaaleluruumid esimeses lõigus osutatud renoveerimiskohustusest, kui selline renoveerimine ei oleks kuluneutraalne või tooks kaasa üüritõusu sotsiaaleluruumides elavatele inimestele, välja arvatud juhul, kui selline üüritõus ei ole suurem kui energiaarvelt saadav majanduslik kokkuvõid.

Kui avaliku sektori asutused kasutavad hoonet, mida nad ei oma, siis ***peavad*** nad omanikuga ***läbirääkimisi, eeskätt siis, kui jõuab kätte otsustav hetk, näiteks üürilepingu uuendamine, kasutuse muutmine või olulised remondi- või hooldustööd, ning seavad eesmärgiks kehtestada lepingutingimused, mille kohaselt kõnealune hoone saab vähemalt liginullenergiahooneks või nullenergiahooneks.***

Alammäär 3% arvutatakse selliste hoonete üldpõrandapinnast, millel on üle 250 m² kasulikku üldpõrandapinda, mis on avaliku sektori asutuste omanduses ning mis 2024. aasta 1. jaanuariks ei ole liginullenergiahooned.

2. Liikmesriigid võivad kohaldada lõikes 1 esitatud nõuetest leebemaid nõudeid hoonetele järgmiste hoonekategoriate suhtes:

- a) hooned, mis on ametliku kaitse all teatava keskkonna või nende endi erilise arhitektuurilise või ajaloolise väärtuse tõttu, kui konkreetsete energiatõhususe miinimumnõuete täitmine muudaks vastuvõetamatult nende olemust või välimust;***
- b) relvajõududele või keskvalitsusele kuuluvad ja riigikaitse eesmärke teenivad hooned, välja arvatud relvajõudude ja riigikaitseasutuste teenistuses oleva muu personali individuaalsed eluruumid või kontorihooned;***
- c) kultuskohtadena või religioosseks tegevuseks kasutatavad hooned.***

Liikmesriigid võivad teha otsuse mitte renoveerida käesoleva lõike esimeses lõigus nimetatata hooneid lõikes 1 nimetatud tasemeni, kui nende hinnangu kohaselt ei ole selle hoone muutmine liginullenergiahooneks tehniliselt, majanduslikult või funktsionaalselt teostatav. Sellist otsust tehes ei arvesta liikmesriigid selle hoone renoveerimist lõikes 1 sätestatud nõude täitmisel.

3. *Energiasäästu kiirendamiseks ja varajaste meetmete stimuleerimiseks võib liikmesriik, kes renoveerib mis tahes aastal kuni 31. detsembrini 2026 kooskõlas lõikega 1 rohkem kui 3 % oma hoonete üldpõrandapinnast, arvestada ülejäägi mis tahes järgneva kolme aasta iga-aastase renoveerimismäära hulka. Liikmesriik, kes renoveerib rohkem kui 3 % oma hoonete üldpõrandapinnast alates 1. jaanuarist 2027, võib arvestada ülejäägi järgneva kahe aasta iga-aastase renoveerimismäära hulka.*
4. **■** Liikmesriigid võivad arvestada hoonete iga-aastase renoveerimismäära täitmisel uusi hooneid, mida omatakse konkreetsete eelmise kahe aasta jooksul lammutatud avaliku sektori asutuste hoonete asemel. *Seda* tingimust kohaldatakse üksnes juhul, kui see on energiasäästu ja olerusringi süsinikuheite vähendamise mõttes kulutõhusam ja säästlikum kui selliste hoonete renoveerimine. Iga liikmesriik sõnastab selgelt selliste erandjuhtumite kindlaksmääramise üldkriteeriumid, meetodika ja korra ning avaldab need.
5. *Hiljemalt ... [kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]* teevad liikmesriigid käesoleva artikli kohaldamiseks selliste köetavate ja/või jahutatavate hoonete inventuuri, mis on avaliku sektori asutuste *omanduses või kasutuses ning* mille kasulik üldpõrandapind on suurem kui 250 m², ning teevad selle üldsusele kättesaadavaks ja ligipääsetavaks. Liikmesriigid ajakohastavad seda inventuuri vähemalt iga kahe aasta tagant. *Inventuur seotakse hoonefondi ülevaatamisega, mis tehakse hoonete renoveerimise riiklike kavade raames kooskõlas direktiiviga 2010/31/EL ja asjaomaste andmebaasidega.*

ELi hoonete registrisse võib koondada üldsusele kättesaadavad ja juurdepääsetavad andmeid hoonete omaduste, renoveerimise ja energiatõhususe kohta, et tagada võrreldavate andmete abil parem arusaamine ehitussektori energiatõhususest.

Inventuur sisaldab vähemalt järgmisi andmeid:

- a) põrandapind ruutmeetrites;
- b) *soojuse, jahutuse, elektrienergia ja sooja veega seotud aastane mõõdetud energiatarbimine, kui need andmed on kättesaadavad;*
- c) iga hoone energiamärgis, mis on välja antud direktiivi 2010/31/EL kohaselt.

6. *Liikmesriigid võivad otsustada rakendada lõigetes 1–4 sätestatud lähenemisviisi asemel alternatiivset lähenemisviisi, et saavutada avaliku sektori asutuste hoonete puhul igal aastal energiasääst, mis on vähemalt samaväärne lõikes 1 nõutuga.*

Kõnealuse alternatiivse lähenemisviisi kohaldamisel teevad liikmesriigid järgmist:

- a) *tagavad, et igal aastal kehtestatakse asjakohasel juhul hoonetele renoveerimispass, mis hõlmab vähemalt 3 % avaliku sektori asutustele kuuluvate köetavate ja/või jahutatavate hoonete üldpõrandapinnast. Nende hoonete puhul saavutatakse liginullenergiahooneks renoveerimise eesmärk hiljemalt 2040. aastaks;*
- b) *arvestavad lõigete 1–4 kohaldamisega saavutatavat energiasäästu, kasutades võrdluse aluseks olevate avaliku sektori asutuste hoonete energiatarbimise puhul asjakohaseid standardväärtusi enne ja pärast renoveerimist, mille tulemusena need muudetakse liginullenergiahooneteks nagu on osutatud direktiivis 2010/31/EL.*

Liikmesriigid, kes otsustavad kohaldada alternatiivset lähenemisviisi, teatavad komisjonile hiljemalt 31. detsembriks 2023 oma prognoositavast energiasäästust, millega nad saavutavad 31. detsembriks 2030 lõikega 1 hõlmatud hoonete energiasäästuga vähemalt samaväärse säästu.

Artikkel 7

Avalikud hanked

1. Liikmesriigid tagavad, et avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad, kui nad sõlmivad hankelepinguid ja avaliku sektori kontsessioone väärtusega, mis on võrdne või suurem kui direktiivi 2014/23/EL artiklis 8, direktiivi 2014/24/EL artiklis 4 ja direktiivi 2014/25/EL artiklis 15 sätestatud piirmäärad, ostavad üksnes suure energiatõhususega tooteid, teenuseid, hooneid ja töid vastavalt käesoleva direktiivi *IV* lisas osutatud nõuetele, ***kui see on tehniliselt teostatav.***

Liikmesriigid tagavad samuti, et esimeses lõigus osutatud piirmääradega võrdse või neist suurema väärtusega hankelepingute ja kontsessioonide sõlmimisel, sealhulgas selliste hankelepingute ja kontsessioonide puhul, millele ei ole IV lisas esitatud erinõudeid, kohaldavad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad kooskõlas artikliga 3 energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.

2. ***Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud kohustusi ei kohaldata, kui need kahjustavad avalikku julgeolekut või pärsivad rahvatervisealastele hädaolukordadele reageerimist.*** ***Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud kohustust kohaldatakse relvajõudude lepingute suhtes vaid sellises ulatuses, mis ei ole mingil viisil vastuolus relvajõudude tegevuse olemuse ja põhieesmärgiga.*** Nimetatud kohustusi ei kohaldata kaitseotstarbelise varustuse hankelepingute suhtes, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/81/EÜ⁴⁵.

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (ELT L 216, 20.8.2009, lk 76).

3. Olenemata artikli 29 lõikest 4 tagavad liikmesriigid, et avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijaid hindavad olulise energia osakaaluga teenuslepingute hangete korral, kas saaks sõlmida pikaajalist energiatõhusust andvaid lepinguid, mille tulemusena saavutatakse pikaajaline energiasääst.
4. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 1 kohaldamist, võib liikmesriik määruse (EL) 2017/1369 alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktiga täielikult hõlmatud toodete paketi ostmise puhuks ette näha, et paketi energiatõhusus kokku on prioriteetsem kui paketi üksikute toodete energiatõhusus, ostes toodete paketi, mis vastab kõrgeima **kättesaadava** energiatõhususe klassi kriteeriumile.
5. Liikmesriigid võivad nõuda, et avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad võtaksid käesoleva artikli **lõikes 1 osutatud uusi lepinguid sõlmides** hanketavades asjakohasel juhul arvesse laiemaid kestlikkuse, sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja ringmajanduse aspekte, et saavutada liidu süsinikuheite vähendamise ja nullsaaste eesmärgid. Asjakohasel juhul ja kooskõlas IV lisaga nõuavad liikmesriigid, et avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad võtaksid arvesse liidu keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriume **või kättesaadavaid samaväärseid riiklikke kriteeriume**.

Selleks et tagada läbipaistvus energiatõhususe nõuete kohaldamisel hankemenetluses, tagavad liikmesriigid selle, et avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad teevad üldsusele kättesaadavaks teabe selliste lepingute mõju kohta energiatõhususele, mille maksumus on võrdne lõikes 1 osutatud piirmääradega või nendest suurem, **avaldades kõnealuse teabe asjaomaste teadete kaudu andmebaasis Tenders Electronic Daily (TED) kooskõlas direktiividega 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL ning komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2019/1780⁴⁶**. Avaliku sektori hankijad võivad otsustada nõuda, et pakkujad avalikustaksid teabe uue hoone **ning renoveeritava hoone** olelusringi globaalse soojendamise potentsiaali, **vähese süsinikuheitega materjalide kasutamise ja kasutatud materjalide ringkasutuse kohta**. Avaliku sektori hankijad võivad teha selle teabe lepingute puhul **avalikult** kättesaadavaks, eelkõige uute hoonete puhul, mille põrandapind on suurem kui 2 000 m².

Liikmesriigid toetavad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijaid energiatõhususe nõuete rakendamisel, sealhulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil, esitades selged reeglid ja suunised (sealhulgas olelusringi kulude ning keskkonnamõju ja -kulude hindamise metoodika), loovad pädevuskeskused, ergutavad avaliku sektori hankijate vahelist (sealhulgas piiriülest) koostööd ning kasutavad võimaluse korral koondhankeid ja digitaalseid hankeid.

6. **Asjakohasel juhul võib komisjon anda riiklikele ametiasutustele ja hankeametnikele täiendavaid suuniseid hankemenetluses energiatõhususe nõuete kohaldamiseks. Selline toetus võib tugevdada olemasolevaid foorumeid, millega liikmesriike toetada, näiteks läbi kooskõlastatud tegevuse, ja võib aidata neil võtta arvesse keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriume.**
7. Liikmesriigid kehtestavad avaliku sektori asutuste ostude ja aastaeelarve koostamise ning raamatupidamise kohta kehtivad õiguslikud ja reguleerivad sätted ning haldustavad, mis on vajalikud selleks, et avaliku sektori hankijaid ei hoitaks tagasi energiatõhusust suurendavate investeeringute tegemisest ning energiatõhususe lepingute ja pikaajaliste lepinguliste kolmanda isiku poolt rahastamise võimaluste kasutamisest.

⁴⁶ Komisjoni 23. septembri 2019. aasta rakendusmäärus (EL) 2019/1780, millega kehtestatakse riigihankega seotud teadete tüüpvormid ja tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) 2015/1986 (e-vormid) (ELT L 272, 25.10.2019, lk 7).

8. Liikmesriigid peavad kõrvaldama kõik õigusnormidega seotud ja muud tõkked energiatõhususe saavutamisele, eriti seoses avaliku sektori asutuste ostude ja aastaeelarve koostamise ning raamatupidamise kohta kehtivate õiguslike ja reguleerivate sätete ning haldustavadega, et avaliku sektori asutusi ei hoitaks tagasi selliste investeeringute tegemisest, millega suurendatakse energiatõhusust, ning energiatõhususe lepingute ja pikaajaliste lepinguliste kolmanda isiku poolt rahastamise võimaluste kasutamisest.

Liikmesriigid annavad komisjonile oma määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana aru meetmetest, mis on võetud energiatõhususe suurendamise kasutuselevõttu takistavate tõkete kõrvaldamiseks.

III PEATÜKK

ENERGIAKASUTUSE TÕHUSUS

Artikkel 8

Energiasäästukohustus

1. Liikmesriigid peavad saavutama lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu, mis on vähemalt võrdne järgmisega:
 - a) igal aastal 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020 uus energiasääst 1,5 % aastasest energiamüügist lõpptarbijatele, arvestatuna 1. jaanuarile 2013 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena. Transpordis kasutatava energia müügi mahu võib sellest arvutusest täielikult või osaliselt välja jätta;
 - b) igal aastal alates 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini **2030** uus energiasääst:
 - i) 0,8 % aastasest energia lõpptarbimisest perioodil 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2023, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena;*
 - ii) 1,3 % aastasest energia lõpptarbimisest perioodil 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2025, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena;*
 - iii) 1,5 % aastasest energia lõpptarbimisest perioodil 1. jaanuarist 2026 kuni 31. detsembrini 2027, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena;*

- iv) *1,9 % aastasesst energia lõpptarbimisest perioodil 1. jaanuarist 2028 kuni 31. detsembrini 2030, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena.*

Erandina esimese lõigu punkti b alapunktist i peavad Küpros ja Malta igal aastal 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2023 saavutama uue energiasäästu, mis on võrdne 0,24 %-ga aastasesst energia lõpptarbimisest, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena.

Erandina esimese lõigu punkti b alapunktidest ii, iii ja iv peavad Küpros ja Malta igal aastal 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2030 saavutama uue energiasäästu, mis on võrdne 0,45 %-ga aastasesst energia lõpptarbimisest, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena.

Liikmesriigid otsustavad, kuidas jaotada uue säästu arvatud kogus esimese lõigu punktides a ja b osutatud ajavahemike peale, tingimusel et nõutav lõppkasutuse summaarne kumulatiivne energiasääst on saavutatud kummagi kohustusperioodi lõpuks.

Kooskõlas esimese lõigu *punkti b alapunktis iv* esitatud energiasäästu määraga peavad liikmesriigid jätkuvalt saavutama uue iga-aastase säästu kümneaastastel ajavahemikel pärast 2030. aastat.

2. Liikmesriigid peavad käesoleva artikli lõike 1 kohaselt nõutava energiasäästu koguse saavutamiseks looma artiklis 9 osutatud energiatõhususkohustuste süsteemi või võtma artiklis 10 osutatud alternatiivseid poliitikameetmeid. Liikmesriigid võivad ühendada energiatõhususkohustuste süsteemi alternatiivsete poliitikameetmetega. Liikmesriigid tagavad, et artiklites 9 ja 10 ning artikli 30 lõikes 14 osutatud poliitikameetmetest tulenev energiasääst arvutatakse kooskõlas V lisaga.

3. Liikmesriigid rakendavad energiatõhususkohustuste süsteeme, alternatiivseid poliitikameetmeid või nende kombinatsiooni või riiklikust energiatõhususe fondist rahastatavaid programme või meetmeid esmajärjekorras, **kuid mitte üksnes** energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja asjakohasel juhul nende inimeste suhtes, kes elavad sotsiaaleluruumides. Liikmesriigid tagavad, et käesoleva artikli kohaselt rakendatud poliitikameetmed ei kahjusta kõnealuseid isikuid. Asjakohasel juhul kasutavad liikmesriigid parimal võimalikul viisil ära rahalisi vahendeid, sealhulgas avaliku sektori vahendeid, liidu tasandil loodud rahastamisvahendeid ja artikli 24 lõike 3 punkti b kohaselt heitkoguse ühikutega kauplemisest saadavat tulu, eesmärgiga kõrvaldada kahjulik mõju ning tagada õiglane ja kaasav energiaüleminek.

Lõike 1 kohase energiasäästu saavutamiseks ning ilma et see piiraks määruse (EL) 2019/943 ja direktiivi (EL) 2019/944 kohaldamist, võtavad liikmesriigid selliste poliitikameetmete kavandamiseks arvesse ja edendavad taastuvenergiakogukondade ja kodanike energiakogukondade rolli nende poliitikameetmete rakendamises.

Liikmesriigid **kehtestavad ja** saavutavad teatava osa nõutavast lõpptarbimise kumulatiivsest energiasäästust energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja asjakohasel juhul nende inimeste seas, kes elavad sotsiaaleluruumides. See osakaal peab olema vähemalt võrdne energiaostuvõimetute leibkondade osakaaluga, nagu on hinnatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt koostatud riiklikes energia- ja kliimakavades.

Liikmesriigid võtavad oma riiklikes energia- ja kliimakavades energiaostuvõimetuse osakaalu hindamisel arvesse järgmisi näitajaid:

- a) suutmatus hoida kodu piisavalt soojana (Eurostat, SILC [ilc_md01]);
- b) kommunaalteenuste arвете võlgnevused (Eurostat, SILC, [ilc_md07]);
- c) **nende inimeste koguarv, kes elavad ehitises, mille katus lekib, mille seinad, põrandad või vundament on niisked või aknaraamid ja põrandad mädanenud (Eurostat, SILC [ilc_mdho01]);**
- d) **vaesusrisi määr (Eurostat, SILC ja E_{CHP} uuringud [ilc_li02]) (piirväärtus: 60 % keskmisest ekvivalentsest sissetulekust pärast sotsiaalsiirdeid).**

Kui liikmesriik ei ole riiklikus energia- ja kliimakavas teatanud hinnangulist energiaostuvõimetute leibkondade osakaalu, peab energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, *madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste* ja asjakohasel juhul nende inimeste puhul, kes elavad sotsiaaleluruumides, summaarse lõpptarbimise energiasäästu nõutava koguse osakaal olema vähemalt võrdne kolmandas lõigus osutatud näitajate osakaalude aritmeetilise keskmisega 2019. aastal, või kui need näitajad ei ole 2019. aasta kohta kättesaadavad, siis ekstrapoleeritakse lineaarselt nende väärtused viimasel kolmel aastal, mille kohta need on kättesaadavad.

4. Liikmesriigid lisavad oma lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonidesse, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2, oma järgmistesse lõimitud riiklikesse energia- ja kliimakavadesse, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 3 ja artiklitele 7–12, ning nendega seotud riiklikesse energia- ja kliimaalastesse eduaruannetesse, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 17, teabe kohaldatud näitajate, osakaalu aritmeetilise keskmise ja käesoleva artikli lõike 3 kohaselt kehtestatud poliitikameetmete tulemuste kohta.
5. Liikmesriigid võivad arvesse võtta energiasäästu poliitikameetmetest, mis võeti hiljemalt 31. detsembril 2020 või pärast seda kuupäeva, tingimusel et selliste meetmete tulemuseks on uued üksikmeetmed, mida võetakse pärast 31. detsembrit 2020. Ühelgi kohustusperioodil saavutatud energiasäästu ei arvestata energiasäästu koguse hulka, mis tuleb saavutada lõikes 1 sätestatud eelmistel kohustusperioodidel.
6. Tingimusel et liikmesriigid täidavad vähemalt lõike 1 esimese lõigu punkti b *alpunktis i* osutatud lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu kohustuse, võivad nad kõnealuses alpunktis osutatud nõutava energiasäästu koguse arvutada, kasutades ühte või mitut järgmist võimalust:
 - a) kohaldades lõpptarbijatele müüdava energia aastase säästu määra või energia lõpptarbimise säästu määra, arvestatuna 1. jaanuarile 2019 eelnenud viimase kolme aasta keskmisena;

- b) jättes arvutamise lähtestsenaariumist täielikult või osaliselt välja transpordis kasutatava energia;
 - c) kasutades mis tahes lõikes 8 osutatud võimalust.
7. Kui liikmesriigid kasutavad lõike 1 esimese lõigu punkti b *alpunktis i* osutatud energiasäästukohustuse suhtes mis tahes lõikes 6 osutatud võimalust, kehtestavad nad:
- a) oma aastase säästu määra, mida kohaldatakse nende summaarse lõppenergiasäästu arvutamisel, mis tagab, et nende energia netosäästu lõplik kogus ei ole nimetatud punktis nõutust väiksem;
 - b) arvutamise lähtestsenaariumi, millest võidakse täielikult või osaliselt välja jätta transpordis kasutatav energia.
8. Tingimusel, et järgitakse lõiget 9, võib liikmesriik:
- a) teha lõike 1 esimese lõigu punkti a kohase arvutuse, kasutades väärtusena 1 % 2014. ja 2015. aastal, 1,25 % 2016. ja 2017. aastal ning 1,5 % 2018., 2019. ja 2020. aastal;
 - b) jätta arvutusest täielikult või osaliselt välja lõike 1 esimese lõigu punktis a osutatud kohustusperioodi puhul sellise energia müügi mahu või nimetatud lõigu punkti b *alpunktis i* osutatud kohustusperioodi puhul sellise energia lõpptarbimise mahu, mida kasutatakse direktiivi 2003/87/EÜ I lisas loetletud tööstusharudes;

- c) lubada arvata ■ lõike 1 esimese lõigu punktis a ja punkti b **alapunktis i** nõutavast energiasäästu kogusest maha energiasäästu, mis on saavutatud energia muundamise, jaotuse ja ülekande sektorites, sealhulgas töhusa kaugkütte ja -jahutuse infrastruktuuris, artikli 25 lõikes 4, artikli 26 lõike 7 punktis a ning artikli 27 lõikes 1, 5–9 ja 11 sätestatud nõuete rakendamise tulemusena. Liikmesriigid teavitavad komisjoni käesoleva punkti kohastest ning nende poolt vastavalt artiklile 3 ja artiklitele 7–12 esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade osana ajavahemikuks 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2030 kavandatud poliitikameetmetest. Kõnealuste meetmete mõju arvutatakse V lisa kohaselt ja lisatakse nimetatud kavadesse;
- d) võtta nõutava energiasäästu koguse arvutamisel arvesse energiasäästu, mis tuleneb üksikmeetmetest, mida on rakendatud alates 31. detsembrist 2008, mis avaldavad jätkuvalt mõju 2020. aastal seoses lõike 1 esimese lõigu punktis a osutatud kohustusperioodiga ja pärast 2020. aastat seoses nimetatud lõigu punkti b **alapunktis i** osutatud kohustusperioodiga ning mida on võimalik mõõta ja kontrollida;
- e) võtta nõutava energiasäästu koguse arvutamisel arvesse energiasäästu, mis tuleneb poliitikameetmetest, kui on võimalik näidata, et tänu kõnealustele meetmetele rakendatakse alates 1. jaanuarist 2018 kuni 31. detsembrini 2020 üksikmeetmeid, mis tagavad energiasäästu pärast 31. detsembrist 2020;
- f) jätta ■ lõike 1 esimese lõigu punktis a ja punkti b **alapunktis i** nõutava energiasäästu koguse arvutamisel välja 30 % tõendatult hoonete välispinnal ja hoonete sees oma tarbeks toodetud energia kogusest, mis on saadud tänu poliitikameetmetele, millega edendatakse uute taastuvenergialahenduste paigaldamist;

g) võtta **1** lõike 1 esimese lõigu punktis a ja punkti b *alpunktis i* nõutava energiasäästu koguse arvutamisel arvesse energiasäästu, mis ületab energiasäästu, mis tuleb saavutada kohustusperioodil 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020, tingimusel et selline sääst tuleneb artiklites 9 ja 10 osutatud poliitikameetmete alusel võetud üksikmeetmetest, millest liikmesriigid on teada andnud oma riiklikes energiatõhususe tegevuskavades ning mille kohta nad on aru andnud oma eduaruannetes vastavalt artiklile 26.

9. Liikmesriigid kohaldavad lõike 8 kohaselt valitud variante ning arvutavad nende mõju lõike 1 esimese lõigu punktis a ja punkti b *alpunktis i* osutatud kohustusperioodi kohta eraldi:

- a) lõike 1 esimese lõigu punktis a osutatud kohustusperioodi jooksul nõutava energiasäästu koguse arvutamiseks võivad liikmesriigid kohaldada variante, mis on lõike 8 punktides a–d loetletud variante. Kõik lõike 8 kohaselt valitud variandid koos ei tohi kokku anda üle 25 % energiasäästust, millele on osutatud lõike 1 esimese lõigu punktis a;
- b) lõike 1 esimese lõigu punkti b *alpunktis i* osutatud kohustusperioodil nõutava energiasäästu koguse arvutamiseks võivad liikmesriigid kasutada lõike 8 punktides b–g loetletud variante, kui lõike 8 punktis d osutatud üksikmeetmed avaldavad jätkuvalt kontrollitavat ja mõõdetavat mõju pärast 31. detsembrini 2020. Kõik lõike 8 kohaselt valitud variandid koos ei tohi tuua kaasa suuremat energiasäästu kui 35 % energiasäästu kogusest, mis on arvutatud kooskõlas lõigetega 6 ja 7.

Sõltumata sellest, kas liikmesriigid jätavad arvutamise lähtestsenaariumist täielikult või osaliselt välja transpordis kasutatava energia või kasutavad lõikes 8 loetletud varianti, tagavad nad, et lõike 1 esimese lõigu punkti b *alpunktis i* osutatud kohustusperioodil 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2023 energia lõpptarbimises saavutatav uue säästu netokogus ei ole väiksem kui kogus, mis saavutatakse kõnealuses punktis osutatud aastase energiasäästu määra kohaldamisel **1**.

10. Liikmesriigid kirjeldavad oma lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonides, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2, oma järgmistes riiklikes energia- ja kliimakavades, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklile 3 ja artiklitele 7–12 ning millest teatatakse kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 III lisaga, ning vastavates eduaruannetes, kuidas arvutatakse energiasäästu kogus, mis tuleb saavutada ajavahemikul 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2030, ja asjakohasel juhul selgitavad, kuidas kehtestati aastase energiasäästu määr ja arvutamise lähtetsenaarium ning milliseid käesoleva artikli lõikes 8 esitatud variante kohaldati ja mil määral.
11. Liikmesriigid teatavad komisjonile nende poolt vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2 esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide osana ning vastavalt määruse (EL) nr 2018/1999 artiklile 3 ja artiklitele 7–12 esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade osana käesoleva artikli lõike 1 esimese lõigu punktis *b* ja lõikes 3 osutatud nõutava energiasäästu koguse, selliste poliitikameetmete kirjelduse, mida tuleb rakendada, et saavutada lõpptarbimise kumulatiivse energiasäästu nõutav kogusumma, ja nende arvutusmeetodid vastavalt käesoleva direktiivi V lisale. Liikmesriigid kasutavad komisjoni poolt liikmesriikidele ettenähtud aruandevormi.
12. Kui komisjon järeldeb määruse (EL) 2018/1999 artikli 29 kohase lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete hindamise või määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 kohaselt esitatud lõimitud riikliku energia- ja kliimakava projekti või viimase ajakohastatud versiooni või määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 ja artiklite 7–12 kohase järgmise lõimitud riikliku energia- ja kliimakava projekti ja lõppversiooni hindamise alusel, et poliitikameetmed ei taga nõutava kumulatiivse lõppenergiakasutuse säästu saavutamist kohustusperioodi lõpuks, siis võib komisjon kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 34 anda soovitusi liikmesriikidele, kelle poliitikameetmed ei ole komisjoni hinnangul piisavad nende energiasäästukohustuse täitmise tagamiseks.

13. Kui liikmesriik ei ole saavutanud nõutavat summaarset lõppkasutuse energiasäästu iga lõikes 1 sätestatud kohustusperioodi lõpuks, peab ta saavutama lisaks järgmise kohustusperioodi lõpuks nõutavale summaarsele lõppkasutuse energiasäästule ka puudujäänud energiasäästu.

Kui aga liikmesriik on saavutanud nõutavast tasemest suurema summaarse lõppkasutuse energiasäästu iga lõikes 1 sätestatud kohustusperioodi lõpuks, siis on tal õigus kanda kõlblik summa (kuni 10 % kõnealusest ülejäägist) üle järgmise kohustusperioodi, ilma et sihteesmärki suurendataks.

14. Liikmesriigid tõendavad oma riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide osana, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2, oma riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 17, ning oma järgmiste lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade osana, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 3 ja artiklitele 7–12, järgmist, lisades asjakohasel juhul tõendusmaterjali ja arvutused:

- a) et kui tegemist on poliitikameetmete või üksikmeetmete kattuva mõjuga, ei arvestata energiasäästu kahekordselt;
- b) kuidas **käesoleva artikli** lõike 1 esimese lõigu **punkti b** kohaselt saavutatud energiasääst aitab kaasa nende artikli 4 kohase riikliku panuse saavutamisele;
- c) et energiasäästukohustuse täitmiseks kehtestatakse poliitikameetmed, mis on kavandatud kooskõlas käesoleva artikli nõuetega, ning et need poliitikameetmed on kõlblikud ja asjakohased, et tagada nõutud summaarse lõpptarbimise energiasäästu saavutamine iga kohustusperioodi lõpuks.

Artikkel 9

Energiatõhususkohustuste süsteemid

1. Kui liikmesriigid otsustavad täita oma kohustusi artikli 8 lõike 1 kohaselt nõutava energiasäästu koguse saavutamiseks energiatõhususkohustuste süsteemi abil, tagavad nad, et iga liikmesriigi territooriumil tegutsevad, käesoleva artikli lõikes 3 osutatud kohustatud isikud täidavad oma lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu nõude, mis on sätestatud artikli 8 lõikes 1, ilma et see piiraks artikli 8 lõigete 8 ja 9 kohaldamist.

Asjakohasel juhul võivad liikmesriigid otsustada, et kohustatud isikud täidavad kõnealuse energiasäästunõude täielikult või osaliselt rahalise sissemaksega riiklikku energiatõhususe fondi vastavalt artikli 30 lõikele 14.

2. ***Kui liikmesriigid otsustavad täita oma kohustusi artikli 8 lõike 1 kohaselt nõutava energiasäästu koguse saavutamiseks energiatõhususkohustuste süsteemi abil, siis võivad nad määrata avaliku sektori rakendusametuse, kes seda süsteemi haldab.***
3. Objektiveid ja mittediskrimineerivaid kriteeriume aluseks võttes määravad liikmesriigid kohustatud isikud oma territooriumil tegutsevate ülekandevõrguettevõtjate, ***jaotusvõrguettevõtjate***, energiatarnijate, energia-jaemüügi-ettevõtjate ja transpordikütusetarnijate või -jaemüüjate seast. Kohustuse täitmiseks vajaliku energiasäästu koguse peavad saavutama liikmesriigi poolt lõpptarbijate seast määratud kohustatud isikud, sõltumata artikli 8 lõike 1 kohaselt tehtud arvutusest, või kui liikmesriigid nii otsustavad, siis muud isikud sertifitseeritud energiasäästuna, nagu on sätestatud käesoleva artikli lõike 11 punktis a.
4. Kui lõike 3 kohaseks kohustatud isikuks määratakse energia-jaemüügi-ettevõtja, tagavad liikmesriigid, et oma kohustust täites ei loo energia-jaemüügi-ettevõtja tarbijatele tarnija vahetamiseks tõkkeid.

5. Liikmesriigid võivad nõuda kohustatud isikutelt, et nad saavutaksid osa oma energiasäästukohustustest energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja asjakohasel juhul nende inimeste seas, kes elavad sotsiaaleluruumides. Liikmesriigid võivad ka nõuda kohustatud isikutelt energiakulude vähendamise eesmärkide saavutamist, **tingimusel et selle tulemuseks on lõppkasutuse energiasääst ning eesmärgid arvutatakse V lisa kohaselt**, ja energiasäästu saavutamist, edendades energiatõhususe parandamise meetmeid, sealhulgas rahalise toetuse meetmeid, millega leevendatakse süsiniku hinna mõju VKEdele ja **mikroettevõtjatele**.
6. Liikmesriigid võivad nõuda kohustatud isikutelt koostööd **sotsiaalteenuste osutajatega ning piirkondlike** ja kohalike omavalitsustega, et edendada energiatõhususe parandamise meetmeid energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja asjakohasel juhul nende inimeste seas, kes elavad sotsiaaleluruumides. See hõlmab energiaostuvõimetuse ohus või selle mõjule vastuvõtlikumate rühmade erivajaduste kindlakstegemist ja käsitlemist. Et kaitsta energiaostuvõimetuid inimesi, vähekaitstud tarbijaid ja asjakohasel juhul neid inimesi, kes elavad sotsiaaleluruumides, julgustavad liikmesriigid kohustatud isikuid võtma selliseid meetmeid nagu hoonete, sealhulgas sotsiaaleluruumide renoveerimine, seadmete väljavahetamine, rahaline toetus ja stiimulid energiatõhususe parandamiseks kooskõlas riiklike rahastamis- ja toetuskavade või energiaaudititega. **Liikmesriigid tagavad selliste meetmete kõlblikkuse individuaalsete korterite puhul, mis asuvad mitme korteriga hoonetes**.
7. **Lõigete 5 ja 6 kohaldamisel nõuavad** liikmesriigid kohustatud isikutelt, et nad esitaksid igal aastal aruande selle kohta, kuidas kohustatud isikud on saavutanud energiasäästu meetmetest, mida edendatakse energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste ja** asjakohasel juhul nende inimeste seas, kes elavad sotsiaaleluruumides, ning nõuavad nende kohustatud isikute lõpptarbijate kohta kokkuvõtlikku statistilist teavet, milles näidatakse ära energiasäästu muutused võrreldes varem esitatud teabega, ning teavet pakutava tehnilise ja rahalise toetuse kohta.

8. Liikmesriigid väljendavad igalt kohustatud isikult nõutavat energiasäästu kas primaarenergia tarbimise või energia lõpptarbimisenä. Nõutava energiasäästu koguse väljendamiseks valitud meetodit kasutatakse ka kohustatud isikute teatatud energiasäästu arvutamiseks. Energiasäästu koguste ümberarvutamisel kasutatakse alumisi kütteväärtusi, millele on osutatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/2066⁴⁷ VI lisas, ja artiklis 31 osutatud primaarenergiategurit, välja arvatud juhul, kui muude ümberarvutustegurite kasutamist saab põhjendada.
9. Liikmesriigid asutavad mõõtmis-, kontrolli- ja tõendamissüsteemid, et dokumenteeritult kontrollida vähemalt statistiliselt olulist osa ja esindavat valimit kohustatud isikute poolt kasutusele võetud energiatõhususe parandamise meetmetest. Mõõtmine, kontrollimine ja tõendamine peab toimuma kohustatud isikutest sõltumatult. Kui üksus on riiklike energiatõhususkohustuste süsteemi poolt kohustatud isik artikli 9 ning hoonete ja maanteetranspordi ELi HKS kohaselt kooskõlas direktiiviga 2003/87/EÜ, siis tagatakse seire- ja tõendamissüsteemiga, et süsiniku edasikantav hind kütuse tarbimiseks väljastamisel kooskõlas direktiiviga 2003/87/EÜ võetakse arvesse selle üksuse energiasäästumeetmete energiasäästude arvutamisel ja nendest teatamisel.
10. Kehtestatud mõõtmis-, kontrolli- ja tõendamissüsteemidest, sealhulgas (kuid mitte ainult) kasutatud meetoditest, tuvastatud probleemidest ja nende käsitlemise viisidest, teavitavad liikmesriigid vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklile 17 esitatavate lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana komisjoni.

⁴⁷ Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust ning millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 601/2012 (ELT L 334, 31.12.2018, lk 1).

11. Energiatõhususkohustuste süsteemi raames võivad liikmesriigid lubada kohustatud isikutel:
- a) arvestada oma kohustuste täitmisenä energiäteenuseosutaja või muu kolmanda isiku saavutatud sertifitseeritud energiäsäästu, sealhulgas ka siis, kui kohustatud isikud edendavad muude riigi heakskiidetud asutuste või avaliku sektori asutuste kaudu meetmeid, mis võivad hõlmata ametlikke partnerlusi ja mida võib täiendada muude rahastamisallikatega;
 - b) arvestada asjaomasel aastal saavutatud energiäsäästu nii, nagu see oleks saavutatud mis tahes eelmisel neljal või järgmisel kolmel aastal, kuid mitte pärast artikli 8 lõikes 1 sätestatud kohustusperioodide lõppu.

Kui liikmesriigid seda lubavad, tagavad nad, et esimese lõigu punktis a osutatud energiäsäästu sertifitseerimisel kehtib liikmesriikide kehtestatud selge, läbipaistev ja kõikidele turuosalistele avatud ja sertifitseerimiskulude minimeerimist taotlev heakskiitmismenetlus.

Liikmesriigid hindavad ja asjakohasel juhul võtavad meetmeid, et minimeerida energiätõhususkohustuste süsteemide otseste ja kaudsete kulude mõju rahvusvahelisele konkurentsile avatud energiämahukate tööstusharude konkurentsivõimele.

12. Liikmesriigid avaldavad kord aastas kõikide kohustatud isikute või kohustatud isiku iga allkategoria saavutatud energiäsäästu ja süsteemiga saavutatud koguenersiäsäästu.

Artikkel 10

Alternatiivsed poliitikameetmed

1. Kui liikmesriigid otsustavad täita oma kohustusi artikli 8 lõike 1 kohaselt nõutava energiäsäästu saavutamiseks alternatiivsete poliitikameetmetega, tagavad nad, et artikli 8 lõikes 1 nõutud energiäsäästu saavutavad lõpptarbijad, ilma et see piiraks artikli 8 lõigete 8 ja 9 kohaldamist.

2. Kõikide meetmete jaoks, mis ei ole maksustamismeetmed, loovad liikmesriigid mõõtmis-, kontrollimis- ja tõendamissüsteemi, mille alusel kontrollitakse dokumenteeritult vähemalt statistiliselt olulist ja esindavat valimit osalevate või volitatud isikute poolt energiatõhususe suurendamiseks võetud meetmetest. Mõõtmise, kontrollimise ja tõendamine peab toimuma osalevatest või volitatud isikutest sõltumatult.
3. Kehtestatud mõõtmis-, kontrolli- ja tõendamissüsteemidest, sealhulgas (kuid mitte ainult) kasutatud meetoditest, tuvastatud probleemidest ja nende käsitlemise viisidest, teavitavad liikmesriigid vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklile 17 esitatavate lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana komisjoni.
4. Maksustamismeetmest teatamisel tõendavad liikmesriigid, kuidas maksustamismeetme kavandamisel on tagatud hinnasignaali mõjususe, näiteks maksumäär ja nähtavus aja jooksul. Maksumäära alandamise korral peavad liikmesriigid põhjendama, kuidas maksustamismeetmetega kaasneb endiselt uus energiasääst.

Artikkel 11

Energiajuhtimissüsteemid ja energiaauditid

1. Liikmesriigid tagavad, et ettevõtted, mille viimase kolme aasta keskmine aastane energiatarbimine kõigi energiakandjate summana on olnud suurem kui **85 TJ**, rakendavad energiajuhtimissüsteemi. Energiajuhtimissüsteemi sertifitseerib sõltumatu asutus vastavalt asjaomastele Euroopa või rahvusvahelistele standarditele.

Liikmesriigid tagavad, et esimeses lõigus osutatud ettevõtetel on energiajuhtimissüsteem hiljemalt ... [neli aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva].

2. Liikmesriigid tagavad, et ettevõtetele, mille viimase kolme aasta keskmine aastane energiatarbimine kõigi energiakandjate summana on olnud suurem kui 10 TJ ja mis ei rakenda energiajuhtimissüsteemi, tehakse energiaaudit.

Selliseid energiaauditeid:

- a) teevad kvalifitseeritud või akrediteeritud eksperdid sõltumatult ja kulutõhusalt kooskõlas artikliga 28 või neid
- b) rakendavad ja kontrollivad sõltumatud asutused liikmesriikide õigusaktide alusel.

Liikmesriigid tagavad, et esimeses lõigus osutatud ettevõtted teevad esimese energiaauditi hiljemalt ... [kolm aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] ja et järgnevad energiaauditid tehakse vähemalt iga nelja aasta järel. **Kui sellised ettevõtted juba teevad energiaauditeid vastavalt esimesele lõigule, jätkavad nad seda vähemalt iga nelja aasta järel kooskõlas käesoleva direktiiviga.**

Asjaomased ettevõtted koostavad nendest energiaaudititest tulenevate soovitude alusel konkreetse ja teostatava tegevuskava. **Tegevuskavas määratakse kindlaks meetmed iga auditisoovituse rakendamiseks, kui see on tehniliselt ja majanduslikult teostatav. Tegevuskava esitatakse ettevõtte juhtkonnale.**

Lisaks tagavad liikmesriigid, et kõnealused **tegevuskavad ja soovitude rakendamise määr** avaldatakse ettevõtte aastaaruandes **ning avalikustatakse, välja arvatud teave, mida reguleerivad kaubandus- ja ärisaladust ning konfidentsiaalsuse kaitset käsitlevad liidu ja liikmesriigi õigusaktid.**

3. **Kui asjaomasel aastal on lõikes 1 osutatud ettevõtte aastane tarbimine üle 85 TJ ja kui lõikes 2 osutatud ettevõtte aastane tarbimine on suurem kui 10 TJ, tagavad liikmesriigid, et see teave tehakse kättesaadavaks käesoleva artikli rakendamise eest vastutavatele liikmesriigi asutustele. Selleks võivad liikmesriigid edendada uue või olemasoleva platvormi kasutamist, mis aitaks koguda nõutavaid andmeid riigi tasandil.**

4. ***Liikmesriigid võivad innustada lõigetes 1 ja 2 osutatud ettevõtteid esitama oma aastaaruandes teabe oma aastase energiatarbimise kohta kWh-des, aastas tarbitud vee mahu kohta kuupmeetrites ning võrdluse oma energia- ja veetarbimisega eelmistel aastatel.***

5. Liikmesriigid soodustavad seda, et kõikidele lõpptarbijatele on kättesaadavad sellised energiaauditid, mis on kulutõhusad ning mida

- a) teevad kvalifitseeritud või akrediteeritud eksperdid vastavalt kvalifitseerimiskriteeriumidele ning sõltumatult ja kulutõhusalt või mida
- b) rakendavad ja kontrollivad sõltumatud asutused liikmesriikide õigusaktide alusel.

Esimeses lõigus osutatud energiaauditid võivad teha asutusesisesed eksperdid või energiaaudiitorid, tingimusel et asjaomane liikmesriik on kehtestanud nende auditite kvaliteedi tagamise süsteemi, sealhulgas asjakohasel juhul süsteemi, mille kohaselt valitakse igal aastal vähemalt statistiliselt oluline osa kõikidest asutusesisestest ekspertide või energiaaudiitorite poolt tehtud energiaaudititest juhuslikult.

Energiaauditite ja energiajuhtimissüsteemide kvaliteedi tagamise nimel kehtestavad liikmesriigid läbipaistvad ja mittediskrimineerivad energiaauditite miinimumkriteeriumid kooskõlas VI lisaga ***ning võttes arvesse asjaomaseid Euroopa või rahvusvahelisi standardeid.*** Liikmesriigid ***määravad pädeva asutuse või organi*** tagamaks, ***et järgitakse energiaauditite tegemise tähtaegu, mis on kehtestatud käesoleva artikli lõikes 2, ning kohaldatakse õigesti VI lisas sätestatud miinimumkriteeriume.***

Energiaauditid ei sisalda tingimusi, mis ei lase audititulemusi edastada mis tahes kvalifitseeritud või akrediteeritud energiataitajale, tingimusel et tarbija sellele vastu ei ole.

6. Liikmesriigid töötavad välja programmid *eesmärgiga julgustada* VKEsid, kelle suhtes ei kohaldata lõiget 1 ega lõiget 2, energiaauditeid läbi viima ning seejärel nendest audititest tulenevad soovitused ellu viima, *ning anda neile tehnilist toetust*.

Ilma et see piiraks liidu riigiabiõigust ning läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele tuginedes võivad liikmesriigid *luua VKEde ja mikroettevõtjate jaoks mehhanisme, nagu energiaauditi keskused, tingimusel et sellised mehhanismid ei konkureeri eraaudiitoritega*. Samuti võivad nad luua VKEde jaoks muud tugisüsteemid, sealhulgas kui need VKEd on sõlminud vabatahtlikud kokkulepped, selleks et katta energiaauditite ja nendest tulenevate väga kulutõhusate soovituste rakendamise kulud, juhul kui rakendatakse nendes soovitustes esitatud meetmeid.

7. *Liikmesriigid tagavad, et lõikes 6 osutatud programmid sisaldavad VKEde toetamist selle mitmesuguse kasu kvantifitseerimisel, mida energiatõhususe meetmed nende tööprotsessides annavad, energiatõhususe tegevuskavade väljatöötamisel ning VKEdele mõeldud energiatõhususvõrgustike väljatöötamisel, mida vahendavad sõltumatud eksperdid*.

Liikmesriigid juhivad VKEde tähelepanu – kaasa arvates nende vastavate vahendavate esindusorganisatsioonide kaudu – konkreetsetele näidetele, kuidas energijuhtimissüsteem võiks soodustada nende äritegevust. Komisjon abistab liikmesriike, toetades selle valdkonna parimate tavade vahetamist.

8. Liikmesriigid töötavad välja programmid eesmärgiga julgustada ettevõtjaid, kes ei ole VKEd ning kelle suhtes ei kohaldata lõiget 1 ega lõiget 2, energiaauditeid läbi viima ning seejärel nendest audititest tulenevad soovitused ellu viima.
9. Energiaauditid loetakse vastavaks lõike 2 nõuetele, kui need:
- tehaakse sõltumatult VI lisas sätestatud miinimumkriteeriumide alusel;
 - rakendatakse sidusrühmade organisatsioonide ja määratud asutuse vahelise vabatahtliku kokkuleppe alusel ning nende üle teeb järelevalvet asjaomane liikmesriik, muu asutus, kellele pädevad asutused on delegeerinud asjakohase ülesande, või komisjon.

Energiateenuseid pakkuvate turuosaliste juurdepääs põhineb läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

10. Ettevõtjad, kes rakendavad energiatõhususe lepingut, on käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuete täitmisest vabastatud tingimusel, et energiatõhususe leping ***hõlmab energiajuhtimissüsteemi vajalikke elemente ning et leping*** vastab XV lisas sätestatud nõuetele.
11. Ettevõtjad, kes rakendavad sõltumatu asutuse poolt vastavalt asjaomastele Euroopa või ***rahvusvahelistele*** standarditele sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemi, on käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuetest vabastatud tingimusel, et asjaomane keskkonnajuhtimissüsteem hõlmab energiaauditi tegemist miinimumkriteeriumide alusel, mis põhinevad VI lisal.
12. Energiaauditid võivad olla eraldiseisvad või moodustada osa suuremast keskkonnaauditist. Liikmesriigid võivad nõuda, et olemasoleva või kavandatud kaugkütte- või kaugjahutusvõrguga ühendamise tehnilise ja majandusliku teostatavuse hindamine oleks energiaauditi osa.

Ilma et see piiraks liidu riigiabiõigust, võivad liikmesriigid rakendada stiimuli- ja toetuskavasid energiaaudititest ja samalaadsetest meetmetest tulenevate soovitude rakendamiseks.

Artikkel 12

Andmekeskused

1. ***Liikmesriigid nõuavad 15. maiks 2024 ja pärast seda igal aastal, et selliste nende territooriumil asuvate andmekeskuste omanikud ja käitajad, mille installeeritud infotehnoloogiaseadmete võimsusvajadus on vähemalt 500 kW, avalikustavad VII lisas sätestatud teabe, välja arvatud teave, mida reguleerivad kaubandus- ja ärisaladust ning konfidentsiaalsuse kaitset käsitlevad liidu ja liikmesriigi õigusaktid.***

2. *Lõiget 1 ei kohaldata andmekeskuste suhtes, mida kasutatakse või mis osutavad oma teenuseid üksnes kaitse ja kodanikukaitse lõppeesmärgil.*
3. *Komisjon loob andmekeskusi käsitleva Euroopa andmebaasi, mis sisaldab kohustatud andmekeskuste poolt lõike 1 kohaselt edastatud teavet. Kõnealune Euroopa andmebaas on kokkuvõtlikus vormis avalikult kättesaadav.*
4. *Liikmesriigid innustavad selliseid nende territooriumil asuvaid andmekeskuste omanikke ja käitajaid, mille installeeritud infotehnoloogiaseadmete võimsusvajadus on vähemalt 1 MW, võtma arvesse parimaid tavasid, millele on osutatud Euroopa andmekeskuste energiatõhususe käitumisjuhendi viimases versioonis.*
5. *Komisjon hindab 15. maiks 2025 andmekeskuste energiatõhusust käsitlevaid kättesaadavaid andmeid, mis on talle esitatud lõigete 1 ja 3 kohaselt, ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, millele lisatakse asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud energiatõhususe parandamise edasiste meetmetega, sealhulgas miinimumjõudluse standardite kehtestamise kohta, ja hinnang kliimaneutraalsele andmekeskuste sektorile ülemineku teostatavuse kohta, konsulteerides tihedalt asjaomaste sidusrühmadega. Selliste ettepanekutega võib kehtestada ajavahemiku, mille jooksul peavad olemasolevad andmekeskused saavutama miinimumjõudluse.*

Artikkel 13

Maagaasi koguse mõõtmine

1. Niivõrd kui see on tehniliselt võimalik, rahaliselt mõistlik ning potentsiaalse energiasäästuga seoses proportsionaalne, tagavad liikmesriigid, et maagaasi lõpptarbijad on varustatud konkurentsivõimelise hinnaga individuaalsete arvestitega, mis mõõdavad täpselt lõpptarbija tegelikku energiatarbimist ja annavad teavet tegeliku tarbimisaja kohta.

Sellised konkurentsivõimelise hinnaga individuaalsed arvestid võetakse kasutusele alati, kui:

- a) olemasolev arvesti välja vahetatakse, välja arvatud juhul, kui see ei ole tehniliselt võimalik või kulutõhus, pidades silmas hinnangulist potentsiaalset säästu pikas perspektiivis;
- b) uus hoone ühendatakse võrku või kui hoonet renoveeritakse põhjalikult, nagu on määratletud direktiivis 2010/31/EL.

2. Kui liikmesriigid rakendavad arukaid arvestisüsteeme ja võtavad kasutusele arukad arvestid maagaasi tarbimise mõõtmiseks kooskõlas direktiiviga 2009/73/EÜ, siis:

- a) tagavad nad, et arvestisüsteemid annavad lõpptarbijatele teavet tegeliku tarbimisaja kohta ning et arvestite miinimumfunktsioonide määramisel ja turuosalistele kohustuste kehtestamisel võetakse täielikult arvesse energiatõhususe eesmärke ja lõpptarbijate kasu;
- b) tagavad nad arukate arvestite ja andmete edastamise turvalisuse ning lõpptarbijate privaatsuse kooskõlas asjaomaste andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevate liidu õigusaktidega;
- c) nõuavad nad, et tarbijatele antakse arukate arvestite paigaldamisel asjakohast nõu ja teavet, eriti nende kõikide võimaluste kohta seoses näitude lugemise ning energiatarbimise jälgimisega.

Artikkel 14

Kütte, jahutuse ja sooja tarbevee mõõtmine

1. Liikmesriigid tagavad, et kaugkütte, kaugjahutuse ja sooja tarbevee lõpptarbijad varustatakse konkurentsivõimelise hinnaga arvestitega, mis kajastavad täpselt tegelikku energiatarbimist.
2. Kui hoonetele tarnitakse kütet, jahutust või sooja tarbevett mitut hoonet teenindavast kesksest allikast või kaugkütte- või kaugjahutussüsteemist, paigaldatakse arvesti soojusvaheti juurde või tarnimiskohta.

Artikkel 15

Kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimispõhine mõõtmine ja kulude jaotamine

1. Kortermajades ja mitmeotstarbelistes hoonetes, kus on keskküte või -jahutus või mida varustatakse kaugkütte- või kaugjahutussüsteemist, paigaldatakse individuaalsed arvestid, et mõõta kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimist igas hooneüksuses, kui see on tehniliselt teostatav, kulutasuv ja proportsioonis potentsiaalse energiasäästuga.

Kui individuaalsete arvestite kasutamine ei ole tehniliselt teostatav ega kulutõhus iga hooneüksuse kütte tarbimise mõõtmiseks, kasutatakse igal radiaatoril soojatarbimise mõõtmiseks individuaalseid küttekulujaotureid, välja arvatud juhul, kui liikmesriik tõendab, et selliste küttekulujaoturite paigaldamine ei ole kulutõhus. Sellistel juhtudel võib kaaluda alternatiivseid kulutõhusaid soojatarbimise mõõtmise viise. Iga liikmesriik sõnastab selgelt tehnilise teostatavuse ja kulutasuvuse puudumise kindlaksmääramise üldkriteeriumid, meetoodika ja korra ning avaldab need.

2. Uutes kortermajades ja uute mitmeotstarbeliste hoonete elamiseks mõeldud osades, kus on keskne kütteallikas sooja tarbevee jaoks või mida varustatakse kaugküttesüsteemist, paigaldatakse individuaalsed arvestid sooja tarbevee mõõtmiseks, ilma et see piiraks lõike 1 esimese lõigu kohaldamist.
3. Kui kortermaju või mitmeotstarbelisi hooneid varustatakse kaugkütte- või kaugjahutussüsteemist või kui sellistes majades on põhiline ühine küte või jahutus, tagavad liikmesriigid, et neil on läbipaistvad ja avalikult kättesaadavad riiklikud normid kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimise kulude jaotamise kohta sellistes hoonetes, et tagada individuaalse tarbimise arvestuse läbipaistvus ja täpsus. Kui see on asjakohane, hõlmavad nimetatud normid juhiseid energiakulude jaotamise viisi kohta järgmiselt:

- a) soe tarbevesi;
- b) hoone seadmetest kiirguv soojus ja ühispindade kütmiseks kasutatav soojus (kui trepikodades ja koridorides on radiaatorid);
- c) korterite küte ja jahutus.

Artikkel 16

Kaugloetavuse nõue

1. Artiklite 14 ja 15 kohaldamiseks paigaldatakse arvestite ja küttekulujaoturite uuel paigaldamisel üksnes kaugloetavaid arvesteid ja küttekulujaotureid. Kohaldatakse artikli 15 lõikes 1 sätestatud tehnilise teostatavuse ja kulutõhususe tingimusi.
2. Paigaldatud arvestid ja küttekulujaoturid, mis ei ole kaugloetavad, ehitatakse ümber kaugloetavaks või vahetatakse välja kaugloetavate arvestitega hiljemalt 1. jaanuariks 2027, välja arvatud juhul, kui asjaomane liikmesriik tõendab, et see ei ole kulutasuv.

Artikkel 17

Maagaasi arvetel esitatav teave

1. Kui lõpptarbijatel ei ole direktiivis 2009/73/EÜ osutatud arukaid arvesteid maagaasi tarbimise mõõtmiseks, tagavad liikmesriigid, kui see on tehniliselt teostatav ja majanduslikult põhjendatud, kooskõlas VIII lisa punktiga 1.1, et maagaasi arvetel esitatav teave on usaldusväärne, täpne ja vastab tegelikule tarbimisele.

Selle kohustuse võib täita näitude regulaarse iselugemise süsteemi abil, mille puhul lõpptarbijad teatavad oma arvesti näidud energiatarnijale. Ainult siis, kui lõpptarbija ei ole teatanud arvesti näitusid teatava arveperioodi kohta, esitatakse arve hinnangulise tarbimise või ühtse määra alusel.

2. Vastavalt direktiivile 2009/73/EÜ paigaldatud arvestid võimaldavad esitada arvetel tegelikul tarbimisel põhinevat täpset teavet. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel on kerge juurdepääs täiendavale teabele varasema tarbimise kohta, et nad saaksid andmeid ise üksikasjalikult kontrollida.

Varasemat tarbimist käsitlev täiendav teave sisaldab:

- a) kumulatiivseid andmeid vähemalt eelneva kolme aasta kohta või perioodi kohta alates varustuslepingu algusest, kui see on lühem.
- b) üksikasjalikke andmeid kasutamise aja järgi mis tahes päeva, nädala, kuu ja aasta kohta.

Teise lõigu punktis a osutatud andmed on vastavuses ajavahemikega, mille kohta on arvete esitamisega seotud teavet sagedasti koostatud.

Teise lõigu punktis b osutatud andmed tehakse lõpptarbijale kättesaadavaks interneti või arvesti liidese kaudu vähemalt eelneva 24 kuu kohta või perioodi kohta alates varustuslepingu algusest, kui see on lühem.

3. Olenemata sellest, kas arukad arvestid on paigaldatud või mitte, teevad liikmesriigid järgmist:

- a) nõuavad, et lõpptarbijaja soovi korral tehakse teave lõpptarbijate energiaarvete ja varasema tarbimise kohta kättesaadavaks lõpptarbijaja poolt määratud energiateenuseosutajale selles ulatuses, millises see teave on kättesaadav;
- b) tagavad, et lõpptarbijad saavad valida võimaluse saada arvetel esitatavat teavet ja arveid elektrooniliselt ning et nad saavad soovi korral selge ja arusaadava selgituse selle kohta, kuidas nende arve koostati, eelkõige juhul, kui arved ei põhine tegelikul tarbimisel;
- c) tagavad, et vastavalt VIII lisale tehakse koos arvega kättesaadavaks asjakohane teave, mille abil lõpptarbijad saavad tervikliku ülevaate jooksvatest energiakuludest;

- d) võivad sätestada, et lõpptarbija soovi korral ei käsitleta nendel arvetel esitatavat teavet maksetaotlusena. Sellistel juhtudel tagavad liikmesriigid, et energiaallikate tarnijad pakuvad paindlikku korraldust tegelike maksete jaoks;

- e) nõuavad, et tarbijatele esitatakse nende nõudmisel energiakulusid käsitlevad andmed ja hinnangud õigel ajal ja kergesti mõistetavas vormis, mida nad saavad kasutada tehingute võrdsel alusel võrdlemiseks.

Artikkel 18

Kütte, jahutuse ja sooja tarbevee arvetel esitatav teave ja tarbimisandmed

1. Kui on paigaldatud arvestid ja küttekulujaoturid, tagavad liikmesriigid, et arvetel esitatav teave ja tarbimisandmed on usaldusväärsed, täpsed ja põhinevad tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul, vastavalt IX lisa punktidele 1 ja 2 kõigi lõppkasutajate puhul.

Kui liikmesriik nii ette näeb, võib seda kohustust täita näitude regulaarse iselugemise süsteemiga, mille puhul lõpptarbijad või -kasutajad teatavad oma arvesti näidud energiatarnijale, välja arvatud juhul, kui kasutatakse artikli 15 kohast küttekulujaoturitel põhinevat tarbimis põhist mõõtmist. Arve esitatakse hinnangulise tarbimise või ühtse määra alusel üksnes juhul, kui lõpptarbija või -kasutaja ei ole teatanud arvestinäitusid teatava arveperioodi kohta.

2. Liikmesriik

- a) nõuab, et kui teave lõppkasutaja energiaarvete ja varasema tarbimise kohta või küttekulujaoturi näidud on kättesaadavad, tehakse need lõppkasutaja taotluse korral kättesaadavaks tema määratud energiateenuseosutajale;
- b) tagab, et lõpptarbijatele pakutakse võimalust saada arvetel esitatavat teavet ja arveid elektrooniliselt;
- c) tagab, et kõikidele lõppkasutajatele esitatakse selge ja arusaadav teave arvega vastavalt IX lisa punktile 3,
- d) edendab küberturvalisust ja tagab lõppkasutajate eraelu puutumatuse ja andmekaitse kooskõlas kohaldatava liidu õigusega.

Liikmesriik võib näha ette, et lõpptarbija taotluse korral ei käsitata arvel esitatavat teavet maksenõudena. Sellisel juhul tagavad liikmesriigid, et tegelike maksete tegemiseks pakutakse paindlikku korda.

3. Liikmesriigid otsustavad, kes vastutavad lõigetes 1 ja 2 osutatud teabe esitamise eest lõppkasutajatele, kellel ei ole otse- ega individuaalset lepingut energiatarbijaga.

Artikkel 19

Maagaasi tarbimise mõõtmisandmetele ja arvel esitatava teabe juurdepääsu kulu

Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad saavad kõik oma arved ja arvetel esitatava teabe energia tarbimise kohta tasuta ning et lõpptarbijad pääsevad oma tarbimisandmetele juurde asjakohasel viisil ja tasuta.

Artikkel 20

Kütte, jahutuse ja sooja tarbevee tarbimise mõõtmise andmetele, arvetel esitatavale teabele ja tarbimisandmetele juurdepääsu kulu

1. Liikmesriigid tagavad, et lõppkasutajad saavad kõik arved ja arvetel esitatava teabe energia tarbimise kohta tasuta ning et lõppkasutajad pääsevad oma tarbimisandmetele juurde asjakohasel viisil ja tasuta.
2. Olenemata käesoleva artikli lõikest 1, jaotatakse kortermajades ja mitmeotstarbelistes hoonetes kütte, jahutuse ja sooja tarbevee individuaalse tarbimise eest arvetel esitatava teabe koostamise kulud artikli 15 kohaselt kasumit mittetaotleval viisil. Kulud, mis tulenevad sellest, et nimetatud ülesanne antakse kolmandale isikule, näiteks teenuseosutajale või kohalikule energiatarbijale, ja mis hõlmavad tegeliku individuaalse tarbimise mõõtmist, jaotamist ja arvestamist sellistes hoonetes, võib edasi kanda lõppkasutajatele niivõrd, kuivõrd need kulud on mõistlikud.

3. Et tagada lõikes 2 osutatud tarbimispõhise mõõtmise teenuste mõistlikud kulud, võivad liikmesriigid ergutada konkurentsi kõnealuses teenusesektoris, võttes asjakohaseid meetmeid, näiteks soovitades või muul moel edendades hankemenetluse kasutamist või koostalitlusvõimeliste seadmete ja süsteemide kasutamist, mis hõlbustavad teenuseosutaja vahetamist.

IV PEATÜKK

TARBIJATE TEAVITAMINE JA NENDE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE

Artikkel 21

Lepingulised põhiõigused küttele, jahutusele ja soojale tarbeveele

1. Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevate liidu õigusnormide, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL⁴⁸ ning nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ⁴⁹ kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et lõpptarbijatele, ja kui neile on sõnaselgelt osutatud, lõppkasutajatele antakse käesoleva artikli lõigetes 2–9 sätestatud õigused.
2. Lõpptarbijatel on õigus sõlmida tarnijaga leping, milles esitatakse:
 - a) tarnija nimi, aadress **ja kontaktandmed**;
 - b) osutatavad teenused ja lepingus **sisalduva** teenuse kvaliteedi tase;
 - c) lepingus **sisalduvate ja ilma lisatasuta pakutavate** hooldusteenuste liigid;
 - d) ajakohase teabe saamise viisid kõigi kohaldatavate tasude, hooldustasude ning komplektina pakutavate toodete ja teenuste kohta;

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64).

⁴⁹ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29).

- e) lepingu kestus, lepingu ja teenuste osutamise, sealhulgas seotud toodete ja teenuste, pikendamise ja lõpetamise tingimused ning teave selle kohta, kas lepingu tasuta lõpetamine on lubatud;
- f) võimalikud hüvitised ja tagasimakse kord juhul, kui teenuse kvaliteet ei vasta kokkulepitule, sealhulgas ebatäpne arve või arve hilinevad esitamine;
- g) artikli 22 kohase vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluse algatamise kord;
- h) tarbijaõigusi käsitlev teave, sealhulgas teave kaebuste käsitlemise kohta ja kogu käesolevas lõikes osutatud teave, mis edastatakse selgelt arvel või ettevõtja veebisaidil **ja mis sisaldab artikli 22 lõike 2 kolmanda lõigu punktis e osutatud ühtsete kontaktpunktide kontaktandmeid või linki nende veebisaidile;**
- i) **kontaktandmed, mis võimaldavad tarbijal teha kindlaks asjakohased ühtsed kontaktpunktid, millele on osutatud artikli 22 lõike 2 kolmanda lõigu punktis a.**

Tarnimistingimused on õiglasel ja lõpptarbijatele ette teada. Käesolevas lõikes osutatud teave tuleb esitada enne lepingu sõlmimist või kinnitamist. Kui leping sõlmitakse vahendaja kaudu, peab kõnealune teave samuti olema kättesaadav enne lepingu sõlmimist.

Peamiste lepingutingimuste, **sealhulgas hindade ja tasude** kokkuvõtte esitatakse lõpptarbijatele ja lõppkasutajatele arusaadaval viisil ning täpsel ja selges sõnastuses.

Lõpptarbijatele antakse lepingu koopia ja läbipaistval viisil selge teave kütte, jahutuse ja sooja tarbeveega seotud teenustele juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tasude ja üldtingimuste kohta.

Liikmesriigid otsustavad, kes vastutab selle eest, et käesolevas lõikes osutatud teave esitatakse lõppkasutajatele, kellel ei ole otse- ega individuaalset lepingut energiatarnijaga, nende taotluse korral ning asjakohasel viisil ja tasuta.

3. Lõpptarbijaid teavitatakse piisavalt igast kavatsusest lepingutingimusi muuta. Tarnijad peavad nende lõpptarbijatele läbipaistval ja arusaadaval viisil ise teatama kõigist tarnehinna kohandamistest, samuti kohandamise põhjustest ja eeltingimustest ning selle ulatusest kohasel ajal hiljemalt kaks nädalat ja kodutarbijate puhul üks kuu enne

kohandamise jõustumist. *Lõpptarbijad teavitavad lõppkasutajaid uutest tingimustest viivitamata.*

4. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele laia makseviiside valikut. Makseviisid ei tohi olla tarbijate suhtes asjatult diskrimineerivad. Tasude erinevused, mis on seotud makseviisi või ettemaksusüsteemiga, peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed ega tohi ületada otsesid kulusid, mida makse saaja seoses konkreetse makseviisi või ettemaksusüsteemi kasutamisega kandis, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366⁵⁰ artiklile 62.
5. Vastavalt lõikele 4 ei seata kodutarbijaid, kes saavad kasutada ettemaksusüsteemi, ettemaksusüsteemi kohaldamise korral ebasoodsamasse olukorda.
6. Lõpptarbijatele ja *asjakohasel juhul* lõppkasutajatele *pakutakse* õiglasi ja läbipaistvaid üldtingimusi, mis peavad olema selged ja üheselt mõistetavad ega tohi sisaldada mittelepingulisi tõkkeid tarbijate õiguste teostamisele, näiteks ülemäärast lepingulist dokumentatsiooni. Lõppkasutajatele antakse juurdepääs kõnealustele üldtingimustele, kui nad seda taotlevad. Tarbijaid tuleb kaitsta ebaõiglaste või eksitavate müügiviiside eest. Püüetega lõpptarbijatele antakse kogu asjaomane teave oma tarnijaga sõlmitud lepingu kohta neile kättesaadaval kujul.
7. Lõpptarbijatel ja lõppkasutajatel on õigus sellele, et tarnijad osutavad teenuseid ja käsitlevad kaebusi heal tasemel. Tarnijad käsitlevad kaebuseid lihtsal, õiglasel ja kiirel viisil.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015, lk 35).

8. ***Pädevad asutused tagavad käesolevas direktiivis ette nähtud tarbijakaitsemeetmete jõustamise. Pädevad asutused tegutsevad turuhuvidest sõltumatult.***
9. ***Kui tegemist on kavandatud väljalülitamisega, esitatakse lõpptarbijatele tasuta ja piisavalt aegsasti ning mitte hiljem kui üks kuu enne kavandatud väljalülitamist piisav teave alternatiivsete meetmete kohta.***

Artikkel 22

Teavitamine ja teadlikkuse suurendamine

1. Liikmesriigid tagavad, asjakohasel juhul ***piirkondlike ja kohalike omavalitsustega koostööd tehes***, et teave kättesaadavate energiatõhususe parandamise meetmete, üksiktegevuste ning finants- ja õigusraamistike kohta on läbipaistev, ***ligipääsetav*** ning seda levitatakse laialdaselt kõigile asjaomastele turuosalistele, näiteks lõpptarbijatele, lõppkasutajatele, tarbijaorganisatsioonidele, kodanikuühiskonna esindajatele, taastuenergiakogukondadele, kodanike energiakogukondadele, kohalikele ja piirkondlikele asutustele, energiaagentuuridele, sotsiaalteenuste osutajatele, ehitajatele, arhitektidele, inseneridele, keskkonna- ja energiaaudiitoritele ning ehitusdetailide (nagu on määratletud direktiivi 2010/31/EL artikli 2 punktis 9) paigaldajatele.
2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, mille eesmärk on edendada ja hõlbustada lõpptarbijate ja lõppkasutajate tõhusat energia kasutamist. Need meetmed peavad olema osa riiklikust strateegiast, nagu määrusega (EL) 2018/1999 ette nähtud lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad või vastavalt direktiivi 2010/31/EL artiklile 2a koostatud pikaajaline renoveerimisstrateegia.

Käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil hõlmavad need meetmed eri vahendeid ja poliitikaid käitumisharjumuste muutmiseks, näiteks:

- a) fiskaalstiimulid;
- b) juurdepääs rahastamisele, vautšeritele, toetustele ja subsiidiumidele;

- c) *riiklikult toetatavad energiatarbimise hindamised ning sihipärased nõustamisteenused ja toetus kodutarbijatele, eelkõige energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitstud tarbijatele ja kohasel juhul nendele inimestele, kes elavad sotsiaaleluruumides;*
- d) *sihipärased nõustamisteenused VKEdele ja mikroettevõtjatele;*
- e) teavitamine puuetega inimestele kättesaadavas vormis;
- f) näidisprojektid;
- g) tegevus töökohal;
- h) koolitustegevus;
- i) digitaalsed vahendid;
- j) *kaasamisstrateegiad.*

3. Käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil hõlmavad **■** lõikes 2 osutatud meetmed turuosaliste (näiteks selliste, kellele on osutatud lõikes 1) jaoks *toetava raamistiku loomist, eelkõige järgmistel eesmärkidel:*

- a) ühtsete kontaktpunktide või sarnaste mehhanismide loomine energiätõhususe alaseks tehniliseks, haldus- ja finantsalaseks nõustamiseks ning abiks, *näiteks leibkondade energiakontrollid*, hoonete energiätõhusamaks renoveerimine, *teave vanade ja ebatõhusate küttesüsteemide asendamise kohta kaasaegsete ja tõhusamate seadmetega* ning hoonetes taastuenergia ja *energia salvestamise* kasutuselevõtt lõpptarbijatele ja lõppkasutajatele, eelkõige leibkondadele ja väiketarbijatele, kes ei ole kodutarbijad, *sealhulgas VKEdele ja mikroettevõtjatele;*
- b) *koostöö erasektorit esindavate osapooltega, kes osutavad selliseid teenuseid nagu energiaauditid ja energiatarbimise hindamised, rahastamislahendused ja energia säästmiseks tehtavate renoveerimistööde teostamine;*
- c) teavitamine *kulutõhusast ja hõlpsasti saavutatavatest energiakasutuse muutustest;*

- d) teavitamine energiatõhususe meetmetest ja rahastusvahenditest;
- e) ühtsete kontaktpunktide loomine, et anda lõpptarbijatele ja lõppkasutajatele kogu vajalik teave nende õiguste, kohaldatava õiguse ja vaidluste lahendamise mehhanismide kohta, mis on neile vaidluse korral kättesaadavad. Ühtsed kontaktpunktid võivad kuuluda üldiste tarbijainfopunktide alla.

4. Käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil loovad liikmesriigid koostöös pädevate asutustega ja asjakohasel juhul erasektori sidusrühmadega spetsiaalsed ühtsed kontaktpunktid või sarnased mehhanismid tehnilise, haldusalase või finantsnõu andmiseks energiatõhususe küsimuses. Need üksused:

- a) nõustavad leibkondi, VKEsid, mikroettevõtjaid ja avaliku sektori asutusi ja annavad neile ühtlustatud teavet tehniliste ja rahaliste võimaluste ja lahenduste kohta;
- b) pakuvad terviklikku toetust kõikidele leibkondadele, pöörates erilist tähelepanu energiaostuvõimetutele leibkondadele ja halvimate energiaalaste näitajatega hoonetele, samuti akrediteeritud ettevõtjatele ja paigaldajatele, kes pakuvad renoveerimisteenuseid, mis on kohandatud eri eluasemetüüpidele ja geograafilisele ulatusele, ning paigaldajatele, kes pakuvad abi renoveerimisprojekti eri etappides, sealhulgas selleks, et hõlbustada energiatõhususe miinimumstandardi rakendamist, kui selline standard on sätestatud liidu seadusandlikus aktis;
- c) nõustavad energiatarbimisega seotud käitumise teemal.

5. Lõikes 4 osutatud spetsiaalsed ühtsed kontaktpunktid teevad asjakohasel juhul järgmist:

- a) annavad teavet energiatõhususe valdkonna kvalifitseeritud spetsialistide kohta;
- b) koguvad tüpoloogia kaupa koondandmeid energiatõhususe projektide kohta, jagavad kogemusi ja avalikustavad need;
- c) ühendavad omavahel turuosalisi ja võimalikke projekte, eelkõige väiksemaid projekte.

Esimese lõigu punkti b kohaldamisel abistab komisjon liikmesriike, et hõlbustada parimate tavade jagamist ja edendada selles osas piiriülest koostööd.

6. ***Lõikes 5 osutatud ühtsed kontaktpunktid pakuvad sihtotstarbelisi teenuseid energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitstud tarbijatele ja madala sissetulekuga leibkondades elavate inimestele.***

Komisjon annab liikmesriikidele suuniseid nende ühtsete kontaktpunktide arendamiseks, et luua kogu liidus ühtne lähenemisviis. Suunistega innustatakse koostööd avaliku sektori asutuste, energiaagentuuride ja kogukonna juhitud algatuste vahel.

7. Liikmesriigid loovad turul osalejatele sobivad tingimused energiatõhusust käsitleva adekvaatse ja sihipärase teabe ning nõu jagamiseks lõpptarbijatele, sealhulgas energiaostuvõimetutele inimestele, ***vähekaitstud*** tarbijatele ja ***asjakohasel*** juhul neile inimestele, kes elavad sotsiaaleluruumides, ***ning VKEdele ja mikroettevõtjatele.***
8. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel, lõppkasutajatel, ***vähekaitstud*** tarbijatel, energiaostuvõimetutel inimestel ja ***asjakohasel*** juhul neil inimestel, kes elavad sotsiaaleluruumides, on käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustustega seotud vaidluste lahendamiseks juurdepääs lihtsale, õiglasele, läbipaistvale, sõltumatule, tulemuslikule ja tõhusale vaidluste kohtuvälisele lahendamisele sõltumatu mehhanismi kaudu, näiteks energiaombudsman või tarbijakaitseorgan, või reguleeriva asutuse kaudu. Kui lõpptarbija on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/11/EL⁵¹ artikli 4 lõike 1 punktis a määratletud tarbija, siis peab vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism vastama eelnimetatud direktiivis sätestatud nõuetele. ***Selleks võib kasutada liikmesriikides olemasolevaid vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanisme, tingimusel et need on sama tulemuslikud.***

Vajaduse korral tagavad liikmesriigid, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused teevad koostööd, et võimaldada lihtsat, õiglast, läbipaistvat, sõltumatut, tulemuslikku ja tõhusat vaidluste kohtuvälise lahendamist kõikide vaidluste korral, mis on tingitud toodetest või

⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv) (ELT L 165, 18.6.2013, lk 63).

teenustest, mis on seotud või kuuluvad ühte paketti käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva toote või teenusega.

Ettevõtjate osalemine kodutarbijatele suunatud vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismis on kohustuslik, välja arvatud juhul, kui liikmesriik tõendab komisjonile, et muud mehhanismid on sama tulemuslikud.

9. Ilma et see piiraks nende asjaõiguse ja rendiõiguse aluspõhimõtteid, võtavad liikmesriigid energiatõhususe saavutamise valdkonna õigusnormide alaste ja muude tõkete kõrvaldamisega seotud vajalikke meetmeid seoses järgmisega: hoone või hooneüksuse omanikke ja üürnikke või eri omanikke mõjutavate stiimulite erinevused, et neid osalisi ei takistaks tõhususe parandamisse investeerimast asjaolu, et nemad ise ei saa sellest kogu kasu või et puuduvad reeglid kulude ja kasu jagamiseks nende vahel.

Selliste tõkete kõrvaldamise meetmeteks võivad olla stiimulite pakkumine, õiguslike või regulatiivsete sätete tühistamine või muutmine, juhiste ja tõlgendavate teatiste vastuvõtmine, haldusmenetluste lihtsustamine, sealhulgas riiklikud normid ja meetmed, millega reguleeritakse otsustusprotsesse mitme omanikuga hoonete puhul, **ning võimalus kasutada kolmanda isiku pakutavaid finantseerimislahendusi**. Nimetatud meetmeid võib kombineerida lõikes 1 osutatud turuosalistele pakutava energiatõhususalase hariduse, koolituse ja konkreetse teabe ning tehnilise abiga.

Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et toetada mitmepoolset dialoogi **asjaomaste partneritega, milleks on näiteks asjaomased kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused, sotsiaalpartnerid**, omanike ja üürnike organisatsioonid, tarbijaorganisatsioonid, **energiatarnijad või energia jaemüügi ettevõtjad, energiateenuste ettevõtjad, taastuvenergiakogukonnad**, avaliku sektori asutused ja ametid, **eesmärgiga** esitada ettepanekud ühiselt heaks kiidetud meetmete, stiimulite ja suuniste kohta, mis seonduvad stiimulite jaotamisega omanike ja üürnike vahel või hoone või hoone osa omanike vahel.

Iga liikmesriik teatab sellistest tõketest ja oma pikaajalise renoveerimisstrateegia (mis on koostatud vastavalt direktiivi 2010/31/EL artiklile 2a ja määrusele (EL) 2018/1999) raames võetud meetmetest.

10. Komisjon julgustab liikmesriike vahetama ja levitama laialdaselt teavet heade energiatõhususe tavade ja meetodite kohta **ning annab tehnilist abi**, et leevendada stiimulite erinevust liikmesriikides.

Artikkel 23

Partnerlused energiatõhususe saavutamiseks

- 1. Hiljemalt ... [12 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] hindab komisjon, kas olemasolevate partnerlustega on energiatõhusus hõlmatud. Kui hindamisel selgub, et energiatõhusus ei ole olemasolevate partnerlustega piisavalt hõlmatud, loob komisjon sektoripõhiseid energiatõhususpartnerlusi liidu tasandil, millega kaasnevad alartnerlused seni hõlmamata sektorites, tuues kokku olulised sidusrühmad, sealhulgas sotsiaalpartnerid, sellistes sektorites nagu IKT, finants- ja ehitussektor, tehes seda kaasavalt ja esinduslikkust arvestades.*

Kui partnerlus on loodud, nimetab komisjon iga liidu sektoripõhise energiatõhususe partnerluse jaoks eesistuja.

- 2. Lõikes 1 osutatud partnerluste eesmärk on hõlbustada kliima- ja energiadialoogi asjaosaliste vahel ning innustada sektoreid koostama energiatõhususe tegevuskavasid, et kaardistada olemasolevad meetmed ja tehnoloogilised võimalused energiasäästu saavutamiseks, taastuenergiaks valmistumiseks ja sektorite süsinikuheite vähendamiseks.*

Sellised tegevuskavad aitaksid oluliselt kaasa sektorite abistamisele käesoleva direktiivi ja määruse (EL) 2021/1119 eesmärkide saavutamiseks vajalike investeeringute kavandamisel ning hõlbustaksid osalejate piiriülest koostööd siseturu tugevdamiseks.

Artikkel 24

Vähekaitstud tarbijate võimestamine ja kaitse ning energiaostuvõimetuse leevendamine

1. **Ilma et see piiraks nende riiklikku majandus- ja sotsiaalpoliitikat ning nende liidu õigusest tulenevaid kohustusi**, võtavad liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, et võimestada ja kaitsta energiaostuvõimetuid inimesi, vähekaitstud tarbijaid, **madala sissetulekuga leibkondades elavaid inimesi** ja **asjakohasel juhul** neid inimesi, kes elavad sotsiaaleluruumides.

Direktiivi 2009/73/EÜ artikli 3 lõike 3 ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 28 lõike 1 kohase vähekaitstud tarbija mõiste määratlemisel võtavad liikmesriigid arvesse lõppkasutajaid.

2. **Ilma et see piiraks nende riiklikku majandus- ja sotsiaalpoliitikat ning nende liidu õigusest tulenevaid kohustusi**, rakendavad liikmesriigid energiaostuvõimetuse leevendamiseks energiatõhususe parandamise meetmeid ja nendega seotud tarbijakaitse- või teavitamismeetmeid, eelkõige käesoleva direktiivi artiklis 8 lõikes 3 ja artiklis 22 sätestatud meetmeid, esmajärjekorras energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja **asjakohasel juhul nende inimeste** suhtes, kes elavad sotsiaaleluruumides. **Nende meetmetega seotud järelevalvet ja aruandlust teostatakse määruse (EL) 2018/1999 artiklis 24 sätestatud kehtivate aruandlusnõuete raames.**

3. Energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate, **madala sissetulekuga leibkondades elavate inimeste** ja **asjakohasel juhul nende inimeste** toetamiseks, kes elavad sotsiaaleluruumides, teevad liikmesriigid **asjakohasel juhul** järgmist:
 - a) rakendavad energiatõhususe parandamise meetmeid, et leevendada jaotuslikku mõju, mis tuleneb muudest poliitikatest ja meetmetest, näiteks käesoleva direktiivi artikli 10 kohaselt rakendatavad maksustamismeetmed või direktiivi 2003/87/EÜ kohane heitkogustega kauplemise süsteemi kohaldamine hoonete ja transpordisektori suhtes;

- b) kasutavad parimal võimalikul viisil ära liidu ja liikmesriigi tasandil kättesaadavaid avaliku sektori vahendeid, sealhulgas asjakohasel juhul rahalist toetust, mida liikmesriigid saavad kliimameetmete sotsiaalfondist vastavalt määruse (EL) 2023/955 artiklitele 9 ja 14 ning saastekvootide enampakkumistest saadavat tulu vastavalt ELi HKSle kooskõlas direktiiviga 2003/87/EÜ, et investeerida prioriteetsete meetmetena energiatõhususe parandamise meetmetesse;
- c) teevad ■ varakult tulevikku suunatud investeeringuid energiatõhususe parandamise meetmetesse enne muude poliitikasuundade ja meetmete jaotusliku mõju avaldumist;
- d) edendavad tehnilist abi ning rahastamisvahendite, näiteks arvepõhiste skeemide, kohaliku kahju allahindluse, tagatisfondide, täielikule renoveerimisele ja minimaalselt tagatud energiasäästuga renoveerimisele suunatud fondide kasutuselevõttu;
- e) edendavad sotsiaalpartneritele antavat tehnilist abi, et edendada vähekaitstud tarbijate aktiivset osalemist energiaturul ja positiivseid muutusi nende energiatarbimiskäitumises;
- f) tagavad juurdepääsu rahalistele vahenditele, toetustele või subsiidiumidele, mis on seotud minimaalse energiasäästuga, **ning hõlbustavad seega juurdepääsu taskukohastele pangalaenudele või sihtotstarbelistele krediitliinidele.**

4. Liikmesriigid loovad eri sektorite, näiteks tervishoiu-, ehitus- ja sotsiaalsektori ekspertide võrgustiku, et töötada välja strateegiad, millega toetada kohalikke ja riiklikke otsustajaid, kui nad rakendavad energiatõhususe parandamise meetmeid ning **tehnilist abi ja rahastamisvahendeid**, mille eesmärk on leevendada energiaostuvõimetust, või usaldavad need ülesanded olemasolevale võrgustikule ■ . Liikmesriigid töötavad, tagamaks seda, et ekspertide võrgustiku koosseisus oleks kindlustatud sooline tasakaal ja et see kajastaks **kõigi inimeste** vaatenurki.

Liikmesriigid võivad anda sellele ekspertide võrgustikule ülesandeks **nõustamise järgmistes küsimustes**:

- a) ■ energia, energiaostuvõimetute ja vähekaitstud tarbijate, sealhulgas lõpptarbijate riiklikud määratlused, näitajad ja kriteeriumid;

- b) selliste energiaostuvõimetuse probleemiga seotud asjaomaste näitajate ja andmekogumite **väljatöötamine**, mida tuleks kasutada ja mille kohta aru anda või **neid täiustada**;
- c) ■ meetodid ja meetmed, et tagada **elamiskulude** taskukohasus, eluasemekulude neutraalsuse edendamine või viisid tagamaks, et energiatõhususe parandamise meetmetesse investeeritud riiklikest vahenditest saaksid kasu nii hoonete ja hooneosade omanikud kui ka üürnikud, eelkõige energiaostuvõimetud inimesed, vähekaitsitud tarbijad, **madala sissetulekuga leibkondades elavad inimesed** ja asjakohasel juhul need inimesed, kes elavad sotsiaaleluruumides;
- d) ■ meetmed, et ennetada või parandada olukordi, milles konkreetsete rühmade oht olla energiaostuvõimetusest mõjutatud on suurem või keda energiaostuvõimetuse mõjutab negatiivsemalt ■ , **näiteks nende sissetuleku, soo, demograafiliste eripärade, tervisliku seisundi või vähemusrühma kuuluvuse tõttu.**

V PEATÜKK ENERGIATARNIMISE TÕHUSUS

Artikkel 25

Kütte ja jahutuse hindamine ja kavandamine

1. Osana määruse (EL) 2018/1999 **kohasest** lõimitud **riiklikust** energia- ja kliimakavast ja selle ajakohastatud versioonist esitab iga liikmesriik komisjonile kütte ja jahutuse põhjaliku hinnangu. Kõnealune põhjalik hindamine sisaldab käesoleva direktiivi X lisas sätestatud teavet ja sellega kaasneb direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 15 lõike 7 kohane hindamine.
2. Liikmesriigid tagavad, et **lõikes 1 osutatud põhjalikust hindamisest mõjutatud sidusrühmadele** antakse võimalus osaleda kütte- ja jahutuskavade koostamises, põhjalikus hindamises ning poliitikas ja meetmetes, **tagades samas, et pädevad asutused ei avalikusta ega avalda kindlaks määratud kaubandus- ja ärisaladusi.**
3. Lõikes 1 osutatud põhjaliku hindamise eesmärgil teevad liikmesriigid oma territooriumi hõlmava kulude-tulude analüüsi, võttes aluseks kliimatingimused, majandusliku teostatavuse ja tehnilise sobivuse. Kulude-tulude analüüs võimaldab teha kindlaks kõige ressursi- ja kulutõhusamad lahendused kütte- ja jahutusvajaduste täitmiseks, **võttes arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.** Nimetatud kulude-tulude analüüs võib olla osa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/42/EÜ kohasest keskkonnanahindamisest⁵².

⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30).

Liikmesriigid määravad pädevad asutused, kes vastutavad kulude-tulude analüüside tegemise eest, edastavad kooskõlas XI lisaga üksikasjaliku metoodika ja prognoosid ning määravad kindlaks majandusanalüüsi koostamise korra ja avaldavad selle.

4. Kui käesoleva artikli lõikes 1 osutatud põhjalike hindamiste ja käesoleva artikli lõikes 3 osutatud analüüside käigus tehakse kindlaks, et on võimalik kohaldada tõhusat koostootmist ja/või tõhusat kaugkütet ja -jahutust **heitsoojusest**, mille tulud ületavad kulusid, võtavad liikmesriigid piisavad meetmed tõhusa kaugkütte ja -jahutuse infrastruktuuri väljaarendamiseks ja selleks, **et soodustada heitsoojuse kasutamise käitiste väljatöötamist, sealhulgas tööstussektoris, ja selleks**, et hõlmata tõhusa koostootmise arendamist ning heitsoojusest ja taastuvatest energiaallikatest saadava soojus- ja jahutusenergia kasutamist kooskõlas käesoleva artikli lõikega 1 ning artikli 26 lõigetega 7 ja 9.

Kui lõikes 1 osutatud põhjaliku hindamise ja käesoleva artikli lõikes 3 osutatud analüüsi käigus ei tehta kindlaks võimalust, mille puhul tulud ületavad kulusid, sealhulgas artikli 26 lõikes 7 osutatud kulude-tulude analüüsi tegemisega seotud halduskulusid, võib asjaomane liikmesriik **koos kohalike ja piirkondlike ametiasutustega, kui see on asjakohane**, käitised käesoleva artikli lõigetes 1 ja 3 lõikes sätestatud kohustustest vabastada.

5. Liikmesriigid võtavad vastu poliitikad ja meetmed, mille puhul tagatakse, et neis kasutatakse käesoleva artikli lõike 1 kohaselt läbiviidud põhjalikes hindamistes tuvastatud potentsiaali. Need poliitikad ja meetmed hõlmavad vähemalt X lisas esitatud elemente. Iga liikmesriik teatab neist poliitikest ja meetmetest osana oma riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonist, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2, osana oma järgmisest lõimitud riiklikust energia- ja kliimakavast, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 3 ja artiklitele 7–12, ning osana vastavalt kõnealusele määrusele esitatavatest asjaomastest riiklikest energia- ja kliimaalastest eduaruannetest.
6. Liikmesriigid **tagavad, et** piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused **koostaksid** kohalikud kütte- ja jahutuskavad vähemalt omavalitsustes, mille kogurahvastik on üle **45 000**. Need kavad peaksid vähemalt:

- a) põhinema lõike 1 kohaselt tehtud põhjalikes hindamistes esitatud tabel ja andmetel ning hindama ja kaardistama energiatõhususe suurendamise potentsiaali, sealhulgas **madalatemperatuurilise kaugkütte valmiduse, tõhusa koostootmise** ja heitsoojuse taaskasutamise kaudu, ning taastuenergia kasutamise potentsiaali küttes ja jahutuses selles konkreetses piirkonnas;
- b) vastama energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttele;**
- c) sisaldama punkti a kohaselt kindlaks tehtud potentsiaali kasutamise strateegiat;
- d) olema valmis kõigi asjaomaste piirkondlike või kohalike sidusrühmade kaasamiseks ja tagama üldsuse osalemise, **sealhulgas kohaliku energiataristu käitajate** osalemise varases etapis;
- e) võtma arvesse olemasolevat asjaomast energiataristut;**
- f) võtma arvesse kohalike kogukondade ja mitme kohaliku või piirkondliku haldusüksuse või -piirkonna ühiseid vajadusi;
- g) hindama rolli, mida mängivad energiakogukonnad ja muud tarbijate juhitud algatused, mis saavad kohalike kütte- ja jahutusprojektide rakendamisele aktiivselt kaasa aidata;**
- h) sisaldama analüüsi, mis käsitleb kütte- ja jahutusseadmete ja -süsteeme kohalikus hoonete registris, võttes arvesse piirkonnaspetsiifilist potentsiaali energiatõhususmeetmeteks ning pöörates tähelepanu halvimate energiaalaste näitajatega hoonetele ja vähekaitstud leibkondadele;**
- i) hindama, kuidas rahastada kindlaksmääratud poliitikate ja meetmete rakendamist, ning määrama kindlaks finantsmehhanismid, mis võimaldavad tarbijatel minna üle taastuenergial põhinevale küttele ja jahutusele;**
- j) hõlmama **trajektoori kavade eesmärkide saavutamiseks kooskõlas kliimanetraalsusega ning** kindlaksmääratud poliitikate ja meetmete rakendamisel tehtud edusammude jälgimist;

- k) seadma eesmärgiks asendada avaliku sektori asutuste vanad ja ebatõhusad kütte- ja jahutusseadmed väga tõhusate alternatiividega, et järk-järgult lõpetada fossiilkütuste kasutamine;*
- l) hindama võimalikku koostoimet naabruses asuvate piirkondlike või kohalike omavalitsuste kavadega, et soodustada ühisinvesteeringuid ja kulutõhusust.*

Liikmesriigid tagavad, et **kõigile asjaomastele osapooltele, sealhulgas avaliku sektori ja asjaomastele erasektori sidusrühmadele** antakse võimalus osaleda kütte- ja jahutuskavade koostamises, lõikes 1 osutatud põhjalikus hindamises ning lõikes 5 osutatud poliitikas ja meetmetes.

Selleks koostavad liikmesriigid soovitused, millega toetatakse piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi energiatõhusa ja taastuvenergiäl põhineva kütte ja jahutuse poliitika ja meetmete rakendamisel piirkondlikul ja kohalikul tasandil, kasutades ära kindlaksmääratud potentsiaali. Liikmesriigid toetavad piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi võimalikult suures ulatuses mis tahes vahenditega, sealhulgas rahalise toetuse ja tehnilise abi kavadega. **Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste halduskoormuse vältimiseks ning kavade tulemusliku rakendamise soodustamiseks tagavad liikmesriigid kütte- ja jahutuskavade kooskõla muude kohalike kliima-, energia- ja keskkonnaplaneerimise nõuetega.**

Kohalikke kütte- ja jahutuskavasid võib ellu viia mitmest kõrvuti asuvast kohalikust omavalitsusest moodustatud rühm ühiselt, tingimusel et geograafiline ja halduskontekst ning kütte- ja jahutustaristu selleks sobivad.

Kohalikke kütte- ja jahutuskavasid hindab pädev asutus ning vajaduse korral võetakse seejärel asjakohased rakendusmeetmed.

Artikkel 26

Kütte- ja jahutusvarustus

1. Selleks et tagada primaarenergia **tõhusam tarbimine** ning **suurendada** taastuvenergia osakaalu **võrku mineva** kütte ja jahutuse tarnimisel, on tõhus kaugkütte- ja kaugjahutussüsteem süsteem, mis vastab järgmistele kriteeriumidele:
- a) kuni 31. detsembrini **2027**: süsteem, milles kasutatakse vähemalt 50 % taastuvenergiat, 50% heitsoojust, 75% koostoodetud soojust või 50% sellise energia ja soojuse kombinatsiooni;
 - b) alates 1. jaanuarist **2028**: süsteem, milles kasutatakse vähemalt 50% taastuvenergiat, 50% **heitsoojust** või **50% taastuvenergiat ja** heitsoojust, 80% tõhusalt koostoodetud soojust või vähemalt sellise võrku mineva soojusenergia kombinatsiooni, milles taastuvenergia osakaal on vähemalt 5% ja taastuvenergia, heitsoojuse või tõhusalt koostoodetud soojuse osakaal kokku on vähemalt 50 %;
 - c) alates 1. jaanuarist 2035: süsteem, milles kasutatakse vähemalt 50% taastuvenergiat, **50% heitsoojust, 50% taastuvenergiat** ja heitsoojust, **või süsteem**, milles taastuvenergia, heitsoojuse või tõhusalt koostoodetud soojuse osakaal **kokku** on vähemalt **80% ning lisaks sellele on taastuvenergia ja heitsoojuse osakaal kokku vähemalt 35%**;
 - d) alates 1. jaanuarist **2040**: süsteem, milles kasutatakse vähemalt 75% taastuvenergiat, **75% heitsoojust või 75% taastuvenergiat** ja heitsoojust **või süsteem, milles kasutatakse vähemalt 95% taastuvenergiat, heitsoojust või tõhusalt koostoodetud soojust ning lisaks sellele on** taastuvenergia **või heitsoojuse** osakaal kokku vähemalt 35%;
 - e) **alates 1. jaanuarist 2045: süsteem, milles kasutatakse vähemalt 75% taastuvenergiat, 75% heitsoojust või 75% taastuvenergiat ja heitsoojust;**
 - f) alates 1. jaanuarist 2050: süsteem, milles kasutatakse **ainult** taastuvenergiat, ainult heitsoojust **või ainult** taastuvenergia ja **heitsoojuse kombinatsiooni**.

2. *Liikmesriigid võivad samuti otsustada, et direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 24 lõike 4 kohase kohustuse täitmiseks rakendatud meetmeid arvesse võttes kohaldatakse käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kriteeriumide alternatiivina kliendile tarnitud kütte- või jahutusühiku kohta kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemi poolt tekitataval kasvuhoonegaaside heitkogusel põhinevaid kestlikkuse hindamise kriteeriume. Kui valitakse need kriteeriumid, siis käsitatakse tõhusa kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemina sellist süsteemi, mille maksimaalne kasvuhoonegaaside heitkogus kliendile tarnitud kütte- või jahutusühiku kohta on järgmine:*
- a) *200 g/kWh (kuni 31. detsembrini 2025);*
 - b) *150 g/kWh (alates 1. jaanuarist 2026);*
 - c) *100 g/kWh (alates 1. jaanuarist 2035);*
 - d) *50 g/kWh (alates 1. jaanuarist 2045);*
 - e) *0 g/kWh (alates 1. jaanuarist 2050).*
3. *Liikmesriigid võivad otsustada kohaldada eespool nimetatud kriteeriume, mis puudutavad kasvuhoonegaaside heitkogust kütte- või jahutusühiku kohta, mis tahes ajavahemikul, millele on osutatud käesoleva artikli lõike 2 punktides a–e. Kui nad otsustavad seda teha, teatavad nad sellest komisjonile ... [kolme kuu jooksul pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] käesoleva artikli lõike 2 punktis a osutatud perioodi puhul ning vähemalt kuus kuud enne käesoleva artikli lõike 2 punktides b–e osutatud asjaomaste perioodide algust. Kõnealuses teates tuleb esitada teave meetmete kohta, mis on rakendatud, et täita direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 24 lõike 4 kohast kohustust, kui sellistest meetmetest ei ole riikliku energia- ja kliimakava viimase ajakohastamise käigus juba teatatud.*

4. ***Selleks et käsitada kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemi tõhusana, tagavad liikmesriigid, et selle ehitamise või selle kütte- ja jahutusseadme põhjaliku uuendamise korral vastab see kaugkütte- ja kaugjahutussüsteem lõikes 1 või 2 sätestatud kriteeriumidele, mida kohaldatakse ajal, mil süsteem pärast renoveerimist tööle hakkab või seda jätkab. Lisaks tagavad liikmesriigid, et kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemi ehitamisel või selle kütte- ja jahutusseadme põhjalikul uuendamisel:***
- a) ei suurendata olemasolevates kütteallikates muude fossiilkütuste kui maagaasi kasutamist võrreldes aastase tarbimisega, mis on renoveerimiseelse kolme viimase täisvõimsusel töötamise kalendriaasta keskmine, ning et selles süsteemis ei kasutata üheski uues kütteallikas muid fossiilkütuseid kui maagaas, ning
 - b) ei kasutata, juhul kui süsteem ehitatakse või selle kütte- ja jahutusseade läbib 2030. aastaks põhjaliku uuendamise, üheski uues kütteallikas fossiilkütuseid, välja arvatud maagaas.
5. Liikmesriigid tagavad, et kõigi selliste olemasolevate kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide käitajad, mille ***kütte- ja jahutus***võimsus ületab 5 MW ja mis ei vasta lõike 1 punktides b–e sätestatud kriteeriumidele, koostavad alates 1. jaanuarist 2025 ja seejärel iga viie aasta tagant kava, millega ***tagada primaarenergia tõhusam tarbimine, vähendada jaotuskadusid ning suurendada kütte ja jahutuse tarne puhul taastuenergia osakaalu.*** Kava sisaldab meetmeid lõike 1 punktides b–e sätestatud kriteeriumide täitmiseks ja pädev asutus peab selle heaks kiitma.
6. ***Liikmesriigid tagavad, et andmekeskused, mille summaarne nimisisendenergia ületab 1 MW, kasutavad heitsoojust või muid heitsoojuse taaskasutamise rakendusi, välja arvatud juhul, kui nad suudavad tõendada, et see ei ole lõikes 7 osutatud hindamise kohaselt tehniliselt või majanduslikult teostatav.***
7. Kütte- ja jahutustarne energiatõhususe suurendamise majandusliku teostatavuse hindamiseks tagavad liikmesriigid, et tehakse kulude-tulude analüüs vastavalt XI lisale, kui uuesti kavandatakse või põhjalikult remonditakse järgmisi rajatisi:

- a) soojuselektrijaam, mille keskmine aastane summaarne sisendenergia ületab **10 MW**, et hinnata käitise kui tõhusa koostootmisjaama toimimise kulusid ja tulusid;
- b) tööstuskäitis, mille keskmine aastane kogusisendenergia on üle **8 MW**, et hinnata käitises ja väljaspool seda tekkiva heitsoojuse kasutamist;
- c) teenindusrajatis, mille keskmine aastane kogusisendenergia on üle **7 MW**, näiteks reoveepuhastusjaamad ja maagaasi veeldusjaamad, et hinnata käitises ja väljaspool seda tekkiva heitsoojuse kasutamist;
- d) andmekeskus, mille summaarne nimisisendenergia ületab 1 MW taset, et hinnata ***kulude-tulude analüüsi, sealhulgas, kuid mitte ainult, tehnilist teostatavust, kulutõhusust, mõju energiatõhususele ja kohalikule küttenõudlusele, sealhulgas hooajalisi kõikumisi*** seoses heitsoojuse kasutamisega majanduslikult põhjendatud nõudluse rahuldamiseks ning kõnealuse käitise ühendamiseks kaugküttevõrku või tõhusasse/RES-põhisesse kaugjahutussüsteemi ***või muudesse heitsoojuse taaskasutamise rakendustesse.***

Esimese lõigu punktis d osutatud analüüsimisel kaalutakse jahutussüsteemi lahendusi, mis võimaldavad heitsoojuse eemaldamist või salvestamist kasulikul temperatuuril minimaalse lisaenergiasisendiga.

Liikmesriigid seavad eesmärgid vähendada takistused heitsoojuse kasutamisel ning anda toetust heitsoojuse kasutuselevõtule käitiste uuesti kavandamisel või remontimisel.

Seadmete paigaldamist, et koguda põletuskäitises tekkivat CO₂ eesmärgiga see geoloogiliselt säilitada, nagu on ette nähtud direktiivis 2009/31/EÜ, ei loeta remondiks käesoleva lõike punktide b ja c mõistes.

Liikmesriigid nõuavad, et kulude-tulude analüüs tehakse koostöös käitamise eest vastutavate ettevõtjatega.

8. Liikmesriigid võivad lõike 7 kohaldamisalast välja jätta
- a) tipptunni- ja varuelektrijaamad, mis on kavandatud töötama alla 1500 töötunni aastas viie aasta libiseva keskmisena, võttes aluseks liikmesriikide kehtestatud kontrollimenetluse, millega tagatakse, et see erandi tegemise kriteerium on täidetud;
 - b) käitised, mis peavad asuma direktiivi 2009/31/EÜ alusel loa saanud geoloogilise säilitamise koha lähedal;
 - c) andmekeskused, mille heitsoojust kasutatakse või hakatakse kasutama kaugküttevõrgus või otseselt ruumide kütmiseks, sooja tarbevee valmistamiseks või muul otstarbel hoones või hoonete rühmas **või rajatistes**, kus see asub.

Liikmesriigid võivad ka sätestada künnised, mida väljendatakse kättesaadava kasuliku heitsoojuse kogusena, nõudlusena kütte järele või kaugusena tööstuskäitiste ja kaugküttevõrkude vahel, et jätta käitisi lõike 7 punktide c ja d kohaldamisalast välja.

Liikmesriigid teevad käesoleva lõike alusel vastu võetud erandid komisjonile teatavaks.

9. Liikmesriigid võtavad vastu direktiivi (EL) 2019/944 artikli 8 kohased loakriteeriumid või samaväärsed loakriteeriumid, et
- a) võtta arvesse artikli 25 lõikes 1 osutatud põhjaliku hindamise tulemust;
 - b) tagada lõikes 7 sätestatud nõuete täitmine;
 - c) võtta arvesse lõikes 7 osutatud kulude-tulude analüüsi tulemust.

10. Liikmesriigid võivad teha erandi individuaalsete käitiste suhtes, et neilt ei nõutaks lõikes 9 osutatud loakriteeriumide või samaväärsete loakriteeriumite alusel selliste valikute rakendamist, mille puhul tulud ületavad kulusid, kui selleks on mõjuvad põhjused, mis tulenevad seadusest, omandiõigusest või rahastusest. Nendel juhtudel esitab asjaomane liikmesriik komisjonile põhjendatud otsuse kolme kuu jooksul alates selle otsuse tegemise kuupäevast. Komisjon võib esitada otsuse kohta arvamuse kolme kuu jooksul alates selle kättesaamisest.
11. Käesoleva artikli lõikeid 7, 8, 9 ja 10 kohaldatakse direktiiviga 2010/75/EL hõlmatud käitiste suhtes, ilma et see piiraks selles direktiivis sätestatud nõudeid.
12. Liikmesriigid koguvad teavet käesoleva artikli lõike 7 punktide a–d kohaselt tehtud kulude-tulude analüüside kohta. See teave peaks sisaldama vähemalt andmeid olemasolevate soojustarnete koguste ja soojusparameetrite, aastas kavandatud töötundide arvu kohta ja kohtade geograafilise asukoha kohta. Need andmed avaldatakse, võttes nõuetekohaselt arvesse nende võimalikku tundlikkust.
13. III lisa punktis f osutatud tõhususe ühtlustatud kontrollväärtuste alusel tagavad liikmesriigid tõhusa koostootmisega toodetud elektrienergia päritolutunnistuse esitamise vastavalt objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele, mille iga liikmesriik on sätestanud. Nad tagavad, et nimetatud päritolutunnistus vastab nõuetele, mis on sätestatud, ja sisaldab vähemalt teavet, mis on täpsustatud XII lisas. Liikmesriigid tunnustavad vastastikku päritolutunnistusi ja loevad neid eranditult käesolevas lõikes osutatud teabe tõenduseks. Päritolutunnistuse kui tõenduse tunnustamisest keeldumine, eriti kui põhjuseks on pettuse vältimine, rajaneb objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel. Liikmesriik teatab komisjonile sellisest keeldumisest ja põhjendab seda. Päritolutunnistuse tunnustamisest keeldumise korral võib komisjon, eelkõige arvesse võttes objektiivseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid kriteeriume, millele kõnealune tunnustamine tugineb, võtta vastu otsuse sundida keelduvat osapoolt päritolutunnistust tunnustama.

14. Liikmesriigid tagavad, et kui koostootmisele antakse toetust, tehakse seda tõhusa koostootmisega saadava elektrienergia tootmiseks, kus heitsoojust kasutatakse tulemuslikult, et saavutada primaarenergia sääst. Koostootmisele ja soojuse tootmisele kaugkütteks ning kaugküttevõrkudele antavale riiklikule toetusele kohaldatakse **asjakohasel juhul riigiabi eeskirju.**

Artikkel 27

Energia muundamine, ülekanne ja jaotus

1. Riiklikud energeetikavaldkonda reguleerivad asutused kohaldavad direktiivis 2009/73/EÜ ja direktiivis (EL) 2019/944 sätestatud ülesannete täitmisel käesoleva direktiivi artikli 3 kohast energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, kui nad teevad otsuseid gaasi- ja elektritaristu käitamise kohta, hõlmates nende otsuseid võrgutariifide kohta. ***Lisaks energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttele võivad riiklikud energeetikavaldkonda reguleerivad asutused võtta arvesse kulutõhusust, süsteemi tõhusust ja varustuskindlust, turu integratsiooni, kaitstes samas liidu kliimaeesmärke ja kestlikkust, nagu on sätestatud määruse (EL) 2019/943 artiklis 18 ja määruse (EÜ) nr 715/2009 artiklis 13.***

2. Liikmesriigid tagavad, et gaasi ja elektri ülekande- ja jaotusvõrguettevõtjad kohaldavad oma võrgu planeerimise, arendamise ja investeerimisotsustes käesoleva direktiivi artikli 3 kohast energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. **Riiklikud reguleerivad asutused või muud määratud riiklikud asutused kontrollivad, et** põhivõrguettevõtjate ja jaotusvõrguettevõtjate **kasutatava meetodikaga hinnatakse kulude-tulude analüüsis alternatiive ning võetakse arvesse energiatõhususe lahendustest saadavat laiemat kasu, nõudluse poole paindlikkust ning investeerimist varadesse, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele. Riiklikud reguleerivad asutused ja muud määratud riiklikud asutused kontrollivad ka** energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamist põhivõrguettevõtjate või jaotusvõrguettevõtjate poolt **nende** projektide ja **võrgu arengukavade heakskiitmisel, kontrollimisel ja järelevalvel vastavalt direktiivi 2009/73/EÜ artiklile 22 ning direktiivi (EL) 2009/944 artikli 32 lõikele 3 ja artiklile 51. Riiklikud reguleerivad asutused võivad esitada meetodika ja suunised selle kohta, kuidas tihedas koostöös ülekande- ja jaotusvõrguettevõtjatega, kes võivad jagada olulist tehnilist oskusteavet, hinnata kulude-tulude analüüsis alternatiive.**

3. Liikmesriigid tagavad, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad **jälgiksid ja kvantifitseeriksid võrgukadude kogumahtu ning optimeeriksid võrke ja parandaksid võrkude tõhusust, kui see on tehniliselt ja rahaliselt teostatav**. Põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad teatavad nendest meetmetest ja võrgukadude vähendamise saavutatavast eeldatavast energiasäästust riiklikule energeetikasektorit reguleerivale asutusele. ■ Liikmesriigid tagavad, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad hindaksid energiatõhususe parandamise meetmeid seoses nende olemasolevate gaasi- või elektri ülekande- või jaotusvõrkudega ning parandaksid taristu projekteerimisel ja käitamisel energiatõhusust, **eelkõige seoses arukate võrkude kasutuselevõtuga**. Liikmesriigid innustavad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjaid välja töötama uuenduslikke lahendusi olemasolevate **ja tulevaste** võrkude energiatõhususe parandamiseks stimuleerivate reeglite abil **kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artiklis 18 ja määruse (EÜ) nr 715/2009 artiklis 13 sätestatud tariifide arvestamise põhimõtetega**.
4. Riiklikud energiasektorit reguleerivad asutused lisavad direktiivi 2009/73/EÜ artikli 41 kohaselt ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 59 lõike 1 punkti i kohaselt koostatavasse aastaaruandesse eraldi osa edusammude kohta, mida on tehtud gaasi- ja elektritaristu käitamisega seotud energiatõhususe suurendamisel. Kõnealustes aruannetes hindavad riiklikud energiasektorit reguleerivad asutused gaasi- ja elektritaristu käitamise **üldist tõhusust** ning ülekande- ja jaotussüsteemi ettevõtjate võetud meetmeid ning **asjakohasel juhul** esitavad soovitusel energiatõhususe parandamiseks, **sealhulgas kulutõhusate alternatiivide kohta, mis vähendavad tippkoormust ja üldist elektrikasutust**.

5. Elektriga seoses tagavad liikmesriigid, et võrke käsitlevad õigusnormid ja võrgutariifid täidavad XIII lisa kriteeriume ning võetakse arvesse määruse (EL) 2019/943 kohaselt välja töötatud võrgukoode ja juhiseid **ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 59 lõike 7 punktis a sätestatud kohustust võimaldada teha võrkudesse vajalikke investeeringuid võrkude jätkusuutlikkust tagaval viisil.**
6. Liikmesriigid võivad lubada võrgusuunalise energia ülekande ja jaotamisega seoses sotsiaalse eesmärgiga abikavade ja tariifstruktuuride komponente eeldusel, et nende võimalik häiriv mõju ülekande- ja jaotusvõrgule on võimalikult väike ja et nimetatud komponendid ei ole sotsiaalse eesmärgi suhtes ebaproportsionaalsed.
7. Riiklikud reguleerivad asutused tagavad selliste ülekande- ja jaotustariifides olevate stiimulite kõrvaldamise, mis kahjustavad elektrienergia ja gaasi tootmise, ülekande, jaotuse ja tarnimise energiatõhusust. **Liikmesriigid tagavad taristu projekteerimisel ja olemasoleva taristu käitamisel energiatõhususe kooskõlas määrusega (EL) 2019/943 ning selle, et hinnad võimaldavad nõudluse poole reageerimist.**
8. Ülekande- ja jaotusvõrguettevõtjad järgivad XIII lisa.
9. Kui see on asjakohane, võivad riiklikud reguleerivad asutused süsteemihaldurilt ja jaotusvõrguettevõtjatelt nõuda, et need soodustaksid liitumis- ja võrgutasusid vähendades tõhusa koostootmise rajamist küttenõudlusega piirkondade lähedale.
10. Liikmesriigid võivad lubada elektritootjatel, kes toodavad elektrit tõhusa koostootmise režiimil ja soovivad võrguga liitumist, välja kuulutada hanke liitumisega seotud töödeks.
11. Direktiivi 2010/75/EL kohasel aruandlusel ja ilma, et see piiraks selle direktiivi artikli 9 lõike 2 kohaldamist, kaaluvad liikmesriigid energiatõhususe tasemeid käsitleva teabe esitamist käitiste puhul, mille summaarne nimisoojusvõimsus on 50 MW või enam ja mis tegelevad kütuste põletamisega, võttes arvesse asjaomast parimat võimalikku tehnikat, mis on välja töötatud kooskõlas direktiiviga 2010/75/EL.

VI PEATÜKK HORISONTAALSED SÄTTED

Artikkel 28

Kvalifitseerimis-, akrediteerimis- ja sertifitseerimissüsteemide kättesaadavus

1. Liikmesriigid **loovad võrgustiku, mis tagab** energiatõhususega **seotud** kutsealadel vajalikul tasemel turu vajadustele vastava pädevuse. Liikmesriigid tagavad tihedas koostöös sotsiaalpartneritega, et energiatõhususega **seotud** kutsealadele, sealhulgas energiateenuste osutajatele, energiaauditite pakkujatele, energiajuhtidele, sõltumatutele ekspertidele ja ehitusdetailide paigaldajatele, nagu on osutatud direktiivis 2010/31/EL, **ning integreeritud renoveerimistöõde pakkujatele** oleksid kättesaadavad sertifitseerimis- või samaväärsed kvalifikatsioonisüsteemid, sealhulgas vajaduse korral sobivad koolitusprogrammid, ning et need oleksid usaldusväärsed ning aitaksid kaasa riiklike energiatõhususe eesmärkide ja liidu üldiste süsinikuheite vähendamise eesmärkide saavutamisele.

Liikmesriigid tagavad, et sertifitseerimise ja/või samaväärsete kvalifikatsioonikavade, sealhulgas vajaduse korral sobivate koolitusprogrammide pakkujad, **on akrediteeritud** vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 765/2008⁵³ **või heaks kiidetud kooskõlas liikmesriigi ühtlustatud õigusaktide või standarditega.**

2. **Liikmesriigid edendavad osalemist sertifitseerimis-, koolitus- ja haridusprogrammides, et tagada energiatõhususega seotud kutsealadel vajalikul tasemel turu vajadustele vastav pädevus.**
3. **... [12 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva] teeb komisjon järgmist:**
 - a) **loob koostöös liikmesriikide nimetatud eksperdirühmaga raamistiku või teeb kampaania, et meelitada rohkem inimesi energiatõhususega seotud kutsealadele, tagades samas mittediskrimineerimise põhimõtte austamise;**

⁵³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise nõuded ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.8.2008, lk 30).

b) hindab, kui teostatav oleks ühtse juurdepääsuplatvormi loomine, kasutades olemasolevaid algatusi, kui see on võimalik, et anda liikmesriikidele toetust nende meetmete kehtestamisel, et tagada kvalifitseeritud spetsialistide selline piisav tase, mida on vaja tempo hoidmiseks energiatõhususe vallas, et saavutada liidu kliima- ja energiaeesmärgid. Platvorm koondaks liikmesriike, sotsiaalpartnereid, haridusasutusi, akadeemilisi ringkondi ja muid asjaomaseid sidusrühmi esindavaid eksperte, toetamaks ja edendamaks kvalifitseerimissüsteemide ja koolitusprogrammide parimaid tavaid, et suurendada energiatõhususe spetsialistide arvu ning tagada olemasolevate spetsialistide ümberõpe ja oskuste täiendamine, mis võimaldab vastata turu vajadustele.

4. Liikmesriigid tagavad, et riiklikes sertifitseerimis- või samaväärsetes kvalifitseerimissüsteemides, sealhulgas vajaduse korral koolitusprogrammides, võetaks arvesse olemasolevaid Euroopa või rahvusvahelisi standardeid *energiatõhususe vallas*.
5. Liikmesriigid teevad avalikult kättesaadavaks lõikes 1 osutatud sertifitseerimis- ja samaväärsed kvalifitseerimissüsteemid või sobivad koolitusprogrammid ning teevad omavahel ja komisjoniga koostööd süsteemide võrdlemise ja tunnustamise alal.

Liikmesriigid võtavad vastavalt artikli 29 lõikele 1 vajalikud meetmed selleks, et tarbijad oleksid teadlikud süsteemide kättesaadavusest.

6. Liikmesriigid hindavad 31. detsembriks 2024 ja seejärel **vähemalt** iga nelja aasta tagant, kas süsteemid tagavad direktiivi 2010/31/EL kohaselt energiateenuste osutajatele, energiaaudiitoritele, energijuhtidele, sõltumatutele ekspertidele ja ehitusdetailide paigaldajatele, nagu on osutatud direktiivis 2010/31/EL, **ning integreeritud renoveerimistööde pakkujatele** vajalikul tasemel pädevuse **ning kõigile isikutele võrdse juurdepääsu kooskõlas mittediskrimineerimise põhimõttega. Liikmesriigid hindavad ka lõhet olemasolevate ja vajatavate spetsialistide vahel.** Liikmesriigid teevad selle hindamise ja soovitused üldsusele kättesaadavaks **ning esitavad need määruse (EL) 2018/1999 artikli 28 kohaselt loodud e-platvormi kaudu.**

Artikkel 29

Energiateenused

1. Liikmesriigid edendavad energiateenuste turgu ning VKEde juurdepääsu sellele, **levitades selget ja kergesti kättesaadavat teavet, mis käsitleb järgmist:**
- a) energiateenuslepinguid ja sätteid, mis peaksid sellistes lepingutes olema, selleks et tagada energiasääst ja lõpptarbija õigused;
 - b) energiatõhususe teenuste projektide toetamiseks mõeldud finantsinstrumente, stiimuleid, toetusi, käibefonde, tagatise, kindlustuskavasid ja laene;
 - c) olemasolevaid energiateenuste osutajaid, **näiteks energiateenuste ettevõtjaid**, kes on kvalifitseeritud või sertifitseeritud, ning nende kvalifikatsiooni või sertifitseerimist vastavalt artiklile 28;
 - d) kättesaadavaid seire- ja kontrollimeetodeid ning kvaliteedikontrolli kavasid.
2. Liikmesriigid julgustavad kvaliteedimärgiste väljatöötamist, muu hulgas kaubandusassotsiatsioonide poolt, tuginedes **asjakohasel** juhul Euroopa või rahvusvahelistele standarditele.
3. Liikmesriigid teevad avalikult kättesaadavaks loetelu olemasolevatest energiateenuse osutajatest, kes on kvalifitseeritud või sertifitseeritud, ja teabe nende kvalifikatsiooni või

sertifitseerimise kohta vastavalt artiklile 28, ja uuendavad seda regulaarselt või loovad liidese, kus energiateenuse osutajad saavad seda teavet anda.

4. Liikmesriigid *edendavad avaliku sektori asutuste omanduses* olevate suurte hoonete renoveerimiseks energiatõhususe lepingute *kasutamist ning, kui see on tehniliselt ja majanduslikult teostatav, tagavad selle*. Selliste suurte mitteeluhoonete renoveerimisel, mille kasulik põrandapind on *kokku* üle 750 m², tagavad liikmesriigid, et avaliku sektori asutused hindaksid energiatõhususe lepingute *ja muude tulemuspõhiste energiateenuste* kasutamise teostatavust.

Liikmesriigid võivad innustada avaliku sektori asutusi kombineerima energiatõhususe lepinguid laiendatud energiateenustega, sealhulgas tarbimiskaja ja salvestamisega, *et tagada energiasääst ja säilitada saadud tulemused aja jooksul pideva järelevalve, tulemusliku toimimise ja hoolduse abil*.

5. Liikmesriigid toetavad avalikku sektorit energiateenuste pakkumiste hankimisel, eelkõige hoonete remondiks,
- a) andes energiatõhususe lepingute sõlmimiseks näidislepinguid, mis hõlmavad vähemalt XIV lisas loetletud elemente ning võtavad arvesse olemasolevaid Euroopa ja rahvusvahelisi standardeid, kättesaadavaid pakkumissuuniseid ning Eurostati suuniseid valitsussektori energiatõhususe lepingute statistilise käsitlemise kohta;
 - b) andes teavet parimate tavade kohta energiatõhususe lepingute sõlmimisega seoses, sealhulgas, kui see on kättesaadav, kulude-tulude analüüsi, kasutades kogu olelusringi lähenemisviisi;
 - c) *edendades ja* tehes avalikult kättesaadavaks andmebaasi rakendatud ja käimasolevate energiatõhususe lepingute projektide kohta, mis sisaldavad prognoositud ja saavutatud energiasäästu.
6. Liikmesriigid toetavad energiateenuste turu nõuetekohast toimimist, võttes järgmisi meetmeid:
- a) teevad kindlaks ja avaldavad kontaktpunkti(d), kust lõpptarbijad võivad saada lõikes 1 osutatud teavet;
 - b) kõrvaldavad õigusnormidega seotud ja muid tõkkeid, mis takistavad energiatõhususe lepingute ja muude energiatõhususe teenuste mudelite kasutamist energiasäästmismeetmete kindlakstegemiseks ja/või rakendamiseks;

- c) loovad nõuandvad organid ja sõltumatud turuvahendajad, sealhulgas ühtsed kontaktpunktid või sarnased tugimehhanismid ja edendavad nende rolli, et stimuleerida turu arengut nõudluse ja pakkumise poolel, ning teevad kõnealuseid toetusmehhanisme käsitleva teabe **avalikult** kättesaadavaks ja turuosalistele kasutatavaks.
7. Energiateenuste turu nõuetekohase toimimise toetamiseks võivad liikmesriigid luua individuaalse mehhanismi või määrata ombudsmani, et tagada energiateenuse- ja energiatõhususe lepingutest tulenevate kaebuste tõhus käsitlemine ja vaidluste kohtuväline lahendamine.
8. Liikmesriigid tagavad, et energiatarnijad, jaotusvõrguettevõtjad ja energia jaemüügi ettevõtjad hoiduvad igasugusest tegevusest, mis võib takistada nõudlust energiateenuste või energiatõhususe parandamise meetmete järele ja nende osutamist või takistada kõnealuste teenuste või meetmete turu arengut, sealhulgas hoiduvad nad konkurentide turult tõrjumisest või valitseva turupositsiooni ärakasutamisest.

Artikkel 30

Riiklik energiatõhususe fond, rahastamine ja tehniline tugi

1. Ilma et see piiraks ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist, hõlbustavad liikmesriigid rahastute loomist või juba olemasolevate kasutamist energiatõhususe parandamise meetmete rakendamiseks, et saada maksimaalset kasu eri rahastamisvõimalustest ning toetuste, finantsinstrumentide ja tehnilise abi kombinatsiooni kasutamist.
2. Komisjon abistab liikmesriike vajaduse korral kas otse või finantseerimisasutuste kaudu rahastute ja riikliku, piirkondliku või kohaliku tasandi projektiarenduse abirahastute loomisel, mille eesmärk on suurendada eri sektorite investeringuid energiatõhususse ning kaitsta ja võimestada energiaostuvõimetuid inimesi, **vähekaitstud** tarbijaid, **madala sissetulekuga leibkondades elavaid inimesi** ning **asjakohasel** juhul neid inimesi, kes elavad sotsiaaleluruumides, hõlmates muu hulgas võrdsuse perspektiivi, et kedagi ei jäetaks tähelepanuta.

3. Liikmesriigid võtavad vastu meetmed, millega **edendatakse** energiatõhususega seotud laenutoodete, nagu „rohelised“ hüpoteeklaenuid ja „rohelised“ laenuid, mis on tagatud ja tagamata, **ning tagavad, et neid pakutakse** finantseerimisasutuste poolt laialdaselt ja mittediskrimineerival viisil ning nii, et need oleksid tarbijatele nähtavad ja juurdepääsetavad. Liikmesriigid võtavad meetmeid arvepõhiste ja maksupõhiste finantseerimisskeemide rakendamise soodustamiseks, **võttes arvesse lõike 10 kohaselt esitatud komisjoni juhiseid**. Liikmesriigid tagavad, et pankadele ja muudele finantseerimisasutustele antakse teavet võimaluste kohta, kuidas nad saaksid osaleda energiatõhususe parandamise meetmete rahastamises, sealhulgas näiteks avaliku ja erasektori partnerlusi luues. **Liikmesriigid soodustavad laenu tagamisrahastute loomist energiatõhususe investeringute jaoks.**
4. **Ilma et see piiraks ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist, edendavad liikmesriigid rahalise toetuse kavade loomist, et suurendada energiatõhususe parandamise meetmete kasutuselevõttu individuaalse kütte ja jahutuse ning kaugkütte ja -jahutuse süsteemide põhjaliku remondi korral.**
5. **Liikmesriigid edendavad kohaliku oskusteabe ja tehnilise abi loomist, asjakohastel juhtudel olemasolevate võrgustike ja rajatiste kaudu, et anda nõu parimate tavade kohta seoses kohaliku kaugkütte ja -jahutuse süsinikuheite vähendamise saavutamise, nagu juurdepääs sihtotstarbelisele rahalisele toetusele.**
6. Komisjon hõlbustab parimate tavade vahetamist pädevate riiklike või piirkondlike ametiasutuste ja organite vahel, sealhulgas regulatiivasutuste iga-aastaste kohtumiste, liikmesriikides rakendatavate meetmete kohta teavet andvate avalike andmebaaside ja **riikidevahelise** võrdlemise kaudu.
7. Et kaasata erasektori vahendeid energiatõhususe meetmete ja energia säästmiseks tehtavate renoveerimistöde rahastamisse ja **aidata kaasa liidu energiatõhususe eesmärkide ja käesoleva direktiivi artikli 4 kohaste riiklike panuste saavutamisele ning direktiivi 2010/31/EL eesmärkide saavutamisele**, peab komisjon dialoogi nii avaliku kui ka erasektori finantseerimisasutustega, **samuti asjaomaste konkreetsete sektoritega**, et teha kindlaks **vajadused ja** võimalikud meetmed, mida ta saab võtta.

8. Lõikes 7 osutatud meetmed hõlmavad järgmisi elemente:
- a) kapitaliinvesteeringute mobiliseerimine energiatõhususse, võttes arvesse energiasäästu laiemat mõju;
 - b) *spetsiaalsete energiatõhususe rahastamisvahendite ja finantseerimisasutuste loodavate suuremahuliste rahastamiskavade rakendamise hõlbustamine*;
 - c) paremate energiatõhusust ja finantstulemusi puudutavate andmete tagamine:
 - i) täpsem analüüs, kuidas energiatõhususse investeerimine parandab varade alusväärtust;
 - ii) selliste uuringute toetamine, millega hinnatakse energiatõhususse investeerimisest saadavate mitteenergiaste hüvede rahalist väärtust.
9. Et kaasata erasektori vahendeid energiatõhususe meetmete ja energia säästmiseks tehtavate renoveerimistööde rahastamisse, teevad liikmesriigid käesoleva direktiivi rakendamisel järgmist:
- a) kaaluvad võimalusi kasutada paremini ära artikli 11 kohaseid *energiajuhtimissüsteeme ja energiaauditeid*, et mõjutada otsuste tegemist;
 - b) kasutavad optimaalselt liidu eelarve võimalusi ja vahendeid, mis on välja pakutud algatuses „Arukate hoonete arukas rahastamine ning komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta teatises „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg“.
10. Komisjon esitab 31. detsembriks **2024** liikmesriikidele ja turuosalistele juhised erainvesteeringute soodustamise kohta.
- Juhiste eesmärk on aidata liikmesriikidel ja turuosalistel arendada ja rakendada oma energiatõhususalaseid investeeringuid, *sealhulgas* investeeringuid liidu eri programmidesse, ning neis pakutakse välja asjakohaseid rahastamismehhanisme ja *uuenduslikke rahastamise* lahendusi, kombineerides toetusi, rahastamisvahendeid ja

projektiarendusabi, et laiendada olemasolevaid algatusi ja kasutada liidu *programme* katalüsaatorina erasektori rahastamise võimendamiseks ja ergutamiseks.

11. Liikmesriigid võivad rajada **riikliku** energiatõhususe fondi. Selle fondi eesmärk on rakendada energiatõhususmeetmeid, **et toetada liikmesriike nende riiklike energiatõhususalaste panuste ja artikli 4 lõikes 2 osutatud soovituslike trajektooride täitmisel**. Riikliku energiatõhususe **fondi võib luua sihtotstarbelise fondina juba olemasoleva riikliku kapitaliinvesteeringuid edendava vahendi raames**. Riiklikku energiatõhususe fondi võib rahastada ELi HKSi kohastest ehitus- ja transpordisektori lubatud heitkoguse ühikute enampakkumistest saadavatest tuludest.
12. **Käesoleva artikli lõikes 11 osutatud riiklike energiatõhususe fondide rajamisel loovad liikmesriigid rahastamisvahendid, sealhulgas riiklikud tagatised, et suurendada erainvesteeringute kasutuselevõttu energiatõhususe valdkonnas ning energiatõhususega seotud laenutoodete ja uuenduslike kavade kasutamist, millele on osutatud käesoleva artikli lõikes 3. Riiklik energiatõhususe fond toetab artikli 8 lõike 3 ja artikli 24 kohaste meetmete rakendamist esmajärjekorras energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, madala sissetulekuga leibkondade ja asjakohasel juhul nende inimeste suhtes, kes elavad sotsiaaleluruumides. See toetus hõlmab VKEde energiatõhususe meetmete rahastamist, et võimendada ja käivitada VKEde erarahastamist.**
13. Liikmesriigid võivad lubada avaliku sektori asutustel täita artikli 6 lõikes 1 sätestatud kohustusi aastaste maksetega riiklikku energiatõhususe fondi nende investeeringutega võrdse summa ulatuses, mida nõutakse kõnealuste kohustuste täitmiseks.
14. Liikmesriigid võivad sätestada, et kohustatud isikud saavad täita artikli 8 lõigetes 1 ja 4 sätestatud kohustusi, makstes riiklikku energiatõhususe fondi igal aastal nende investeeringutega võrdse summa, mida nõutakse kõnealuste kohustuste täitmiseks.
15. Liikmesriigid võivad kasutada otsuse nr 406/2009/EÜ alusel määratud iga-aastastest saastekvootidest saadavaid tulusid energiatõhususe parandamise uuenduslikuks rahastamiseks .

16. *Komisjon hindab avaliku sektori vahendite kaudu energiatõhususse investeerimise tulemuslikkust ja tõhusust liidu ja riikide tasandil ning liikmesriikide suutlikkust suurendada energiatõhususe valdkonnas erainvesteeringute kasutuselevõttu, võttes samal ajal arvesse ka riiklikes energia- ja kliimakavades väljendatud avaliku sektori rahastamisvajadusi. Komisjon hindab, kas liidu tasandi energiatõhususe mehhanism, mille eesmärk on pakkuda liidu tagatist, tehnilist abi ja sellega seotud toetusi, et võimaldada rahastamisvahendite rakendamist ning rahastamis- ja toetusskeeme riiklikul tasandil, võiks toetada kulutõhusal viisil liidu energiatõhususe ja kliimaeesmärkide saavutamist, ning teeb asjakohasel juhul ettepaneku sellise mehhanismi loomiseks.*

Selleks esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule 30. märtsiks 2024 aruande, millele lisatakse asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud.

17. *Liikmesriigid esitavad komisjonile hiljemalt 15. märtsiks 2025 ning seejärel määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 kohaselt esitatavate lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete osana ning kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 21 iga kahe aasta tagant järgmised andmed:*

- a) *energiatõhususse tehtud avaliku sektori investeeringute maht ning keskmine võimendustegur, mis on saavutatud energiatõhususe meetmete toetamiseks antud avaliku sektori vahenditega;*
- b) *energiatõhususega seotud laenutoodete maht, eristades seejuures erinevaid tooteid;*
- c) *kui see on asjakohane, energiatõhususe ja parimate tavade kasutuselevõtu suurendamiseks kehtestatud riiklikud rahastamisprogrammid ning energiatõhususe uuenduslikud rahastamiskavad.*

Käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud aruande koostamise hõlbustamiseks loimib komisjon selles lõigus nimetatud nõuded ühisesse vormi, mis on sätestatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 lõike 4 kohaselt vastu võetud rakendusaktides.

18. Lõike 17 punktis b osutatud kohustuse täitmiseks ning ilma et see mõjutaks täiendavaid riiklikke meetmeid, võtavad liikmesriigid arvesse finantseerimisasutuste suhtes ette nähtud kehtivaid avalikustamiskohustusi, mis hõlmavad muu hulgas järgmist:

- a) krediidasutustele kehtestatud avalikustamisreeglid, mis on sätestatud komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2021/2178⁵⁴;*
- b) kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013⁵⁵ artikliga 449a krediidasutustele kehtestatud keskkonna-, sotsiaalsete ja juhtimisriskide avalikustamise nõuded.*

Lõike 17 punktis b osutatud kohustuse täitmiseks energiatõhususega seotud laenuoodete mahtu käsitlevate andmete kogumiseks ja koondamiseks esitab komisjon 15. märtsiks 2024 liikmesriikidele suunised korra kohta, mille alusel riigi tasandil koguda ja koondada laenuoodete mahtu käsitlevaid andmeid ja nendele ligi pääseda.

⁵⁴ Komisjoni 6. juuli 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/2178, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2020/852, täpsustades selliste ettevõtjate keskkonnasäästliku majandustegevuse kohta avalikustatava teabe sisu ja esitusviisi, kelle suhtes kohaldatakse direktiivi 2013/34/EL artiklit 19a või 29a, ja täpsustades kõnealuse avalikustamiskohustuse täitmise meetodikat (ELT L 443, 10.12.2021, lk 9).

⁵⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 575/2013, mis käsitleb krediidasutuste suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid ja millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012 (ELT L 176, 27.6.2013, lk 1).

Artikkel 31

Ümberarvestustegurid ja primaarenergiategurid

1. Energiasäästu võrdlemiseks ja võrreldavatesse ühikutesse ümberarvestamiseks kohaldatakse määruse (EL) 2018/2066 VI lisas sätestatud alumisi kütteväärtusi ja käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud primaarenergiategureid, välja arvatud juhul, kui on õigustatud muude väärtuste või tegurite kasutamine.
2. Primaarenergiategurit kohaldatakse juhul, kui energiasääst arvutatakse primaarenergia põhjal, kasutades lõppenergia tarbimisel põhinevat alt-üles-lähenemisviisi.
3. Elektrienergia kilovatt-tundides saavutatava säästu puhul kohaldavad liikmesriigid saavutatava primaarenergia tarbimise säästu täpseks arvutamiseks koefitsienti. Liikmesriigid kohaldavad vaikekoefitsienti **1,9**, välja arvatud juhul, kui nad kasutavad oma kaalutusõigust, et määrata põhjendatud riigisisestel asjaoludel kindlaks teistsugune koefitsient.
4. Muude energiakandjate säästude puhul kilovatt-tundides (kWh) kohaldavad liikmesriigid koefitsienti, et täpselt arvutada saavutatud primaarenergia sääst.
5. Kui liikmesriigid kehtestavad käesoleva direktiivi kohaselt esitatud vaikeväärtuse koefitsiendi ise, kehtestavad nad selle koefitsiendi läbipaistva meetodika abil, võttes aluseks primaarenergia tarbimist mõjutavad riigisisised, **piirkondlikud või kohalikud** asjaolud. Asjaolud peavad olema põhjendatud ja kontrollitavad ning põhinema objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

6. Oma koefitsiendi kehtestamisel võtavad liikmesriigid arvesse energiaallikate jaotusi, mis sisalduvad nende riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonis, mis esitatakse vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 14 lõikele 2, ning nende järgmises lõimitud riiklikus energia- ja kliimakavas, mis esitatakse vastavalt kõnealuse määruse artiklile 3 ja artiklitele 7–12. Vaikeväärtusest kõrvale kaldudes teatavad liikmesriigid komisjonile nendes ajakohastatud versioonides ja järgnevates kavades koefitsiendi, mida nad kasutavad, koos arvutusmeetodi ja alusandmetega.
7. Hiljemalt 25. detsembriks **2026** ja seejärel iga nelja aasta tagant vaatab komisjon vaadeldud andmete alusel *vaikeväärtused* läbi. Läbivaatamisel võetakse arvesse selle mõju liidu õigusaktidele, näiteks direktiivile 2009/125/EÜ ja määrusele (EL) 2017/1369.

VII PEATÜKK LÕPPSÄTTED

Artikkel 32 *Karistused*

Liikmesriigid kehtestavad karistusnormid, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud liikmesriigi sätete rikkumise korral, ning võtavad vajalikud meetmed, et tagada kõnealuste normide rakendamine. Kehtestatud karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teavitavad komisjoni hiljemalt ... [kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] nimetatud normidest ja meetmetest ning teavitavad teda viivitamata kõigist hilisematest nimetatud norme ja meetmeid mõjutavatest muudatustest.

Artikkel 33 *Delegeeritud õigusaktid*

1. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 34 vastu delegeeritud õigusakte ■ **määruses (EL) 2015/2402 sätestatud** tõhususe ühtlustatud kontrollväärtuste läbivaatamise kohta.
2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 34 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta käesolevat direktiivi, kohandades artiklis 31 ning II, III, V, VIII–XII ja XIV lisas osutatud väärtusi, arvutusmeetodeid, primaarenergia koefitsiendi vaikeväärtusi ja nõudeid tehnika arenguga.
3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 34 käesoleva direktiivi ■ täiendamiseks vastu delegeeritud õigusakte, millega kehtestatakse pärast asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimist ühine liidu kava tema territooriumil asuvate andmekeskuste säästlikkuse hindamiseks. **Komisjon võtab esimese sellise delegeeritud õigusakti vastu hiljemalt 31. detsembril 2023.** Ühises liidu kavas määratakse kindlaks andmekeskuse kestlikkuse näitajad ■ ning sätestatakse **olulised tulemus**näitajad ja nende mõõtmise meetodika.

Artikkel 34

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 33 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast]. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklis 33 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 33 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavastegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 35

Läbivaatamine ja rakendamise jälgimine

1. Seoses energialiidu olukorda käsitleva aruandega, mille komisjon esitab vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklile 35, annab ta aru süsinikuturu toimimise kohta kooskõlas nimetatud määruse artikli 35 lõikega 1 ja lõike 2 punktiga c, võttes arvesse käesoleva direktiivi rakendamise mõju.
2. Komisjon hindab 31. oktoobriks 2025 ja seejärel iga nelja aasta järel olemasolevaid meetmeid, et saavutada kütte- ja jahutussektori energiatõhususe suurendamine ja süsinikuheite vähenemine. Hindamisel võetakse arvesse kõike järgnevat:
 - a) energiatõhususe ja kasvuhoonegaaside heite suundumusi küttes ja jahutuses, sealhulgas kaugküttes ja -jahutuses;
 - b) võetud meetmete omavahelisi seoseid;
 - c) muutusi kütte ja jahutuse energiatõhususes ja kasvuhoonegaaside heites;
 - d) olemasolevaid ja kavandatavaid energiatõhususe poliitikaid ja meetmeid ning kasvuhoonegaaside heite vähendamise poliitikaid ja meetmeid liidu ja liikmesriigi tasandil;
 - e) meetmeid, mille liikmesriigid on esitanud käesoleva direktiivi artikli 25 lõike 1 kohases põhjalikus hindamises ja millest on teatatud vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artikli 17 lõikele 1.

31. oktoobriks 2025 ja seejärel vähemalt iga nelja aasta tagant esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule kõnealuse hindamise kohta aruande, millele lisatakse asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud meetmete võtmiseks, millega tagatakse liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamine.

3. Liikmesriigid esitavad komisjonile igal aastal enne 30. aprilli statistika riigi elektri- ja soojustootmise kohta tõhusast ja vähetõhusast koostootmisest vastavalt II lisas sätestatud üldpõhimõtetele ning võrreldes soojuse ja elektri summaarse tootmisvõimsusega. Samuti esitavad nad aastase statistika koostoodetud soojuse ja elektri tootmisvõimsuste kohta ja koostootmisel kasutatava kütuse kohta, ning kaugkütte ja -soojuse toodangu ja tootmisvõimsuse kohta võrreldes soojuse ja elektri summaarse tootmise ja võimsusega. Liikmeriigid esitavad vastavalt III lisas sätestatud metoodikale saadud statistika koostootmise kohaldamisega saavutatud primaarenergia säästu kohta.
4. Hiljemalt 1. jaanuariks 2021 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mille aluseks on hindamine, mis käsitleb energiatõhususe parandamise võimalust energia muundamisel, transformeerimisel, ülekandel, transpordil ja säilitamisel. Asjakohasel juhul lisatakse aruandele seadusandlikud ettepanekud.
5. Kui muudetakse direktiivi 2009/73/EÜ jaeturgu käsitlevaid sätteid, hindab komisjon 31. detsembriks 2021 sätteid maagaasi tarbimise mõõtmise, arvete esitamise ja tarbijatele antava teabe kohta ning esitab sellekohase aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule, et neid sätteid asjakohasel juhul kohandada direktiivi (EL) 2019/944 vastavate elektrienergiat käsitlevate sätetega, et tugevdada tarbijakaitset ning võimaldada lõpptarbijatel saada sagedamat, selget ja ajakohastatud teavet nende poolt maagaasi tarbimise kohta ja muuta oma energiatarbimist. Võimalikult kiiresti pärast kõnealuse aruande esitamist võtab komisjon asjakohasel juhul vastu seadusandlikud ettepanekud.
6. Hiljemalt 31. oktoobriks 2022 hindab komisjon, kas liit on saavutanud 2020. aasta energiatõhususe põhieesmärgi.
7. Komisjon hindab hiljemalt 28. veebruariks 2027 ja pärast seda iga viie aasta tagant käesoleva direktiivi rakendamist ja esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande.

Hindamine hõlmab järgmist:

- a) hinnatakse käesoleva direktiivi üldist mõjusust ja vajadust kohandada liidu energiatõhususe poliitikat vastavalt Pariisi kokkuleppe eesmärkidele ning võttes arvesse majanduslikku ja innovatsioonialast arengut;
- b) *hinnatakse üksikasjalikult käesoleva direktiivi makromajanduslikku koondmõju, keskendudes mõjule, mis avaldub liidu energiapõhisele, energiahindadele, energiaostuvõimetuse vähendamisele, majanduskasvule, konkurentsivõimele, töökohtade loomisele, liikuvuskuludele ja leibkondade ostujõule;*
- c) hinnatakse artikli 4 lõikes 1 sätestatud liidu 2030. aasta energiatõhususe põhieesmärke, et suurendada neid juhul, kui majanduse või tehnoloogia arengust tuleneb oluline kulude vähenemine või kui on vaja täita liidu 2040. või 2050. aastaks kehtestatud süsinikuheite vähendamise kohustusi või rahvusvahelisi süsinikuheite vähendamise kohustusi;
- d) hinnatakse, kas liikmesriigid peavad jätkama uue aastase säästu saavutamist kooskõlas artikli 8 lõike 1 esimese lõigu *punkti b alapunktiga iv* kümneaastastel ajavahemikel pärast 2030. aastat;
- e) hinnatakse, kas liikmesriigid peavad jätkuvalt tagama, et igal aastal renoveeritakse kooskõlas artikli 6 lõikega 1 vähemalt 3 % avalik-õiguslikele asutustele kuuluvate köetavate ja/või jahutatavate hoonete üldpõrandapinnast, et kõnealuses artiklis sätestatud renoveerimismäära läbi vaadata;
- f) hinnatakse, kas liikmesriigid peavad jätkama kooskõlas artikli 3 lõikega 8 energiasäästu osa saavutamist energiaostuvõimetute inimeste, *vähekaitsstud* tarbijate ja asjakohasel juhul nende inimeste seas, kes elavad sotsiaaleluruumides, kümneaastastel ajavahemikel pärast 2030. aastat;
- g) hinnatakse, kas liikmesriigid peavad jätkama lõppenergia tarbimise vähendamist vastavalt artikli 5 lõikele 1;

h) käesoleva direktiivi mõju majanduskasvu toetamisele, tööstustoodangule, taastuvenergia kasutuselevõtule ja kliimaneutraalsusele ülemineku nimel tehtud jõupingutustele.

Hindamises käsitletakse samuti majanduse elektrifitseerimiseks või vesiniku kasutuselevõtuks tehtud jõupingutuste mõju, sealhulgas seda, kas muudatuste tegemine puhaste taastuvate energiaallikate töötlemisel võiks olla õigustatud, ning pakutakse asjakohasel juhul välja lahendused mis tahes tuvastatud negatiivse mõjuga tegelemiseks.

Aruandele lisatakse ***üksikasjalik hinnang selle kohta, kas käesolevat direktiivi on vaja õigusliku lihtsustamise huvides muuta, ning*** asjakohasel juhul lisatakse aruandele ettepanekud hilisemate meetmete võtmiseks.

8. Komisjon hindab hiljemalt 31. oktoobriks 2032, kas liit on oma 2030. aasta energiatõhususe põhieesmärgi saavutanud.

Artikkel 36

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 1, 2 ja 3, artikli 4 lõigete 1-4, artikli 4 lõike 5 esimese, teise, neljanda, viienda ja kuuenda lõigu, artikli 4 lõigete 6 ja 7, artiklite 5-11, artikli 12 lõigete 2-5, artiklite 21-25, artikli 26 lõigete 1, 2 ja 4-14, artikli 27, artikli 28 lõigete 1-5, artiklite 29-32 ning I, III-VII, X, XI ja XV lisa täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... ***[kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva]***.

Liikmesriigid jõustavad artikli 4 lõike 5 kolmanda lõigu, artikli 12 lõike 1, artikli 26 lõike 3 ja artikli 28 lõike 6 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid nimetatud sätetes osutatud kuupäevadeks. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste normide teksti.

Artikkel 37

Määruse (EL) 2023/955 muutmine

Määruse (EL) 2023/955 artikli 2 punkt 1 asendatakse järgmisega:

„1) „energiaostuvõimetus“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/... artikli 2 punktis 52 määratletud energiaostuvõimetus⁺.*

“

- * Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... direktiiv (EL) 2023/..., milles käsitletakse energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L ..., ..., ...).

⁺ Väljaannete talitus: Väljaannete talitus: palun sisestada teksti dokumendis PE-CONS 15/23 (2021/0203(COD)) sisalduva direktiivi number ning esitada joonealuses märkuses kõnealuse direktiivi kuupäev, number, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

Artikkel 38

Kehtetuks tunnistamine

Direktiiv 2012/27/EL, mida on muudetud XVI lisa A osas osutatud õigusaktidega, tunnistatakse kehtetuks alates ... [kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva pluss üks päev], ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi, mis on seotud XVI lisa B osas osutatud direktiivide liikmesriigi õigusesse ülevõtmise tähtpäevadega.

Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile ning neid loetakse vastavalt XVII lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 39

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikleid 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ja 20 ning II, VIII, IX, XII, XIII ja XIV lisasid kohaldatakse alates ... [kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva pluss üks päev].

Artiklit 37 kohaldatakse alates ... [kuupäevast, mil hakatakse kohaldama määrust (EL) 2023/955.

Artikkel 40
Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

...

Euroopa Parlamendi nimel

Nõukogu nimel

president

eesistuja

I lisa

LIIKMESRIIKIDE PANUSED LIIDU 2030. AASTA ENERGIA LÕPPTARBIMISE JA/VÕI PRIMAARENERGIA TARBIMISE ENERGIATÕHUSUSEESMÄRKIDE SAAVUTAMISSE

1. Liikmesriikide panused arvutatakse järgmise soovitusliku valemi alusel:

$$FEC_{C_{2030}} = C_{EU}(1 - Target) FEC_{B_{2030}}$$

$$PEC_{C_{2030}} = C_{EU}(1 - Target) PEC_{B_{2030}}$$

milles C_{EU} on parandustegur, Target on konkreetse liikmesriigi sihttase ning $FEC_{B_{2030}}$ ja $PEC_{B_{2030}}$ vastavad 2030. aasta jaoks võrdlusalusena kasutatud 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumile.

2. Järgmine soovituslik valem esindab objektiivseid kriteeriume, mis kajastavad artikli 4 lõike 3 punkti d alapunktides i–iv loetletud tegureid, mille abil määratletakse konkreetse liikmesriigi sihttase protsentides sihttasemest (Target) ja millel on valemis võrdne kaal (0,25):
- varajastest meetmetest sõltuv** panus („ $F_{early-action}$ “);
 - panus, mis sõltub SKPst elaniku kohta („ F_{wealth} “);
 - energiamahukusest sõltuv panus („ $F_{intensity}$ “);
 - kulutõhusa energiasäästu potentsiaalset sõltuv panus („ $F_{potential}$ “).

3. $F_{early-action}$ arvutatakse iga liikmesriigi puhul kui riigi energiasäästu tulemus ning energiamahukuse paranemine, mille iga liikmesriik saavutas. Iga liikmesriigi energiasäästu summa arvutamise aluseks võetakse energiatarbimise vähenemise (naftaekvivalenttonnides) suhe liidu energiatarbimise vähenemisse kolmeaastase ajavahemiku 2007–2009 keskmise ja kolmeaastase ajavahemiku 2017–2019 keskmise vahel. Iga liikmesriigi energiamahukuse paranemise arvutamise aluseks võetakse energiamahukuse vähenemise (naftaekvivalenttonni euro kohta) suhe liidu energiamahukuse vähenemisse kolmeaastase ajavahemiku 2007–2009 keskmise ja kolmeaastase ajavahemiku 2017–2019 keskmise vahel.
4. F_{wealth} arvutatakse iga liikmesriigi jaoks selle liikmesriigi kolme aasta keskmise Eurostati indeksi „reaalne SKP elaniku kohta“ suhtena liidu kolmeaastase ajavahemiku 2017–2019 keskmisesse, väljendatuna ostujõu pariteetides (PPP).
5. $F_{intensity}$ arvutatakse iga liikmesriigi kohta tema kolme aasta keskmise energiamahukuse indeksi (lõppenergia või primaarenergia tarbimise suhe reaalsesse SKPsse, mis on väljendatud ostujõu pariteetides) suhtena liidu kolmeaastase ajavahemiku 2017–2019 keskmisesse.
6. $F_{potential}$ arvutatakse iga liikmesriigi kohta lõpp- või primaarenergia säästu alusel stsenaariumi PRIMES MIX 55% kohaselt 2030. aastaks. Energiasäästud on väljendatud 2020. aasta ELi võrdlusstsenaariumi 2030. aasta prognooside suhtes.
7. Iga punkti 2 alapunktides a–d sätestatud kriteeriumi puhul kohaldatakse alumist ja ülemist piirmäära. **Tegurite F_{wealth} , $F_{intensity}$ ja $F_{potential}$ taseme piirmääradeks on 50% ja 150% liidu keskmisest tasemest antud teguri puhul. Teguri $F_{early-action}$ taseme piirmääradeks on 50% ja 100% liidu keskmisest tasemest.**
8. Tegurite arvutamiseks kasutatavate sisendandmete allikaks on Eurostat, kui ei ole märgitud teisiti.
9. Summaarne tegur F_{total} arvutatakse kõigi nelja teguri ($F_{early-action}$, F_{wealth} , $F_{intensity}$ ja $F_{potential}$) kaalutud summana. Seejärel arvutatakse sihttase summaarse teguri F_{total} ja liidu sihttaseme korrutisena.

10. **Komisjon arvutab** primaar- ja lõppenergia parandusteguri C_{EU} , **mida** kohaldatakse, et **kohandada** kõigi liikmesriikide panuste **summa**, mis saadi **valemi kasutamise tulemuste** alusel, **vastavaks liidu** 2030. aasta primaar- ja lõppenergia tarbimise eesmärkidele. Tegur C_{EU} on kõigi liikmesriikide jaoks sama.
-

II lisa

KOOSTOODETAVA ELEKTRIENERGIA ARVUTAMISE ÜLDPÕHIMÕTTED

I osa

Üldpõhimõtted

Soojus- ja elektrienergia koostootmisel saadava elektrienergia arvutamisel tuleb lähtuda tootmiseseadme normaaltingimustel kasutamise oodatavatest või tegeliku talitluse väärtustest. Mikrokoostootmiseseadmete puhul võivad arvutuse aluseks olla tõendatud väärtused.

- 1) Soojus- ja elektrienergia koostootmisel toodetav elektrienergia tähendab seadme summaarset elektrienergia aastatoodangut, mida mõõdetakse generaatorite väljundklemmidel, juhul kui on täidetud järgmised tingimused:
 - a) koostootmiseseadmete tüüpidel (2), (4), (5), (6), (7) ja (8), millele on osutatud II osas ning mille üldkasutegur aastas on liikmesriikide poolt kindlaks määratud tasemel vähemalt 75%.
 - b) koostootmiseseadmete tüüpidel (1) ja (3), millele on osutatud II osas ning mille üldkasutegur aastas on liikmesriikide poolt kindlaks määratud tasemel vähemalt 80%.
- 2) Koostootmiseseadmetel, mille üldkasutegur aastas on väiksem kui punkti 1 alapunktis a sätestatud väärtus, nimelt II osas osutatud koostootmiseseadmete tüübid (2), (4), (5), (6), (7) ja (8), või sellistel, mille üldkasutegur aastas on väiksem kui punkti 1 alapunktis b sätestatud väärtus, nimelt II osas osutatud koostootmiseseadmete tüübid (1) ja (3), arvutatakse koostootmisel saadav elektrienergia järgmise valemiga:

$$E_{\text{CHP}} = H_{\text{CHP}} * C$$

kus

E_{CPH} on soojus- ja elektrienergia koostootmisel toodetud elektrienergia kogus,

C on elektrienergia ja soojusenergia suhtarv.

H_{CHP} on koostootmisel saadava kasuliku soojuse kogus (see on summaarne soojustoodang, millest on lahutatud eraldi kateldes toodetud soojus või aurugeneraatorist enne turbiini saadud vaheltvõtuauru soojus).

Koostootmisel saadava elektrienergia arvutamisel lähtutakse elektrienergia ja soojusenergia tegelikust suhtarvust. Kui koostootmiseseadme elektrienergia ja soojusenergia tegelik suhe ei ole teada, võib eeldusel, et arvutuslik koostoodetud elektrienergia on seadme summaarsest elektrienergia toodangust väiksem või sellega võrdne, kasutada II osas osutatud seadmetüüpide (1), (2), (3), (4) ja (5) puhul statistiliseks aruandluseks järgmisi vaikeväärtusi:

Seadme tüüp	Elektri- ja soojusenergia suhte C vaikeväärtus
Kombineeritud tsükli ja soojuse tagastamisega gaasiturbiin	0,95
Vasturõhuaauruturbiin	0,45
Vaheltvõtuauru-kondensatsiooniturbiin	0,45
Soojuse tagastamisega gaasiturbiin	0,55
Sisepõlemismootor	0,75

Kui liikmesriigis võetakse kasutusele elektrienergia ja soojusenergia suhte vaikeväärtused II osas osutatud seadmetüüpide (6), (7), (8), (9), (10) ja (11) puhul, siis tuleb need vaikeväärtused avaldada ja teatada komisjonile.

- 3) Kui osa koostootmisprotsessis kasutatava kütuse energiasaldusest muundub kemikaalideks ja läheb taas ringlusse, tuleb see osa kasutatavast kütusest lahutada enne punktides (1) ja (2) kasutatud üldkasuteguri arvutust.
- 4) Liikmesriik võib konkreetse seadme talitlusandmete põhjal määrata elektrienergia ja soojusenergia suhte elektrienergia ja kasuliku soojusenergia suhtena, kui koostootmisseade töötab koostootmisrežiimil väiksema võimsusega.
- 5) Liikmesriik võib punktidega (1) ja (2) kooskõlas olevates arvutustes kasutada muid kui aastaseid aruandeperioode

II osa

Käesoleva direktiiviga hõlmatud koostootmistehnoloogia

- 1) Kombineeritud tsükli ja soojuse tagastamisega gaasiturbiin
- 2) Vasturõhuaauruturbiin
- 3) Vaheltvõtuauru-kondensatsiooniturbiin
- 4) Soojuse tagastamisega gaasiturbiin
- 5) Sisepõlemismootor
- 6) Mikroturbiinid
- 7) Stirling-mootorid
- 8) Kütuseelemendid
- 9) Aurumasinad
- 10) Orgaanilised Rankine'i ringprotsessid
- 11) Iga muud tüüpi tehnoloogia või kombinatsioon, mis hõlmab koostootmist.

Liikmesriik kasutab koostootmisest saadava elektrienergia arvutamise üldpõhimõtete rakendamisel ja kohaldamisel komisjoni otsusega 2008/952/EÜ⁵⁶ kehtestatud üksikasjalikke suuniseid.

⁵⁶ Komisjoni 19. novembri 2008. aasta otsus 2008/952/EÜ, millega kehtestatakse üksikasjalikud suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/8/EÜ II lisa rakendamiseks ja kohaldamiseks (ELT L 338, 17.12.2008, lk 55).

III lisa

KOOSTOOTMISPROTSESSI KASUTEGURI MÄÄRAMISE METOODIKA

Koostootmise tõhususe ja primaarenergia säästu arvutamisel lähtutakse tootmiseseadme normaaltingimustel kasutamise oodatavast või tegelikust talitlusest.

a) Tõhus koostootmine

Käesoleva direktiivi kohaldamisel vastab tõhus koostootmine järgmistele kriteeriumidele:

- koostootmine koostootmiseseadmes annab kooskõlas punktiga b arvatuna vähemalt 10% primaarenergia säästu, võrreldes soojus- ja elektrienergia eraldi tootmise viiteväärtustega;
- kui koostootmine väikekoostootmiseseadmes või mikrokoostootmiseseadmes tagab primaarenergia säästu, võib selle lugeda tõhusaks koostootmiseks;
- ***koostootmiseseadmete puhul, mis on ehitatud või oluliselt remonditud pärast käesoleva lisa ülevõtmist***: fossiilkütustel töötava koostootmise süsinikdioksiidi otseheide on väiksem kui 270 g CO₂ ühe kWh koostootmisest saadud energia kohta (sealhulgas küte/jahutus, elektrienergia ja mehaaniline energia);
- ***koostootmiseseadmete puhul, mida käitatakse enne ... [käesoleva direktiivi jõustumine], võib teha sellest nõudest erandi kuni 1. jaanuarini 2034, eeldusel et nende puhul on kavas heidet järkjärguliselt vähendada, et saavutada 1. jaanuariks 2034 piirmäär, mis on väiksem kui 270 g CO₂ ühe kWh kohta, ning sellest kavatsusest on teavitatud asjaomaseid ettevõtteid ja pädevaid asutusi.***

- Kui koostootmisüksus ehitatakse või oluliselt renoveeritakse, tagavad liikmesriigid, et olemasolevates soojusallikates ei suurendata muude fossiilkütuste kui maagaasi kasutamist võrreldes viimase kolme täisvõimsusel töötamise kalendriaasta keskmise aastase tarbimisega enne renoveerimist ning et selles süsteemis ei kasutata üheski uues soojusallikas muid fossiilkütuseid kui maagaas.

b) Primaarenergia säästu arvutamine

II lisa kohaselt määratletud koostootmisel saavutatud primaarenergia sääst arvutatakse järgmise valemiga:

$$PES = \left(1 - \frac{1}{\frac{CHPH_{\eta}}{RefH_{\eta}} + \frac{CHPE_{\eta}}{RefE_{\eta}}} \right) \times 100 \%$$

milles:

PES on primaarenergia sääst;

CHP H_{η} on koostootmise kasuliku soojuse kasutegur, mis on määratletud kui aastane kasuliku soojuse toodang jagatuna kogu kasuliku soojus- ja elektrienergia koostootmiseks kulunud kütuseenergiaga;

Ref H_{η} on soojuse eraldi tootmise viiteväärtus;

CHP E_{η} on koostoodetud elektrienergia kasutegur, mis on määratletud kui aastas koostoodetud elektrienergia kogus jagatuna kogu kasuliku soojus- ja elektrienergia koostootmiseks kulunud kütuseenergiaga. Kui koostootmiseseade toodab mehaanilist energiat, siis võib aasta jooksul koostoodetud elektrienergia kogust suurendada täiendava komponendi võrra, mis väljendab nimetatud mehhaanilise energiaga võrdset elektrienergia kogust. Kõnealune täiendav kogus ei anna õigust päritolutunnistusele vastavalt artikli 26 lõikele 13;

Ref E_{η} on elektrienergia eraldi tootmise viiteväärtus.

c) **Energiasäästu arvutamine alternatiivsete arvutusmeetoditega**

Liikmesriik võib arvutada soojus- ja elektrienergia ning mehaanilise energia tootmisest saadud primaarenergia säästu vastavalt allpool esitatule, kasutamata protsessis eraldi toodetud soojus- ja elektrienergia koguste mahaarvamiseks II lisa. Sellist tootmist võib pidada tõhusaks koostootmiseks juhul, kui see vastab käesoleva lisa punktis a sätestatud tõhususe kriteeriumidele, ning koostootmiseseadmete puhul, mille elektritootmise võimsus on suurem kui 25 MW ja üldkasutegur on üle 70%. Päritolutunnistuse andmiseks ja statistika eesmärgil tuleb sellisel koostootmisel toodetud elektrienergia kogus määrata vastavalt II lisale.

Kui protsessis saavutatud primaarenergia sääst arvutatakse alternatiivse arvutusmeetodiga, arvutatakse primaarenergia sääst käesoleva lisa punktis b esitatud valemiga, pannes „CHP $H\eta$ “ asemele „ $H\eta$ “ ning „CHP $E\eta$ “ asemele „ $E\eta$ “, milles:

$H\eta$ on protsessi soojuslik kasutegur, mis on määratletud kui aastane soojustoodang, mis on jagatud kogu soojus- ja elektrienergia tootmiseks kulunud kütusekogusega;

$E\eta$ on protsessi elektriline kasutegur, mis on määratletud kui aastane elektritoodang, mis on jagatud kogu soojus- ja elektrienergia tootmiseks kulunud kütusekogusega. Kui koostootmisüksus toodab mehaanilist energiat, siis võib aasta jooksul koostoodetud elektrienergia kogust suurendada täiendava liikmega, mis väljendab nimetatud mehhaanilise energiaga võrdset elektrienergia kogust. Kõnealune täiendav liige ei anna õigust päritolutunnistuse andmiseks vastavalt artikli 26 lõikele 13.

Liikmesriik võib käesoleva lisa punktidega b ja c kooskõlas olevates arvutustes kasutada muid kui aastaseid aruandeperioode

Mikrokoostootmiseseadmete kasutamisel säästetava primaarenergia arvutamise aluseks võib kasutada tõendatud väärtusi.

d) Soojus- ja elektrienergia eraldi tootmise kasuteguri kontrollväärtused

Kasuteguri ühtlustatud kontrollväärtused kujutavad endast väärtuste maatriksit, milles on esitatud asjaomaste tegurite, nagu ehitusaasta ja kütuse liigi puhul kehtivad väärtused, ning need tuginevad hästi dokumenteeritud analüüsile, milles võetakse muu hulgas arvesse reaalses tingimustes käitamise andmeid, kütusesegu ja kliimatingimusi, samuti rakendatavat koostootmistehnoloogiat.

Soojus- ja elektrienergia eraldi tootmise kasuteguri kontrollväärtused, mis esinevad punktis b esitatud valemis, võimaldavad arvutada, kui tõhus on soojusenergia ja elektrienergia eraldi tootmine, mis kavatakse asendada koostootmisega.

Kasuteguri kontrollväärtused arvutatakse vastavalt järgmistele põhimõtetele:

- i) koostootmisseadmete puhul lähtutakse võrdlusel elektri eraldi tootmisega põhimõttest, et võrreldakse samu kütusekategoriaid;
- ii) iga koostootmisseadet võrreldakse parima võimaliku ja majanduslikult põhjendatud soojus- ja elektrienergia eraldi tootmise tehnoloogiaga, mis on turul koostootmisseadme ehitamisaastal;
- iii) üle kümne aasta vanuste koostootmisseadmete kasuteguri kontrollväärtused määratakse kindlaks kümme aastat vanade seadmete kontrollväärtuste järgi;
- iv) elektri ja soojuse eraldi tootmise kasuteguri kontrollväärtused kajastavad liikmesriikide kliimaerinevusi.

IV lisa

AVALIKU SEKTORI HANGETE ENERGIATÕHUSUSE NÕUDED

Avalike hangete ja kontsessioonide väljavalimismenetlustes tegutsevad tooteid, teenuseid, hooneid ja töid ostvad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad järgmiselt:

- a) kui toode on hõlmatud määruse (EL) 2017/1369 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktiga, direktiivi 2010/30/EL või sellega seotud komisjoni rakendusdirektiiviga, ostavad nad üksnes selliseid tooteid, mis vastavad selle määruse artikli 7 lõikes 2 sätestatud kriteeriumidele;
- b) kui toode, mis ei ole punktis a osutatud toode, on hõlmatud direktiivi 2009/125/EÜ kohase rakendusmeetmega, ostavad nad üksnes selliseid tooteid, mis vastavad kõnealuse rakendusmeetmega ette nähtud energiatõhususe kriteeriumidele;
- c) kui toode või teenus on hõlmatud liidu keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumidega või ***olemasolevate samaväärsete riiklike kriteeriumidega***, mis on seotud toote või teenuse energiatõhususega, teevad nad kõik endast oleneva, et osta ainult selliseid tooteid ja teenuseid, mis vastavad vähemalt neile tehnilistele kirjeldustele, mis on kesksel tasandil kehtestatud asjaomastes liidu keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumides ***või olemasolevates samaväärsetes riiklikes kriteeriumides***, sealhulgas kriteeriumides andmekeskuste, serveriruumide ja pilveteenuste, teevalgustuse ja liiklussignaalide ning arvutite, monitoride, tahvelarvutite ja nutitelefonide jaoks;
- d) ostavad üksnes selliseid rehve, mis vastavad määruses (EL) 2020/740 määratletud kõrgeima kütusesäästlikkuse klassi kriteeriumidele, kusjuures see ei takista riigiasutustel ostmast rehve, mis vastavad kõrgeimale märghaardumise klassile ja välise veeremismüra klassile, kui see on vajalik ohutuse või rahvatervisega seotud põhjustel;

- e) nõuavad teeninduslepingute sõlmimiseks esitatavates pakkumiskutsetes, et teenuseosutaja kasutaks kõnealuse teenuse pakkumisel üksnes selliseid tooteid, mis vastavad punktidele a, b ja d. Sellist nõuet kohaldatakse ainult uutele toodetele, mille teenuseosutajad on ostnud osaliselt või täielikult kõnealuse teenuse osutamise eesmärgil;
- f) ostavad selliseid hooneid, mis vastavad vähemalt **liginullenergiahoone tasemele**, või sõlmivad nende kohta uusi rendilepinguid, **ilma et see piiraks** käesoleva direktiivi artikli 6 kohaldamist, välja arvatud juhul, kui ostu eesmärgiks on:
- i) ette võtta põhjalik renoveerimine või lammutamine;
 - ii) avaliku sektori asutuse puhul kavatsus hoone edasi müüa ilma seda avaliku asutuse enda tarbeks kasutamata või
 - iii) hoone ametliku kaitse alla võtmine teatava keskkonna osana või hoone enda spetsiifilise arhitektuurilise või ajaloolise väärtuse tõttu.

Käesoleva lisa punktis f sätestatud nõuete täitmist kontrollitakse direktiivi 2010/31/EL artiklis 11 osutatud energiamärgiste alusel.

V lisa

ENERGIATÕHUSUSKOHUSTUSTE SÜSTEEMIDE VÕI ARTIKLITE 8, 9 JA 10 NING ARTIKLI 30 LÕIKE 14 KOHALELT VÕETAVATE MUUDE POLIITIKAMEETMETE MÕJU ARVUTAMISE ÜHISMEETODID JA - PÕHIMÕTTED

1. Meetodid, mille järgi arvutatakse muu kui maksustamismeetmetest tulenev energiasääst artiklite 8, 9 ja 10 ning artikli 30 lõike 14 kohaldamiseks

Kohustatud, osalevad või volitatud isikud või avaliku sektori rakendusasutused võivad kasutada järgmisi energiasäästu arvutamise meetodeid:

- a) eeldatav sääst, võttes aluseks varasemaid energiatõhususe parandamise alaseid sõltumatult jälgitud tulemusi samalaadsetes käitistes. Üldine lähenemisviis on eelhindamine;
- b) mõõdetud sääst, mille puhul meetme või meetmepaketi kasutuselevõtul saavutatav sääst määratakse tegeliku energiatarbimise registreerimise teel, võttes vajalikul määral arvesse selliseid tarbimist mõjutada võivaid tegureid nagu täiendavus, kasutatavus, tootmistase ja ilm. Üldine lähenemisviis on järeelhindamine;
- c) suhteline sääst, mille puhul kasutatakse hinnangulisi tehnilisi andmeid. Seda lähenemisviisi võib kasutada üksnes juhul, kui usaldusväärsete mõõtmisandmete saamine konkreetse käitise puhul on keeruline või ebaproportsionaalselt kallis, näiteks kui kompressor või elektrimootor asendatakse sellisega, millel on teistsugune energiatarbimine (kWh) kui sellel, mille säästu on sõltumatult mõõtnud või hinnanud riiklikult kehtestatud meetodite ja võrdlusaluste alusel kvalifitseeritud või akrediteeritud eksperdid, kes on kohustatud, osalevatest või volitatud isikutest sõltumatud;

d) *arvutades artikli 8 lõike 3 kohaldamisel energiasäästu, mida saab arvestada sellest artiklist tuleneva kohustuse täitmiseks, võivad liikmesriigid lähtuda energიაostuvõimetute inimeste, vähekaitsitud tarbijate, madala sissetulekuga leibkondades elavate isikute ja asjakohasel juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste energiasäästu hinnangulisel arvestamisel hinnangulistest tehnilistest andmetest, mis põhinevad standarditud kasutus- ja soojusmugavustingimustel või -parameetritel, näiteks riiklikes ehituseeskirjades kindlaks määratud parameetritel. Sellest, kuidas hoonetes võetavate meetmete puhul mugavust käsitatakse, peaksid liikmesriigid komisjonile teatama koos selgitustega, mis esitatakse arvutusmetoodika kohta.*

e) küsitluste alusel määratud sääst, mille puhul määratakse kindlaks tarbijate reaktsioon nõustamisele, teavituskampaaniatele, märgistamis- ja sertifitseerimissüsteemidele või arukate arvestite kasutuselevõtule. Seda lähenemisviisi kasutatakse üksnes tarbijakäitumise muutumisest tuleneva säästu puhul. Seda ei tohi kasutada füüsiliste meetmete paigaldamisest tuleneva säästu suhtes.

2. Energiatõhususmeetmest saadava energiasäästu kindlaksmääramisel artiklite 8, 9 ja 10 ning artikli 30 lõike 14 kohaldamiseks järgitakse järgmisi põhimõtteid:

- a) liikmesriigid tõendavad, et **uue või olemasoleva poliitikameetme üks eesmärke** on artikli 8 lõike 1 kohase lõppkasutuse energiasäästu **saavutamine**, ning esitavad tõendid ja dokumendid selle kohta, et energiasäästu põhjustab poliitiline meede, sealhulgas vabatahtlikud kokkulepped;
- b) näidatakse, et selline sääst on saadud lisaks säästule, mis oleks saadud igal juhul ilma kohustatud, osalevate või volitatud isikute tegevuseta või avaliku sektori rakendusasutuste tööta. Selleks et teha kindlaks, milline sääst on täiendav sääst, hindavad liikmesriigid, kuidas energiatarbimine ja -nõudlus muutuks, kui kõnealust poliitikameedet ei võetaks, võttes arvesse vähemalt järgmisi tegureid: energiatarbimise suundumused, tarbijate käitumise muutumine, tehnika areng ning muudest liidu ja liikmesriigi tasandil võetud meetmetest tulenevad muutused;

- c) sääst, mis tuleneb liidu siduva õiguse rakendamisest, loetakse säästuks, mis oleks saadud igal juhul, ja seega ei saa seda teatada artikli 8 lõike 1 kohase energiasäästuna. Erandina kõnealuselt nõudest võib olemasolevate hoonete renoveerimisega saavutatud säästu, ***sealhulgas säästu, mis tuleneb energiatõhususe miinimumstandardite hoonetes rakendamisest kooskõlas direktiiviga 2010/31/EL***, teatada artikli 8 lõike 1 kohase energiasäästuna, tingimusel et on järgitud käesoleva lisa punkti 3 alapunktis h osutatud olulisuse kriteeriumi. Artiklite 5 ja 6 kohaseid avaliku sektori energiatõhususe parandamise meetmeid võib võtta arvesse artikli 8 lõike 1 kohase energiasäästukohustuse täitmisel, kui need toovad kaasa kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava lõppkasutuse energiasäästu. Energiasäästu arvutamine peab vastama käesolevale lisale;
- d) ***ELi toimimise lepingu artikli 122 kohaste hädaolukorra määruste alusel võetud energiatõhususe parandamise meetmete rakendamisest tulenevat kumulatiivset energiasäästu võib deklareerida artikli 8 lõike 1 kohasel eesmärgil, eeldusel et selle tulemuseks on kontrollitav ja mõõdetav või hinnatav kumulatiivne energiasääst, välja arvatud vähendamis- või piiramismeetmete tulemusel saadud energiasääst;***
- e) määruse (EL) 2018/842 kohaselt võetavaid meetmeid võib pidada oluliseks, aga liikmesriikidel tuleb tõendada, et need toovad kaasa kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava lõppkasutuse energiasäästu. Energiasäästu arvutamine peab vastama käesolevale lisale;

- f) liikmesriigid **võtavad kumulatiivset** energiasäästu arvesse **üksnes** siis, kui see on saadud poliitikameetmete kaudu sektorites **või käitistes, mis on hõlmatud direktiivi 2003/87/EÜ IVa peatükiga, kui need tulenevad käesoleva direktiivi artikli 9 või 10 rakendamisest või lähevad kaugemale nende direktiividega sätestatud nõuetest või meetmetest, mis on seotud direktiiviga 2003/87/EÜ lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamisega. Liikmesriigid tõendavad, et poliitikameetmete tulemuseks on kontrollitav ja mõõdetav või hinnatav kumulatiivne energiasääst. Energiasäästu arvutamine peab vastama käesolevale lisale.** Kui üksus on riiklike energiatõhususkohustuste süsteemi poolt kohustatud isik käesoleva direktiivi artikli 9 ja ELi hoonetesektori ja maanteetranspordi sektori HKSi kohaselt direktiivi 2003/87/EÜ IVa peatüki kohaselt, siis tagatakse seire- ja tõendamissüsteemiga, et süsiniku edasikantav hind kütuse tarbimiseks väljastamisel vastavalt sellele peatükile võetakse arvesse selle üksuse energiasäästumeetmete energiasäästude arvutamisel ja nendest teatamisel;
- g) arvesse võib säästu võtta üksnes siis, kui see ületab järgmist:
- i) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/631⁵⁷ rakendamise tõttu uutele sõiduautodele ja uutele väikestele tarbesõidukitele kehtivad liidu heitenormid; liikmesriigid peavad esitama **põhjused**, oma eeldused ja arvutusmeetodid, millega nad näitavad täiendavust võrreldes liidu uute sõidukite süsinikuheite nõuetega;
 - ii) direktiivi 2009/125/EÜ rakendusmeetmete rakendamise järel teatavate energiamõjuga toodete turult eemaldamise liidu nõuded. liikmesriigid peavad esitama tõendid, oma eeldused ja arvutusmeetodid, millega nad näitavad säästu täiendavust;

⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrus (EL) 2019/631, millega kehtestatakse uute sõiduautode ja uute väikeste tarbesõidukite CO₂-heite normid ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 443/2009 ja (EL) nr 510/2011 (ELT L 111, 25.4.2019, lk 13).

- h) lubatud on poliitikameetmed, mille eesmärk on edendada suurema energiatõhususe tasemega tooteid, seadmeid, transpordisüsteeme, sõidukeid ja kütuseid, hooneid ja ehitusdetalle, protsesse või turgusid, välja arvatud **järgmiste poliitikameetmete puhul:**
- i) fossiilkütuste otsepõletamisega seotud poliitikameetmed, mida rakendatakse **alates 1. jaanuarist 2026, ning**
 - ii) **poliitikameetmed, millega toetatakse fossiilkütuste tehnoloogiate kasutamist eluhoonetes alates 1. jaanuarist 2026;**
- i) energiasäästu, mis tuleneb **alates 1. jaanuarist 2024 rakendatud** poliitikameetmetest seoses fossiilkütuste otsepõletamisega toodetes, seadmetes, transpordisüsteemides, sõidukites, hoonetes või ehitustöodes, ei võeta **artikli 8 lõike 1 punkti b** kohase energiasäästukohustuse täitmisel. **Tehnoloogiate kombineerimist edendavate poliitikameetmete puhul ei ole fossiilkütuste põletamise tehnoloogiaga seotud energiasääst kõlblik** alates 1. jaanuarist 2024;
- j) **erandina punktist i võib ajavahemiku puhul 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2030 energiasäästu, mis tuleneb fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia abil selliste tööstussektori energiamahukate ettevõtete energiatõhususe suurendamisest, arvestada energiasäästuna üksnes artikli 8 lõike 1 punkti b ja c kohaldamisel järgmistel tingimusel:**
- i) **ettevõtte on teinud vastavalt artikli 11 lõikele 2 ja rakenduskavale energiaauditi, mis hõlmab järgmist:**
 - **ülevaade kõikidest kulutõhusatest energiatõhususmeetmetest, mille tasuvusaeg on liikmesriigi esitatud lihtsast tasuvusaja arvestamise metoodikast lähtudes kuni viis aastat,**

- *kõikide soovitatud energiatõhususmeetmete, mille tasuvusaeg on kuni viis aastat, rakendamise ajavahemik,*
 - *soovitatud energiatõhususmeetmetest tuleneva eeldatava energiasäästu kalkulatsioon ning*
 - *energiatõhususmeetmed, mis on seotud fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogiaga, koos asjaomase teabega, mis on vajalik:*
 - > *tõendamaks, et kindlaks määratud meede ei suurenda kütise jaoks vajalikku energiat või selle võimsust,*
 - > *põhjendamaks asjaolu, et muul kui fossiilkütustel põhineva kestliku tehnoloogia kasutuselevõtt ei ole tehniliselt teostatav,*
 - > *näitamaks, et fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia on kooskõlas kõige ajakohasemate asjaomaste liidu heitenorme käsitlevate õigusaktidega ning hoiab ära tehnoloogia seotuse efekti, tagades tulevase ühilduvuse kliimaneutraalsete alternatiivsete mittefossiilsete kütuste ja tehnoloogialahendustega;*
- ii) *fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia kasutamise jätkamine on energiatarbimise vähendamiseks kasutatav energiatõhususmeede, mille tasuvusaeg on liikmesriigi esitatud lihtsast tasuvusaja arvestamise meetodikast lähtudes kuni viis aastat, mida on soovitatud artikli 11 lõike 2 kohase energiaauditi tulemusena ning mis on lisatud rakenduskavasse;*
- iii) *fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia kasutamine on kooskõlas kõige ajakohasemate asjaomaste liidu heitenorme käsitlevate õigusaktidega, see ei põhjusta tehnoloogia seotuse efekti ning selle puhul on tagatud tulevane ühilduvus kliimaneutraalsete alternatiivsete kütuste ja tehnoloogialahendustega;*
- iv) *fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia kasutamine ettevõttes ei põhjusta energiatarbimise kasvu ega suurenda kütise võimsust kõnealuses ettevõttes;*

- v) *esitatakse tõendid selle kohta, et alternatiivse kestliku mittefossiilse kütuse kasutamine ei ole tehniliselt teostatav;*
- vi) *fossiilkütuste otsese põletamise tehnoloogia kasutamisega kaasneb kontrollitav ja mõõdetav või hinnatav lõppkasutuse energiasääst, mis on arvatud kooskõlas käesoleva lisaga;*
- vii) *tõendid avaldatakse veebisaidi või tehakse avalikult kättesaadavaks kõigile huvitatud kodanikele;*
- k) hoonete välispinnal või sees väikesemahuliste taastuenergia tehnoloogiate kasutuselevõtmise edendamise meetmeid võib võtta arvesse artikli 8 lõike 1 kohaselt nõutava energiasäästu saavutamisel, kui need toovad kaasa kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava lõppkasutuse energiasäästu. Energiasäästu arvutamine peab vastama käesolevale lisale;
- l) päikesesoojuse tehnoloogiate kasutuselevõtmise edendamise meetmeid võib võtta arvesse artikli 8 lõike 1 kohaselt nõutava energiasäästu saavutamisel, kui need toovad kaasa kontrollitava ja mõõdetava või hinnatava energiasäästu. Päikesesoojusenergia tehnoloogia abil *päikesekiirgusest* toodetud soojuse võib lõppenergia tarbimisest välja jätta;
- m) tõhusamate toodete ja sõidukite kasutuselevõttu kiirendavate poliitikameetmete puhul, mis ei ole *alates 1. jaanuarist 2024* rakendatud fossiilkütuste otsepõletamisega seotud meetmed, võib teatada säästu täies ulatuses, kui tõendatakse, et toode või sõiduk võetakse kasutusele enne selle eeldatava keskmise kasutusea möödumist või enne tavapärast väljavahetamisaega ning sääst teatatakse üksnes selle aja kohta, mis eelneb väljavahetatava toote või sõiduki eeldatava keskmise kasutusea möödumisele;
- n) energiatõhususe meetmete kasutuselevõtu edendamisel tagavad liikmesriigid asjakohasel juhul, et järgitakse toodetele, teenustele ja meetmete võtmisele kehtestatud kvaliteedistandardeid ning standardite puudumise korral võetakse need kasutusele;

- o) piirkondadevaheliste kliimaerinevuste arvesse võtmiseks võivad liikmesriigid otsustada kohandada säästu standardväärtusele või otsustada esitada erinevaid energiasääste piirkondadevaheliste temperatuurierinevuste tõttu;
- p) energiasäästu arvutamisel võetakse arvesse meetmete kestust ja energiasäästu aja jooksul kahanemise määra. Energiasäästu arvutamisel võetakse arvesse meetmete kestust ja energiasäästu aja jooksul kahanemise määra. Liikmesriigid võivad kasutada ka muud arvutusmeetodit, mille tulemusena saadakse hinnanguliselt vähemalt sama suur summaarne energiasäästu kogus. Muu arvutusmeetodi kasutamisel peavad liikmesriigid tagama, et kõnealuse muu meetodiga arvutatud summaarne energiasäästu kogus ei ületaks seda energiasäästu kogust, mis saadakse, liites kokku kõikide üksikmeetmete energiasäästu, mis saavutatakse üksikmeetme rakenduskuupäeva ja 2030. aasta vahel. Liikmesriigid kirjeldavad üksikasjalikult määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 ja artiklite 7–12 kohaselt esitatud lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades muud meetodit ja kehtestatud sätteid, et tagada kõnealuse siduva arvutusnõude täitmine.

3. Liikmesriigid tagavad, et artikli 10 ja artikli 30 lõike 14 kohaselt võetavate poliitikameetmete suhtes järgitakse järgmisi nõudeid:

- a) poliitikameetmed ja üksikmeetmed peavad andma kontrollitava lõpptarbimise energiasäästu;
- b) iga osaleva või volitatud isiku või avaliku sektori rakendusasutuse (vastavalt asjaoludele) vastutus peab olema selgelt kindlaks määratud;
- c) energiasääst, mis saavutatakse või mis tuleb saavutada, tuleb teha kindlaks läbipaistval viisil;
- d) nõutavat energiasäästu kogust või energiasäästu kogust, mis tuleb saavutada poliitikameetmega, tuleb väljendada primaarenergia tarbimise või energia lõpptarbimise kaudu, kasutades artiklis 31 sätestatud alumisi kütteväärtusi või primaarenergia tegureid;

- e) volitatud isikute, osalevate isikute ja avaliku sektori rakendusametuse saavutatud energiasäästu kohta tuleb esitada ja avalikustada aastaaruanne, nagu ka andmed energiasäästu iga-aastaste suundumuste kohta;
- f) tulemusi tuleb jälgida ja kui edusammud ei ole rahuldavad, tuleb võtta asjakohaseid meetmeid;
- g) ühest üksiktoimingust tulenevat energiasäästu võib teatada ainult üks isik;
- h) tuleb näidata, et teatatud energiasääst on oluliselt saavutatud tänu volitatud või osaleva isiku või avaliku sektori rakendusametuse tegevusele;
- i) osaleva isiku, volitatud isiku või avaliku sektori rakendusametuse tegevus ei avalda kahjulikku mõju energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitstud tarbijatele ja **asjakohasel** juhul sotsiaaleluruumides elavatele inimestele.

4. Artikli 10 kohaste maksustamisalaste poliitikameetmete abil saadud energiasäästu kindlakstegemisel kohaldatakse järgmisi põhimõtteid:

- a) arvesse võetakse üksnes sellistest maksustamismeetmetest saadud energiasäästu, mille korral ületatakse madalaimat kütuste suhtes kohaldatavat maksustamismäära, mis on sätestatud nõukogu direktiivides 2003/96/EÜ⁵⁸ ja 2006/112/EÜ⁵⁹;

⁵⁸ Nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik (ELT L 283, 31.10.2003, lk 51).

⁵⁹ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, 11.12.2006, lk 1).

- b) energia maksustamismeetmete mõju arvutamisel kasutatavad lühiajalised hinnaelastsused peavad kajastama energianõudluse reageerimist hinna muutumisele ning need tuleb kujundada kõige värskemate ja esindavamate ametlike andmete alusel, mille allikaid liikmesriigis kohaldatakse ja mis *asjakohasel* juhul põhinevad sõltumatu instituudi kaasnevatel uuringutel. Kui kasutatakse lühiajalistest elastsustest erinevat hinnaelastsust, selgitavad liikmesriigid, kuidas on energiasäästu hindamiseks kasutatavasse lähtestsenaariumi lisatud muude liidu õigusaktide rakendamisest tulenev energiatõhususe paranemine või kuidas on välditud muudest liidu õigusaktidest tuleneva energiasäästu topeltarvestust;
- c) eraldi arvestatakse kaasnevatest maksustamispoliitika vahenditest, sealhulgas maksusoodustustest või fondi sissemaksest, saadud energiasääst;
- d) lühiajalise elastsuse hinnanguid tuleks kasutada maksustamismeetmetest tuleneva energiasäästu hindamiseks, et vältida kattumist liidu õiguse ja muude poliitikameetmetega;
- e) liikmesriigid määravad kindlaks maksustamise ja samaväärsete meetmete jaotusliku mõju energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitstud tarbijatele ja *asjakohasel* juhul sotsiaaleluruumides elavatele inimestele ning näitavad ära artikli 24 lõigete 1–3 kohaselt rakendatud leevendusmeetmete mõju;
- f) liikmesriigid esitavad tõendid, sealhulgas arvutusmeetodid, selle kohta, et kui esineb kattumine energia või süsiniku maksustamise meetmete või direktiivi 2003/87/EC kohase heitkogustega kauplemise mõjuga, siis ei arvestata energiasäästu topelt.

5. Metoodikast teatamine

Liikmesriigid teatavad komisjonile kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999 üksikasjaliku metoodika energiatõhususkohustuste süsteemide ja alternatiivsete meetmete kasutamiseks ning käesoleva direktiivi artiklite 9 ja 10 ning artikli 30 lõike 14 kohaldamiseks. Teade peab sisaldama järgmist teavet, välja arvatud maksustamise puhul:

- a) artikli 8 lõike 1 esimese lõigu kohaselt nõutav energiasäästu tase või kogu perioodil 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2030 eeldatavalt saavutatav energiasääst;
- b) kuidas artikli 8 lõike 1 esimese lõigu kohaselt nõutava uue energiasäästu arvutatud kogus või eeldatav energiasääst järk-järgult saavutatakse kohustusperioodi jooksul;
- c) kohustatud, osalevad või volitatud isikud või avaliku sektori rakendusasutused;
- d) sihtsektorid;
- e) poliitikameetmed ja üksikmeetmed, sealhulgas iga meetme rakendamisest eeldatavalt saadav kumulatiivse energiasäästu kogus;
- f) poliitikameetmed, programmid või riiklikust energiatõhususe fondist rahastatavad meetmed, mida rakendatakse esmajärjekorras energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate ja **asjakohasel** juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste seas;
- g) energiasäästu osakaal ja kogus, mis tuleb saavutada energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate ja **asjakohasel** juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste seas;
- h) kohasel juhul kohaldatud näitajad, artikli 8 lõike 3 kohaselt kehtestatud poliitikameetmete osakaalu aritmeetiline keskmine ja tulemused;
- i) **asjakohasel** juhul artikli 8 lõike 3 kohaselt rakendatud poliitikameetmete toime ja kahjulik mõju energiaostuvõimetutele inimestele, vähekaitstud tarbijate ja **asjakohasel** juhul sotsiaaleluruumides elavatele inimestele;
- j) kohustusperioodi kestus energiatõhususkohustuste süsteemide osas;
- k) **asjakohasel** juhul energiasäästu või kulude vähendamise eesmärgid, mida kohustatud isikud peavad saavutama energiaostuvõimetute inimeste, vähekaitstud tarbijate ja **asjakohasel** juhul sotsiaaleluruumides elavate inimeste hulgas;

- l) poliitikameetmega ette nähtud üksikmeetmed;
- m) arvutusmeetod, sealhulgas täiendavuse ja olulisuse määramise viis, ning meetodid ja võrdlusalused, mida kasutatakse hinnangulise eeldatava ja suhtelise energiasäästu määramiseks, ning *asjakohasel* juhul kasutatud alumised kütteväärtused ja ümberarvutustegurid;
- n) meetmete kestus ning kuidas seda arvutatakse või millel see põhineb;
- o) liikmesriigisiseste kliimaerinevustega arvestamiseks valitud lähenemisviis;
- p) artiklites 9 ja 10 ette nähtud meetmete seire- ja kontrollisüsteemid ning see, kuidas tagatakse nende sõltumatus kohustatud, osalevatest ja volitatud isikutest;
- q) maksustamise puhul:
 - i) sihtsektorid ja maksumaksjate segment;
 - ii) avaliku sektori rakendusasutus;
 - iii) eeldatavalt saavutatav energiasääst;
 - iv) maksustamismeetme kehtivusaeg;
 - v) arvutusmeetod, sealhulgas hinnaelastsuste kasutamine ja teave selle kohta, kuidas need on määratud; ning
 - vi) kuidas on välditud kattumist ELi HKSiga kooskõlas direktiiviga 2003/87/EÜ ja kõrvaldatud topeltarvestuse oht.

VI lisa

ENERGIAAUDITITE, SEALHULGAS ENERGIAJUHTIMISSÜSTEEMI RAAMES TEHTAVATE ENERGIAAUDITITE MIINIMUMKRITEERIUMID

Artiklis 11 osutatud energiaauditid:

- a) põhinevad ajakohastel, mõõdetud ja jälgitavatel talitlusandmetel energia tarbimise ja koormusprofiilide (elektri puhul) kohta;
- b) sisaldavad üksikasjalikku ülevaadet hoonete või hoonete rühmade, tööstuslike protsesside või käitiste, sealhulgas transpordi energiatarbimise profiilist;
- c) sisaldavad kindlaksmääratud energiatõhususe meetmeid energiatarbimise vähendamiseks;
- d) sisaldavad taastuvenergia kulutõhusa kasutamise või tootmise kindlaksmääratud potentsiaali;
- e) tuginevad alati kui võimalik mitte lihtsale tasuvusajale, vaid eluea kulude analüüsile, et võtta muu hulgas arvesse pikaajalist säästu, pikaajaliste investeeringute jääkväärtusi ja diskontomäärasid;
- f) on proportsionaalsed ja piisavalt representatiivsed, et võimaldada koostada tõepärane üldise energiatarbimise pilt ja teha usaldusväärselt kindlaks kõige olulisemad võimalused olukorra parandamiseks.

Energiaauditites võib kasutada detailseid ja kontrollitud arvutusi kavandatud meetmete kohta, et esitada selget teavet võimaliku säästu kohta.

Energiaauditites kasutatud andmed peavad olema säilitatavad tulevasteks analüüsideks ja tulemuste jälgimise eesmärgil.

VII lisa

ANDMEKESKUSTE ENERGIATÕHUSUSE JÄLGIMISE JA AVALDAMISE MIINIMUMNÕUDED

Artiklis **12** osutatud andmekeskuste energiatõhususe *kohta* tuleb jälgida vähemalt järgmist teavet ja see avaldada:

- a) andmekeskuse nimi, andmekeskuse omaniku ja haldajate nimed, *andmekeskuse töö alguskuupäev* ja omavalitsusüksus, kus andmekeskus asub;
- b) andmekeskuse põrandapindala; paigaldatud võimsus; aastas sissetulev ja väljaminev andmehulk; andmekeskuses säilitatavate ja töödeldavate andmete hulk;
- c) andmekeskuse toimimise tulemuslikkus viimasel täiskalendriaastal vastavalt peamistele tulemusnäitajatele, muu hulgas energiatarbimise, võimsuse kasutamise, temperatuuri seadeväärtuste, heitsoojuse kasutamise, veekasutuse ja taastuvenergia kasutuse kohta, *võttes asjakohastel juhtudel aluseks CEN/CENELEC EN 50600-4 „Information technology - Data centre facilities and infrastructures“, kuni jõustub artikli 33 lõike 3 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusakt.*

VIII lisa

TEGELIKUL MAAGAASI TARBIMISEL PÕHINEVATE ARVETE ESITAMISE JA ARVEL ESITATAVA TEABE MIINIMUMNÕUDED

1. Arvete esitamise miinimumnõuded

1.1. Tegelikul tarbimisel põhinevate arvete esitamine

Selleks et lõpptarbijatel oleks võimalik oma energiatarbimist reguleerida, esitatakse arved tegeliku tarbimise alusel vähemalt kord aastas ja arvetel esitatav teave tuleb teha kättesaadavaks vähemalt kord kvartalis, taotlusel või kui tarbijad on valinud elektroonilised arved või muul juhul kaks korda aastas. Sellest nõudest võib teha erandi gaasile, mida kasutatakse üksnes toidu valmistamiseks.

1.2. Arvetel esitatav miinimumteave

Liikmesriik tagab, et lõpptarbijale tehakse *asjakohasel* juhul arve, lepingu, tehingu kaudu ja/või jaotuskeskuses antava kviitungi abil selgel ja arusaadaval viisil kättesaadavaks järgmine teave:

- a) kehtivad hinnad ja tegelik energiatarbimine;
- b) lõpptarbija praeguse energiatarbimise võrdlus eelmise aasta sama perioodi tarbimisega – eelistatavalt graafilisel kujul;
- c) tarbijaorganisatsioonide, energiaagentuuride või samalaadsete asutuste kontaktandmed, sh veebiaadressid, kust on võimalik saada teavet kasutatavate energiatõhususe parandamise meetmete, võrreldavate lõpptarbijaprofiilide ja energiat tarbivate seadmete objektiivsete tehniliste näitajate kohta.

Lisaks tagab liikmesriik, kui see on võimalik ja kasulik, et lõpptarbijale tehakse arve, lepingu, tehingu kaudu ja/või jaotuskeskuses antava kviitungi või neile lisatud dokumentide abil selgel ja arusaadaval viisil kättesaadavaks võrdlus samasse kategooriasse kuuluva keskmise norm- või võrdluslõpptarbijaga.

1.3. *Arvetel esitatavad nõuanded energiatõhususe kohta ja muu tagasiside tarbijatele*

Energia tarnijad, jaotusvõrgu haldurid ja/või energia jaemüügi ettevõtjad teatavad oma tarbijatele neile saadetavate lepingute, lepingumuudatuste ja arvete või üksiktarbija jaoks ette nähtud veebisaitide kaudu selgel ja arusaadaval viisil sõltumatute tarbijanõustamiskeskuste, energiaagentuuride või samalaadsete asutuste kontaktandmed, kust tarbija saab küsida nõu olemasolevate energiatõhususe meetmete ja energiatarbimise võrdlusprofiilide kohta, samuti energiatarbivate seadmete tehnilisi näitajaid, mis võiks aidata vähendada kõnealuste seadmete energiatarbimist.

IX lisa

KÜTTE, JAHUTUSE JA SOOJA TARBEVEE ARVETE ESITAMISE JA TARBIMISANDMETE MIINIMUMNÕUDED

1. Tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul põhinev arvete esitamine

Et lõppkasutajatel oleks võimalik oma energiatarbimist muuta, tuleb tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul põhinevad arved esitada vähemalt üks kord aastas.

2. Arvete või tarbimisandmete esitamise miinimumsagedus

Kui on paigaldatud kaugloetav arvesti või küttekulujaotur, esitatakse kuni 31. detsembrini 2021 tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul põhinev arve või tarbimisandmed lõppkasutajale vähemalt üks kord kvartalis, kui lõpptarbija on seda nõudnud või kui ta on valinud elektroonilise arve, muudel juhtudel kaks korda aastas.

Kui on paigaldatud kaugloetav arvesti või küttekulujaotur, esitatakse lõppkasutajale alates 1. jaanuarist 2022 tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul põhinev arve või tarbimisandmed vähemalt üks kord kuus. Need võidakse teha kättesaadavaks ka interneti kaudu ja neid võib ajakohastada nii sageli, kui seda võimaldavad kasutatavad mõõtmisseadmed ja -süsteemid. Küte ja jahutus võidakse sellest nõudest vabastada hooajavälisel ajal.

3. Arvetel esitatav miinimumteave

Liikmesriigid tagavad, et lõppkasutajale tehakse arvel või koos sellega selgelt ja arusaadavalt kättesaadavaks järgmine tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul põhinev teave:

- a) kehtivad hinnad ja tegelik energiatarbimine või soojuste kogumaksumus ja küttekulujaoturi näidud;

- b) kasutatud tegelik kütusesegu ja seotud iga-aastane kasvuhoonegaaside heite kogus, sealhulgas lõppkasutajale, kellele tarnitakse kaugkütet või -jahutust, ning erinevate kohaldatud maksude, lõivude ja tariifide kirjeldus;
- c) lõppkasutaja jooksva energiatarbimise võrdlus eelmise aasta sama perioodi tarbimisega, eelistatavalt graafiliselt, kliimale vastava korrigeerimisega kütte ja jahutuse osas;
- d) tarbijaorganisatsioonide, energiaagentuuride või samalaadsete asutuste kontaktandmed, sh veebiaadressid, kust on võimalik saada teavet kasutatavate energiatarbimise parandamise meetmete, lõppkasutajate võrreldavate profiilide ja energiatarbivate seadmete tegelike tehniliste näitajate kohta;
- e) teave asjakohase kaebuste esitamise korra, ombudsmani teenuste või vaidluste alternatiivse lahendamise mehhanismide kohta vastavalt liikmesriigis kohaldatavale korrale;
- f) võrdlus samasse kategooriasse kuuluva keskmise tava- või võrdluseks võetud lõppkasutajaga. Elektrooniliste arvete puhul võib selle võrdluse teha kättesaadavaks internetis ja viidata sellele arvel.

Liikmesriigid võivad punkti b esimese lõigu kohaselt kasvuhoonegaaside heidet käsitleva teabe esitamise nõuet piirata, et see hõlmaks üksnes tarneid kaugküttesüsteemidest, mille summaarne nimisoojusvõimsus on vähemalt 20 MW;

Arved, mis ei põhine tegelikul tarbimisel või küttekulujaoturi näidul, peavad sisaldama selget ja arusaadavat selgitust selle kohta, kuidas arvel esitatud summa arvutati, ja vähemalt punktides d ja e osutatud teavet.

X lisa

KÜTTE JA JAHUTUSE TÕHUSUSE VÕIMALUSED

Artikli 25 lõikes 1 osutatud riikliku kütte- ja jahutuspotentsiaali põhjalik hindamine hõlmab järgmisi punkte ja põhineb neil.

I osa

KÜTTE JA JAHUTUSE ÜLEVAADE

1. Kütte- ja jahutusnõudlus hinnatud kasuliku energia järgi⁶⁰ ning kvantifitseeritud lõppenergia tarbimine GWh aastas⁶¹ sektorite kaupa:
 - a) kodutarbijad;
 - b) teenuste sektor;
 - c) tööstus;
 - d) muu sektor, mis üksi tarbib üle 5 % kogu riigi kasulikust kütte- ja jahutusnõudlusest.
2. Kütte ja jahutuse jooksva tarnimise näit või punkti a alapunkti i korral selle näit või hinnang:
 - a) tehnoloogiate kaupa, GWh aastas,⁶² punktis 1 osutatud sektorites, kui see on võimalik, eristades fossiilsetest ja taastuvatest energiaallikatest saadud energiat:

⁶⁰ Lõppkasutajate kütte- ja jahutusnõudluse rahuldamiseks vajalik soojusenergia kogus.

⁶¹ Kasutada tuleks kõige uuemaid andmeid.

⁶² Kasutada tuleks kõige uuemaid andmeid.

- i) toodetakse koha peal leibkondades ja teenustesektoris järgmiste seadmetega:
 - üksnes kuumaveekatlad;
 - tõhus soojus- ja elektrienergia koostootmine;
 - soojuspumbad;
 - muud kohapealsed tehnoloogiad ja allikad;
 - ii) toodetakse koha peal mujal kui teenustesektoris ja leibkondades järgmiste seadmetega:
 - üksnes kuumaveekatlad;
 - tõhus soojus- ja elektrienergia koostootmine;
 - soojuspumbad;
 - muud kohapealsed tehnoloogiad ja allikad;
 - iii) toodetakse mujal järgmiste seadmetega:
 - tõhus soojus- ja elektrienergia koostootmine;
 - heitsoojus;
 - muud kui kohapealsed tehnoloogiad ja allikad;
- b) jaamad, mis toodavad heitsoojus- või heitjahutusenergiat ning nende potentsiaalne kütte- või jahutustarne GWh aastas:
- i) soojuselektrijaamad summaarse nimisisendsoojusvõimsusega üle 50 MW, mis suudavad tarnida heitsoojust või mida saab teisendada heitsoojuse tarnimiseks;
 - ii) soojus- ja elektrienergiat koos tootvad kätised summaarse nimisisendsoojusvõimsusega üle 20 MW, mis kasutavad II lisa II osas osutatud tehnoloogiat;

- iii) jäätmepõletusjaamad;
 - iv) taastuvenergia jaamad summaarse soojusvõimsusega üle 20MW, mis on muud kui alapunktides i ja ii määratletud jaamad, mis toodavad soojust või jahutust, kasutades taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat;
 - v) tööstuslikud seadmed summaarse soojusvõimsusega üle 20MW, mis suudavad anda heitsoojust;
- c) taastuvatest energiaallikatest ning heitsoojusest või heitjahutusest toodetud energia väidetav osakaal kaugkütte ja -jahutussektori⁶³ lõplikus energiatarbimises viimase viie aasta jooksul kooskõlas direktiiviga (EL) 2018/2001.

3. ***Koondandmed koostootmisseadmete kohta olemasolevates kaugkütte ja -jahutuse võrkudes viie võimsusvahemiku kaupa, mis hõlmavad järgmist:***

a) primaarenergia tarbimine;

b) üldine tõhusus;

c) primaarenergia sääst;

d) süsinikuheite koefitsiendid;

⁶³ Pärast seda, kui direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 35 kohaselt on kehtestatud jahutuseks ja kaugjahutuseks kasutatud taastuvenergia koguse arvutamise meetoodika, määratakse taastuvenergial põhinev jahutus kindlaks kooskõlas kõnealuse direktiiviga. Kuni selle ajani tehakse seda asjakohase riikliku meetoodika kohaselt.

4. **Koondandmed, mis käsitlevad olemasolevaid kaugkütte- ja kaugküte ja -jahutuse võrke, millesse tarnitav energia on toodetud koostootmise kaudu, viie võimsusvahemiku kaupa, mis hõlmavad järgmist:**
- a) **üldine primaarenergia tarbimine;**
 - b) **koostootmisseadmete primaarenergia tarbimine;**
 - c) **koostootmise osakaal kaugkütte ja -jahutuse tarnes;**
 - d) **kaugkütte süsteemi kaod;**
 - e) **kaugjahutuse süsteemi kaod;**
 - f) **ühendustihedus;**
 - g) **süsteemide osakaalud erinevate töötemperatuuride rühmade kaupa.**
5. Kogu riigi territooriumi kaart, millel on tundliku äriteabe puutumatus hoides märgitud:
- a) analüüsi punkti 1 abil leitud kütte- ja jahutusvajadusega piirkonnad, kasutades ühtseid kriteeriume, et keskenduda energiatihedatele aladele omavalitsustes ja linnastutes;
 - b) punkti 2 alapunktis b kindlaks tehtud kütte ja jahutuse tarnepunktid ning kaugküttejaamad;
 - c) punkti 2 alapunktis b kirjeldatud kavandatud kütte ja jahutuse tarnepunktid ning kaugkütte **ja -jahutuse jaoks kindlaks määratud uued alad;**
6. Kütte ja jahutuse nõudluse suundumuste prognoos, mille abil säilitada järgmise 30 aasta perspektiivi gigavatt-tundides, võttes arvesse eelkõige järgmise 10 aasta prognoosi, hoonete ja eri tööstussektorite osas toimuda võivaid muutusi ning nõudluse juhtimisega

seotud meetmete ja strateegiate mõju, nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/844⁶⁴ kohaste pikaajsete hoonete renoveerimise strateegiate mõju.

⁶⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/844, millega muudetakse direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta ja direktiivi 2012/27/EL energiatõhususe kohta (ELT L 156, 19.6.2018, lk 75).

II osa

EESMÄRGID, STRATEEGIAD JA POLIITKAMEETMED

7. Liikmesriikide kavandatud panused oma riiklike eesmärkide, sihtide jaoks ning panused energialiidu viie mõõtme jaoks, mis on sätestatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 2 punktis b ning mida saavutatakse tõhusa kütte ja jahutuse kaudu, mis on eelkõige seotud kõnealuse määruse artikli 4 punkti b alapunktidega 1–4 ning artikli 15 lõike 4 punktiga b, täpsustades milline neist elementidest on lisaelement võrreldes lõimitud riikliku energia- ja kliimakavaga, mis on esitatud kõnealuse määruse artikli 3 ja artiklite 7–12 kohaselt.
8. Üldine ülevaade kehtivatest poliitikasuundadest ja meetmetest, mida on kirjeldatud kõige viimases aruandes, mis esitati vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklitele 3, 20 ja 21 ning artikli 27 punktile a.

III osa

KÜTTE JA JAHUTUSE TÕHUSUSE MAJANDUSLIKU POTENTIAALI ANALÜÜS

9. Kogu riigi territooriumil tuleb teha mitmesuguste kütte ja jahutuse tehnoloogiatega majandusliku potentsiaali analüüs,⁶⁵ kasutades artikli 25 lõikes 3 osutatud kulude-tulude analüüsi, ning tuleb teha kindlaks tõhusamad ja taastuvenergiaga põhinevad alternatiivsed tehnoloogiad ning võimaluse korral eristada sealjuures fossiilsetest ja taastuvatest allikatest saadud energiat.

Käsitleda tuleks järgmisi tehnoloogiaid:

- a) tööstusheitsoojus ja -jahutus;
- b) jäätmepõletus;
- c) tõhus koostootmine;

⁶⁵ Majandusliku potentsiaali analüüsis tuleks esitada energiahulk (GW-tundides), mida on aastas võimalik toota iga analüüsitud tehnoloogiaga. Arvesse tuleks ka võtta energiasüsteemist tulenevaid piiranguid ja vastastikuseid seoseid. Analüüsis võib kasutada mudeleid, mis põhinevad eeldustel, mis kujutavad tavapärase tehnoloogiatega või süsteemide toimimist.

- d) taastuvad energiaallikad, nt geotermiline, päikese- ja biomassist saadav energia, mis on muud kui need, mida kasutatakse tõhusas koostootmises;
- e) soojuspumbad;
- f) olemasolevate kaugvõrkude soojus- ja jahutuskadude vähendamine;
- g) *kaugküte ja -jahutus.*

10. Majandusliku potentsiaali analüüs peab hõlmama järgmisi etappe ja kaalutlusi:

- a) kaalutlused:
 - i) artikli 25 lõike 3 eesmärgil tehtud analüüs peab sisaldama majandusanalüüsi, milles võetakse arvesse sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnategureid,⁶⁶ ning finantsanalüüsi, mis on tehtud projektide hindamiseks investori seisukohast, kusjuures nii majandus- kui finantsanalüüsis kasutakse hindamise kriteeriumina nüüdispuhasväärtust;
 - ii) lähtestsenaarium peaks toimima võrdluspunktina ja selles võetakse arvesse käesoleva põhjaliku hindamise⁶⁷ koostamise ajal kehtivaid poliitikasuundi ning see seotakse käesoleva lisa I osa ja II osa punkti 6 kohaselt kogutud andmetega;
 - iii) lähtestsenaariumi alternatiivsete stsenaariumide puhul võetakse arvesse määruses (EL) 2018/1999 esitatud energiatõhususe ja taastuvenergia eesmärke ning iga stsenaariumi puhul esitatakse lähtestsenaariumiga võrreldes järgmised andmed:
 - vaadeldud tehnoloogiate majanduslik potentsiaal, kasutades kriteeriumina nüüdispuhasväärtust;

⁶⁶ Sealhulgas direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 15 lõikes 7 osutatud hindamine.

⁶⁷ Viimane kuupäev poliitikasuundumuste arvessevõtmiseks lähtestsenaariumi jaoks on selle aasta lõpp, mis eelneb aastale, mille lõpuks tuleb esitada põhjalik hindamine. See tähendab, et neid poliitikasuundi, mis sätestati aasta jooksul enne põhjaliku hindamise esitamise tähtaega, ei ole vaja arvesse võtta.

- kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine;
- primaarenergia sääst GWh aastas;
- taastuvenergiaallikatele avalduv mõju riigi energiaallikate jaotuses.

Stsenaariumid, mis ei ole teostatavad tehnilistel või majanduslikel põhjustel või riiklike õigusaktide tõttu, võib välja jätta kulude-tulude analüüsi varases etapis, kui see on hoolikate, otseste ja hästi dokumenteeritud kaalutluste alusel põhjendatud.

Hindamiste ja otsuste tegemisel tuleks võtta arvesse analüüsitud stsenaariumide kohaseid energiatarnimise suuremast paindlikkusest ning elektrivõrgu optimaalsemast toimimisest tulenevaid kulusid ja energiasäästu, sealhulgas vähendatud infrastruktuuri investeeringutest tulenevat kulude kokkuhoidu ja säästu;

b) kulud ja tulud:

alapunktis a osutatud kulud ja tulud sisaldavad vähemalt järgmisi kulusid ja tulusid:

i) kulud:

- tehaste ja seadmete kapitalikulud;
- seotud energiavõrkude kapitalikulud;
- muutuvad ja püsivad tegevuskulud;
- energiakulud;
- võimaluse korral keskkonna, tervise ja ohutusega seotud kulud;
- võimaluse korral tööturu kulud, energiapuudusele, konkurentsivõimele;

- ii) tulud:
 - toodangu tarbijaväärtus (küte, jahutus ja elekter);
 - võimaluse korral välistulu, näiteks keskkonna, kasvuhoonegaaside heite, tervise ja ohutusega seotud tulud;
 - võimaluse korral mõju tööturule, energiajulgeolekule ja konkurentsivõimele;

- c) lähtestsenaariumi suhtes asjakohased stsenaariumid:

kaalutakse kõiki lähtestsenaariumi suhtes asjakohaseid stsenaariume, sealhulgas töhusa kütte ja jahutuse osa. Kulude-tulude analüüs võib hõlmata kas ühe projekti hinnangut või projektide rühma hinnangut laiema kohaliku, piirkondliku või riikliku hindamise puhul, et määrata planeerimise eesmärgil kindlaks kõige kulutõhusam ja kasulikum kütte- või jahutuslahendus antud geograafilise piirkonna lähtestsenaariumi puhul;

- d) piirid ja integreeritud lähenemisviis:
 - i) geograafiline piir peab hõlmama sobivat täpselt määratletud geograafilist piirkonda;
 - ii) kulude-tulude analüüsis tuleb arvesse võtta kõiki asjaomaseid süsteemi ja geograafilise piirkonna piires olemas olevaid tsentraliseeritud või detsentraliseeritud tarneallikaid, sealhulgas käesoleva lisa III osa punktis 9 käsitletud tehnoloogiaid ning kütte ja jahutuse nõudluse suundi ja omadusi;

- e) eeldused:
 - i) liikmesriigid esitavad kulude-tulude analüüside tegemiseks peamiste sisend- ja väljundtegurite hinna ja diskontomäära prognoosid;
 - ii) majandusanalüüsis kasutatav diskontomäär nüüdispuhasväärtuse arvutamiseks valitakse Euroopa või riiklike suuniste kohaselt;

- iii) liikmesriigid kasutavad riiklikke, Euroopa tasandi või rahvusvahelisi energiahinna muutumise prognoose, kui need on riigi, piirkonna ja kohaliku konteksti puhul asjakohased;
- iv) majandusanalüüsis kasutatavad hinnad peaksid kajastama sotsiaal- majanduslikke kulusid ja tulusid. Väliseid kulusid, nagu mõju keskkonnale ja tervisele, tuleks hõlmata võimalikul määral, see tähendab kui turuhind on olemas või kui see on juba arvesse võetud Euroopa tasandi või riigi õigusaktides;
- f) tundlikkusanalüüs: projekti või projektide rühma kulude ja tulude hindamine peab hõlmama tundlikkusanalüüsi ning see peab põhinema muutuvteguritel, mis arvutuste tulemust olulisel määral mõjutavad, nt nagu erinevatel energiahinnad, nõudluse tasemed, diskontomäärad jm.

IV osa

VÕIMALIKUD UUED STRATEEGIAD JA POLIITIKAMEETMED

11. Ülevaade uutest seadusandlikest ja muudest kui seadusandlikest meetmetest⁶⁸ punktides 9 ja 10 kindlaks tehtud majanduspotentsiaali realiseerimiseks, millega seoses on kavandatud järgmine:
- a) kasvuhoonegaaside heite vähendamine;
 - b) primaarenergia sääst GWh aastas;
 - c) mõju tõhusa koostootmise osakaalule;
 - d) mõju taastuvate energiaallikate osakaalule riigi energiaallikate jaotuses;
 - e) seosed riikliku finantskavaga ning avaliku sektori eelarve ja turuosaliste kulude säästuga;
 - f) kui neid on, siis riiklike toetusmeetmete hinnang, millele on lisatud aastaearve ja antav võimalik abi.

⁶⁸ Ülevaade peab hõlmama finantsmeetmeid ja -programme, mida saab põhjalike hindamise perioodi jooksul vastu võtta, ning see ei mõjuta riigiabi hindamise jaoks eraldi teatise andmist riiklike toetuskavade kohta.

XI lisa

KULUDE-TULUDE ANALÜÜS

Kulude-tulude analüüsis esitatakse teavet artikli 25 lõikes 3 ja artikli 26 lõikes 7 osutatud meetmete eesmärgil.

Kui kavandatakse ainult elektrit tootvat kaitist või soojustagastuseta kaitist, tuleb kavandatavat kaitist või kavandatavat remontimist võrrelda võrdväärse, sama suurt elektri- või soojuskogust tootva, kuid heitsoojuse tagastusega kaitisega, mis tarnib soojust tõhusa koostootmise või kaugkütte ja -jahutuse võrkude või mõlema kaudu.

Konkreetses geograafilises piirkonnas võetakse hinnangus arvesse kavandatavat kaitist ja mis tahes asjakohaseid olemasolevaid või potentsiaalseid kütte või jahutuse vajadustega piirkondi, millele saaks kaitisest energiat tarnida, arvestades ratsionaalseid võimalusi, näiteks tehnilist teostatavust ja kaugust.

Süsteemi piiride määramisel arvestatakse kavandatavat kaitist ja soojus- ja jahutuskooormust, näiteks hooneid ja tööstusprotsessi. Nimetatud süsteemi piires määratakse mõlemal juhul kindlaks soojuse ja elektri tootmise kogukulu ning võrreldakse neid omavahel.

Soojus- või -jahutuskooormus sisaldab olemasolevat soojus- või jahutuskooormust, näiteks tööstuskaitist või olemasolevat kaugkütte- või jahutussüsteemi, ning linnapiirkondades ka soojus- või jahutuskooormust ja kulu, mis tekiks, kui hoonete rühm või linnaosa saaks uue kaugkütte- või -jahutussüsteemi või ühendataks uue kaugkütte- või -jahutussüsteemiga või mõlemat.

Kulude-tulude analüüs põhineb kavandatava kaitise ja võrreldava(te) kaitis(te) kirjeldusel, hõlmates vastavalt vajadusele elektri- ja soojusvõimsust, kütuseliiki, kavandatavat kasutust ja kavandatavat töötundide arvu igal aastal, asukohta ning elektri- ja soojusenergia nõudlust.

Heitsoojuse kasutamise hindamisel võetakse arvesse praegusi tehnoloogiaid. Hindamisel võetakse arvesse heitsoojuse otsesest kasutamist või selle üleviimist kõrgemale temperatuurile või mõlemat. Kätises tekkiva heitsoojuse taaskasutamise korral hinnatakse vähemalt soojusvahetite, soojuspumpade ning soojusenergia elektrienergiaks muundamise tehnoloogia kasutamist. Väljaspool kätist tekkiva heitsoojuse taaskasutamise korral hinnatakse potentsiaalsete tarbimispunktidenä vähemalt tööstusrajatise, põllumajandusrajatise ja kaugküttevõrke.

Võrdlemisel tuleb arvesse võtta soojusenergia nõudlust ning lähedal asuvates kütte- või jahutusvajadusega piirkondades kasutatavaid kütte- ja jahutusliike. Võrdlus hõlmab kavandatava ja võrreldava kätise infrastruktuuriga seotud kulusid.

Artikli 26 lõike 7 kohaselt tehtav kulude-tulude analüüs sisaldab majandusanalüüsi, mis hõlmab üksikutesse kätistesse investeerimisest ja nende käitamisest tulenevaid rahavoo tehinguid kajastavat finantsanalüüsi.

Positiivse tulude-kulude tulemusega projektideks loetakse sellised projektid, mille majandusanalüüsis ületab diskonteeritud tulude summa diskonteeritud kulude summa (kulude-tulude ülejääk).

Liikmesriigid kehtestavad juhtpõhimõtted majandusanalüüsi metoodika, eelduste ja ajaperspektiivi kohta.

Liikmesriigid võivad nõuda, et soojuselektrijaamu käitavad ettevõtjad, tööstusettevõtjad, kaugkütte ja -jahutuse võrgud või muud pooled, keda mõjutab määratletud süsteemi või geograafiline piir, esitaksid andmeid üksikute kätiste kulude ja tulude hindamiseks.

XII lisa

TÕHUSA KOOSTOOTMISEGA TOODETAVA ELEKTRIENERGIA PÄRITOLUTUNNISTUS

- 1) Liikmesriigid võtavad meetmeid, millega tagatakse, et:
 - a) tõhusa koostootmisega toodetava elektrienergia päritolutunnistus:
 - võimaldab tootjal näidata, et tema poolt müüdav elektrienergia on toodetud tõhusa koostootmisega; dokument antakse välja tootja taotluse korral;
 - on täpne, usaldusväärne ja võltsimiskindel;
 - antakse välja, edastatakse ja tühistatakse elektrooniliselt;
 - b) tõhusa koostootmisega toodetud energiaühikut võetakse arvesse ainult üks kord.
- 2) Artikli 26 lõikes 13 osutatud päritolutunnistus sisaldab vähemalt järgmist teavet:
 - a) selle käitise nimi, asukoht, tüüp ja (soojus- ja elektritootmise) võimsus, kus energia toodeti;
 - b) tootmise kuupäev ja koht;
 - c) selle kütuseallika madalam kütteväärtus, millest elektrienergia toodeti;
 - d) koos elektrienergiaga toodetud soojuse kogus ja kasutamine;
 - e) III lisa kohase tõhusa koostootmisega toodetud elektrienergia kogus, mille kohta kehtib päritolutunnistus;

- f) primaarenergia sääst, mis on arvatatud III lisa kohaselt III lisa punktis f osutatud tõhususe ühtlustatud kontrollväärtuste alusel;
- g) tehase soojus- ja elektrienergia tootmise nominaalne kasutegur;
- h) kas käitis on saanud investeerimistoetust ja millises ulatuses;
- i) kas käitis on saanud muul viisil toetust riikliku toetuskava raames, millises ulatuses ning millist liiki toetuskava raames;
- j) kuupäev, mil käitis alustas tegevust, ning
- k) väljaandmise kuupäev ja riik ning kordumatu identifitseerimisnumber.

Päritolutunnistuse standardühik on 1 MWh. See on seotud elektrienergia netotoodanguga, mis on mõõdetud käitise piiril ja eksporditud elektrivõrku.

XIII lisa

ENERGIAVÕRKUDE REGULEERIMISE JA ELEKTRIVÕRGUTARIIFIDE KEHTESTAMISE ENERGIATÕHUSUSE KRITEERIUMID

1. Võrgutariifide hinnad on *läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 18* ning kajastavad võrkudes nõudluse poolel nõudluse rahuldamiseks võetud meetmete ja hajatootmisega saavutatud kulude kokkuvõtet, sealhulgas sellist kokkuvõtet, mis on saavutatud tänu elektrienergia edastamise või võrkudesse investeerimise kulude alandamisele ja võrgu optimaalsemale toimimisele.
2. Võrke käsitlevad õigusnormid ja võrgutariifid ei takista võrguettevõtjatel või energia jaemüüjatel muuta kättesaadavaks süsteemiteenuseid, mis on vajalikud nõudlusele reageerimiseks, nõudluse juhtimiseks ja hajatootmiseks organiseeritud elektriturgudel, sealhulgas börsivälised turud ja elektribörsid energia, võimsuse, tasakaalustavate ja kõrvalteenustega kauplemiseks mis tahes ajavahemikul, sealhulgas täriminlepingute, päevette- ja päevasisesed turud, ning hõlmavad eelkõige järgmist:
 - a) koormuse nihutamine tippnunnilt tippnunnivälisele ajale lõpptarbija kaudu, võttes arvesse taastuvenergia ning koostootmisest ja hajatootmisest saadava energia kättesaadavust;
 - b) energiasääst, mille *sõltumatud* energiavahendajad on saavutanud hajutatud tarbijate nõudlusele reageerimisel;
 - c) nõudluse vähenemine, mille energiateenuste pakkujad, sealhulgas energiateenuseid osutavad ettevõtted, on saavutanud energiatõhususe meetmetega;
 - d) energiaallikate ühendamine ja energia edastamine madalamal pingel;
 - e) tarbimiskohale lähemal asuvate energiaallikate kasutamine ja
 - f) energia salvestamine.

3. Võrgu- või jaetariifid võivad toetada dünaamilist hinnakujundust, et lõpptarbijad võtaksid nõudlusele reageerimise meetmeid, näiteks:

- a) ajatariifid;
 - b) tippajatariifide kehtestamine;
 - c) reaalajatariifide kehtestamine ja
 - d) tippaja soodustuste kehtestamine.
-

XIV lisa

ÜLEKANDE- JA JAOTUSVÕRGUETTEVÕTJATELE ESITATAVAD ENERGIATÕHUSUSE NÕUDED

Ülekandevõrguettevõtjad ja jaotusvõrguettevõtjad teevad järgmist:

- a) koostavad ja avaldavad standardreeglid, milles käsitletakse kulude kandmist ja jagamist seoses tehniliste kohandustega (näiteks võrguga liitumised, võrguarendustööd ja uute võrkude kasutuselevõtt, võrgu toimimise parandamine ja võrgureeglite mittediskrimineeriva rakendamise sätted), mida on vaja, et kaasata uusi tootjaid, kes tarnivad ühendatud võrku tõhusal koostootmisel toodetud elektrienergiat;
- b) annavad igale uuele süsteemiga liituda soovivale elektritootjale, kelle toodang pärineb tõhusast koostootmisest, põhjalikku ja vajalikku teavet, sealhulgas:
 - i) ammendava ja üksikasjaliku liitumiskulude kalkulatsiooni;
 - ii) võrguga liitumise taotluse vastuvõtmise ja menetlemise mõistliku ja täpse ajakava;
 - iii) kavandatava võrguga liitumise mõistliku soovitusliku ajakava. Kogu võrguga liitumise protsess ei tohiks kesta rohkem kui 24 kuud, pidades silmas, mis on mõistlikult võimalik ja mittediskrimineeriv;
- c) kehtestavad standardsed ja lihtsustatud liitumismenetlused tõhusate hajutatud koostootmisjaamade jaoks, et lihtsustada nende ühendamist võrku.

Punkti a esimeses lõigus osutatud reeglid peavad tuginema objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele, mille kohaselt võetakse eelkõige arvesse kõik kõnealuste tootjate võrku ühendamise kulud ja tulud. Reeglitega võidakse ette näha eri tüüpi liitumist.

XV lisa

ENERGIATÕHUSUST KÄSITLEVATE LEPINGUTE VÕI NENDEGA SEOTUD TEHNILISTE KIRJELDUSTE MIINIMUMELEMENDID

- Enne lepingu sõlmimist tehtud analüüside *ja energiaauditite tulemused ja neis esitatud soovitud*, mis hõlmavad hoone energiakasutust energiatõhususe parandamise meetmete rakendamiseks.
- Rakendatavate tõhususmeetmete või nende abil saavutatavate tulemuste selge ja läbipaistev loetelu.
- Energiasääst, mille saavutamine tuleb tagada lepingus ette nähtud meetmete rakendamisega.
- Lepingu kestus ja täitmise etapid, etteteatamise tingimused ja periood.
- Iga lepinguosalise kohustuste selge ja läbipaistev loetelu.
- Võrdlusküüaevad saavutatud säästu kindlaksmääramiseks.
- Meetme või meetmete paketi rakendamiseks tehtavate sammude selge ja läbipaistev loetelu ning vastavalt vajadusele nendega seotud kulud.
- Kohustus lepinguga ette nähtud meetmed täielikult rakendada ning dokumenteerida kõik projekti jooksul tehtavad muudatused.
- Kolmandate isikute kaasamisel allhankelepingutesse samaväärsete nõuete lisamist käsitlevad sätted.
- Projekti finantsmõjude selge ja läbipaistev kokkuvõte ning rahalise säästu jagunemine lepinguosaliste vahel, nimelt teenuseosutajale makstav tasu.

- Selged ja läbipaistvad sätted, milles käsitletakse tagatud energiasäästu mõõtmist ja kontrolli ning kvaliteedikontrolli ja tagatise.
 - Sätted, milles selgitatakse menetlusi raamtingimuste muutumise korral, mis mõjutab lepingu sisu ja oodatavat tulemust, nimelt muutused energiahindades, kütise kasutamise intensiivsuses.
 - Üksikasjalik teave iga lepinguosalise kohustuste ja rikkumise korral kohaldatavate karistuste kohta.
-

XVI LISA

A osa

Kehtetuks tunnistatud direktiiv koos selle hilisemate muudatuste loeteluga (osutatud artiklis 39)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv

2012/27/EL

(ELT L 315, 14.11.2012, lk 1.)

Nõukogu direktiiv 2013/12/EL

(ELT L 141, 28.5.2013, lk 28.)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL)

ainult artikkel 2

2018/844

(ELT L 156, 19.6.2018, lk 75.)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL)

2018/2002

(ELT L 328, 21.12.2018, lk 210.)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL)

ainult artikkel 54

2018/1999

(ELT L 328, 21.12.2018, lk 1.)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus (EL)

ainult artikkel 1

2019/504

(ELT L 85I, 27.3.2019, lk 66.)

Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/826

(ELT L 137, 23.5.2019, lk 3.)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL)
2019/944

ainult artikkel 70

(ELT L 158, 14.6.2019, lk 125.)

B osa

Liikmesriigi õigusesse ülevõtmise tähtpäev
(osutatud artiklis 39)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtpäev
2012/27/EL	5. juuni 2014
(EL) 2018/844	10. märts 2020
(EL) 2018/2002	25. juuni 2020, välja arvatud artikli 1 punktid 5–10 ning lisa punktid 3 ja 4
	25. oktoober 2020 seoses artikli 1 punktidega 5–10 ning lisa punktidega 3 ja 4
(EL) 2019/944	31. detsember 2019 seoses artikli 70 punkti 5 alapunktiga a
	25. oktoober 2020 seoses artikli 70 punktiga 4
	31. detsember 2020 seoses artikli 70 punktidega 1–3, lõike 5 punktiga b ja lõikega 6

XVII LISA

VASTAVUSTABEL

Direktiiv 2012/27/EL	Käesolev direktiiv
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 2 sissejuhatav osa	Artikli 2 sissejuhatav osa
Artikli 2 punkt 1	Artikli 2 punkt 1
-	Artikli 2 punktid 2, 3 ja 4
Artikli 2 punkt 2	Artikli 2 punkt 5
Artikli 2 punkt 3	Artikli 2 punkt 6
-	Artikli 2 punkt 7
Artikli 2 punkt 4	Artikli 2 punkt 8
Artikli 2 punkt 5	Artikli 2 punkt 9
Artikli 2 punkt 6	Artikli 2 punkt 10
Artikli 2 punkt 7	Artikli 2 punkt 11
Artikli 2 punkt 8	Artikli 2 punkt 12
Artikli 2 punkt 9	-
Artikli 2 punkt 10	Artikli 2 punkt 13
-	Artikli 2 punktid 14 ja 15
Artikli 2 punkt 11	Artikli 2 punkt 16
Artikli 2 punkt 12	Artikli 2 punkt 17
Artikli 2 punkt 13	Artikli 2 punkt 18

Artikli 2 punkt 14
Artikli 2 punkt 15
Artikli 2 punkt 16
Artikli 2 punkt 17
Artikli 2 punkt 18
Artikli 2 punkt 19
Artikli 2 punkt 20
Artikli 2 punkt 21
Artikli 2 punkt 22
Artikli 2 punkt 23
Artikli 2 punkt 24
-
-
Artikli 2 punkt 25
Artikli 2 punkt 26
Artikli 2 punkt 27
Artikli 2 punkt 28
Artikli 2 punkt 29
Artikli 2 punkt 30
Artikli 2 punkt 31
Artikli 2 punkt 32

Artikli 2 punkt 19
Artikli 2 punkt 20
Artikli 2 punkt 21
Artikli 2 punkt 22
Artikli 2 punkt 23
Artikli 2 punkt 24
Artikli 2 punkt 25
Artikli 2 punkt 26
Artikli 2 punkt 27
Artikli 2 punkt 28
Artikli 2 punkt 29
Artikli 2 punkt 30
Artikli 2 punkt 31
Artikli 2 punkt 32
-
Artikli 2 punkt 33
Artikli 2 punkt 34
Artikli 2 punkt 35
Artikli 2 punkt 36
Artikli 2 punkt 37
Artikli 2 punkt 38

Artikli 2 punkt 33

Artikli 2 punkt 39

Artikli 2 punkt 34	Artikli 2 punkt 40
Artikli 2 punkt 35	Artikli 2 punkt 41
Artikli 2 punkt 36	Artikli 2 punkt 42
Artikli 2 punkt 37	Artikli 2 punkt 43
Artikli 2 punkt 38	Artikli 2 punkt 44
Artikli 2 punkt 39	Artikli 2 punkt 45
Artikli 2 punkt 40	-
Artikli 2 punkt 41	Artikli 2 punkt 46
Artikli 2 punkt 42	Artikli 2 punkt 47
Artikli 2 punkt 43	Artikli 2 punkt 48
-	Artikli 2 punkt 49
Artikli 2 punkt 44	Artikli 2 punkt 50
Artikli 2 punkt 45	Artikli 2 punkt 51
-	Artikli 2 punktid 52, 53, 54, 55 ja 56
-	Artikkel 3
-	Artikli 4 lõige 1
Artikli 3 lõike 1 esimene lõik	Artikli 4 lõike 2 esimene lõik
	Artikli 4 lõike 2 teine lõik
Artikli 3 lõike 1 teise lõigu sissejuhatav tekst	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu sissejuhatav tekst
Artikli 3 lõike 1 teise lõigu punktid a ja b	Artikli 4 lõike 3 teise lõigu punktid a ja b

Artikli 3 lõike 1 teise lõigu punkt c

| -

Artikli 3 lõike 1 teise lõigu punkt d	Artikli 4 lõike 3 teise lõigu punkt c
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu sissejuhatav tekst	-
-	Artikli 4 lõike 3 teise lõigu punkti d sissejuhatav tekst
-	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti d alapunktid i, ii ja iii
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu punkt a	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti d alapunkt iv
-	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti e sissejuhatav tekst
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu punkt b	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti e alapunkt i
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu punkt c	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti e alapunkt ii
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu punkt d	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti e alapunkt iii
Artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu punkt e	-
-	Artikli 4 lõike 3 esimese lõigu punkti e alapunkt iv
Artikli 3 lõiked 2 ja 3	-
Artikli 3 lõige 4	Artikli 35 lõige 6
Artikli 3 lõiked 5 ja 6	-
-	Artikli 4 lõige 4

-	Artikli 4 lõige 5
	Artikli 4 lõige 6
	Artikli 4 lõige 7
-	Artikkel 5
Artikli 5 lõike 1 esimene lõik	Artikli 6 lõike 1 esimene lõik
Artikli 5 lõike 1 teine lõik	Artikli 6 lõike 1 viies lõik
-	Artikli 6 lõike 1 teine ja kolmas lõik
Artikli 5 lõike 1 kolmas lõik	Artikli 6 lõike 1 neljas lõik
Artikli 5 lõike 1 neljas ja viies lõik	-
Artikli 5 lõige 2	Artikli 6 lõige 2
-	Artikli 6 lõike 2 teine lõik
Artikli 5 lõige 3	Artikli 6 lõige 3
Artikli 5 lõige 4	Artikli 6 lõige 4
Artikli 5 lõige 5	Artikli 6 lõige 5
Artikli 5 lõike 5 esimese lõigu punkt b	Artikli 6 lõike 5 teise lõigu punkt c
-	Artikli 6 lõike 5 teise lõigu punkt b
Artikli 5 lõige 6	Artikli 6 lõige 6
-	Artikli 6 lõike 6 teise lõigu punkt a
Artikli 5 lõike 6 teine lõik	Artikli 6 lõike 6 teise lõigu punkt b
Artikli 5 lõike 6 kolmas lõik	Artikli 6 lõike 6 kolmas lõik
Artikli 5 lõige 7	-

Artikli 6 lõike 1 esimene lõik	Artikli 7 lõike 1 esimene lõik
Artikli 6 lõike 1 teine lõik	Artikli 7 lõike 1 esimene lõik
-	Artikli 7 lõike 1 teine lõik
Artikli 6 lõiked 2, 3 ja 4	Artikli 7 lõiked 2, 3 ja 4
-	Artikli 7 lõiked 5, 6, 7 ja 8
Artikli 7 lõike 1 sissejuhatava teksti punktid a ja b	Artikli 8 lõike 1 sissejuhatava teksti punktid a ja b
-	Artikli 8 lõike 1 punkt c
Artikli 7 lõike 1 teine lõik	Artikli 8 lõige 5
Artikli 7 lõike 1 kolmas lõik	Artikli 8 lõike 1 viies lõik

Artikli 7 lõike 1 neljas lõik

-

Artikli 7 lõige 2

Artikli 7 lõige 3

Artikli 7 lõige 4

Artikli 7 lõige 5

Artikli 7 lõige 6

Artikli 7 lõige 7

Artikli 7 lõige 8

Artikli 7 lõige 9

Artikli 7 lõige 10

Artikli 7 lõige 11

Artikli 7 lõige 12

Artikli 7a lõige 1

Artikli 7a lõige 2

Artikli 7° lõige 3

-

-

Artikli 7a lõiked 4 ja 5

-

Artikli 8 lõike 1 neljas lõik

Artikli 8 lõiked 3 ja 4

Artikli 8 lõige 6

Artikli 8 lõige 7

Artikli 8 lõige 8

Artikli 8 lõige 9

Artikli 8 lõige 10

-

-

-

Artikli 8 lõige 2

-

Artikli 8 lõiked 11, 12 ja 13

Artikli 8 lõige 14

Artikli 9 lõige 1

Artikli 9 lõige 3

Artikli 9 lõige 4

Artikli 9 lõige 2

Artikli 9 lõiked 5, 6 ja 7

Artikli 9 lõiked 8 ja 9

Artikli 9 lõige 10

Artikli 7a lõiked 6 ja 7

Artikli 7b lõiked 1 ja 2

Artikli 9 lõiked 11 ja 12

Artikli 10 lõiked 1 ja 2

-	Artikli 10 lõiked 3 ja 4
-	Artikli 11 lõiked 1 ja 2
-	Artikli 11 lõiked 3 ja 4
Artikli 8 lõiked 1 ja 2	Artikli 11 lõiked 5, 6 ja 7
Artikli 8 lõiked 3 ja 4	-
-	Artikli 11 lõige 8
Artikli 8 lõige 5	Artikli 11 lõige 9
-	Artikli 11 lõige 10
Artikli 8 lõige 6	Artikli 11 lõige 11
Artikli 8 lõige 7	Artikli 11 lõige 12
-	
-	Artikkel 12
Artikkel 9	Artikkel 13
Artikkel 9a	Artikkel 14
Artikkel 9b	Artikkel 15
Artikkel 9c	Artikkel 16
Artikkel 10	Artikkel 17
Artikkel 10a	Artikkel 18
Artikkel 11	Artikkel 19
Artikkel 12	Artikkel 20
-	Artikkel 21

- | Artikli 22 lõige 1

Artikli 12 lõige 1	Artikli 22 lõige 2
Artikli 12 lõike 2 sissejuhatav osa ja punkti a alapunktid i–v	Artikli 22 lõike 2 teise lõigu punktid a–g
Artikli 12 lõike 2 punkt b	Artikli 22 lõike 2 teise lõigu punkt h
-	Artikli 22 lõike 3 kolmas lõik
Artikli 12 lõike 2 punkti b alapunktid i ja ii	Artikli 22 lõike 3 kolmanda lõigu punktid a ja b
-	Artikli 22 lõike 3 kolmanda lõigu punktid c ja d
-	Artikli 22 lõike 3 kolmanda lõigu punkt e
-	Artikli 22 lõiked 4-9
-	Artikkel 23
-	Artikkel 24
Artikkel 13	Artikkel 32
Artikli 14 lõige 1	Artikli 25 lõige 1
-	Artikli 25 lõige 2
Artikli 14 lõige 2	Artikli 25 lõike 5
Artikli 14 lõige 3	Artikli 25 lõike 3 esimene lõik
-	Artikli 25 lõike 3 teine lõik
Artikli 14 lõige 4	Artikli 25 lõige 4
-	Artikli 25 lõige 6
-	Artikli 26 lõiked 1, 2, 3, 4, 5 ja 6

Artikli 14 lõike 5 sissejuhatav osa ja punkt a	Artikli 26 lõike 7 sissejuhatav osa ja punkt a
Artikli 14 lõike 5 punktid b, c ja d	-
-	Artikli 26 lõike 7 punktid b, c ja d ning teine lõik
Artikli 14 lõike 5 teine ja kolmas lõik	Artikli 26 lõike 7 kolmas ja neljas lõik
Artikli 14 lõike 6 punkt a	Artikli 26 lõike 8 punkt a
Artikli 14 lõike 6 punkt b	-
Artikli 14 lõike 6 punkt c	Artikli 26 lõike 8 punkt b
-	Artikli 26 lõike 8 punkt c
Artikli 14 lõike 6 teine ja kolmas lõik	Artikli 26 lõike 8 teine ja kolmas lõik
Artikli 14 lõiked 7, 8 ja 9	Artikli 26 lõiked 9, 10 ja 11
-	Artikli 26 lõige 12
Artikli 14 lõiked 10 ja 11	Artikli 26 lõiked 13 ja 14
Artikli 15 lõike 1 esimene lõik	Artikli 27 lõige 1
Artikli 15 lõike 1 teine ja kolmas lõik	-
-	Artikli 27 lõiked 2, 3 ja 4
Artikli 15 lõike 1 neljas lõik	Artikli 27 lõige 5
Artikli 15 lõiked 2 ja 2a	-
Artikli 15 lõiked 3, 4 ja 5, esimene lõik	Artikli 27 lõiked 6, 7 ja 8
Artikli 15 lõike 5 teine lõik	-

Artikli 15 lõike 6 esimene lõik	-
Artikli 15 lõike 6 teine lõik	Artikli 27 lõige 9
Artikli 15 lõige 7	Artikli 27 lõige 10
Artikli 15 lõike 9 esimene lõik	Artikli 27 lõige 11
Artikli 15 lõike 9 teine lõik	-
Artikli 16 lõiked 1 ja 2	-
-	Artikli 28 lõiked 1, 2, 3 ja 5
Artikli 16 lõige 3	Artikli 28 lõige 4
-	
Artikli 17 lõike 1 esimene lõik	-
Artikli 17 lõike 1 teine lõik	Artikli 30 lõige 3
Artikli 17 lõige 2	Artikli 22 lõige 7
Artikli 17 lõige 3	-
Artikli 17 lõige 4	-
Artikli 17 lõige 5	Artikli 22 lõige 10
Artikli 18 lõike 1 sissejuhatav osa	Artikli 29 lõike 1 sissejuhatav osa
Artikli 18 lõike 1 punkti a alapunktid i ja ii	Artikli 29 lõike 1 punktid a ja b
-	Artikli 29 lõike 1 punktid c ja d
Artikli 18 lõike 1 punkt b	Artikli 29 lõige 2
Artikli 18 lõike 1 punkt c	Artikli 29 lõige 3

-	Artikli 29 lõige 4
Artikli 18 lõike 1 punkti d alapunktid i ja ii	Artikli 29 lõike 5 punktid a ja b
-	Artikli 29 lõike 5 punkt c
Artikli 18 lõike 2 punktid a ja b	Artikli 29 lõike 6 punktid a ja b
Artikli 18 lõike 2 punktid c ja d	-
-	Artikli 29 lõike 6 punkt c
-	Artikli 29 lõige 7
Artikli 18 lõige 3	Artikli 29 lõige 8
Artikli 19 lõike 1 punkt a	Artikli 22 lõike 5 esimene lõik
Artikli 19 lõike 1 punkt b	Artikli 7 lõike 7 esimene lõik
Artikli 19 lõike 1 teine lõik	Artikli 22 lõike 9 teine lõik
Artikli 19 lõige 2	-
Artikli 20 lõiked 1 ja 2	Artikli 30 lõiked 1 ja 2
-	Artikli 30 lõige 3, 4 ja 5
Artikli 20 lõiked 3, 3a, 3b ja 3c	Artikli 30 lõiked 6, 7, 8 ja 9
Artikli 20 lõige 3d	Artikli 30 lõike 10 esimene lõik
-	Artikli 30 lõike 10 teine lõik
Artikli 20 lõiked 4, 5, 6 ja 7	Artikli 30 lõiked 11, 13, 14 ja 15
-	Artikli 30 lõige 12
-	Artikli 30 lõige 16
-	Artikli 30 lõiked 17 ja 18

Artikkel 21

IV lisa joonealune märkus 3

-

IV lisa joonealune märkus 3

Artikli 30 lõige 1

Artikli 31 lõiked 2, 3 ja 4

Artikli 31 lõige 5

Artikli 31 lõiked 6 ja 7

Artikli 22 lõiked 1 ja 2	Artikli 33 lõiked 1 ja 2
-	Artikli 33 lõige 3
Artikkel 23	Artikkel 34
Artikli 24 lõiked 4a, 5 ja 6	Artikli 35 lõiked 1, 2 ja 3
Artikli 24 lõiked 7, 8, 9, 10 ja 12	-
Artikli 24 lõiked 13 ja 14	Artikli 35 lõiked 4 ja 5
Artikli 24 lõike 15 sissejuhatav osa	Artikli 35 lõike 7 sissejuhatav osa
Artikli 24 lõike 15 punkt a	-
Artikli 24 lõike 15 punkt b	Artikli 35 lõike 7 punkt a
-	Artikli 35 lõike 7 punktid b, c, d, e, f, g ja h
-	Artikli 35 lõike 7 teine lõik
Artikli 24 lõige 8	Artikli 35 lõike 7 kolmas lõik
Artikkel 25	-
Artikkel 26	-
Artikkel 28	Artikkel 36
-	Artikkel 37
Artikli 27 esimene lõik	Artikli 38 esimene lõik
Artikli 27 teine lõik	-
Artikli 27 kolmas lõik	Artikli 38 teine lõik
Artikli 28 lõike 1 esimene lõik	Artikli 36 lõike 1 esimene lõik

Artikli 28 lõike 1 teine lõik

-

Artikli 28 lõike 1 kolmas ja neljas lõik

Artikli 36 lõike 1 teine lõik

Artikli 28 lõige 2

Artikli 36 lõige 2

Artikkel 29

-

-

Artikkel 30

-

I lisa

II lisa

III lisa

IV lisa

V lisa

VI lisa

-

VII lisa

VIIa lisa

VIII lisa

IX lisa

X lisa

XI lisa

XII lisa

XIII lisa

XV lisa

Artikkel 39

Artikli 39 teine lõige

Artikli 39 kolmas lõige

Artikkel 40

I lisa

II lisa

III lisa

IV lisa

-

V lisa

VI lisa

VII lisa

VIII lisa

IX lisa

X lisa

XI lisa

XII lisa

XIII lisa

XIV lisa

XV lisa

-

-

XVI lisa

-

XVII lisa

